

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

24 Φεβρουαρίου 2020

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 573

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. απόφ. 672/2018*

Λήψη απόφασης επί της γνωστοποίησης συγκέντρωσης σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 του ν. 3959/2011 που αφορά στην απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από την εταιρία με την επωνυμία «ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΕΡΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» επί των εταιριών με τις επωνυμίες «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» και «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1ου ορόφου του κτιρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 13η Νοεμβρίου 2018, ημέρα Τρίτη και ώρα 10:00, με την εξής σύνθεση:

Πρόεδρος: Δημήτριος Κυριτσάκης
Μέλη: Άννα Νάκου (Αντιπρόεδρος),
Βικτωρία Μερτικοπούλου
Λευκοθέα Ντέκα
Νικόλαος Ζευγώλης (Εισηγητής),
Παναγιώτης Φώτης,
Ιωάννης Πετρόγλου και
Σωτήριος Καρκαλάκος.

Γραμματέας: Ηλιάνα Κούτρα.

Θέμα της συνεδρίασης: Λήψη απόφασης επί της γνωστοποίησης συγκέντρωσης σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 του Ν. 3959/2011 που αφορά στην απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από την εταιρία με την επωνυμία «ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΕΡΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» επί των εταιριών με τις επωνυμίες «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» και «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

* Η παρούσα απόφαση εκδίδεται σε δύο επιπλέον εκδόσεις: 1) «Έκδοση για το ΦΕΚ» και 2) «Έκδοση για την ΔΕΠΑ Α.Ε.». Από τις παραπάνω εκδόσεις έχουν αφαιρεθεί τα απόρρητα επιχειρηματικά στοιχεία (όπου η ένδειξη [...]) τα οποία δεν θα πρέπει να περιέλθουν σε γνώση του αντίστοιχου αποδέκτη της έκδοσης, σύμφωνα με το άρθρο 41 του ν. 3959/2011 (ΦΕΚ 93 Α' /20.4.2011), όπως ισχύει, και τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ 54 Β' /16.1.2013). Όπου ήταν δυνατό τα στοιχεία που παραλείφθηκαν αντικαταστάθηκαν με ενδεικτικά ποσά και αριθμούς ή με γενικές περιγραφές (εντός [...]).

Πριν την έναρξη της συνεδρίασης, ο Πρόεδρος της Επιτροπής όρισε Γραμματέα της συζητήσεως την Ηλιάνα Κούτρα με αναπληρώτρια αυτής την Ευαγγελία Ρουμπίη.

Στη συνεδρίαση η νομίμως κλητευθείσα γνωστοποιούσα εταιρία ΔΕΠΑ ΑΕ παραστάθηκε διά των πληρεξουσίων δικηγόρων Σταμάτη Δρακακάκη, Θωμά Αμοργιανιώτη, Βασιλική Μπιρσίμη, Ζωή Στολάκη και Σοφία - Βασιλική Δίπλα. Επίσης, με την άδεια της Επιτροπής παρακολούθησε τη συζήτηση ο πληρεξούσιος δικηγόρος της πωλήτριας εταιρίας, Δημήτριος Ασημάκης.

Επί της υπό κρίση υπόθεσης υποβλήθηκε από την εταιρία MOTOR OIL¹ υπόμνημα τρίτου (το οποίο έφερε τον τίτλο Παρέμβαση), (αριθμ. Πρωτ. 6068/17.10.2018) σύμφωνα με το άρθρο 23 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Ε.Α, η οποία επικαλείται έννομο συμφέρον και ζήτησε από την Επιτροπή το υπόμνημά της με τα συνημμένα έγγραφά του να αποτελέσει μέρος του φακέλου της υπόθεσης και να παρασταθεί κατά την προφορική διαδικασία, με βάση τις διατάξεις του αρ. 23 παρ. 4 και 5 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της ΕΑ.

Την εταιρία MOTOR OIL εκπροσώπησαν ενώπιον της Επιτροπής, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι Εμμανουέλα Τρούλη και Μιχαήλ Μπίτζιος.

Αρχικά η Επιτροπή εξέτασε το αίτημα της παρεμβαίνουσας και μετά από διάσκεψη ομοφώνως αποφάσισε, με βάση τη διάταξη του άρθρου 23 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης, να κάνει δεκτό το αίτημα της MOTOR OIL αφενός το υπόμνημά της με τα συνημμένα έγγραφά του να αποτελέσει μέρος του φακέλου της υπόθεσης και αφετέρου να παρασταθεί η εν λόγω εταιρία κατά την προφορική διαδικασία ενώπιον της ΕΑ μέχρι και του σημείου εκείνου κατά το οποίο θα ολοκλήρωνε την παρουσίαση των απόψεών της, εξετάζοντας και το μάρτυρά της. Επίσης, η παρεμβαίνουσα παρέλαβε πρακτικά κατά το μέρος εκείνων για τα οποία ήταν παρούσα στη διαδικασία και κατέθεσε συμπληρωματικό υπόμνημα.

Στην συνέχεια ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο στον αρμόδιο Εισηγητή Νικόλαο Ζευγώλη, ο οποίος ανέπτυξε συνοπτικά την υπ' αριθμ. πρωτ. 6355/1.11.2018 γραπτή εισήγησή του, και λαμβάνοντας υπόψη όσα αναφέρονται αναλυτικά στην εισήγηση, πρότεινε: την έγκριση από

¹ Εφεξής, για λόγους διευκόλυνσης και μόνο θα καλείται παρεμβαίνουσα ή παρεμβαίνον μέρος.

την Επιτροπή Ανταγωνισμού, κατ' άρθρο 8 παρ. 4-6 του ν. 3959/2011, της από 16.7.2018 (υπ' αριθμ. πρωτ. 4437) γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης που αφορά στην απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από την εταιρία ΔΕΠΑ επί των εταιριών (α) ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ, και (β) ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ, δεδομένου ότι η εν λόγω συγκέντρωση, παρότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1 του άρθρου 6 ν. 3959/2011, δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά.

Κατόπιν, το λόγο έλαβαν οι πληρεξούσιοι δικηγόροι της γνωστοποιούσας εταιρίας και της παρεμβαίνουσας, οι οποίοι τοποθετήθηκαν επί της προαναφερόμενης εισηγήσης, ανέπτυξαν τις απόψεις τους, έδωσαν διευκρινίσεις και απάντησαν σε ερωτήσεις που τους υπέβαλαν ο Πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπής.

Για τη θεμελίωση των ισχυρισμών τους οι πληρεξούσιοι δικηγόροι της εταιρίας MOTOR OIL ζήτησαν την εξέταση μάρτυρα. Η Επιτροπή, αποδεχόμενη το σχετικό αίτημά της, εξέτασε τον μάρτυρα [...]. Μετά την ολοκλήρωση της κατάθεσης του μάρτυρα η παρεμβαίνουσα ζήτησε προθεσμία για την υποβολή υπομνήματος παραιτούμενη, από τη λήψη των πρακτικών πριν την κατάθεση του υπομνήματος. Από τη λήψη των πρακτικών παραιτήθηκε και η γνωστοποιούσα εταιρία.

Η Επιτροπή χορήγησε προθεσμία τριών (3) ημερολογιακών ημερών, προκειμένου να υποβάλουν τα συμπληρωματικά υπομνήματά τους.

Η Επιτροπή συνήλθε σε διάσκεψη (από την οποία απείχε η Εισηγήτρια Λευκοθέα Ντέκα, λόγω δικαιολογημένου κωλύματος) την 21η Νοεμβρίου 2018 (ημέρα Τρίτη και ώρα 12:30), στην ως άνω αίθουσα συνεδριάσεων του 1ου ορόφου των Γραφείων της, με τη συμμετοχή του Εισηγητή Νικολάου Ζευγώλη, ο οποίος δεν έλαβε μέρος στην ψηφοφορία και αφού έλαβε υπόψη τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, την Εισήγηση, τις απόψεις που διατύπωσαν προφορικά η γνωστοποιούσα και η παρεμβαίνουσα εταιρία κατά τη συζήτηση της υπόθεσης και με τα υπομνήματα τα οποία υπέβαλαν, καθώς και τα όσα κατέθεσε ο μάρτυρας κατά την ακροαματική διαδικασία,

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

Ι. Η ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΑ ΠΡΑΞΗ

1.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

1. Στις 16.7.2018 υπεβλήθη στην Υπηρεσία, κατά τα άρθρα 5 έως 10 του ν. 3959/2011, έντυπο πλήρους γνωστοποίησης συγκέντρωσης² από την ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία «ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΕΡΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (εφεξής και «ΔΕΠΑ» ή γνωστοποιούσα), η οποία αποκτά τον αποκλειστικό έλεγχο (100%) επί των ανωνύμων εταιριών «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (εφεξής και «ΕΠΑ Αττικής» ή και «ΕΠΑ») και «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (εφεξής και «ΕΔΑ Αττικής» ή και «ΕΔΑ»), δυνάμει της από 13.7.2018 σύμβασης Αγορα-

πωλησίας Μετοχών³ (εφεξής και η «Συμφωνία»), η οποία υπεγράφη μεταξύ της ΔΕΠΑ και της πωλήτριας «Attiki Gas» (εφεξής και «Attiki Gas»), του ομίλου Shell με μητρική εταιρία την «Royal Dutch Shell plc».

2. Ειδικότερα, πριν την ολοκλήρωση της υπό κρίση συγκέντρωσης, οι ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής τελούν υπό τον κοινό έλεγχο της γνωστοποιούσας και της Attiki Gas⁴, καθώς η ΔΕΠΑ κατέχει ήδη [...] ονομαστικές μετοχές που αντιστοιχούν στο 51% των μετοχών της ΕΠΑ, καθώς και [...] ονομαστικές μετοχές που αντιστοιχούν στο 51% των μετοχών της ΕΔΑ, και η Attiki Gas κατέχει [...] ονομαστικές μετοχές που αντιστοιχούν στο 49% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας ΕΠΑ Αττικής καθώς και [...] ονομαστικές μετοχές που αντιστοιχούν στο 49% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας ΕΔΑ Αττικής.

3. Ως αποτέλεσμα της εν λόγω συναλλαγής η ΔΕΠΑ θα αποκτήσει το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου (100%) και συνεπώς τον αποκλειστικό έλεγχο επί των εταιριών ΕΠΑ και ΕΔΑ και η γνωστοποιούμενη συναλλαγή αφορά στη μεταβολή από κοινό σε αποκλειστικό έλεγχο της ΔΕΠΑ επί των εταιριών ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής.

4. Η ολοκλήρωση της υπό κρίση συναλλαγής τελεί υπό την αίρεση της έγκρισης από την Επιτροπή Ανταγωνισμού [...].⁵

5. Το συνολικό οικονομικό τίμημα που θα καταβληθεί στην πωλήτρια εταιρία Attiki Gas ανέρχεται στο ποσό των [...] Ευρώ (€[...]). Συγκεκριμένα, το τίμημα των υπό εξαγορά μετοχών της ΕΠΑ ανέρχεται σε [...] Ευρώ (€[...]), ενώ το τίμημα των υπό εξαγορά μετοχών της ΕΔΑ ανέρχεται σε [...] Ευρώ (€[...]).⁶

6. Ως προς τους λόγους πραγματοποίησης της σκοπούμενης συγκέντρωσης, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα⁷, η προτεινόμενη συναλλαγή είναι ύψιστης σημασίας για την εθνική οικονομία, κατά το μέτρο που ο μετασχηματισμός των εταιριών δυνάμει των οποίων η ΔΕΠΑ συμμετέχει μέχρι σήμερα σε λιανικές αγορές προμήθειας φυσικού αερίου, αποτελεί μέρος των μνημονιακών υποχρεώσεων που έχει αναλάβει η Ελλάδα και μάλιστα προαπαιτούμενο για την ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ. Η θέση αυτή της γνωστοποιούσας επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης.

7. Η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι η επιλογή του συγκεκριμένου μετασχηματισμού της συμμετοχής της ΔΕΠΑ στις αγορές λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου αποτελεί στρατηγική επιλογή της ΔΕΠΑ ενόψει του συνολικού μετασχηματισμού των εν λόγω αγορών, με κορύφωση το πλήρες άνοιγμα στον ανταγωνισμό των λιανικών αγορών προμήθειας των μικρών βιομηχανικών

³ Βλ. «Agreement for the Sale and Purchase of the Share Capital of EDA and EPA 13 July 2018 between Attiki Gas BV (as Seller) and Public Gas Corporation S.A. (as Purchaser)», ως Παράρτημα Χ, συνημμένο στη γνωστοποίηση. Η εν λόγω απόκτηση ελέγχου επί των ΕΠΑ και ΕΔΑ έγινε με ενιαίο συμβατικό κείμενο αγοραπωλησίας μεταξύ των ιδίων αγοραστή και πωλητή (βλ. Ενότητα IV).

⁴ Για το ζήτημα του κοινού ελέγχου, βλ. κατωτέρω, υπό Ενότητα IV.

⁵ Βλ. Έντυπο υπό Τμήμα 3, 3.1 (ε).

⁶ Βλ. άρθρο 1.1, υπό τον όρο «Consideration», σε συνδυασμό με το άρθρο 4 της Συμφωνίας.

⁷ Βλ. παρ. 42 της γνωστοποίησης.

² Υπ' αριθμ. πρωτ. 4437.

πελατών, των μικρών εμπορικών / επαγγελματικών πελατών, καθώς και των οικιακών πελατών, από 1.1.2018. Με το άνοιγμα της αγοράς, όλοι οι μεγάλοι ιδιωτικοί ενεργειακοί όμιλοι, είτε δραστηριοποιούνται στην εισαγωγή και το χονδρεμπόριο φυσικού αερίου είτε δραστηριοποιούνται ήδη στη λιανική πώληση ηλεκτρικής ενέργειας, λόγω της πιο έγκαιρης απελευθέρωσης της συγκεκριμένης αγοράς, αλλά ακόμη και η ΔΕΗ, έχουν προετοιμασθεί για τη δραστηριοποίησή τους στη λιανική πώληση φυσικού αερίου, προσφέροντας μάλιστα συνδυαστικά πακέτα (ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου).

8. Τέλος, η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι η παρούσα άμεση επιχειρηματική δραστηριότητα της ΔΕΠΑ συνίσταται κατά βάση στην εισαγωγή και χονδρική προμήθεια φυσικού αερίου, καθώς η ΔΕΠΑ είναι ένας ενδιάμεσος («midstreamer»). Με βάση τη διεθνή εμπειρία, εταιρίες με χαρακτηριστικά ενδιάμεσων δέχονται μεγάλη πίεση ως προς τα περιθώρια κέρδους τους, καθώς είναι δεσμευμένες με μακροχρόνιες συμβάσεις με τους παραγωγούς φυσικού αερίου και υψηλές συμβολαιοποιημένες ποσότητες, ενώ οι συμβάσεις μεταπώλησης που οι ίδιες συνάπτουν είναι βραχυχρόνιες ([...]). Επιπλέον, στην Ελλάδα, η διείσδυση (penetration rate) φυσικού αερίου σε επαγγελματικούς και οικιακούς πελάτες είναι αρκετά μικρή, και επομένως οι αντίστοιχες αγορές λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου παρουσιάζουν εξαιρετική δυναμική και δυνατότητα επέκτασης.

9. Επομένως, όπως καταλήγει η γνωστοποιούσα, η ΔΕΠΑ έχει απόλυτη ανάγκη άμεσης, και όχι απλώς έμμεσης, πρόσβασης στις ολικές αναδιαμορφωμένες αγορές λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, για να μπορεί - με ταξί άλλων - να διοχετεύει συμβολαιοποιημένες ποσότητες φυσικού αερίου στην τελική αγορά.

II. ΤΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΑ ΜΕΡΗ

10. Τα συμμετέχοντα μέρη για τους σκοπούς εξέτασης της υπό κρίση πράξης είναι: (α) η ΔΕΠΑ, (β) η ΕΠΑ Αττικής, και (γ) η ΕΔΑ Αττικής.

II.2 ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΕΡΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

11. Η μητρική εταιρία του Ομίλου «ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΕΡΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ», με διακριτικό τίτλο «ΔΕΠΑ Α.Ε.», ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 1988 ως μια κρατική ανώνυμη εταιρία με σκοπό την εισαγωγή του φυσικού αερίου στην ελληνική ενεργειακή αγορά⁸.

12. Σκοπός της εταιρίας, σύμφωνα με το άρθρο 3 του καταστατικού της⁹, μεταξύ άλλων, είναι:

(α) Η απόκτηση, αποθήκευση, μεταφορά, διανομή και εμπορία φυσικών αερίων υδρογονανθράκων (φυσικού αερίου) που θα προέρχονται από εγχώρια κοιτάσματα ή θα εισάγονται από το εξωτερικό,

(β) Η κατεργασία βιομάζας, στερεών ή υγρών καυσίμων ή άλλων υλών για την παραγωγή αερίων υδρογονανθράκων, καθώς και η αποθήκευση, μεταφορά, διανομή εμπορία και εν γένει εκμετάλλευση αυτών,

(γ) Η εκμετάλλευση ή συμμετοχή στην εκμετάλλευση κοιτασμάτων αερίων υδρογονανθράκων,

(δ) Η ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την κατεργασία ή την καύση φυσικού αερίου, ως πρώτης ύλης ή ως καυσίμου, για την παραγωγή ετέρων προϊόντων ή άλλης μορφής ενέργειας και την αποθήκευση, μεταφορά, διανομή και εμπορία αυτών,

(ε) Η απόκτηση, κατασκευή, λειτουργία και εκμετάλλευση αγωγών και δικτύων μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου, καθώς και των μέσων και εγκαταστάσεων που είναι αναγκαίες για την επιδίωξη των σκοπών της,

(στ) Η παραγωγή, εισαγωγή, προμήθεια και εν γένει εμπορία ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων συναφών με τη χρήση αυτής,

(ζ) Η παντός είδους δραστηριότητα ή εργασία σχετική με την ανακύκλωση και επεξεργασία απορριμμάτων, υπολειμμάτων και αποβλήτων, καθώς και με την παραγωγή και αξιοποίηση ενεργειακών ή άλλων προϊόντων που προκύπτουν από τέτοιες εργασίες.

13. Ο αποκλειστικός έλεγχος της εταιρίας ασκείται από το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (εφεξής και «ΤΑΙΠΕΔ») το οποίο κατέχει ποσοστό 65% του μετοχικού κεφαλαίου της¹⁰. Ο μέτοχος μειοψηφίας είναι η εταιρία Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. (εφεξής και «ΕΛΠΕ») που κατέχει το υπόλοιπο 35% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας¹¹.

14. Το Διοικητικό Συμβούλιο (εφεξής και «Δ.Σ.») της ΔΕΠΑ στις 2.8.2018 αποτελούνταν από τους εξής: Βελισσάριος Δότσης (Πρόεδρος Δ.Σ.), Δημήτριος - Ευάγγελος Τζώρτζης (Διευθύνων Σύμβουλος και Αντιπρόεδρος Δ.Σ.), Παναγιώτης Δημητρόπουλος (Μέλος Δ.Σ.), Έλλη Διγενή (Μέλος Δ.Σ., εκπρόσωπος ΕΛ.ΠΕ.), Βασίλειος Καρακίτσιος (Μέλος Δ.Σ.), Γεώργιος Μουστάκης (Μέλος Δ.Σ., Εκπρόσωπος Εργαζομένων ΔΕΠΑ), Νικόλαος Λιωνής (Μέλος Δ.Σ.), Χρήστος Σαμαράς (Μέλος Δ.Σ., Εκπρόσωπος Εργαζομένων ΔΕΠΑ) και Διομήδης Σταμούλης (Μέλος Δ.Σ., Εκπρόσωπος ΕΛ.ΠΕ.).¹² Κατά δήλωση της γνωστοποιούσας, «Κανένα μέλος του Δ.Σ. της ΔΕΠΑ δεν είναι συγχρόνως μέλος οργάνου διοίκησης ή εποπτείας επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητες σε επηρεαζόμενες αγορές».¹³

15. Στον πίνακα που ακολουθεί αναφέρονται όλες οι επιχειρήσεις, στις οποίες έχει ελέγχουσα συμμετοχή η ΔΕΠΑ, κατά το χρόνο υποβολής της γνωστοποίησης¹⁴.

¹⁰ Βλ. παρ. 38 κατωτέρω, καθώς και γνωστοποίηση σελ. 31-32. Βλ. επίσης για το ΤΑΙΠΕΔ τις υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018, 4929/13.8.2018, 4965/17.8.2018, 4983/20.8.2018 επιστολές.

¹¹ Βλ. γνωστοποίηση σελ. 31 και την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας.

¹² Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2016 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας. Η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι: [...].

¹³ Βλ. γνωστοποίηση σελ. 34.

¹⁴ Βλ. γνωστοποίηση σελ. 31.

⁸ Η έδρα της εταιρίας είναι στο Ηράκλειο Αττικής, επί της οδού Μαρίνου Αντύπα αρ. 92.

⁹ Συνημμένο ως Παράρτημα XIII της γνωστοποίησης.

Πίνακας 1: Ελέγχουσα συμμετοχή της ΔΕΠΑ σε επιχειρήσεις

Εταιρία		Ποσοστό Συμμετοχής	Δραστηριότητα	Έλεγχος: (Κ)οινός / (Α)ποκλειστικός	Ελέγχων Μέτοχος / Μέτοχοι
1	ΔΕΣΦΑ*	100%*	Μεταφορά φυσικού αερίου	Α*	
2	ΥΑΦΑ ΠΟΣΕΙΔΩΝ	50%	Κατασκευή αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου	Κ	EDISON 50%
3	ICGB EAD**	25%	Κατασκευή αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου	Κ	BEH 50%, EDISON 25%
4	ΔΕΔΑ	100%	Διανομή φυσικού αερίου	Α	
5	ΕΔΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	51%	Διανομή φυσικού αερίου	Κ	ENI 49%
6	ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	51%	Προμήθεια φυσικού αερίου, προμήθεια ηλεκτρικού ρεύματος	Κ	Attiki Gas B.V. 49%
7	ΕΔΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	51%	Διανομή φυσικού αερίου	Κ	Attiki Gas B.V. 49%

* Με την ολοκλήρωση της πώλησης της εταιρίας ΔΕΣΦΑ, η ιταλική εταιρία Snam (η οποία αποκτά τον αποκλειστικό έλεγχο) θα κατέχει το 66% του μετοχικού κεφαλαίου ενώ το υπόλοιπο 34% θα ανήκει στο ελληνικό δημόσιο (βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.8953 SNAM/DESFA/13.7.2018).¹⁵

** Μέσω του ΥΑΦΑ ΠΟΣΕΙΔΩΝ.

II.2 ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

16. Η εταιρία με την επωνυμία «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»¹⁶, με διακριτικό τίτλο «ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ, Ελληνική Εταιρεία Ενέργειας»¹⁷, συστάθηκε στις 02.01.2017, με την απόσχιση του Κλάδου Προμήθειας της πρώην ΕΠΑ Αττικής, σε συνέχεια της εκ του ν. 4001/2011 υποχρέωσης για νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των δραστηριοτήτων προμήθειας από τις δραστηριότητες διανομής. Η ΕΠΑ Αττικής είχε αρχικά συσταθεί το 2001 ως εταιρία ειδικού σκοπού, υπό τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 2364/1995, με ενιαία άδεια διανομής και προμήθειας φυσικού αερίου στην Αττική.

17. Πλέον της δραστηριοποίησής της στην αγορά της προμήθειας φυσικού αερίου, η εν λόγω εταιρία, από το 2018¹⁸, δραστηριοποιείται και στην αγορά της λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας. Άλλωστε, σκοπός της εταιρίας, σύμφωνα με το άρθρο 2 του καταστατικού της¹⁹, μεταξύ άλλων, είναι: (α) Η χονδρική και λιανική προμήθεια και εμπορία φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα και το εξωτερικό, (β) Το εμπόριο και η συντήρηση μετρητών και εν γένει εξοπλισμού ενέργειας, (γ) Η κατασκευή, λειτουργία, συντήρηση, εκμετάλλευση, διαχείριση και ανάπτυξη κάθε είδους σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων σταθμών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας.

18. Το Δ.Σ. της ΕΠΑ στις 2.8.2018 αποτελούνταν από τους εξής: Αντώνιος Λαμπρόπουλος (Πρόεδρος Δ.Σ.), Δημήτριος Μανώλης (Αντιπρόεδρος Δ.Σ.), Κυριακή Καρακίτσου (Μέλος Δ.Σ.), Μάντουκας Θεόδωρος (Μέλος Δ.Σ.), Σταύρος Κοκκίνης (Μέλος Δ.Σ.), Peter Herman Bierens (Μέλος Δ.Σ.) και Rudolf Gerard Hendrik Jongh (Μέλος Δ.Σ.).²⁰

19. Ο έλεγχος της εταιρίας ασκείται από κοινού από τη ΔΕΠΑ και την Attiki Gas B.V., οι οποίες κατέχουν αντίστοιχα το 51% και 49% του μετοχικού της κεφαλαίου.

II.3 ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

20. Η εταιρία με την επωνυμία «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»²¹ με διακριτικό τίτλο «ΔΙΑΝΟΜΗ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ Α.Ε.» συστάθηκε στις 2.1.2017 με την απόσχιση του Κλάδου Προμήθειας της πρώην ΕΠΑ Αττικής, ενόψει της εκ του ν. 4001/2011 υποχρέωσης νομικού και λειτουργικού διαχωρισμού των δραστηριοτήτων προμήθειας από τις δραστηριότητες διανομής. Η εταιρία είχε αρχικά συσταθεί με ενιαία άδεια προμήθειας και διανομής φυσικού αερίου για την περιοχή της Αττικής το 2001.

¹⁵ Η μεταβίβαση των μετοχών και το οικονομικό κλείσιμο της συναλλαγής αναμένεται έως τα τέλη του 2017 (βλ. το υπ' αριθμ. πρωτ. 5749/02.10.2018 μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της γνωστοποιούσας).

¹⁶ Η έδρα της εταιρίας είναι στους Αμπελοκήπους Αττικής, επί της Λεωφόρου Κηφισίας αρ. 7.

¹⁷ Ο διακριτικός τίτλος της εταιρίας άλλαξε πρόσφατα. Βλ. την επίσημη ιστοσελίδα της εταιρίας, www.aerioattikis.gr.

¹⁸ Με την υπ' αριθμ. 741/2017 απόφαση της ΡΑΕ.

¹⁹ Βλ. το καταστατικό της εταιρίας ως συνημμένο Παράρτημα V της γνωστοποίησης.

²⁰ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/02.08.2016 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας.

²¹ Η έδρα της εταιρίας είναι στη Λυκόβρυση Αττικής επί της Λεωφόρου Σοφοκλή Βενιζέλου αρ. 11.

21. Σκοπός της εταιρίας, σύμφωνα με το άρθρο 2 του καταστατικού της²², είναι, μεταξύ άλλων, να ασκεί τη δραστηριότητα του Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής, το οποίο έχει ήδη αναπτυχθεί ή πρόκειται να αναπτυχθεί, σύμφωνα με το εγκεκριμένο πρόγραμμα ανάπτυξης, εντός της γεωγραφικής περιοχής που ορίζεται με την υπ' αριθμ. υπουργική απόφαση Δ1/18887/6.11.2001²³ και εκτείνεται μέχρι τις εγκαταστάσεις των καταναλωτών, κατά τους όρους του ν. 4001/2011, όπως εκάστοτε ισχύει, η οποία καλύπτει την Περιφέρεια του Νομού Αττικής. Η ΕΔΑ Αττικής αναμένεται να λάβει εντός του 2018 νέα Άδεια Διανομής και Άδεια Διαχείρισης Δικτύου Διανομής. Περαιτέρω, στο πλαίσιο των ανωτέρω δραστηριοτήτων της ΕΔΑ περιλαμβάνεται η κατασκευή, η συντήρηση, η λειτουργία, η διαχείριση και η εκμετάλλευση εν γένει του Δικτύου Διανομής Φυσικού Αερίου στην ανωτέρω γεωγραφική περιοχή. Επιπλέον, σκοπός της εταιρίας είναι να εμπορεύεται μετρητές, συσκευές και εν γένει εξοπλισμό ενέργειας στη γεωγραφική περιοχή που δραστηριοποιείται.

22. Το Δ.Σ. της ΕΔΑ στις 2.8.2018 αποτελούνταν από τους εξής: Ηλίας Τατσιόπουλος (Πρόεδρος Δ.Σ.), Ευστάθιος Γρίβας (Αντιπρόεδρος Δ.Σ.), Μαργαρίτα Σύρκου (Μέλος Δ.Σ.), Γρηγόριος Κωνσταντέλλος (Μέλος Δ.Σ.), Χρήστος Αγγελίδης (Μέλος Δ.Σ.), Thierry Jean Albert Jean Marie Grauwels (Μέλος Δ.Σ.) και Johannes Jacobus Cornelis Hendrik Jan Smit (Μέλος Δ.Σ.).²⁴

23. Η ΔΕΠΑ ασκεί κοινό έλεγχο στην ΕΔΑ Αττικής, κατέχοντας το 51% του μετοχικού της κεφαλαίου. Το υπόλοιπο 49% ανήκει στην εταιρία Attiki Gas B.V.

III. ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΡΙΤΟΥ

24. Την 17.10.2018 κατατέθηκε στη ΓΔΑ από την εταιρία ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ έγγραφο καλούμενο από την ίδια τη ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ «Παρέμβαση» (στο εξής για λόγους διευκόλυνσης και μόνο η «Παρέμβαση»)²⁵ κατά της εξαγοράς από τη ΔΕΠΑ ποσοστού μετοχών της ΕΠΑ Αττικής και της ΕΔΑ Αττικής. Ειδικότερα, με την εν λόγω αναφερόμενη Παρέμβαση η ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ αιτείται την απαγόρευση της υπό κρίση συγκέντρωσης, καθώς όπως υποστηρίζει²⁷ η απόκτηση, από τον όμιλο ΔΕΠΑ, του ελέγχου των εταιριών ΕΔΑ Αττικής και ΕΠΑ Αττικής θα έχει καταστροφικές για τον ανταγωνισμό συνέπειες σε όλες τις επηρεαζόμενες αγορές φυσικού αερίου στην Ελλάδα, αφού οι συμμετοχές επιχειρήσεις έχουν τεράστια αν όχι μονοπωλιακά μερίδια αγοράς και είναι άμεσοι ανταγωνιστές, η δε οντότητα που θα προκύψει από τη συγκέντρωση θα είναι σε θέση να εμποδίσει τη δραστηριότητα και

την επέκταση των δραστηριοτήτων των ανταγωνιστών της, περιορίζοντας δραματικά την ικανότητά τους να την ανταγωνιστούν, ενώ η συγκέντρωση θα ακυρώσει στην πράξη οποιοδήποτε σχεδιασμό του ευρωπαϊού και του έλληνα νομοθέτη για την απελευθέρωση των αγορών φυσικού αερίου στη χώρα.

25. Αναλυτικότερα, η άποψη της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ επί των αποτελεσμάτων της συγκέντρωσης στον ανταγωνισμό παρατίθεται στην ενότητα ΙΧ. 3 της παρούσας.

IV. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

IV.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΠΡΑΞΗΣ

26. Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 3959/2011, συγκέντρωση επιχειρήσεων πραγματοποιείται όταν προκύπτει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση κατά την οποία ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μία επιχείρηση, ή μία ή περισσότερες επιχειρήσεις αποκτούν άμεσα ή έμμεσα τον έλεγχο του συνόλου ή τμημάτων μίας ή περισσότερων άλλων επιχειρήσεων με την αγορά τίτλων ή στοιχείων του ενεργητικού, με σύμβαση ή με άλλο τρόπο. Ειδικότερα, συγκέντρωση υφίσταται εφόσον με την εκάστοτε υπό εξέταση πράξη επέρχεται μόνιμη μεταβολή ως προς τα (φυσικά ή νομικά) πρόσωπα που ασκούν έλεγχο ή ως προς την ποιότητα του ελέγχου που ασκείται επί της εταιρίας - στόχου. Μεταβολή της ποιότητας ελέγχου που οδηγεί σε συγκέντρωση προκύπτει, μεταξύ άλλων, εφόσον υπάρξει μετατροπή του κοινού ελέγχου επί μιας επιχείρησης σε αποκλειστικό με τη μείωση του αριθμού των μετόχων²⁸.

27. Περαιτέρω, δύο ή περισσότερες πράξεις μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν ενιαίο χαρακτήρα και συνεπώς συνιστούν μια μόνιμη συγκέντρωση, εφόσον είναι αλληλένδετες. Αλληλένδετες θεωρούνται δύο ή περισσότερες πράξεις, εφόσον συνδέονται κατά τρόπο ώστε η μία δεν θα είχε πραγματοποιηθεί χωρίς την άλλη και ο έλεγχος αποκτάται από την ίδια ή τις ίδιες επιχειρήσεις²⁹.

²⁸ Βλ. σχετικά παρ. 83 και 89-90 Κωδικοποιημένης Ανακοίνωσης της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (εφεξής και «Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση Δικαιοδοσίας» ή «Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση»).

²⁹ Βλ. σημεία 36 επ. και ιδίως 36, 38, 41, 43 και 44 της Κωδικοποιημένης Ανακοίνωσης Δικαιοδοσίας. Ειδικότερα, όπως αναφέρεται στο σημείο 36: «Πολλές πράξεις μπορούν να θεωρηθούν ως μία και μόνιμη συγκέντρωση βάσει του κανονισμού συγκεντρώσεων είτε σύμφωνα με τη γενική αρχή του άρθρου 3 - οι πράξεις αλληλένδετες [...]». Περαιτέρω στο σημείο 38 ορίζεται ότι: «Ο γενικός και τελολογικός ορισμός μιας συγκέντρωσης που διατυπώνεται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 - όπου σκοπός είναι ο έλεγχος μίας ή περισσότερων επιχειρήσεων - υπονοεί ότι είναι αδιάφορο αν ο έλεγχος αποκτήθηκε με μία ή περισσότερες νομικές πράξεις, εφόσον το τελικό αποτέλεσμα συνιστά μία και μοναδική συγκέντρωση. Δύο ή περισσότερες πράξεις συνιστούν μία μόνιμη συγκέντρωση, για τους σκοπούς του άρθρου 3, αν έχουν ενιαίο χαρακτήρα. [...] Αυτό σημαίνει ότι, για να διαπιστωθεί ο ενιαίος χαρακτήρας των εν λόγω πράξεων, θα πρέπει να εξετάζεται, σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση, αν είναι αλληλένδετες κατά τρόπο ώστε η μία δεν θα είχε πραγματοποιηθεί χωρίς την άλλη», όπως δε αναφέρεται στο σημείο 43: «Η απαιτούμενη αλληλεξάρτηση σημαίνει ότι καμία από τις πράξεις δεν θα λάμβανε χώρα δίχως τις άλλες, και ότι κατά συνέπεια αποτελούν μια ενιαία πράξη. Αυτή η αλληλεξάρτηση αποδεικνύεται συνήθως εάν οι σχετικές πράξεις συνδέονται de jure, δηλαδή οι

²² Βλ. το καταστατικό της εταιρίας ως συνημμένο Παράρτημα VI της γνωστοποίησης.

²³ ΦΕΚ Β1521/2001.

²⁴ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/02.08.2016 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας.

²⁵ Υπογραμμίζεται ότι, κατά νομική ακρίβεια, δεν πρόκειται για παρέμβαση, καθόσον πρόκειται για υπόμνημα που κατατέθηκε πριν τη σύνταξη εισήγησης/έκθεσης.

²⁶ Βλ. σχετ. υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 Παρέμβαση της εταιρίας ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ ΕΛΛΑΣ Διυλιστήρια Κορίνθου ΑΕ κατά της εξαγοράς από τη ΔΕΠΑ ποσοστού μετοχών της ΕΠΑ Αττικής και της ΕΔΑ Αττικής.

²⁷ Βλ. σχετ. σελ. 55 της Παρέμβασης, παρ. 121.

28. Εν προκειμένω, η απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από τη ΔΕΠΑ επί των ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής πραγματοποιείται ταυτόχρονα και με μία συναλλαγή και ειδικότερα διά της από 13.7.2018 Συμφωνίας³⁰, ενώ περαιτέρω υφίσταται σύμπτωση πωλητή και αγοραστή καθώς και σχετική πρόβλεψη στη Συμφωνία για την από κοινού ολοκλήρωση της μεταβίβασης των μετοχών των δύο εταιριών στη ΔΕΠΑ³¹. Συνεπώς η απόκτηση ελέγχου από τη ΔΕΠΑ επί των ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής δύναται να θεωρηθεί ως ενιαία συγκέντρωση, καθόσον οι εν λόγω συναλλαγές λαμβάνουν χώρα ταυτοχρόνως μεταξύ των ίδιων προσώπων ή επιχειρήσεων και είναι αλληλοεξαρτώμενες³².

29. Περαιτέρω, σύμφωνα με τα αναλυτικά οριζόμενα στη γνωστοποίηση και στην από 13.7.2018 Σύμβαση Αγοραπωλησίας του μετοχικού κεφαλαίου των ΕΔΑ Αττικής και ΕΠΑ Αττικής μεταξύ της Attiki Gas και της ΔΕΠΑ³³, η γνωστοποιηθείσα πράξη συνίσταται στην περιγραφόμενη στη σύμβαση αγοραπωλησία μετοχών που αντιστοιχούν στο 49% του μετοχικού κεφαλαίου των ΕΠΑ και ΕΔΑ και στη συνεπεία της εν λόγω πράξεως μεταβολή της ποιότητας του ελέγχου που ασκείται από την ΔΕΠΑ επί των εν λόγω εταιριών από κοινό σε αποκλειστικό. Επί του παρόντος, οι ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής τελούν υπό τον κοινό έλεγχο των μετόχων τους, Attiki Gas και ΔΕΠΑ³⁴.

30. Ο έλεγχος μπορεί να είναι αποκλειστικός ή κοινός. Αποκλειστικός έλεγχος αποκτάται *de jure* ή/και *de facto* εάν μία και μόνη επιχείρηση μπορεί να επηρεάσει καθο-
 ίδιες οι συμφωνίες συνδέονται με αμοιβαίους όρους. [...] Περαιτέρω ενδείξεις της αλληλεξάρτησης περισσότερων πράξεων, μπορεί να είναι οι δηλώσεις των ίδιων των μερών ή η ταυτόχρονη σύναψη των σχετικών συμφωνιών [...]. Στο σημείο 41 αναφέρεται: «Πάντως, περισσότερες της μίας πράξεις, ακόμη και εάν συνδέονται μεταξύ τους με όρους, δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν ως ενιαία συγκέντρωση, παρά μόνο αν ο έλεγχος αποκτάται εντέλει από την ίδια επιχείρηση ή επιχειρήσεις. Μόνο στην περίπτωση αυτή δύο ή περισσότερες πράξεις μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν ενιαίο χαρακτήρα, και επομένως ότι συνιστούν μία μόνη συγκέντρωση για τους σκοπούς του άρθρου 3 [...]». Τούτο εξειδικεύεται και στο σημείο 44: «Η αρχή σύμφωνα με την οποία περισσότερες της μίας πράξεις μπορούν να αντιμετωπισθούν ως μία ενιαία πράξη συγκέντρωσης σύμφωνα με τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, ισχύει μόνο αν προκύπτει απόκτηση ελέγχου μίας ή περισσότερων επιχειρήσεων από το (τα) ίδιο(α) πρόσωπο (α) ή επιχείρηση (εις). [...] Δεύτερον, η απόκτηση ελέγχου περισσότερων επιχειρήσεων - που θα μπορούσε να συνιστά ξεχωριστές συγκεντρώσεις - μπορεί να θεωρηθεί, λόγω των μεταξύ τους δεσμών, ότι αποτελεί μία και μόνη συγκέντρωση [...]».

³⁰ Συνημμένη ως Παράρτημα Χ στη γνωστοποίηση.

³¹ Συγκεκριμένα ο όρος [...].

³² Βλ. σημείο 50 Κωδικοποιημένης Ανακοίνωσης Δικαιοδοσίας. Βλ. επίσης τα προπαρατιθέμενα σημεία 41, 43 και 44 της Κωδικοποιημένης Ανακοίνωσης Δικαιοδοσίας, που αναφέρονται στις αλληλένδετες πράξεις και στην απαιτούμενη σχετικά ταυτότητα αγοραστή (που υφίσταται εν προκειμένω) και στην *de jure* αλληλεξάρτηση των πράξεων, στοιχείο που επίσης συντρέχει ενόψει του προαναφερόμενου όρου της Συμφωνίας για την ταυτόχρονη μεταβίβαση των μετοχών των δύο εταιριών.

³³ Συνημμένη ως Παράρτημα Χ στη γνωστοποίηση.

³⁴ Βλ. και απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 13.9.2001 Case COMP /M.2566 Shell Synergy/EDA/EPA JV, σκ. 1.

ριστικά μια άλλη επιχείρηση, είτε όταν η αποκλειστικά ελέγχουσα επιχείρηση έχει την εξουσία να καθορίζει τις στρατηγικές εμπορικές αποφάσεις της αποκτώμενης επιχείρησης, είτε όταν ένας μόνο μέτοχος είναι σε θέση να προβάλλει αρνησικυρία στις στρατηγικές αποφάσεις μιας επιχείρησης, αλλά δεν έχει, από μόνος του, την εξουσία να επιβάλει τις εν λόγω αποφάσεις (αρνητικός αποκλειστικός έλεγχος)³⁵. Ο αποκλειστικός έλεγχος αποκτάται *de jure*, ήτοι σε νομική βάση, όταν η επιχείρηση αποκτά την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου μιας εταιρίας.

31. Κοινός έλεγχος υφίσταται όταν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις ή πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να ασκούν από κοινού αποφασιστική επιρροή σε μια άλλη επιχείρηση. Ως αποφασιστική επιρροή με την έννοια αυτή νοείται, κατά κανόνα, η εξουσία αναστολής ενεργειών που καθορίζουν την εμπορική στρατηγική συμπεριφορά μιας επιχείρησης. Ο κοινός έλεγχος χαρακτηρίζεται από τη δυνατότητα δημιουργίας αδιεξόδου, λόγω της εξουσίας ενός ή περισσότερων μητρικών επιχειρήσεων να απορρίπτουν τις προτεινόμενες στρατηγικές αποφάσεις³⁶. Ως εκ τούτου, οι μέτοχοι αυτοί πρέπει να καταλήξουν σε μια από κοινού συνεννόηση για τον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής της κοινής επιχείρησης και πρέπει να συνεργασθούν³⁷.

32. Κοινός έλεγχος υφίσταται και όταν οι μειοψηφούντες μέτοχοι έχουν πρόσθετα δικαιώματα, τα οποία τους επιτρέπουν την άσκηση αρνησικυρίας επί αποφάσεων που έχουν ουσιώδη σημασία για την εμπορική στρατηγική συμπεριφορά της κοινής επιχείρησης³⁸. Τα δικαιώμα-

³⁵ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, παρ. 54.

³⁶ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, όπ.π., παρ. 65 και νομολογία στην οποία παραπέμπει. Συγκεκριμένα, βλ. απόφαση ΠΕΚ Τ-2/93, Air France κατά Επιτροπής, σκ. 64-65 (κοινός έλεγχος υπήρχε διότι οι μείζονες σημασίας αποφάσεις έπρεπε να εγκριθούν στο ΔΣ τουλάχιστον από δύο μέλη, διορισμένα από έκαστο εκ των συμβαλλομένων μελών) και απόφαση ΕΕ Μ.010, Conagra/ Idea, σκ. 6 (κοινός έλεγχος υπήρχε διότι απαιτούνταν πλειοψηφία 75% στη Γενική Συνέλευση (ΓΣ) προκειμένου να εγκριθούν ζητήματα στρατηγικής σημασίας όπως η έγκριση του προϋπολογισμού και των στρατηγικών σχεδίων, σημαντικές επενδύσεις της εταιρίας κ.λπ.). Βλ. και ΕΑ 626/2016, σκ. 110 και νομολογία στην οποία παραπέμπει Συγκεκριμένα, βλ. Μ.409, ABB/RENAULT AUTOMATION, σκ. 6 (η ύπαρξη κοινού ελέγχου θεμελιώθηκε στην ανάγκη ύπαρξης ομοφωνίας στο ΔΣ σε θέματα βασικά όπως ο διορισμός διευθύνοντος συμβούλου, η αποδοχή του προϋπολογισμού, η έγκριση δανείων και επενδύσεων) και υπόθεση COMP/M.4191-THALES/DCN, παρ. 9, όπου ο έλεγχος θεωρήθηκε κοινός λόγω απαιτούμενης ομοφωνίας επί του προϋπολογισμού και του τριετούς πλάνου. Επιπλέον, βλ. και ΕΑ 427/V/2009, με παραπομπές σε σχετική νομολογία, καθώς και την απόφαση ΔιοικΕφΑθ 1966/2012, με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή κατά της συγκεκριμένης απόφασης.

³⁷ Βλ. και ΠΕΚ, Τ-282/02, Cementbouw Handel, σκ. 42, 52 και 67. Σημειώνεται ότι μόνο η δυνατότητα άσκησης της επιρροής αυτής και η απλή ύπαρξη των δικαιωμάτων αρνησικυρίας είναι αρκετή, χωρίς να είναι ανάγκη να αποδειχθεί ότι αυτός που αποκτά κοινό έλεγχο στην κοινή εταιρία θα ασκήσει πραγματικά την αποφασιστική του επιρροή.

³⁸ Βλ. απόφαση ΠΕΚ Τ-2/93, Air France κατά Επιτροπής, σκ. 64-65 (κοινός έλεγχος υπήρχε διότι οι μείζονες σημασίας αποφάσεις έπρεπε να εγκριθούν στο Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) τουλάχιστον από δύο μέλη, διορισμένα από εκάτερο των συμβαλλομένων με-

τα αρνησικυρίας μπορεί να προβλέπονται στο καταστατικό της κοινής επιχείρησης ή σε συμφωνία μεταξύ των επιχειρήσεων ή προσώπων που ασκούν τον κοινό έλεγχο (συμφωνίες μετόχων). Μπορεί, δε, να προκύπτουν από την ειδική πλειοψηφία που απαιτείται για τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης ή του διοικητικού συμβουλίου, στο βαθμό που οι ιδρυτικές επιχειρήσεις εκπροσωπούνται στο εν λόγω συμβούλιο³⁹. Τα ως άνω δικαιώματα αρνησικυρίας τα οποία συνήθως συνεπάγονται κοινό έλεγχο αφορούν αποφάσεις και θέματα, όπως ο προϋπολογισμός, το επιχειρηματικό σχέδιο, σημαντικές επενδύσεις ή διορισμός των ανώτερων διοικητικών στελεχών. Διευκρινίζεται ότι για την άσκηση του κοινού ελέγχου δεν απαιτείται να έχουν οι επιχειρήσεις εξουσία άσκησης αποφασιστικής επιρροής στην καθημερινή λειτουργία της επιχείρησης⁴⁰. Σε κάθε περίπτωση, το δικαίωμα αρνησικυρίας που αφορά σε αποφάσεις σχετικά με το διορισμό των ανώτερων διοικητικών στελεχών είναι ένα μόνο από τα δικαιώματα αρνησικυρίας που εξετάζονται για τη διαπίστωση της ύπαρξης κοινού ελέγχου⁴¹.

33. Κρίσιμο στοιχείο συνεπώς είναι τα δικαιώματα αρνησικυρίας να παρέχουν επαρκείς δυνατότητες στις αφορώσες επιχειρήσεις, ώστε να ασκούν την εν λόγω επιρροή όσον αφορά τη στρατηγική επιχειρησιακή συμπεριφορά της κοινής επιχείρησης⁴².

34. Διευκρινίζεται περαιτέρω ότι για την απόκτηση κοινού ελέγχου ο μειοψηφών μέτοχος δεν απαιτείται να έχει όλα τα προαναφερθέντα δικαιώματα αρνησικυρίας. Αρκεί και η ύπαρξη ορισμένων μόνο ή ακόμα και ενός από τα δικαιώματα αυτά. Κατά πόσον αυτό ισχύει ή όχι εξαρτάται από το συγκεκριμένο περιεχόμενο του ίδιου του δικαιώματος αρνησικυρίας, καθώς και από τη σημασία που έχει στα πλαίσια της συγκεκριμένης επιχειρηματικής δραστηριότητας της κοινής επιχείρησης⁴³.

35. Εν προκειμένω, δυνάμει των σχετικών διατάξεων των Καταστατικών των ΕΠΑ και ΕΔΑ⁴⁴, αλλά και της από 1.10.2013 σύμβασης μετόχων μεταξύ των μετόχων των ΕΠΑ και ΕΔΑ και της αρχικής ΕΠΑ (ήτοι προ του διαχωρι-

λύν). Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕ Μ.010, Conagra/Idea, σκ. 6 (κοινός έλεγχος υπήρχε διότι απαιτούνταν πλειοψηφία 75% στη Γενική Συνέλευση (ΓΣ) προκειμένου να εγκριθούν ζητήματα στρατηγικής σημασίας όπως η έγκριση του προϋπολογισμού και των στρατηγικών σχεδίων, σημαντικές επενδύσεις της εταιρίας κλπ.) και κυρίως Μ.409, ABB/RENAULT AUTOMATION, σκ. 6 (η ύπαρξη κοινού ελέγχου θεμελιώθηκε στην ανάγκη ύπαρξης ομοφωνίας στο ΔΣ σε θέματα βασικά όπως ο διορισμός διευθύνοντος συμβούλου, η αποδοχή του προϋπολογισμού, η έγκριση δανείων και επενδύσεων). Βλ. και υπόθεση COMP/M.4191-THALES/DCN, παρ. 9, όπου ο έλεγχος θεωρήθηκε κοινός λόγω απαιτούμενης ομοφωνίας επί του προϋπολογισμού και του τριετούς πλάνου.

³⁹ Βλ. και P. Fotis and N. Zevgolits, *The Competitive Effects of Minority Shareholdings, Legal and Economic issues*, Hart Publishing, 2016, σελ. 148 και νομολογία στην οποία παραπέμπουν, ιδίως απόφαση της Επιτροπής της 6.5.1998, TKS/ITW Signode/Titan, Υπόθεση IV/M.970, σκ.9.

⁴⁰ Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, παρ. 67.

⁴¹ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, παρ. 67-68.

⁴² Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, ό.π., παρ. 67.

⁴³ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, ό.π. παρ. 67.

⁴⁴ Παραρτήματα V και VI της γνωστοποίησης.

σμού των ΕΠΑ και ΕΔΑ)⁴⁵, έκαστος μέτοχος διορίζει [...] μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου (εφεξής ΔΣ) των ΕΠΑ και ΕΔΑ⁴⁶, [...]». Για τη λήψη αποφάσεων του ΔΣ απαιτείται απαρτία [...]. Κατ'εξαίρεση, απαιτείται αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία [...], για τα ζητήματα που ορίζονται στην [...], μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται τα στρατηγικής φύσης ζητήματα. Τέτοια ζητήματα είναι, μεταξύ άλλων: α) η έγκριση των ετησίων οικονομικών καταστάσεων και τυχόν ουσιαστών τροποποιήσεων αυτών⁴⁸, β) [...]»⁴⁹, γ) η σύναψη δανείου άνω των [...] ευρώ και η παραχώρηση υποθηκών ή ενεχύρων άνω των [...] ευρώ⁵⁰, δ) η έγκριση σύναψης ή/και ουσιαστών τροποποίησης συμβάσεων άνω των [...] ευρώ με αντισυμβαλλόμενο μέτοχο ή συγγενή εταιρία μετόχου και, στις υπόλοιπες περιπτώσεις (πλην των συμβάσεων πώλησης ή/και προμήθειας φυσικού αερίου ή ηλεκτρικής ενέργειας), άνω των [...]»⁵¹, ε) ειδικά για την ΕΠΑ Αττικής, η έγκριση σύναψης ή/και ουσιαστών τροποποίησης συμβάσεων πώλησης φυσικού αερίου ή ηλεκτρικής ενέργειας άνω των [...] GWh ανά σύμβαση πώλησης, ή προμήθειας φυσικού αερίου ή ηλεκτρικής ενέργειας άνω των [...] GWh ή σύμβασης πώλησης ή προμήθειας φυσικού αερίου με διάρκεια άνω του έτους⁵², στ) [...]»⁵³, ζ) [...]»⁵⁴. Οι εν λόγω αποφάσεις εμπίπτουν στα στρατηγικής φύσεως ζητήματα⁵⁵ και συνεπώς η απαιτούμενη [...] ψήφος [...] των [...] μετόχων είναι ικανή να προσδώσει κοινό έλεγχο σε αυτές επί των ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής. Ως εκ τούτου, οι ΕΔΑ και ΕΠΑ τελούν υπό τον κοινό έλεγχο των ΔΕΠΑ και Attiki Gas.

⁴⁵ Παράρτημα IV της γνωστοποίησης.

⁴⁶ Άρθρο 7 παρ. 5 Καταστατικών ΕΠΑ και ΕΔΑ και 6.1 (α)- (γ) της Σύμβασης Μετόχων.

⁴⁷ Άρθρο 6.1 (δ) της Σύμβασης Μετόχων. Σε περίπτωση διαφωνίας, η επιλογή γίνεται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου μεταξύ 2 υποψηφίων, έκαστος εκ των οποίων προτείνεται από έκαστο μέτοχο.

⁴⁸ Παρ. (ε) παρ. 2 άρθρου 10 των καταστατικών ΕΠΑ και ΕΔΑ.

⁴⁹ Παρ. (στ) παρ. 2 άρθρου 10 Καταστατικών ΕΠΑ και ΕΔΑ. Το ζήτημα αυτό εξειδικεύεται και στη Σύμβαση Μετόχων και ειδικότερα στο άρθρο 7 και το Παράρτημα 1, Μέρος 1ο αυτής. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Σύμβασης Μετόχων, ο Γενικός Διευθυντής προτείνεται από την Attiki Gas και οι μέτοχοι αναλαμβάνουν να διασφαλίζουν την έγκριση με την απαιτούμενη πλειοψηφία των 5/7. Σε περίπτωση πάντως διαφωνίας, το ζήτημα παραπέμπεται σε πραγματογνωμοσύνη και έως την ολοκλήρωση αυτής, υφίσταται προσωρινός διορισμός.

⁵⁰ Παρ. (η) παρ. 2 άρθρου 10 Καταστατικών ΕΠΑ και ΕΔΑ.

⁵¹ Παρ. (θ) παρ. 2 άρθρου 10 Καταστατικών ΕΠΑ και ΕΔΑ.

⁵² Παρ. (λ) παρ. 2 άρθρου 10 Καταστατικού ΕΠΑ.

⁵³ Παρ. (κ) παρ. 2 άρθρου 10 Καταστατικών ΕΠΑ και ΕΔΑ.

⁵⁴ Παρ. (μ) παρ. 2 άρθρου 10 Καταστατικών ΕΠΑ και ΕΔΑ.

⁵⁵ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση Δικαιοδοσίας, παρ. 67 («... Ορισμένα δικαιώματα αρνησικυρίας τα οποία συνήθως συνεπάγονται κοινό έλεγχο αφορούν αποφάσεις και θέματα όπως ο προϋπολογισμός, το επιχειρησιακό πρόγραμμα, σημαντικές επενδύσεις ή διορισμός των ανώτερων διοικητικών στελεχών», και περαιτέρω εξειδίκευση σε παρ. 69 (διορισμός ανώτερων διευθυντικών στελεχών και έγκριση του προϋπολογισμού), παρ. 70 (επιχειρηματικό πρόγραμμα) και παρ. 71 (επενδύσεις). Υπενθυμίζεται ότι, όπως προβλέπεται στην παρ. 68 της Κωδικοποιημένης Ανακοίνωσης Δικαιοδοσίας, δεν απαιτείται η ύπαρξη όλων των προαναφερόμενων δικαιωμάτων αρνησικυρίας, αλλά αρκεί η ύπαρξη ορισμένων ή και ενός μόνο από αυτά, αναλόγως της σημασίας του.

36. Ήδη, δυνάμει του όρου 2 της Συμφωνίας, η ΔΕΠΑ, η οποία επί του παρόντος κατέχει το 51% του μετοχικού κεφαλαίου των ΕΠΑ και ΕΔΑ, αγοράζει από την έτερη μέτοχο Attiki Gas το υπολειπόμενο 49% του μετοχικού κεφαλαίου των εταιριών μετά των δικαιωμάτων ψήφου αυτών έναντι του τιμήματος που ορίζεται στον όρο 4 της εν λόγω σύμβασης και υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στους όρους αυτής. Συνεπώς, με την ολοκλήρωση της υπό κρίση συναλλαγής, η ΔΕΠΑ θα κατέχει το 100% του μετοχικού κεφαλαίου και των δικαιωμάτων ψήφου των ΕΠΑ και ΕΔΑ και συνεπώς τον αποκλειστικό έλεγχο αυτών. Ως εκ τούτου, επέρχεται μεταβολή στην ποιότητα του ελέγχου των ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής, καθόσον οι επί του παρόντος από κοινού ελεγχόμενες επιχειρήσεις μετά την ολοκλήρωση της παρούσας συναλλαγής και εφόσον το μετοχικό τους κεφάλαιο θα κατέχεται εξ ολοκλήρου από την ΔΕΠΑ, θα ελέγχονται αποκλειστικά πλέον από αυτήν⁵⁶ και επομένως η γνωστοποιηθείσα πράξη συνιστά συγκέντρωση.

Δευτερεύοντες περιορισμοί

37. Στη Συμφωνία περιλαμβάνονται διατάξεις για δευτερεύοντες περιορισμούς [...]⁵⁷, [...], [...]. [...].

38. Σύμφωνα με την παράγραφο 7 του άρθρου 8 του ν. 3959/2011: «Οι αποφάσεις που εκδίδονται σύμφωνα με τις παραγράφους 3 και 6 καλύπτουν και τους περιορισμούς που συνδέονται άμεσα με την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης και είναι απαραίτητοι γι' αυτή». Ως εκ τούτου, οι τυχόν περιορισμοί που συνδέονται άμεσα με την εκάστοτε συγκέντρωση και είναι απαραίτητοι για την πραγματοποίησή της (δευτερεύοντες / παρεπόμενοι περιορισμοί) καλύπτονται αυτομάτως από την εγκριτική της συγκέντρωσης απόφαση. Η ΕΑ δεν υποχρεούται να αξιολογεί τους εν λόγω περιορισμούς κατά περίπτωση. Συνιστά ωστόσο καθήκον των συμμετεχουσών επιχειρήσεων να αξιολογούν μόνες τους εάν και σε ποιο βαθμό οι συμφωνίες τους μπορούν να θεωρηθούν ως παρεπόμενες μιας πράξης συγκέντρωσης. Οι περιορισμοί που δεν μπορούν να θεωρηθούν ως άμεσα συνδεδεμένοι και απαραίτητοι για την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 1 και 2 του ν. 3959/2011 και 101 και 102 ΣΛΕΕ.

IV.2 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΑ

39. Η γνωστοποιηθείσα πράξη έχει εθνική διάσταση και εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 του ν. 3959/2011 με βάση τους γνωστοποιηθέντες κύκλους εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία που προσκόμισε η γνωστοποιούσα, οι κάτωθι κύκλοι εργασιών, σύμφωνα με το άρθρο 10 του ν. 3959/2011, πραγματοποιήθηκαν ως προς την εθνική, την ενωσιακή και την παγκόσμια αγορά, κατά το τελευταίο οικονομικό έτος (2017), από τον Όμιλο ΔΕΠΑ, την ΕΠΑ και την ΕΔΑ:

⁵⁶ Στη σύμβαση αγοραπωλησίας περιλαμβάνεται μάλιστα και όρος περί παραίτησης των μελών του υφιστάμενου ΔΣ και εκλογής νέου (όροι 6.1 και 6.3 της Συμφωνίας).

⁵⁷ Ad hoc για το ζήτημα της υποχρέωσης μη ανταγωνισμού ως δευτερεύοντος περιορισμού, βλ. Ν. Ζευγώλη, Η υποχρέωση μη ανταγωνισμού ως δευτερεύων περιορισμός, Νομική Βιβλιοθήκη, 2007, αλλά και Π. Σελέκο, Οι παρεπόμενοι περιορισμοί του ανταγωνισμού, ως νόμιμες συμπράξεις, Π.Ν. Σάκκουλας, 2016.

Πίνακας 2: Κύκλοι εργασιών των μερών για το έτος 2017 (σε ευρώ)

Συμμετέχουσες επιχειρήσεις	Παγκόσμια Αγορά	Ενωσιακή Αγορά	Ελληνική Αγορά
ΟΜΙΛΟΣ ΔΕΠΑ	1.142.493.342	1.142.493.342	1.142.083.672
ΕΠΑ	159.716.740	159.716.740	159.716.740
ΕΔΑ	50.355.516	50.355.516	50.355.516

40. Ως προς το βασικό μέτοχο της ΔΕΠΑ⁵⁸, σημειώνονται τα εξής: το ΤΑΙΠΕΔ μολονότι υπό το πρίσμα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού λειτουργεί ως επιχείρηση⁵⁹, εντούτοις, επίσης υπό το πρίσμα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού δεν λειτουργεί ως ελέγχουσα τη ΔΕΠΑ επιχείρηση, παρά τους περί αντιθέτου ισχυρισμούς της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ⁶⁰. Το κρίσιμο υπό το πρίσμα των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού στην εξεταζόμενη περίπτωση δεν είναι εάν το ΤΑΙΠΕΔ αποτελεί ή όχι επιχείρηση (που αποτελεί)⁶¹, αλλά το εάν ο συγκεκριμένος φορέας ως επιχείρηση, υπό το πρίσμα των ιδίων ως άνω κανόνων, ελέγχει ή δεν ελέγχει τη ΔΕΠΑ. Επ' αυτού σημειώνονται τα εξής: Καταρχάς εάν το ΤΑΙΠΕΔ ήλεγχε με βάση τους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού τη ΔΕΠΑ, ενδεχομένως θα ετίθετο - θεωρητικά έστω - ζήτημα αρμοδιότητας εξέτασης της υπό κρίση συγκέντρωσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όμως, κατά το ορθότερο, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι το ΤΑΙΠΕΔ ενεργεί περισσότερο ως δημόσια αρχή που περιορίζεται στην προστασία

⁵⁸ Το ΤΑΙΠΕΔ κατέχει ποσοστό περίπου 65% του μετοχικού κεφαλαίου της ΔΕΠΑ.

⁵⁹ Ως «επιχείρηση» νοείται κάθε φυσικό πρόσωπο ή οικονομική ενότητα που ασκεί εμπορική ή άλλη οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που το διέπει και από τον τρόπο χρηματοδότησής του [ΕΑ 495/VI/2010, σκ.59, 563/VII/2013, σκ. 71, με παραπομπή σε ενωσιακή νομολογία. Ενδεικτικά βλ. C-55/96, Job Centre II, Συλλ. 1997, σελ. I-7119, σκ.21, C-180-184/98, Pavlov κλπ, Συλλ. 2000, σελ. I-6451, σκ.74, C-218/00, Cosal di Batistello Venanzio & Co κατά INAIL, Συλλ. 2002, σελ. I-691, σκ.22]. Μια τέτοια οικονομική ενότητα συνίσταται σε ενιαία οργάνωση προσωπικών, υλικών και άυλων στοιχείων, τα οποία έχουν ταχθεί στη διαρκή επιδίωξη ορισμένου οικονομικού σκοπού, η οποία οργάνωση μπορεί να συντελέσει στη διάπραξη παράβασης του δικαίου του ανταγωνισμού [ΠΕΚ Τ-66/99, Μινωικές Γραμμές ΑΝΕ, Συλλ. 2003, σελ. II-5515, σκ. 122]. Ειδικότερα, η ύπαρξη επιχείρησης προϋποθέτει αυτονομία οικονομικής δράσης και συνακόλουθα πλήρη ανάληψη των οικονομικών κινδύνων που συνεπάγεται η εκάστοτε οικονομική δραστηριότητα [ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 71, με παραπομπή σε σχετική νομολογία. Ενδεικτικά βλ. T-23/09, CNOP και CCG κατά Επιτροπής, Συλλ. 2010, σελ. II-5291, σκ. 70-71, C-55/96, ό.π., C-180-184/98, ό.π., ΕΑ 292/IV/2005, σημ.2.1]. Ως οικονομική δραστηριότητα νοείται κάθε δυνατότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά [ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 71, με παραπομπή σε σχετική νομολογία. Ενδεικτικά βλ. C-35/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλ. 1987, σελ. I-3851, σκ.36, ΕΑ 430/V/2009, σελ.6, ΕΑ 317/V/2006, σελ. 16-17]. Η έννοια της «επιχείρησης» είναι περισσότερο οικονομική παρά νομική, με αποτέλεσμα, το αποφασιστικό κριτήριο της έννοιας αυτής στο δίκαιο της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού να είναι η οικονομική και όχι η νομική της αυτοτέλεια [ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 71].

⁶⁰ Πρβλ. πρακτικά συνεδρίασης 13.11.2018. σελ. 33.

⁶¹ Ζήτημα για το οποίο στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας η ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ επέμεινε ότι είναι κομβικό [βλ. πρακτικά συνεδρίασης 13.11.2018. σελ. 33].

του δημοσίου συμφέροντος παρά ως ελέγχων - με την έννοια των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού - μέτοχος⁶², δεδομένου ότι το ΤΑΙΠΕΔ έχει ως σκοπό την αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου⁶³ και την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος⁶⁴, ότι το προϊόν της αξιοποίησης χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την αποπληρωμή του δημοσίου χρέους της χώρας⁶⁵, ότι το ΤΑΙΠΕΔ έχει περιορισμένη διάρκεια⁶⁶ και ότι δεν ενοποιεί στις οικονομικές του καταστάσεις τα αποτελέσματα των εταιριών που έχουν μεταβιβάσθει σε αυτό. Η αξιολόγηση αυτή είναι σημαντική προκειμένου να διαπιστωθεί αν τελικά ο κύκλος εργασιών του ΤΑΙΠΕΔ θα προστεθεί στον κύκλο εργασιών του ομίλου της ΔΕΠΑ ή όχι. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ακόμη και αν προστεθεί ο κύκλος εργασιών του μετόχου ΤΑΙΠΕΔ στον κύκλο εργασιών του Ομίλου ΔΕΠΑ, η διαπίστωση της αρμοδιότητας δεν μεταβάλλεται, δεδομένου ότι ο εν λόγω κύκλος εργασιών είναι στο σύνολό του εθνικός και ανέρχεται, για το έτος 2017, με βάση τουλάχιστον τις οικονομικές καταστάσεις που εγκρίθηκαν από το ΔΣ του ΤΑΙΠΕΔ και τελούν υπό την έγκριση της Γενικής Συνέλευσης, σε €10.603.651⁶⁷.

⁶² Βλ. Κωδικοποιημένη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/С 95/01) παρ. 53: «Πάντως, τα προνόμια που ασκεί το κράτος ως δημόσια αρχή και όχι ως μέτοχος, εφόσον περιορίζονται στην προστασία του δημόσιου συμφέροντος, δεν συνιστούν έλεγχο κατά την έννοια του κανονισμού συγκεντρώσεων, στον βαθμό που δεν έχουν ως αντικείμενο ούτε ως αποτέλεσμα τον εκ μέρους του κράτους καθοριστικό επηρεασμό των δραστηριοτήτων της επιχείρησης», σχετικά βλ. γνωστοποίηση σελ. 32 παρ. 83 και την υπ' αριθμ. πρωτ. 4929/13.08.2018 επιστολή.

⁶³ Βλ. αρ. 1 παρ. 1 ν. 3986/2011 (ΦΕΚ Α' 152/01.07.2011) Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015. «Το Ταμείο έχει αποκλειστικό σκοπό την Αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου, καθώς και περιουσιακών στοιχείων «Ν.Π.Δ.Δ.» ή των δημοσίων επιχειρήσεων των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ., όπως ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 5, σύμφωνα με τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς και με εγγυήσεις πλήρους διαφάνειας, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι των εσόδων».

⁶⁴ Βλ. αρ. 1 παρ. 3 ν. 3986/2011 «Το Ταμείο λειτουργεί για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, σύμφωνα με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, δεν υπάγεται στην κατηγορία των οργανισμών και επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και δεν εφαρμόζονται σε αυτό, καθώς και στις εταιρείες των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Ταμείο, οι διατάξεις που διέπουν εταιρείες που ανήκουν άμεσα ή έμμεσα στο Δημόσιο, με εξαίρεση όσων ρητά ορίζονται στις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου».

⁶⁵ Βλ. αρ. 1 παρ. 2 ν. 3986/2011 «2. Το προϊόν αξιοποίησης χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την αποπληρωμή του δημοσίου χρέους της χώρας, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο 17 του επόμενου άρθρου».

⁶⁶ Βλ. αρ. 1 παρ. 6 ν. 3986/2011 «6. Η διάρκεια του Ταμείου είναι έξι (6) έτη από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Δυνάμει της απόφασης της Γενικής Συνέλευσης του μοναδικού μετόχου του Ταμείου η διάρκειά του μπορεί να παραταθεί, εάν ο σκοπός του δεν έχει επιτευχθεί».

⁶⁷ Όπως αναφέρεται στην υπ' αριθμ. πρωτ. 4965/17.8.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας.

41. Περαιτέρω και προς επίρρωση των ανωτέρω σκέψεων, επισημαίνονται τα εξής: το ΤΑΙΠΕΔ συμμετέχει σε άλλες επιχειρήσεις, περιλαμβανομένων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της ενέργειας⁶⁸. Η γνωστοποιούσα ορθώς υποστηρίζει ότι, δεδομένης της κατά τα ανωτέρω ιδιότητας του ΤΑΙΠΕΔ, οποιεσδήποτε άλλες εταιρίες ελέγχονται από το ελληνικό κράτος μέσω του ΤΑΙΠΕΔ δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την εξέταση της υπό κρίση γνωστοποίησης⁶⁹. Σχετικά υπογραμμίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κρίνει ότι οι εταιρίες ΕΛΠΕ και ΔΕΠΑ, οι οποίες ελέγχονται από το ελληνικό κράτος, αποτελούν χωριστές οικονομικές οντότητες και δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ένας όμιλος⁷⁰.

42. Περαιτέρω, η γνωστοποιηθείσα πράξη δεν έχει κοινοτική διάσταση σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού 139/2004⁷¹, διότι αφενός ο παγκόσμιος συνολικός κύκλος εργασιών όλων των συμμετεχουσών επιχειρήσεων υπολείπεται όχι μόνο των 5 δισεκατομμυρίων⁷², αλλά και των 2,5 δισεκατομμυρίων ευρώ⁷³, αφετέρου όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις (ΔΕΠΑ, ΕΠΑ Αττικής, ΕΔΑ Αττικής) δραστηριοποιούνται αποκλειστικά και μόνο στην Ελλάδα.

IV.3 ΠΑΡΑΔΕΚΤΗ ΚΑΙ ΕΜΠΡΟΘΕΣΜΗ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

43. Με το έντυπο γνωστοποίησης συνυποβλήθηκε το προβλεπόμενο στο άρθρο 45 παρ. 1 του ν. 3959/2011 παράβολο των 1.100 Ευρώ⁷⁴.

44. Η γνωστοποιούσα προσκόμισε επίσης φύλλο της εφημερίδας «ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ» της 19.7.2018⁷⁵, στο οποίο δημοσιεύθηκε η υπό κρίση πράξη κατά τα προ-

⁶⁸ Ενδεικτικά, το ΤΑΙΠΕΔ κατέχει το 35,47% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. και ασκεί από κοινού έλεγχο μαζί με την Paneuropean Oil and Industrial Holdings S.A. η οποία κατέχει το 45,47% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας (βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 4965/17.08.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας).

⁶⁹ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, ό.π., παρ. 194 «Ειδικότερα, όταν μια δημόσια επιχείρηση δεν υπόκειται σε κανενός είδους συντονισμό μαζί με άλλες ελεγχόμενες από το κράτος επιχειρήσεις επενδύσεων χαρτοφυλακίου, πρέπει να θεωρείται ανεξάρτητη για τους σκοπούς του άρθρου 5, και δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος εργασιών άλλων εταιριών που ανήκουν στο συγκεκριμένο κράτος. Όταν, όμως, περισσότερες δημόσιες επιχειρήσεις υπάγονται στο ίδιο ανεξάρτητο κέντρο λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων, τότε ο κύκλος εργασιών των εν λόγω επιχειρήσεων πρέπει να θεωρείται μέρος του ομίλου στον οποίον ανήκει η συμμετέχουσα επιχείρηση για τους σκοπούς του άρθρου 5».

⁷⁰ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 27/08/2008, Case No COMP/M.5249 - EDISON / HELLENIC PETROLEUM / JV παρ. 17 «HelPe owns 35% of shares in DEPA, the Greek gas incumbent. The rest of DEPA's shares (65%) are directly owned by the Greek State. DEPA is, however, not controlled by HelPe. [...] Moreover, in accordance with current practice, the fact that the Greek State currently controls both DEPA and HelPe does not change this result since both DEPA and HelPe represent distinct economic units and can therefore not be considered as one group».

⁷¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 139/2004 του Συμβουλίου της 20ης Ιανουαρίου 2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ L 24/1 της 29.01.2004).

⁷² Συνεπώς δεν πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 1 παρ. 2 εδ. β του ως άνω Κανονισμού.

⁷³ Συνεπώς δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 1 παρ. 3 εδ. γ και δ του ως άνω Κανονισμού.

⁷⁴ Με κωδικό 224457209958 0911 0028.

⁷⁵ Με το υπ' αριθμ. πρωτ. 4551/20.07.2018 έγγραφό της.

βλεπόμενα στο άρθρο 6 παρ. 6 του ν. 3959/2011 και στην απόφαση ΕΑ 558/2013. Επίσης, σχετική ανάρτηση έγινε στις 16.7.2018 στον διαδικτυακό τόπο της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

45. Περαιτέρω, η Συμφωνία είχε οριστικοποιηθεί και υπογραφεί από τα συμβαλλόμενα μέρη την 13η Ιουλίου 2018 και υποβλήθηκε στην ΕΑ στις 16.7.2018, ήτοι εντός της προβλεπόμενης από το άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 3959/2011 τριακονθήμερης προθεσμίας⁷⁶. Συνεπώς, η γνωστοποιηθείσα πράξη υποβλήθηκε παραδεκτά και εμπρόθεσμα, βάσει του άρθρου 6 παρ. 1 του ν. 3959/2011.

IV.4 ΠΡΟΘΕΣΜΙΕΣ

46. Η ΓΔΑ, επειδή χρειάστηκε διευκρινίσεις σχετιζόμενες με στοιχεία που αφορούσαν στη συμπλήρωση του εντύπου γνωστοποίησης οι οποίες ήταν απαραίτητες για την αξιολόγησή της, απέστειλε στη ΔΕΠΑ, στις 25.7.2018, 6.8.2018 και 16.8.2018, επιστολές παροχής στοιχείων⁷⁷, βάσει των άρθρων 8 και 38 του ν. 3959/2011. Η γνωστοποιούσα απήντησε με σειρά διαδοχικών επιστολών της⁷⁸, ενώ απέστειλε τελικά τα πλήρη στοιχεία με την υπ' αριθμ. πρωτ. 4965/17.8.2018 επιστολών της. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι μέχρι τότε οι σχετικές προθεσμίες τελούσαν σε αναστολή βάσει του άρθρου 8 του ν. 3959/2011, η 17.8.2018 είναι η ημερομηνία κατά την οποία θεωρείται ότι η γνωστοποίηση υποβλήθηκε προσηκόντως.

47. Στις 17.9.2018, με το υπ' αριθμ. πρωτ. οικ. 5453 έγγραφο της Υπηρεσίας, κοινοποιήθηκε στη γνωστοποιούσα η υπ' αριθμ. πρωτ. 5451/17.9.2018 απόφαση της Αντιπροέδρου της ΕΑ σχετικά με την κίνηση της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης της γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης, σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 4 του ν. 3959/2011⁷⁹.

⁷⁶ Επισημαίνεται ότι η ολοκλήρωση της αγοραπωλησίας των μετοχών υπόκειται στην έγκριση της συναλλαγής από την Επιτροπή Ανταγωνισμού (όρος 3.1 όπως αυτός εξειδικεύεται στο Παράρτημα 2 της από 13.7.2018 συμφωνίας).

⁷⁷ [...].

⁷⁸ [...].

⁷⁹ Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8 του ν. 3959/2011, «1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξετάζει τη γνωστοποιούμενη συγκέντρωση μόλις υποβληθεί η σχετική γνωστοποίηση. [...] 4. Αν διαπιστωθεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου και προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επί μέρους αγορές στις οποίες αφορά, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού, με απόφασή του που εκδίδεται μέσα σε ένα μήνα από τη γνωστοποίηση, κινεί τη διαδικασία της πλήρους διερεύνησης της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης και ενημερώνει αμελλητί τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις σχετικά με την απόφασή του. Από τη γνωστοποίηση στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις της κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις μπορούν από κοινού να προβαίνουν σε τροποποιήσεις στη συγκέντρωση ή να προτείνουν την ανάληψη δεσμεύσεων, ώστε να μην προκαλούν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επί μέρους αγορές στις οποίες αφορά, και να τις κοινοποιούν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. 5. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 2 και 3, η υπόθεση εισάγεται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε προθεσμία σαράντα πέντε ημερών από την ημερομηνία κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης. 6. Με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία εκδίδεται μέσα σε ενενήντα ημέρες από την ημερομηνία κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης, απαγορεύεται η συγκέντρωση όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 7 και, στην περι-

48. Βάσει των ανωτέρω, ως καταληκτική ημερομηνία για την εισαγωγή της υπόθεσης στην ΕΑ, κατόπιν της κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης, κατ' άρθρο 8 παρ. 5 του ν. 3959/2011, είναι η 1.11.2018, ενώ η προθεσμία έκδοσης απόφασης της Ε.Α. επί της γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης παρέρχεται την 17.12.2018.

V. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

V.1 ΓΕΝΙΚΑ

49. Η ελληνική αγορά του φυσικού αερίου έχει τη μορφή πυραμίδας, καθώς δύο μόνο εταιρίες εισάγουν φυσικό αέριο στην Ελλάδα με αποκλειστικό σκοπό τη μεταπώληση, η ΔΕΠΑ και η ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS. Η ΔΕΠΑ προμηθεύεται φυσικό αέριο από τη ρωσική εταιρία Gazprom, την τουρκική BOTAS και την αλγερινή Sonatrach. Η ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS προμηθεύεται φυσικό αέριο (εφεξής και «φ.α.») από τη Gazprom που αποτελεί την κατά 50% μητρική της εταιρία.

50. Κατά τη χρονική περίοδο 2015 - 2018 (α' εξάμηνο), εισαγωγές πραγματοποιήθηκαν και από άλλες πέντε (5) εταιρίες με σκοπό την ιδιοκατανάλωση. Πρόκειται για τους ηλεκτροπαραγωγούς [...] και [...], τη μεγάλη βιομηχανία [...], [...] και την [...]. Οι πέντε προαναφερόμενες εταιρίες προμηθεύτηκαν φυσικό αέριο από τις εταιρίες Gazprom Export LLC (μέσω αγωγού), Vitol Gas and Power BV (η οποία δραστηριοποιείται μέσω αγωγού ΕΣΦΑ και σταθμού Ρεβυθούσας), Dexia Bulgaria OOD (μέσω αγωγού), Energiko Eood (μέσω αγωγού), Future Energy Eood (μέσω αγωγού), Trafigura PTE LTD (μέσω σταθμού Ρεβυθούσας), Statoil ASA (μέσω σταθμού Ρεβυθούσας), ENI Trading and Shipping S.P.A. (μέσω σταθμού Ρεβυθούσας) και Petronas LNG (UK) LTD (μέσω σταθμού Ρεβυθούσας).

51. Ειδικότερα, στην αγορά χονδρικής προμήθειας δραστηριοποιούνται συνολικά οκτώ (8) εταιρίες, ήτοι οι εισαγωγείς ΔΕΠΑ και [...] και επιπλέον έξι (6) εταιρίες, οι M&M, MOTOR ΟΙΛ, ZENIO, ΗΡΩΝ, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ και BI.ENER. Οι εταιρίες [...] κυρίως ιδιοκαταναλώνουν τις ποσότητες που προμηθεύονται, ενώ τις υπόλοιπες ποσότητες τις πωλούν στις αγορές της χονδρικής και λιανικής προμήθειας. Εξαίρεση αποτελούν η [...], η οποία, κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, δεν πραγματοποίησε χονδρικές πωλήσεις και προώθησε μέρος της ποσότητας που προμηθεύτηκε σε τελικό καταναλωτή φ.α., δραστηριοποιούμενη έτσι στην αγορά της λιανικής προμήθειας φ.α., καθώς και η [...], η οποία προώθησε μέρος της ποσότητας που προμηθεύτηκε στην αγορά χονδρικής προμήθειας.

52. Διαγραμματικά, οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο μπορούν να παρουσιαστούν ως εξής:

[ΑΠΟΡΡΗΤΟ]

53. Στην αγορά της λιανικής προμήθειας δραστηριοποιήθηκαν έντεκα (11) εταιρίες κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Αυτές είναι οι εταιρίες ΔΕΠΑ, ΕΠΑ Αττικής, [...].

πώση της παραγράφου 5 του άρθρου 5, όταν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του άρθρου 1. Σε κάθε άλλη περίπτωση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιτρέπει τη συγκέντρωση. Η πάροδος της προθεσμίας των ενενήντα ημερών, χωρίς την έκδοση απορριπτικής απόφασης, θεωρείται ως έγκριση της συγκέντρωσης εκ μέρους της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία εκδίδει υποχρεωτικώς τη σχετική διαπιστωτική πράξη». Βλ. και απόφαση Προέδρου ΕΑ 2417/24.4.2017, άρθρο 1 (ΦΕΚ 1526/Β' /4.5.2017).

54. Τα μερίδια αγοράς των ανωτέρω εταιριών, σε κάθε μία από τις αγορές, στις οποίες δραστηριοποιούνται, αναφέρονται στο Κεφ. VII. ΜΕΓΕΘΟΣ - ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ - ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.

V.2 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

55. Όπως αναφέρεται στην υπ' αριθμ. 551/VII/2012 απόφαση της ΕΑ⁸⁰, η αγορά του φυσικού αερίου εν γένει αποτελεί, όπως η αγορά ενέργειας στο σύνολό της, μια προοδευτικά απελευθερούμενη και επαναρυθμιζόμενη ex ante με κανόνες δικαίου αγορά. Αυτό σημαίνει ότι, ιδίως ως προς την προμήθεια (πώληση) φ.α., έχει ήδη μεταβεί, τουλάχιστον νομοθετικά, από ένα καθεστώς κεντρικής ρύθμισης, με τη συμμετοχή ενός καθετοποιημένου μονοπωλητή, σε μια ανοικτή και ανταγωνιστική αγορά, με αμφίδρομη ελευθερία επιλογής προμηθευτών και πελατών, διεπόμενη από ίδιο κανονιστικό πλαίσιο. Σημειωτέον ότι στην εν λόγω υπόθεση επιβλήθηκαν αυστηρές δεσμεύσεις στη ΔΕΠΑ δεκαετούς διάρκειας.

56. Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της αγοράς του φυσικού αερίου στη χώρα μας θέτει ο ν. 4001/2011⁸¹ και οι τροποποιήσεις αυτού, ο οποίος αντικατέστησε σε μεγάλο βαθμό το ν. 3428/2005 και ενσωμάτωσε επιμέρους διατάξεις της Οδηγίας 2009/73/ΕΕ (Τρίτο Ενεργειακό Πακέτο), με απώτερο στόχο την ενίσχυση της απελευθέρωσης της αγοράς. Ειδικότερα, ο ν. 4001/2011 ρυθμίζει τις δραστηριότητες της παραγωγής, προμήθειας, αγοράς, μεταφοράς, διανομής, αποθήκευσης, υγροποίησης και αεριοποίησης φυσικού αερίου εντός της ελληνικής επικράτειας, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως δραστηριότητες κοινής ωφέλειας και οι οποίες τελούν υπό την εποπτεία του κράτους.

57. Ο ν. 4001/2011 τροποποιήθηκε⁸² με σκοπό την περαιτέρω απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου, διά της άρσης υφιστάμενων ρυθμιστικών εμποδίων εισόδου επιχειρήσεων στις σχετικές αγορές, της αναμόρφωσης του πλαισίου διανομής φυσικού αερίου μέσω της επιβολής στις κάθετα ολοκληρωμένες εταιρίες φυσικού αερίου⁸³ υποχρέωσης για νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των δραστηριοτήτων διαχείρισης Δικτύων Διανομής από τις δραστηριότητες Προμήθειας φυσικού αερίου έως την 1η Ιανουαρίου 2017, καθώς και της διεύρυνσης του ορισμού του «Επιλέγοντος Πελάτη»⁸⁴ που καταλαμβάνει

⁸⁰ Σκ. 18.

⁸¹ «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις» (ΦΕΚ Α' 179/22.8.2011).

⁸² Με τους νόμους 4336/2015 (ΦΕΚ Α' 94/14.8.2015), 4337/2015 (ΦΕΚ Α' 129/17.10.2015), 4414/2016 (ΦΕΚ Α' 149/9.8.2016), 4423/2016 (ΦΕΚ Α' 182/27.9.2016) και συγκεκριμένα το άρθρο 55 και 4425/2016 (ΦΕΚ Α' 185/30.9.2016) και συγκεκριμένα το άρθρο 15.

⁸³ Βλ. σχετικά ορισμούς, άρθρο 2 του ν. 4001/2011 «(ιε) Κάθετα Ολοκληρωμένη Επιχείρηση Φυσικού Αερίου: Επιχείρηση Φυσικού Αερίου ή όμιλος επιχειρήσεων Φυσικού Αερίου, όπου: (αα) το ίδιο πρόσωπο ή τα ίδια πρόσωπα δικαιούνται, άμεσα ή έμμεσα, να ασκούν τον Έλεγχο, και (ββ) η εν λόγω επιχείρηση ή ο όμιλος επιχειρήσεων ασκούν τουλάχιστον μία από τις δραστηριότητες Μεταφοράς, Διανομής, ΥΦΑ και αποθήκευσης και τουλάχιστον μία από τις δραστηριότητες παραγωγής ή Προμήθειας Φυσικού Αερίου».

⁸⁴ Βλ. σχετικά ορισμούς, άρθρο 2 του ν. 4001/2011 «(ιβ) Επιλέγων Πελάτης: Ο Πελάτης που δικαιούται να επιλέγει Προμηθευτή ή αγοράζει απευθείας Φυσικό Αέριο ή ηλεκτρική ενέργεια».

πλέον, από 1ης Ιανουαρίου 2018, όλους τους οικιακούς πελάτες⁸⁵.

58. Την εφαρμογή και εξειδίκευση του εν λόγω πλαισίου έχει αναλάβει, ως ανεξάρτητος ρυθμιστής, η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας⁸⁶ (εφεξής και «ΡΑΕ»).

VI. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ - ΕΠΗΡΕΑΣΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

59. Η σχετική αγορά προϊόντων περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων ή υπηρεσιών που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμα ή δυνάμενα να υποκατασταθούν μεταξύ τους, λόγω των χαρακτηριστικών, των τιμών τους και της σκοπούμενης χρήσης τους.

60. Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή, όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμμετέχουν στην προμήθεια προϊόντων ή υπηρεσιών και οι όροι του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές κυρίως περιοχές, διότι στις εν λόγω περιοχές οι όροι του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά.⁸⁷

VI.1 ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ / ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

61. Η αγορά, στην οποία αφορά πρωτίστως η υπό εξέταση συγκέντρωση, είναι εκείνη του φυσικού αερίου.

62. Κατά πάγια διοικητική πρακτική, η Ευρωπαϊκή

Επιλέγοντες Πελάτες με βάση το άρθρο 82 του ν. 4001/2011, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, είναι:

- Οι κάτοχοι άδειας ηλεκτροπαραγωγής που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο για την παραγωγή ενέργειας, ήδη από 01.07.2005.

- Όλοι οι μεγάλοι βιομηχανικοί πελάτες, με κατανάλωση άνω των 100 GWh κατ' έτος, ήδη από 15.11.2008.

- Όλοι οι Πελάτες, συμπεριλαμβανομένων των οικιακών, που είναι εγκατεστημένοι εκτός των γεωγραφικών περιοχών αρμοδιότητας των ΕΠΑ Αττικής, Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας (ήδη από 22.8.2011).

- Εντός των γεωγραφικών περιοχών που ανήκουν στην αρμοδιότητα των ΕΠΑ Αττικής, Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας:

- ο Όλοι οι Πελάτες που προμηθεύονται φυσικό αέριο με σκοπό να χρησιμοποιηθεί ως καύσιμο σε κινητήρες μέσω θαλάσσιας και χερσαίας μεταφοράς.

- ο Όλοι οι Πελάτες που προμηθεύονται φυσικό αέριο για βιομηχανική χρήση, συμπεριλαμβανομένης της συμπαραγωγής, οι οποίοι κατά τους τελευταίους δώδεκα μήνες είχαν πραγματική κατανάλωση μεγαλύτερη των 2,2 GWh ανά θέση κατανάλωσης, ήδη από 20.8.2015.

- ο Όλοι οι Μη Οικιακοί Πελάτες, οι οποίοι είχαν πραγματική κατανάλωση μεγαλύτερη των 2,2 GWh ανά θέση κατανάλωσης, από 1.1.2017.

- Όλοι οι Μη Οικιακοί Πελάτες, ανεξαρτήτως κατανάλωσης (περιλαμβανομένων των εναπομεινάντων μικρών βιομηχανικών και εμπορικών καταναλωτών), από 1.1.2018.

- Όλοι οι Οικιακοί Πελάτες, από 1.1.2018.

⁸⁵ Βλ. σχετικά ορισμούς, άρθρο 2 του ν. 4001/2011 «(ιζ) Οικιακός Πελάτης: Ο Πελάτης που αγοράζει Φυσικό Αέριο ή ηλεκτρική ενέργεια για δική του οικιακή κατανάλωση, αποκλεισμένων των εμπορικών ή επαγγελματικών δραστηριοτήτων».

⁸⁶ Η ΡΑΕ έχει αποφασιστικές αρμοδιότητες ως προς την αδειοδότηση των ενεργειακών δραστηριοτήτων, τον καθορισμό των τιμολογίων των μη ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων (χρεώσεις για την παροχή υπηρεσιών μεταφοράς, διανομής, χρήσης εγκατάστασης υγροποιημένου φυσικού αερίου και εγκατάστασης αποθήκευσης φυσικού αερίου), τη ρύθμιση, τον έλεγχο και την εποπτεία της αγοράς φυσικού αερίου.

⁸⁷ Βλ. σχετικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά στον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (97/C 372/03).

Επιτροπή⁸⁸ διακρίνει -εν γένει- τις ακόλουθες σχετικές προϊόντικές αγορές, εντός της ευρύτερης αγοράς φυσικού αερίου⁸⁹:

- Έρευνας, εξόρυξης και παραγωγής φυσικού αερίου ("exploration/production of natural gas") [με ενδεχόμενες επιμέρους διακρίσεις, περιλαμβανόμενης ή/και μη της παραγωγής υδροποιημένου φυσικού αερίου - ΥΦΑ],
- Μεταφοράς μέσω δικτύου αγωγών υψηλής πίεσης ("gas transmission via high-pressure pipeline grid") [με ενδεχόμενη διάκριση σε πρωτογενή και δευτερογενή αγορά (δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα)],
- Διανομής μέσω δικτύων αγωγών μέσης και χαμηλής πίεσης ("gas distribution via medium and low-pressure pipeline grids"),
- Αποθήκευσης ("gas storage"),
- Εμπορίας ("gas trading"),
- Προμήθειας ("gas supply"),
- Υπηρεσιών δικτύων ("network services")⁹⁰.

63. Στην παρούσα συγκέντρωση, τα συμμετέχοντα μέρη δεν δραστηριοποιούνται στις αγορές παραγωγής και αποθήκευσης, καθώς επί του παρόντος δεν υπάρχει παραγωγή φυσικού αερίου στην ελληνική επικράτεια και επιπλέον η αγορά της αποθήκευσης φυσικού αερίου δεν έχει αναπτυχθεί. Επιπλέον, η ανάλυση της αγοράς υπηρεσιών δικτύων, που αφορά στην παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών, δεν κρίνεται σκόπιμη για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης, καθώς δεν επηρεάζεται από την υπό κρίση πράξη, δεδομένης της πρόσφατης πώλησης του ΔΕΣΦΑ. Η τεχνική υποστήριξη των δικτύων διανομής είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του ΔΕΣΦΑ⁹¹, του οποίου ο αποκλειστικός έλεγχος, με την ολοκλήρωση της πρόσφατης συναλλαγής, πρόκειται να μεταφερθεί στη Snam⁹².

64. Βάσει της έρευνας της Υπηρεσίας, ως σχετικές αγορές της υπό εξέταση συγκέντρωσης ορίζονται οι κάτωθι.

VI.1.1 ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

65. Σύμφωνα με την ενωσιακή νομολογία και πρακτική, η αγορά της μεταφοράς φυσικού αερίου αφορά στη μεταφορά φυσικού αερίου μέσω αγωγών υψηλής πίεσης και διακρίνεται από την αγορά διανομής, η οποία ορίζεται ως μεταφορά φυσικού αερίου μέσω αγωγών μεσαίας και χαμηλής πίεσης⁹³.

66. Αντίστοιχα, σύμφωνα με σχετικές αποφάσεις της

⁸⁸ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΕΕπ COMP/M.5220 - ENI/DISTRIGAZ (15.10.2008), COMP/M.7936 - PETROL/GEOPLIN (10.3.2017), COMP/M.6477 - BP/CHEVRON/ENI/SONANGOL/TOTAL/JV, COMP/M.8358 - MACQUARIE/NATIONAL GRID/GAS DISTRIBUTION BUSINESS OF NATIONAL GRID (16.3.2017), COMP/M.7602 - DEUTSCHE TELEKOM GROUP/MET HOLDING/JV (19.8.2015).

⁸⁹ Η ως άνω διάκριση ακολουθείται και από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 715/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2009 σχετικά με τους όρους πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου, καθώς και την πρακτική της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

⁹⁰ Βλ. την απόφαση της ΕΕπ COMP/M.2744 RWE GAS / LATTICE INTERNATIONAL / JV (07.08.2002), παρ. 16.

⁹¹ Βλ. την επίσημη ιστοσελίδα του ΔΕΣΦΑ <http://desfa.gr/non-regulatory-services/other-services/transmission-system-technical-support>.

⁹² Βλ. Κατωτέρω.

⁹³ Βλ. αποφάσεις ΕΕπ Μ. 7927 - EPH/ENEL/SE (25.7.2016) παρ. 28-31, Μ. 5220 - ENI / DISTRIGAZ, C (2008) 6104, παρ. 13 και Μ. 6477 - BP / CHEV RON / ENI / SONANGOL / TOTAL / JV, C (2012) 3325, παρ. 15.

ΕΑ⁹⁴, η αγορά της μεταφοράς φυσικού αερίου αφορά στη μεταφορά εντός και μόνο του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου⁹⁵ (εφεξής και «ΕΣΦΑ»). Σημειώνεται ότι η μεταφορά φ.α. ορίζεται στο ν. 4001/2011 ως η διοχέτευση φ.α. μέσω δικτύου αγωγών πίεσης σχεδιασμού άνω των 19 barg και γίνεται μέσω δέσμμευσης μεταφορικής ικανότητας παράδοσης⁹⁶ στα Σημεία Εισόδου του ΕΣΦΑ (ήτοι Σιδηρόκαστρο, Κήποι και Ρεβυθούσα/Αγία Τριάδα) και δέσμμευσης μεταφορικής ικανότητας παραλαβής⁹⁷ στα Σημεία Εξόδου του ΕΣΦΑ (ήτοι κάθε μετρητικό σταθμό στο ΕΣΦΑ που αφορά στην τροφοδοσία με φ.α. μεμονωμένων καταναλωτών, οι οποίοι δεν συνδέονται σε δίκτυο διανομής ή, προκειμένου για την τροφοδοσία δικτύου διανομής, το σύνολο των Σημείων Εξόδου στα οποία παραλαμβάνεται φ.α. για την τροφοδοσία του εν λόγω δικτύου διανομής). Διακρίνεται, συνεπώς, από τις υπηρεσίες μεταφοράς σε ανεξάρτητα συστή-

⁹⁴ Βλ. αποφάσεις ΕΑ 551/VII/2012 και 555/VII/2012.

⁹⁵ Βλ. σχετικά άρθρο 67 ν. 4001/2011: «1. Εθνικό Σύστημα Φυσικού Αερίου (ΕΣΦΑ) είναι το Σύστημα Φυσικού Αερίου το οποίο περιλαμβάνει:

(α) Το υφιστάμενο Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου εντός της Ελληνικής Επικράτειας, αποτελούμενο από τον κεντρικό αγωγό και τους κλάδους του και τις προγραμματισμένες επεκτάσεις και ενισχύσεις του ΕΣΦΑ, τις εγκαταστάσεις μέτρησης, ρύθμισης, συμπίεσης και αποσυμπίεσης, το σύστημα ελέγχου λειτουργίας, επικοινωνιών και τηλεχειρισμού, τα κέντρα λειτουργίας και συντήρησης, τα κέντρα ελέγχου κατανομής φορτίου και γενικά τις εγκαταστάσεις που αποτελούν στοιχεία της λειτουργίας και της υποστήριξης του Συστήματος Μεταφοράς, καθώς και τα υφιστάμενα σημεία εισόδου του μετρητικού σταθμού Σιδηρόκαστρου και Αγίας Τριάδας Μεγάρων Αττικής και των Κήπων Έβρου. Ο εσωτερικός χώρος των αγωγών του Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου δεν αποτελεί Εγκατάσταση Αποθήκευσης Φυσικού Αερίου.

(β) Την Εγκατάσταση Υδροποιημένου Φυσικού Αερίου (ΥΦΑ) στη νήσο Ρεβυθούσα. Οι δεξαμενές ΥΦΑ στη Ρεβυθούσα δεν αποτελούν Εγκατάσταση Αποθήκευσης και χρησιμοποιούνται μόνο για προσωρινή αποθήκευση του ΥΦΑ πριν από την επαναεριοποίησή του και την έγχυση του στο Σύστημα Μεταφοράς.

(γ) Τα έργα επέκτασης και ενίσχυσης του ΕΣΦΑ, τις εγκαταστάσεις, τις διασυνδέσεις, τις υποδομές ή τους χώρους αποθήκευσης και επανεισαγωγής Φυσικού Αερίου στο ΕΣΦΑ που εκτελούνται σύμφωνα με το εγκεκριμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης του ΕΣΦΑ κατά τα προβλεπόμενα στον Κώδικα Διαχείρισης του ΕΣΦΑ. Τα έργα που εντάσσονται στο Πρόγραμμα Ανάπτυξης του ΕΣΦΑ αποτελούν έργα δημόσιας ωφέλειας και μείζονος εθνικής σημασίας.

(δ) Τα έργα που εντάσσονται στο ΕΣΦΑ μπορούν να υλοποιούνται και από εταιρεία στην οποία ο ΔΕΣΦΑ συμμετέχει τουλάχιστον σε ποσοστό 51 % του μετοχικού κεφαλαίου και έχει τη διοίκηση.

2. Δεν περιλαμβάνονται στο ΕΣΦΑ εγκαταστάσεις συμπίεσης Φυσικού Αερίου για τελική χρήση από κινητήρες οχημάτων και λοιπές εμπορικές χρήσεις».

⁹⁶ Η Δεσμευμένη Μεταφορική Ικανότητα Παράδοσης ορίζεται ως η μέγιστη ποσότητα φυσικού αερίου για κάθε σημείο εισόδου, την οποία ο διαχειριστής δεσμεύεται ότι δύναται να παραλαμβάνει από χρήστη μεταφοράς ανά ημέρα στο συγκεκριμένο σημείο εισόδου, σύμφωνα με τη σύμβαση μεταφοράς που έχει συνάψει με αυτόν (MWh/Ημέρα).

⁹⁷ Η Δεσμευμένη Μεταφορική Ικανότητα Παραλαβής ορίζεται ως η μέγιστη ποσότητα φυσικού αερίου για κάθε σημείο εξόδου, την οποία ο διαχειριστής δεσμεύεται ότι δύναται να παραδίδει σε χρήστη μεταφοράς ανά ημέρα στο συγκεκριμένο σημείο εξόδου, σύμφωνα με τη σύμβαση μεταφοράς που έχει συνάψει με αυτόν (MWh/Ημέρα) (βλ. Κώδικα Διαχείρισης του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου, άρθρο 1 περ. 6 και 7).

ματα φυσικού αερίου (άρθρο 15επ. του ν. 3428/2005), καθώς και από τις υπηρεσίες διανομής (άρθρο 21επ. του ν. 3428/2005, ως ίσχυε κατά την επίμαχη χρονική περίοδο). Η αγορά υπηρεσιών μεταφοράς φυσικού αερίου συνναρτάται με τη λειτουργία και εκμετάλλευση ενός δικτύου με τη μορφή «φυσικού μονοπωλίου». Είναι εντόνως ρυθμισμένη, σε αντίθεση με την αγορά προμήθειας. Με βάση τόσο την πρακτική της ΡΑΕ όσο και την πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η αγορά πρόσβασης ή υπηρεσιών μεταφοράς διαιρείται με τη σειρά της σε δύο (2) επιμέρους αγορές: την πρωτογενή και τη δευτερογενή⁹⁸. Παρόλο που η πρωτογενής και η δευτερογενής παροχή υπηρεσιών πρόσβασης συνδέονται μεταξύ τους, επειδή αμφότερες αφορούν στη χρήση του δικτύου, παρουσιάζουν ουσιαστικές διαφορές που επιβάλλουν τη διάκριση ξεχωριστών «αγορών υπηρεσιών». Οι διαφορές εντοπίζονται κυρίως στα χαρακτηριστικά της προσφοράς⁹⁹.

67. Η γνωστοποίηση ισχυρίζεται ότι, εν προκειμένω, η αγορά που ενδεχομένως σχετίζεται με τη γνωστοποιηθείσα πράξη είναι η δευτερογενής αγορά μεταφοράς φ.α., στο μέτρο που οι συμμετέχουσες εταιρίες, έχοντας συμβληθεί με τον ΔΕΣΦΑ για τη χρήση του δικτύου, αναλαμβάνουν να μεταφέρουν φ.α. για τους πελάτες τους και, ενδεχομένως, εκχωρούν ή μισθώνουν τυχόν τελικά χρησιμοποιήσιμη δεσμευμένη ικανότητα παράδοσης και παραλαβής σε τρίτους. Υπό αυτή την άποψη, στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ και η ΕΠΑ Αττικής.

68. Με βάση τα ανωτέρω, για τους σκοπούς της παρούσας υπόθεσης, ως αγορά της μεταφοράς φυσικού αερίου ορίζεται η μεταφορά φυσικού αερίου σε συνθήκες υψηλής πίεσης μέσω του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (εφεξής και «ΕΣΦΑ»), η οποία διακρίνεται σε πρωτογενή και δευτερογενή αγορά:

i. Ως πρωτογενής αγορά μεταφοράς ορίζεται η αγορά, στην οποία η δραστηριότητα της μεταφοράς φυσικού αερίου ασκείται από το ΔΕΣΦΑ, ο οποίος λειτουργεί ως ανεξάρτητος διαχειριστής. Ο ΔΕΣΦΑ ασκεί τη διαχείριση, συντήρηση και ανάπτυξη του ΕΣΦΑ σύμφωνα με τον Κώδικα Διαχείρισης του ΕΣΦΑ¹⁰⁰, ο οποίος θεσπίζεται με απόφαση της ΡΑΕ, ύστερα από εισήγηση του ΔΕΣΦΑ και αντισυμβάλλεται με όποιον θέλει να μεταφέρει φυσικό αέριο και μόνο εφόσον είναι «Χρήστης ΕΣΦΑ». Οι τιμές στην πρωτογενή αγορά είναι ρυθμισμένες.

ii. Ως δευτερογενής αγορά μεταφοράς ορίζεται η αγορά, στην οποία δραστηριοποιούνται αποκλειστικά οι «Χρήστες ΕΣΦΑ», οι οποίοι θέλουν να μεταπωλήσουν, εκχωρήσουν ή μισθώσουν δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα παράδοσης και παραλαβής σε τρίτους. Η δευτερογενής αγορά έχει ως σκοπό να ενισχύσει τις συνθήκες ανταγωνισμού στην αγορά προμήθειας φ.α., αντιμετωπίζοντας, μεταξύ άλλων, προληπτικά και το πρόβλημα της συμφόρησης που μπορεί να προκληθεί στην πρωτογενή

αγορά πρόσβασης. Αφορά στη δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα και όχι σε όλη, ανεξαιρέτως, τη δυναμικότητα του δικτύου. Δίνει, επομένως, αφενός στον αρχικό χρήστη τη δυνατότητα να εκχωρήσει τη μη χρησιμοποιούμενη - αλλά δεσμευμένη από αυτόν - μεταφορική ικανότητα, απαλλασσόμενος από το αντίστοιχο κόστος, αφετέρου στο νέο χρήστη τη δυνατότητα ανεύρεσης, στη δευτερογενή αγορά, της απαραίτητης για τις ανάγκες του μεταφορικής ικανότητας. Σημειώνεται ότι οι τιμές στη δευτερογενή αγορά διαμορφώνονται από τις εκάστοτε συνθήκες προσφοράς και ζήτησης δυναμικότητας.

69. Αντισυμβαλλόμενοι του ΔΕΣΦΑ στην πρωτογενή αγορά και δραστηριοποιούμενοι στη δευτερογενή αγορά είναι οι «Χρήστες ΕΣΦΑ»¹⁰¹, οι οποίοι μπορούν να είναι:

- Οι Προμηθευτές φυσικού αερίου¹⁰²,
- Οι Επιλέγοντες πελάτες¹⁰³ για τις ποσότητες φυσικού αερίου που προμηθεύονται, και
- Κάθε πρόσωπο που παρέχει επαρκείς εγγυήσεις οικονομικής φερεγγυότητας και τεχνικής επάρκειας¹⁰⁴,¹⁰⁵ για τη μεταφορά φυσικού αερίου.

¹⁰¹ Βλ. άρθρο 72 ν. 4001/2011.

¹⁰² Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της ΡΑΕ, http://www.rae.gr/site/categories_new/gas/network/entrance.csp, οι «Χρήστες ΕΣΦΑ», είναι, ανά κατηγορία δραστηριότητας, οι εξής:

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ: ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΕΡΙΟΥ, Μ & Μ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, EDISON ΕΛΛΑΣ Α.Ε., ΤΕΡΝΑ Α.Ε., GREEK ENVIRONMENTAL & ENERGY NETWORK Α.Ε., GREENSTEEL - CEDALION COMMODITIES Α.Ε., ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ Α.Ε., ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΕΡΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Α.Ε., ΝRG TRADING HOUSE ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Ε., CORAL ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΒΙ.ΕΝΕΡ.Α.Ε. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, Q CAPITAL INTERNATIONAL PARTNERS LTD, EDIL ΤΕΧΝΙΚΗ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, WATT & VOLT Α.Ε., GUNVOR INTERNATIONAL B.V., SINTEZ GREEN ENERGY CYPRUS LTD, ELINOIL ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ Α.Ε., ΕΦΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ.

¹⁰³ ΕΠΙΛΕΓΟΝΤΕΣ ΠΕΛΑΤΕΣ: ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ Α.Ε., ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε., ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ Α.Ε., ΕΛΠΕΔΙΣΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Ε., ΕΛΦΕ ΑΒΕΕ, ΗΡΩΝ ΘΕΡΜΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ Α.Ε., ΗΡΩΝ II ΘΕΡΜΟΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ Α.Ε., ΚΟΡΙΝΘΟΣ POWER Α.Ε., ΕΛΠΕ Α.Ε., SOVEL Α.Ε., ΣΙΔΕΝΟΡ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΧΑΛΥΒΑ Α.Ε., ΣΙΔΕΝΟΡ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΧΑΛΥΒΑ Α.Ε., ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε., PROTERGIA Α.Ε., ΒΑ ΥΑΛΟΥΡΓΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε., ΑΝΟΞΑΛ Α.Ε. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΜΕΤΑΛΛΩΝ Α Ε, ΕΡΛΙΚΟΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΥΡΜΑΤΩΝ Α.Β.Ε., FITCO ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ, ΧΑΛΚΟΡ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΛΛΩΝ, ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΛΟΥΜΑΝ, ΠΑΠΥΡΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΧΑΡΤΙΟΥ, ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ Α.Ε., ΕΛΒΑΛ Α.Ε., LRC Α Ε ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΛΙΠΑΝΤΙΚΩΝ & ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΧΗΜΙΚΑ ΕΛΦ ΑΒΕΕ, FULGOR ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΚΑΛΩΔΙΩΝ Α.Ε.

¹⁰⁴ ΤΡΙΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ: EDISON S.p.A., ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS Α.Ε., E.ON. RUHRGAS AG, STATOIL ASA, ENGIE S.A., DUFENERGY S.A., ΕΛΛΑΓΡΟ-ΛΙΠ ΑΕΒΕ, PROTOS ENERGY, TRAFIGURA NAT GAS LIMITED, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε. ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, DANSKE COMMODITIES A/S, SD PROJECT EAD.

¹⁰⁵ Στο Μητρώο Χρηστών ΕΣΦΑ περιλαμβάνονται και οι εταιρίες: TRANS ADRIATIC PIPELINE A.G., GASTRADE A.E., Γ.Μ.Μ. Α.Ε. ΛΑΡΚΟ, SONOCO ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΑΡΤΟΠΟΙΙΑ ΚΑΙ ΚΥΛΙΝΔΡΙΚΗ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ Α.Ε., ΕΠ.ΑΛ.ΜΕ.Α.Ε., ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΞΑΝΘΗΣ Α.Ε. «ΡΟ-ΔΟΠΗ», ΙΝΟΤΕΧ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ, ΝΤΙΑΞΟΝ - ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΑΒΕΕ, οι οποίες ωστόσο δεν έχουν ταξινομηθεί σε κάποια από τις ως άνω κατηγορίες χρηστών ΕΣΦΑ.

⁹⁸ Βλ. απόφαση ΡΑΕ 1175/2010 σελ. 12 με περαιτέρω παραπομπές, ομοίως και απόφαση ΡΑΕ 1/2011 σελ.16. Στην ίδια κατεύθυνση απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 18.03.2009, απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 18.03.2009 COMP/39402 - RWE Gas Foreclosure EE 2009 C 133/08, παρ. 12-14.

⁹⁹ Διαφορετικοί πάροχοι δραστηριοποιούνται στη μία και την άλλη - πρβλ. απόφαση ΓΔ Τ-86/95, Compagnie Générale Maritime, Συλλ. 2002, σελ. ΙΙ-1011, σκ. 128-129 και τις εκεί παραπομπές.

¹⁰⁰ http://www.rae.gr/site/file/categories_new/about_rae/factsheets/2013/major/05122013_1?p=file&i=0.

70. Σημειώνεται ότι η δραστηριοποίηση της ΔΕΠΑ στη δευτερογενή αγορά μεταφοράς υπόκειται σε δεσμεύσεις, σύμφωνα με τις αποφάσεις 551/VII/2012¹⁰⁶ και 631/2016 της ΕΑ¹⁰⁷.

¹⁰⁶ Πρόκειται για τις δεσμεύσεις 6 και 7: Σύμφωνα με τη δέσμευση 6 της 551/VII/2012 απόφασης: «Η ΔΕΠΑ δεσμεύεται να διαθέσει άμεσα προς εκχώρηση σε τρίτους ενδιαφερόμενους Χρήστες, άνευ ανταλλάγματος στο μέτρο που η ίδια δεν έχει καταβάλει αντάλλαγμα, τη Δεσμευμένη Μεταφορική Ικανότητα παράδοσης φυσικού αερίου στα σημεία εισόδου του ΕΣΦΑ, την οποία δεν πρόκειται να χρησιμοποιεί σύμφωνα με το άρθρο 20 Α παρ. 5 (Γ) του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, και ειδικότερα: η προς διάθεση προσφερόμενη μη χρησιμοποιούμενη Δεσμευμένη Μεταφορική Ικανότητα θα ανακοινώνεται στην επίσημη ιστοσελίδα της ΔΕΠΑ. Στην εν λόγω ανακοίνωση - προσφορά θα αναφέρονται τα σημεία εισόδου και για κάθε τέτοιο σημείο, το μέγεθος της προσφερόμενης Δεσμευμένης Μεταφορικής Ικανότητας, η ημέρα ή το χρονικό διάστημα κατά το οποίο προσφέρεται η εν λόγω Δεσμευμένη Μεταφορική Ικανότητα. Η ανωτέρω ανακοίνωση - προσφορά θα αναρτάται στην επίσημη ιστοσελίδα της ΔΕΠΑ αμελλητί και το αργότερο 2 εργάσιμες ημέρες πριν από τη γνωστοποίηση στο Διαχειριστή. Τα ανωτέρω θα ισχύουν έως ότου τεθεί σε λειτουργία το Ηλεκτρονικό Σύστημα Συναλλαγών, οπότε και θα εφαρμοστούν οι αντίστοιχες προβλέψεις του άρθρου 20Α του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Μεταβατικά και μέχρις ότου η δυναμικότητα που δεσμεύει η ΔΕΠΑ ανά σημείο εισόδου του ΕΣΦΑ καταστεί μικρότερη ή ίση με το 55% του συνόλου της δυναμικότητας του αντίστοιχου σημείου εισόδου, η τελευταία δεσμεύεται να εκχωρεί, χωρίς αντάλλαγμα, σε Πελάτες της οι οποίοι της δηλώνουν προ 30 ημερών ότι δεν θα προμηθευτούν φυσικό αέριο από την ίδια για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, τη δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα παράδοσης φυσικού αερίου στα σημεία εισόδου του ΕΣΦΑ που δεν θα χρησιμοποιήσει για την κάλυψη των εν λόγω πελατών, και μέχρι ποσοστού 20% της συνολικής δυναμικότητας της ΔΕΠΑ ανά σημείο εισόδου του ΕΣΦΑ.»

Σύμφωνα με τη δέσμευση 7 της 551/VII/2012 απόφασης: «Η ΔΕΠΑ δεσμεύεται να δίδει εφεξής προτεραιότητα σε τρίτους πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές ή Πελάτες της, όσον αφορά οιαδήποτε μελλοντική επιπλέον δυναμικότητα στα σημεία εισόδου του ΕΣΦΑ. Ειδικότερα, η ΔΕΠΑ δεσμεύεται ότι δεν θα συμμετάσχει σε δέσμευση νέας δυναμικότητας που θα προκύψει από οποιαδήποτε αναβάθμιση των δυναμικότητων στα σημεία εισόδου Σιδηρόκαστρο και Κήποι μέχρις ότου η δυναμικότητα που δεσμεύει η ΔΕΠΑ ανά σημείο, καταστεί μικρότερη ή ίση με το 55% του συνόλου της εκάστοτε δυναμικότητας του αντίστοιχου σημείου εισόδου. Η ΔΕΠΑ δεσμεύεται τρεις (3) μήνες μετά την έναρξη και λειτουργία του σταθμού συμπίεσης στη Μεσσήμβρια η συνολική δυναμικότητα που δεσμεύει στο σημείο εισόδου Κήποι να ανέλθει σε και να μην υπερβαίνει εφεξής το 55% του συνόλου της εκάστοτε δυναμικότητας του εν λόγω σημείου εισόδου. Η ΔΕΠΑ δεσμεύεται ότι την 30.6.2017 η συνολική δυναμικότητα που δεσμεύει στο σημείο εισόδου Σιδηρόκαστρο θα ανέλθει σε 55% του συνόλου της δυναμικότητας του εν λόγω σημείου εισόδου την ως άνω ημερομηνία και ότι από την προαναφερόμενη ημερομηνία και εφεξής η συνολική δυναμικότητά της στο εν λόγω σημείο δεν θα υπερβαίνει το 55% του συνόλου της εκάστοτε δυναμικότητας του εν λόγω σημείου. Σε κάθε περίπτωση, η ΔΕΠΑ θα μπορεί να δεσμεύσει ποσοστό μεγαλύτερο του 55% της συνολικής δυναμικότητας του εκάστοτε σημείου, μόνον εφόσον δεν εκδηλωθεί ενδιαφέρον στο διαχειριστή από τρίτο, εντός τριμήνου από την ημερομηνία που αυτή θα ανακοινώσει στην ιστοσελίδα της το ενδιαφέρον της για τη δέσμευση της παραπάνω δυναμικότητας και υπό την προϋπόθεση ότι η σχετική δέσμευση δυναμικότητας από τη ΔΕΠΑ δεν υπερβαίνει το ένα έτος. Η ΔΕΠΑ δεσμεύεται να μην δεσμεύει σε ετήσια βάση ποσοστό μεγαλύτερο, κατά μέσον όρο, του 40% της συνολικής δυναμικότητας του σημείου εισόδου στην Αγία Τριάδα (LNG-Ρεβυθούσα).»

¹⁰⁷ Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε Ολομέλεια αποφάσισε ομοφώνως και αποδέχθηκε (Βλ. σχετ. Δελτίο Τύπου της Ε.Α 17.10.2016)

71. Μέχρι το 2007, η ΔΕΠΑ διέθετε το ανεκχώρητο δικαίωμα προγραμματισμού, κατασκευής, κυριότητας και εκμετάλλευσης του ΕΣΦΑ, ενώ αρχικά και έως την ίδρυση του ΔΕΣΦΑ, είχε οριστεί και ως ο Φορέας Διαχείρισης ΕΣΦΑ σε όλη την ελληνική επικράτεια. Το 2007¹⁰⁸, η διαχείριση του ΕΣΦΑ ανατέθηκε στην εταιρία ΔΕΣΦΑ, στην οποία μεταβιβάστηκε ο κλάδος μεταφοράς αερίου. Με τη μεταβίβαση του ανωτέρω κλάδου, η θυγατρική εταιρία της ΔΕΠΑ απέκτησε πλήρες και αποκλειστικό δικαίωμα στη λειτουργία, διαχείριση, εκμετάλλευση και ανάπτυξη του ΕΣΦΑ¹⁰⁹. Στις 13.7.2018 η Ευρωπαϊκή Επι-

πρόταση της ΔΕΠΑ Α.Ε. για τροποποίηση των δεσμεύσεων που υιοθετήθηκαν με προγενέστερες αποφάσεις (υπ' αριθμ. 551/2012, 589/2014, 596/2014, 618/2015) της, ως εξής: «[...] (Β) την τροποποίηση των επιμέρους όρων που έχουν τεθεί στη ΔΕΠΑ αναφορικά με τη δέσμευση δυναμικότητας στα σημεία εισόδου του ΕΣΦΑ και, ακολούθως, την επανεξέταση της σχετικής δέσμης δεσμεύσεων, με γνώμονα την ολοκλήρωση όλων των διαδικασιών μετάβασης στο νέο ρυθμιστικό πλαίσιο για την κατανομή δυναμικότητας στα σημεία διασύνδεσης και για τη διαχείριση συμβατικής συμφόρησης (βάσει των Ευρωπαϊκών Κανονισμών 984/2013 και 715/2009 αντιστοίχως).» Ειδικότερα, με βάση τις τροποποιημένες δεσμεύσεις που ανέλαβε η ΔΕΠΑ ως προς την Πρόσβαση σε σημεία διασύνδεσης - δέσμευση δυναμικότητας αναφέρονται τα εξής:

«Με προηγούμενη απόφαση (551/2012), η ΔΕΠΑ έχει δεσμευτεί να δίδει προτεραιότητα σε τρίτους πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές ή πελάτες της, όσον αφορά οιαδήποτε μελλοντική επιπλέον δυναμικότητα στα σημεία εισόδου του ΕΣΦΑ και, συναφώς, να μην συμμετέχει σε δέσμευση νέας δυναμικότητας που θα προκύψει από οποιαδήποτε αναβάθμιση των δυναμικότητων σε αυτά τα σημεία εισόδου, καθώς και να εκχωρεί υπό προϋποθέσεις δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα χωρίς αντάλλαγμα σε πελάτες της, μέχρις ότου η δυναμικότητα που δεσμεύει η ΔΕΠΑ ανά σημείο εισόδου περιοριστεί σε συγκεκριμένα ποσοτικά όρια. Επιπλέον, η ΔΕΠΑ έχει δεσμευτεί ότι από 30.06.2017 η συνολική δυναμικότητα που δεσμεύει στα σημεία εισόδου του ΕΣΦΑ, όπως και στην Αγία Τριάδα (LNG-Ρεβυθούσα), δεν θα υπερβαίνει συγκεκριμένα ποσοτικά όρια. Με τις αναθεωρημένες δεσμεύσεις, το ποσοτικό κατ' ανώτατο αυτό όριο αναφορικά με το σημείο εισόδου στο Σιδηρόκαστρο προσαρμόζεται σε ποσοστό 67% της σημερινής συνολικής δυναμικότητας (121.608MWh) του σημείου, ενώ τα ποσοτικά κατ' ανώτατο όρια αναφορικά με τα λοιπά σημεία εισόδου των Κήπων και της Αγίας Τριάδας (LNG-Ρεβυθούσα) παραμένουν στα ίδια επίπεδα, δηλαδή σε ποσοστό 55% και 40% της εκάστοτε συνολικής δυναμικότητας του σημείου, αντίστοιχα. Περαιτέρω, διατηρείται η δυνατότητα δέσμευσης αδιάθετης δυναμικότητας και πέραν των προαναφερόμενων ποσοτικών ορίων ανά σημείο εισόδου, εφόσον δεν εκδηλωθεί σχετικό ενδιαφέρον από τρίτον, εντός συντομότερης προθεσμίας δέκα (10) ημερών. Προβλέπεται, τέλος, και η περίπτωση δέσμευσης αδιάθετης δυναμικότητας για την κάλυψη έκτακτων (απρόβλεπτων) αναγκών (αιχμιακή ζήτηση ή ανεπάρκεια πηγών προμήθειας) για χρονική περίοδο έως δέκα (10) ημέρες. Η σχετική δέσμη δεσμεύσεων, στην έκταση που αναφέρεται στην πρόσβαση στα σημεία εισόδου Σιδηρόκαστρο και Κήποι, θα επανεξετασθεί, μετά από πρόταση της ΔΕΠΑ, με την προϋπόθεση ότι θα έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες και η λειτουργία του νέου ρυθμιστικού πλαισίου που αφορά στην πρόσβαση στα σημεία διασύνδεσης, βάσει των Ευρωπαϊκών Κανονισμών 984/2013 και 715/2009 περί Κατανομής Δυναμικότητας στα σημεία διασύνδεσης και περί Διαχείρισης Συμβατικής Συμφόρησης αντιστοίχως, και εφόσον τηρούνται από τη ΔΕΠΑ οι σχετικές διατυπώσεις και όροι που προβλέπονται στο νέο ρυθμιστικό αυτό πλαίσιο.»

¹⁰⁸ Με την ολοκλήρωση της απόσχισης του κλάδου μεταφοράς.

¹⁰⁹ Ο ΔΕΣΦΑ συστάθηκε σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν. 3428/2005 περί απελευθέρωσης της αγοράς φυσικού αερίου. Το μετοχικό κεφάλαιο της θυγατρικής εταιρίας ΔΕΣΦΑ ΑΕ καλύφθηκε

τροπή ενέκρινε την πώληση του 66% του ΔΕΣΦΑ στην ιταλική εταιρία Snam¹¹⁰, η οποία απέκτησε και τον αποκλειστικό έλεγχο. Το υπόλοιπο 34% ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο. Επομένως, στην πρωτογενή αγορά μεταφοράς φυσικού αερίου δεν δραστηριοποιείται κανένα από τα συμμετέχοντα μέρη, ενώ στη δευτερογενή αγορά της μεταφοράς φυσικού αερίου δραστηριοποιούνται ως χρήστες ΕΣΦΑ (Προμηθευτές) η ΔΕΠΑ και η ΕΠΑ.

Γεωγραφική αγορά της μεταφοράς φυσικού αερίου

72. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι η περιοχή των υποδομών του δικτύου αποτελεί το στενότερο γεωγραφικό ορισμό της αγοράς της μεταφοράς του φυσικού αερίου και επομένως η αγορά αυτή μπορεί να οριστεί ως εθνική ή τοπική¹¹¹. Ο ορισμός της γεωγραφικής αγοράς¹¹² για τη μεταφορά του φ.α. είναι αρκετά περίπλοκος και αρκετές εθνικές αρχές ανταγωνισμού έχουν καταλήξει σε διαφορετικά συμπεράσματα κατά το παρελθόν. Σημαντικό ερώτημα που θα πρέπει να απαντηθεί, σε αυτό το πλαίσιο, είναι το κατά πόσον η μεταφορική δυνατότητα αποτελεί θεμελιώδη διευκόλυνση (essential facility). Με βάση το βαθμό υποκαταστασιμότητας, οι χρήστες του δικτύου μεταφοράς φ.α., οι οποίοι για την εξυπηρέτησή τους χρησιμοποιούν διαφορετικά σημεία εξόδου του δικτύου, δεν θεωρούν τα διαφορετικά αυτά σημεία υποκατάστατα μεταξύ τους, με αποτέλεσμα η γεωγραφική αγορά να ορίζεται στενά κάθε φορά (σε κάθε σημείο εξόδου). Η προσέγγιση αυτή υιοθετήθηκε από τη γερμανική αρχή ανταγωνισμού (Bundeskartellamt) σε κλαδική έρευνα σχετικά με τη μεταφορική ικανότητα δικτύου φ.α. στη χώρα¹¹³.

73. Από τη σκοπιά, ωστόσο, του προμηθευτή φ.α. ως χρήστη του ΕΣΦΑ (στη συγκεκριμένη περίπτωση της ΔΕΠΑ), δεν ενδιαφέρει σε ποιο σημείο εντοπίζεται το φ.α., από τη στιγμή που υπάρχει ο αγωγός μεταφοράς από κάποιο σημείο του δικτύου (π.χ. Ρεβυθούσα) στο σημείο προορισμού του (π.χ. στο Σημείο Εξόδου ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ). Επομένως, το σύνολο του υπάρχοντος δικτύου μεταφοράς (αγωγός μεταφοράς) είναι δυνατόν να ληφθεί υπόψη ως ενιαία γεωγραφική αγορά. Η συγκεκριμένη προσέγγιση χρησιμοποιήθηκε σε τέσσερις υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹¹⁴ που αφορούσαν σε αποκλεισμό από το δίκτυο μεταφοράς.

από τη μητρική εταιρία ΔΕΠΑ ΑΕ κατά ποσοστό 100%. Η απόσχιση ολοκληρώθηκε με τα Προεδρικά Διατάγματα 33/2007 και 34/2007 (ΦΕΚ Α31/20.02.2007) και την ίδρυση της θυγατρικής εταιρίας ΔΕΣΦΑ ΑΕ στις 30.03.2007.

¹¹⁰ Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.8953/SNAM/DESFA/13.07.2018.

¹¹¹ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΕΕπ Μ.6984-EPH/STREDOSLOVENSKA ENERGETIKA, C(2013) 8285 final.

¹¹² Σημειώνεται ότι σε αποφάσεις που αφορούν τα δίκτυα μεταφοράς ΦΑ, υποστηρίχθηκε ότι ο ορισμός της γεωγραφικής αγοράς δεν είναι τόσο σημαντικός, κυρίως σε ότι αφορά φυσικά μονοπώλια μεταφοράς και ότι ο ορισμός της αγοράς προϊόντος και μόνο είναι επαρκής, βλ. ενδεικτικά Bundesnetzagentur, Beschluss vom 5.11.2008, BK4-07-100, σ. 23.

¹¹³ "Sektoruntersuchung Kapazitätssituation in den deutschen Gasfernleitungsnetzen", B-10 - 7/09, 12/2009.

¹¹⁴ Βλ. αποφάσεις ΕΕπ COMP/39317 E.ON Gas (04.05.2010), COMP/39316 Gas de France (03.12.2009), COMP/39315 - ENI EE (29.09.2010), COMP/39402 - RWE Gas Foreclosure (18.03.2009).

74. Η ΕΑ, σε προηγούμενη υπόθεσή της¹¹⁵, έκρινε ότι ως γεωγραφική διάσταση της πρωτογενούς αγοράς μεταφοράς φ.α. δύναται να οριστεί η ελληνική επικράτεια, καθώς: α) η μεταφορά του φ.α. πραγματοποιείται σε εθνικό επίπεδο και οριοθετείται από τα σημεία εισόδου του στη χώρα (Ελληνο-Βουλγαρικά σύνορα, Ελληνο-Τουρκικά σύνορα σε αέρια μορφή και στη Ρεβυθούσα σε υγρή μορφή - LNG) και από τα σημεία εξόδου, και β) η ύπαρξη του αγωγού μεταφοράς στο σύνολο της επικράτειας είναι δυνατό να εξασφαλίζει την ύπαρξη του φ.α. ταυτόχρονα στα σημεία εισόδου και στα σημεία εξόδου του δικτύου. Όσον αφορά στη δευτερογενή αγορά πρόσβασης, από τη στιγμή που αναφέρεται ειδικά στη δεσμευμένη μεταφορική ικανότητα και όχι ανεξαιρέτως στη συνολική δυναμικότητα του δικτύου, η ΕΑ έκρινε ότι η γεωγραφική αγορά, στη συγκεκριμένη υπόθεση, μπορεί να προσδιοριστεί στενότερα. Αυτό συμβαίνει διότι δεν είναι δυνατή η υποκατάσταση δεσμευμένης δυναμικότητας σε ένα σημείο εξόδου με δεσμευμένη δυναμικότητα σε άλλο σημείο εξόδου, καθώς κάθε σημείο εξόδου φ.α. από το δίκτυο αποτελεί σημείο, από το οποίο είναι δυνατό να προμηθευτεί ένας μόνο πελάτης - καταναλωτής φ.α.

75. Η γνωστοποίηση, αναφερόμενη στην ανωτέρω Απόφαση της ΕΑ, ισχυρίζεται ότι η γεωγραφική έκταση της εν λόγω αγοράς είναι κατ' αρχήν η εθνική επικράτεια, ενώ ειδικά στην περίπτωση της δευτερογενούς αγοράς μεταφοράς / πρόσβασης, ως γεωγραφικό πεδίο της αγοράς μπορεί να θεωρηθεί και συγκεκριμένο Σημείο Εξόδου, ανάλογα με την κρινόμενη υπόθεση.¹¹⁶

76. Σύμφωνα με τα ανωτέρω και για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης, καθώς αφορά στην πρόσβαση σε όλα τα σημεία Εξόδου του δικτύου, η γεωγραφική διάσταση της δευτερογενούς αγοράς μεταφοράς / πρόσβασης φυσικού αερίου αφορά στην ελληνική επικράτεια, στην οποία δραστηριοποιούνται, υπό ομοιογενείς συνθήκες, οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις ΔΕΠΑ και ΕΠΑ.

VI.1.2 ΑΓΟΡΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

77. Η αγορά διανομής φυσικού αερίου συνίσταται στη διοχέτευση φυσικού αερίου μέσω δικτύου αγωγών μέσης και χαμηλής πίεσης, δηλαδή πλην των αγωγών πίεσης σχεδιασμού άνω των 19 barg. Η συγκεκριμένη αγορά έχει οριστεί ως διακριτή προϊόντική αγορά τόσο σε σχετικές αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹¹⁷ όσο και σε προηγούμενες αποφάσεις της ΕΑ¹¹⁸. Η διανομή φυσικού αερίου συνιστά κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «φυσικό μονοπώλιο», καθότι τυχόν αναπαραγωγή του δικτύου διανομής δεν είναι οικονομικά βιώσιμη και πρακτικά ρεαλιστική.

¹¹⁵ Βλ. απόφαση ΕΑ 551/VII/2012.

¹¹⁶ Βλ. απόφαση ΕΑ 551/VII/2012, παρ. 23-34.

¹¹⁷ Βλ. σχετικά αποφάσεις ΕΕπ COMP/M.8358 - MACQUARIE/ NATIONAL GRID/GAS DISTRIBUTION BUSINESS OF NATIONAL GRID (16.3.2017), COMP/M.7936 - PETROL /GEOPLIN (10.3.2017), COMP/M.6698 - CHEUNG KONG HOLDINGS / CHEUNG KONG INFRASTRUCTURE HOLDINGS / POWER ASSETS HOLDINGS / MGN GAS NETWORKS (26.9.2012), COMP/M.6302 - F2i / AXA FUNDS / G6 RETE GAS (24.8.2011), COMP M. 6068 - ENI / ACEGASAPS / JV (11.04.2011).

¹¹⁸ Βλ. απόφαση ΕΑ 551/VII/2012 σκ. 24 και 555/VII/2012 σκ. 34.

78. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά διανομής φυσικού αερίου οφείλουν να έχουν άδειες Διανομής (για κατασκευή δικτύου) και Διαχείρισης Δικτύου Διανομής (για διαχείριση και εκμετάλλευση δικτύου), οι οποίες εκδίδονται από τη ΡΑΕ για τουλάχιστον 20 έτη και αναφέρονται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές.

79. Οι δραστηριότητες διανομής φυσικού αερίου ασκούνται στην ελληνική επικράτεια αποκλειστικά από:

- την «Εταιρεία Διανομής Αερίου Θεσσαλονίκης - Θεσσαλίας», στη Θεσσαλία και το Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης¹¹⁹,

- την «Εταιρεία Διανομής Αερίου Αττικής», στο Νομό Αττικής,

- την «Εταιρεία Διανομής Αερίου Λοιπής Ελλάδας Α.Ε.» (εφεξής και «ΔΕΔΑ»), η οποία συστάθηκε στις 2.1.2017 και η οποία αποτελεί το Διαχειριστή των Δικτύων Διανομής Φυσικού Αερίου σε όλη την Ελλάδα, εκτός των Περιφερειών Αττικής, Θεσσαλίας και του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης.

80. Ωστόσο, υπάρχει δυνατότητα δραστηριοποίησης και άλλων εταιριών σε επιμέρους περιοχές της Ελλάδας, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 80 Γ του ν. 4001/2011 (για παράδειγμα, εάν οι ανωτέρω εταιρίες αδρανήσουν ως προς την ανάπτυξη δικτύου για 18 μήνες)¹²⁰.

81. Κύρια δραστηριότητα των τριών ανωτέρω επιχειρήσεων είναι η λειτουργία, η συντήρηση και η ανάπτυξη του δικτύου διανομής στις περιοχές αρμοδιότητάς τους, καθώς και η σύνδεση των κατοίκων με τρόπο ασφαλή και αποδοτικό. Η λειτουργία των εταιριών είναι ρυθμιζόμενη και διέπεται από τις αρχές της διαφανούς και αμερόληπτης μεταχείρισης των παραγόντων της αγοράς και της ισότιμης πρόσβασης των χρηστών του δικτύου σε αυτό.

82. Ειδικότερα, οι όροι και οι προϋποθέσεις παροχής των υπηρεσιών διανομής φυσικού αερίου ρυθμίζονται διεξοδικά από τη ΡΑΕ στον Κώδικα Διαχείρισης Δικτύου Διανομής Φυσικού Αερίου, ο οποίος, σύμφωνα με το νόμο, πρέπει να διασφαλίζει την «πρόσβαση των χρηστών στο δίκτυο κατά τον πλέον οικονομικό, διαφανή και

άμεσο τρόπο, χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών και των κατηγοριών χρηστών, του δικτύου»¹²¹.

83. Επιπροσθέτως, με ρητή νομοθετική πρόβλεψη, η ΡΑΕ αποφασίζει τη μεθοδολογία για τον υπολογισμό των τιμολογίων «Βασικών Δραστηριοτήτων», στα οποία περιλαμβάνονται τα τιμολόγια για την παροχή μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου «ώστε τα Τιμολόγια αυτά να μην εισάγουν διακρίσεις και να αντικατοπτρίζουν το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών»¹²². Περαιτέρω, προβλέπεται ότι «οι μεθοδολογίες και τα Τιμολόγια Μη Ανταγωνιστικών Δραστηριοτήτων δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της ΡΑΕ και των αρμόδιων Διαχειριστών»¹²³. Συγκεκριμένα, η ΡΑΕ εκδίδει «Κανονισμό Τιμολόγησης», ενώ μέσω της ρύθμισης της μεθοδολογίας τιμολόγησης επιδιώκεται, μεταξύ άλλων «(δ) Η κάλυψη των δαπανών του Διαχειριστή Συστήματος ή Διανομής Φυσικού Αερίου για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων κοινής ωφέλειας που του έχουν επιβληθεί, (ε) Η ενίσχυση του ελεύθερου ανταγωνισμού στην αγορά Φυσικού Αερίου, (στ) Η τήρηση της αρχής της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αμεροληψίας», ενώ ειδικά μέσω της τιμολόγησης

¹²¹ Βλ. άρθρο 80 παρ. 8 περ. (β) του ν. 4001/2011, το οποίο αναλυτικά προβλέπει ότι «8. Με απόφαση της ΡΑΕ, ύστερα από εισήγηση του Διαχειριστή Δικτύου Διανομής, θεσπίζεται Κώδικας Διαχείρισης του Δικτύου Διανομής, σύμφωνα με τον οποίο διενεργείται η διαχείριση, η συντήρηση και η ανάπτυξη του. Ο Κώδικας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και δύναται να τροποποιηθεί είτε με πρωτοβουλία της ΡΑΕ είτε κατόπιν αιτήματος του Διαχειριστή. Με τον Κώδικα Διαχείρισης του Δικτύου δύνανται να ρυθμίζονται ενδεικτικά τα ακόλουθα: [...] Οι όροι και οι προϋποθέσεις, σύμφωνα με τους οποίους ο Διαχειριστής Δικτύου Διανομής υποχρεούται να παρέχει πρόσβαση στο δίκτυο, διασφαλίζοντας την πρόσβαση των χρηστών του δικτύου κατά τον πλέον οικονομικό, διαφανή και άμεσο τρόπο, χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών και των κατηγοριών χρηστών του δικτύου». Ο Κώδικας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής Φυσικού Αερίου υιοθετήθηκε αρχικά με την υπ' αριθμ. 589/2016 απόφαση της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β' 487/21.2.2017) και αναθεωρήθηκε με την υπ' αριθμ. 298/2018 απόφαση της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β' 1507/2.5.2018). Βλ. τις σχετικές προβλέψεις του εν λόγω Κώδικα και το άρθρο 4 αυτού (Ισότιμη αντιμετώπιση Χρηστών και Τελικών Πελατών), το άρθρο 12 (Υπηρεσίες Βασικής Δραστηριότητας Διανομής Φυσικού Αερίου) ή το άρθρο 37 (Σύμβαση χρήσης του δικτύου διανομής), ιδίως παρ. 10 και 12 του εν λόγω άρθρου.

¹²² Αρ. 15 παρ. 1 του ν. 4001/2011, το οποίο αναλυτικά έχει ως εξής: «Η ΡΑΕ αποφασίζει, έξι (6) μήνες πριν από την έναρξη ισχύος τους, κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις των άρθρων 88 για το Φυσικό Αέριο και 140 για την ηλεκτρική ενέργεια, σύμφωνα με διαφανή κριτήρια, τη μεθοδολογία για τον υπολογισμό των Τιμολογίων Μη Ανταγωνιστικών Δραστηριοτήτων, κατά τρόπο, ώστε τα Τιμολόγια αυτά να μην εισάγουν διακρίσεις και να αντικατοπτρίζουν το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών [...]». Επί του ορισμού των Τιμολογίων Μη Ανταγωνιστικών Δραστηριοτήτων, βλ. αρ. 2 παρ. 1 (κγ) του ν. 4001 όπου ορίζεται ότι «Τιμολόγια Μη Ανταγωνιστικών Δραστηριοτήτων: Τα τιμολόγια για τη χρέωση των Βασικών Δραστηριοτήτων Φυσικού Αερίου και τα τιμολόγια για τη χρέωση χρήσης του Συστήματος Μεταφοράς και του Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας». Επί του ορισμού των Βασικών Δραστηριοτήτων Φυσικού Αερίου, βλ. αρ. 2 παρ. 2 (δ) του ίδιου νόμου, όπου ορίζεται ότι «Βασικές Δραστηριότητες Φυσικού Αερίου: Η παροχή υπηρεσιών Μεταφοράς Φυσικού Αερίου, Διανομής Φυσικού Αερίου, Εγκατάστασης ΥΦΑ και Εγκατάστασης Αποθήκευσης Φυσικού Αερίου».

¹²³ Αρ. 15 παρ. 1 του ν. 4001/2011, όπ.π.

¹¹⁹ Αστική περιοχή με κέντρο τη Θεσσαλονίκη. Αποτελείται από το σύνολο έξι (6) δήμων (Θεσσαλονίκης, Καλαμαριάς, Νεάπολης - Συκεών, Παύλου Μελά, Κορδελιού - Εύοσμου, Αμπελοκήπων - Μενεμένης) και τμηματικά από το δήμο Πυλαίας - Χορτιάτη.

¹²⁰ Βλ. άρθρο 80 Γ παρ. 3 ν. 4001/2011: «3. Οι ΕΔΑ που «προκύπτουν» σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 80Α αποτελούν Διαχειριστές των αντίστοιχων Δικτύων Διανομής μέσα στα γεωγραφικά όρια που προβλέπουν οι Άδειες Διαχείρισης Δικτύου Διανομής που τους χορηγούνται. Για επιμέρους περιοχές εντός των γεωγραφικών ορίων που έχει χορηγηθεί Άδεια Διαχείρισης Δικτύου Διανομής και οι οποίες: (α) δεν εντάσσονται στο εγκεκριμένο πρόγραμμα ανάπτυξης του εκάστοτε Δικτύου ή (β) εντάσσονται στο εγκεκριμένο πρόγραμμα ανάπτυξης, αλλά έχουν παρέλθει δεκαοκτώ (18) μήνες χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η προβλεπόμενη από το χρονοδιάγραμμα που περιέχεται στην Άδεια Διανομής ανάπτυξη του δικτύου, κάθε ενδιαφερόμενος, ο οποίος πληροί τις προϋποθέσεις του Κανονισμού Αδειών, δύναται να υποβάλει αίτηση στη ΡΑΕ για τη χορήγηση Άδειας Διανομής και Άδεια Διαχείρισης Δικτύου Διανομής για την ανάπτυξη δικτύου στην εν λόγω επιμέρους περιοχή».

της Δραστηριότητας της Διανομής επιδιώκεται η «κάλυψη του κόστους του ανταλλάγματος που καταβάλλεται από τον Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής στον κύριο αυτού για την παραχώρηση της χρήσης, διαχείρισης και εκμετάλλευσης του Δικτύου»¹²⁴. Τα τιμολόγια, με βάση τα οποία ο Διαχειριστής Δικτύου Διανομής εισπράττει οποιοδήποτε αντάλλαγμα για κάθε Βασική Δραστηριότητα, καταρτίζονται από το Διαχειριστή, σύμφωνα με τη μεθοδολογία που προσδιορίζεται στον Κανονισμό Τιμολόγησης και υποβάλλονται προς έγκριση στη ΡΑΕ, η οποία οφείλει να αποφασίσει επ' αυτών εντός τριών (3) μηνών από το χρόνο υποβολής τους, ισχύουν δε από τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως¹²⁵.

¹²⁴ Αρ. 88 παρ. 1-2 ν. 4001/2011, οι οποίες αναλυτικά προβλέπουν ότι «1. Με τον Κανονισμό Τιμολόγησης, ο οποίος εκδίδεται από τη ΡΑΕ, μετά από εισήγηση του κατά περίπτωση αρμόδιου Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς ή Δικτύου Διανομής Φυσικού Αερίου και δημόσια διαβούλευση, ρυθμίζεται η μεθοδολογία καθορισμού τιμολογίων για τη χρέωση κάθε Βασικής Δραστηριότητας. Κατά τη ρύθμιση της μεθοδολογίας τιμολόγησης για κάθε Βασική Δραστηριότητα επιδιώκεται: (α) Η σταθερότητα των τιμών προς όφελος των Χρηστών. (β) Η εύλογη απόδοση των απασχολούμενων, από τον Διαχειριστή του Συστήματος ή του Δικτύου Φυσικού Αερίου, κεφαλαίων. (γ) Η παροχή υπηρεσιών, περιλαμβανόμενων υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, κατά τον πλέον αξιόπιστο, οικονομικό και φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο. (δ) Η κάλυψη των δαπανών του Διαχειριστή Συστήματος ή Διανομής Φυσικού Αερίου για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων κοινής ωφέλειας που του έχουν επιβληθεί. (ε) Η ενίσχυση του ελεύθερου ανταγωνισμού στην αγορά Φυσικού Αερίου. (στ) Η τήρηση της αρχής της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αμεροληψίας. (ζ) Η παροχή βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων κινήτρων για την αποδοτική λειτουργία, το συνετό προγραμματισμό και την ανάπτυξη της υποδομής που απαιτείται για την άσκηση της Βασικής Δραστηριότητας, την ενίσχυση της ασφάλειας εφοδιασμού και την υποστήριξη ερευνητικών δραστηριοτήτων των διαχειριστών που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές τους. (η) Η συνεκτίμηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της εκάστοτε αγοράς, όπως η τυχόν διαφοροποίηση κόστους που οφείλεται στην τοπολογία του Συστήματος ή του Δικτύου. (θ) Η παροχή κινήτρων για χρεώσεις που αφορούν νέους καταναλωτές και εγκατάσταση έξυπνων συστημάτων μέτρησης. (ι) Η πραγματοποίηση νέων επενδύσεων σε Συστήματα ή Δίκτυο Διανομής Φυσικού Αερίου για την ασφαλή τροφοδοσία, τη βιωσιμότητά τους και την εξυπηρέτηση της αναμενόμενης μελλοντικής ζήτησης. (ια) Για την τιμολόγηση της Δραστηριότητας της Διανομής. Η κάλυψη του κόστους του ανταλλάγματος που καταβάλλεται από τον Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής στον κύριο αυτού για την παραχώρηση της χρήσης, διαχείρισης και εκμετάλλευσης του Δικτύου. 2. Εντός ενός (1) μηνός από τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού Τιμολογίων της παρ. 1 του άρθρου 88 του ν. 4001/2011, όπως τροποποιείται με τον παρόντα νόμο, η ΔΕΠΑ ΑΕ, υπό την ιδιότητά της ως Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής Λοιπής Ελλάδος, και οι ΕΠΑ Αττικής, Θεσσαλίας και Θεσσαλονίκης, υπό την ιδιότητά τους ως Διαχειριστών των Δικτύων των αντίστοιχων γεωγραφικών περιοχών υποβάλλουν προς έγκριση στη ΡΑΕ τα τιμολόγια με βάση τα οποία εισπράττουν αντάλλαγμα για κάθε Βασική Δραστηριότητα που παρέχουν στους Χρήστες, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 4 του ν. 4001/2011, όπως τροποποιείται δια του παρόντος. Από το χρόνο θέσης του παρόντος σε ισχύ έως και τον χρόνο θέσης σε ισχύ των ανωτέρω τιμολογίων, η τιμή για την παροχή Βασικών Δραστηριοτήτων προς τους Χρήστες από τη ΔΕΠΑ ΑΕ και τις ΕΠΑ Αττικής, Θεσσαλίας και Θεσσαλονίκης ορίζεται σε τέσσερα (4) ευρώ ανά MWh».

¹²⁵ Αρ. 88 παρ. 4 - 5 ν. 4001/2011, οι οποίες αναλυτικά προβλέπουν ότι «4. Τα τιμολόγια με βάση τα οποία ο Διαχειριστής Δικτύου Διανομής εισπράττει οποιοδήποτε αντάλλαγμα για κάθε Βασική

84. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η ΡΑΕ ενέκρινε τον Κανονισμό Τιμολόγησης Βασικής Δραστηριότητας Διανομής Φυσικού Αερίου των δικτύων διανομής Αττικής, Θεσσαλονίκης, Θεσσαλίας και λοιπής Ελλάδας¹²⁶.

85. Η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι η ΕΔΑ Αττικής, ως κάτοχος Άδειας διανομής και διαχείρισης του Δικτύου Διανομής, θα έχει στο εγγύς μέλλον τη δυνατότητα να κατασκευάσει απομακρυσμένα δίκτυα διανομής εντός της περιοχής αδείας της, στα οποία θα μεταφέρεται μέσω ειδικών φορτηγών οχημάτων (CNG) το φυσικό αέριο¹²⁷. Η σχετική απόφαση της ΡΑΕ για το ρυθμιστικό πλαίσιο της ανάπτυξης των απομακρυσμένων δικτύων διανομής με χρήση συμπιεσμένου / υγροποιημένου φυσικού αερίου δεν έχει ακόμη εκδοθεί. Επιπλέον, από τη δημόσια διαβούλευση του εν λόγω σχεδίου προκύπτει ότι υπάρχει ενδιαφέρον από πολλές εταιρίες για τη δραστηριοποίησή τους στην προαναφερόμενη «συνδυασμένη» μεταφορά φυσικού αερίου (αγωγός - φορτηγό όχημα - δίκτυο διανομής), η οποία απαιτεί και τη λειτουργία ειδικών εγκαταστάσεων αποσυμπίεσης στα σημεία προορισμού, προκειμένου να προωθηθεί το φ.α. προς βιομηχανική ή οικιακή κατανάλωση¹²⁸. Από το θεσμικό πλαίσιο και την εν γένει λειτουργία του εν λόγω τρόπου διανομής φ.α. θα καθοριστεί αν θα αποτελέσει διακριτή υποαγορά ή θα περιληφθεί στην αγορά διανομής φ.α.

86. Επί του παρόντος, για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης, η αγορά της διανομής του φυσικού αερίου ορίζεται ως η διανομή του φυσικού αερίου μέσω δικτύου αγωγών μέσης και χαμηλής πίεσης, στην οποία από τα συμμετέχοντα μέρη δραστηριοποιείται η ΕΔΑ Αττικής, η οποία είναι de jure η μοναδική εταιρία που δραστηριοποιείται εντός του Νομού Αττικής.

Γεωγραφική αγορά διανομής φυσικού αερίου

87. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε προηγούμενες αποφάσεις της, ορίζει από γεωγραφική άποψη την αγορά διανομής φυσικού αερίου ως κάθε περιοχή, η οποία κα-

Δραστηριότητα καταρτίζονται από τον Διαχειριστή, σύμφωνα με τη μεθοδολογία που προσδιορίζεται στον Κανονισμό Τιμολόγησης, υποβάλλονται προς έγκριση στη ΡΑΕ, η οποία οφείλει να αποφασίσει επ' αυτών εντός τριών (3) μηνών από το χρόνο υποβολής τους, και ισχύουν από τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 5. Με εξαίρεση τους Διαχειριστές ΑΣΦΑ [Ενν. Ανεξάρτητος Διαχειριστής Συστήματος Φυσικού Αερίου], στους οποίους χορηγείται απαλλαγή κατά τις διατάξεις του άρθρου 76, τα τιμολόγια με βάση τα οποία ο κάθε Διαχειριστής Συστήματος Φυσικού Αερίου εισπράττει οποιοδήποτε αντάλλαγμα για κάθε Βασική Δραστηριότητα, καταρτίζονται από τον εκάστοτε Διαχειριστή σύμφωνα με τον Κανονισμό Τιμολόγησης και εγκρίνονται με απόφαση της ΡΑΕ και ισχύουν το αργότερο από τα δύο κατωτέρω χρονικά σημεία: (α) είτε από τον τρίτο μήνα μετά το μήνα δημοσίευσης της ανωτέρω απόφασης της ΡΑΕ στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (β) είτε από τον έβδομο μήνα μετά το μήνα δημοσίευσης του Κανονισμού Τιμολόγησης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως [...].»

¹²⁶ Έγκριση Κανονισμού Τιμολόγησης Βασικής Δραστηριότητας Διανομής Φυσικού Αερίου των δικτύων διανομής Αττικής, Θεσσαλονίκης, Θεσσαλίας και λοιπής Ελλάδας. Απόφαση ΡΑΕ 328/2016 (ΦΕΚ Β' 3067/26.09.2016).

¹²⁷ Βλ. σελ. 54 της γνωστοποίησης.

¹²⁸ Βλ. <https://energypress.gr/news/dielkystinda-gia-pois-tha-ehi-pano-heri-sto-sympiesmeno-cng-ti-lene-oi-promitheytes-sti-heromhni-30.05.2018>.

λύπτεται από δίκτυο διανομής. Η διανομή του φυσικού αερίου συνιστά ένα φυσικό μονοπώλιο, δεδομένου ότι η κατασκευή ενός ετέρου δικτύου διανομής είναι οικονομικά μη βιώσιμη. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι η αγορά διανομής φυσικού αερίου μπορεί να οριστεί εθνική ή τοπική σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο του κάθε κράτους μέλους.¹²⁹ Επομένως, η αγορά για τη διανομή του φυσικού αερίου ορίζεται ως υποεθνική.^{130, 131}

88. Η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι, καθώς το ελληνικό ρυθμιστικό πλαίσιο προβλέπει άδειες διανομής για Αττική, Θεσσαλονίκη / Θεσσαλία και λοιπή Ελλάδα, η γεωγραφική έκταση της εν λόγω αγοράς μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτει κάθε μία από τις ανωτέρω διακριτές περιοχές, στις οποίες υπάρχει δίκτυο υποδομών.

89. Με βάση τα ανωτέρω και για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης, ως σχετική γεωγραφική αγορά της διανομής φυσικού αερίου ορίζεται εκείνη εντός των γεωγραφικών περιοχών του Νομού Αττικής, στην οποία δραστηριοποιείται η ΕΔΑ Αττικής.

VI.1.3 ΑΓΟΡΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

90. Η αγορά της προμήθειας φυσικού αερίου μπορεί να διακριθεί σε αγορά χονδρικής και λιανικής προμήθειας. Μπορεί να συμμετέχει σε αυτή μη περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων, υπό την προϋπόθεση απόκτησης της προβλεπόμενης άδειας προμήθειας φυσικού αερίου¹³², η οποία χορηγείται από τη ΡΑΕ. Για λόγους πληρότητας σημειώνεται ότι στο ν. 4001/2011, δεν απαντάται ορισμός χονδρικής ή λιανικής αγοράς, αλλά ορίζεται ως «Πελάτης Χονδρικής» για το φυσικό αέριο το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προμηθεύεται αυτό με σκοπό τη μεταπώλησή του εντός ή εκτός του συστήματος όπου είναι εγκατεστημένο, ορισμός που αντιπαραβάλλεται προς εκείνον του «Τελικού Πελάτη» που αγοράζει φυσικό αέριο αποκλειστικά για δική του χρήση.

91. Η σχετική διαδικασία αδειοδότησης από τη ΡΑΕ είναι απλή, όπως προκύπτει και από το πλήθος των πα-

¹²⁹ COMP/M 6068 ENI/ACEGASAPS/JV παρ. 37.

¹³⁰ Βλ. αποφάσεις της ΕΕπ COMP/M.7936 PETROL/GEOLIN (10.03.2017) παρ. 7, COMP/M.3696 E.ON/MOL (21.12.2005), παρ. 127.

¹³¹ Η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει ορίσει σε προηγούμενες αποφάσεις της την εν λόγω αγορά.

¹³² Βλ. άρθρο 81 παρ. 1 του ν. 4001/2011: «1. Η Προμήθεια Φυσικού Αερίου σε Τελικούς Πελάτες διενεργείται μόνο από τους κατόχους Άδειας Προμήθειας Φυσικού Αερίου. Δεν απαιτείται Άδεια Προμήθειας για την εισαγωγή, εξαγωγή και πώληση φυσικού αερίου σε Προμηθευτή ή Πελάτη Χονδρικής. Η ΡΑΕ παρακολουθεί και ελέγχει τον τρόπο άσκησης της δραστηριότητας Προμήθειας Φυσικού Αερίου από Πελάτες Χονδρικής. Στο πλαίσιο αυτό, η ΡΑΕ δύναται να συλλέγει και να αξιολογεί τεχνικά, εμπορικά και άλλα συναφή στοιχεία από τα εμπλεκόμενα στη δραστηριότητα αυτή πρόσωπα. Για λόγους προστασίας ιδίως της ασφάλειας εφοδιασμού και του υγιούς ανταγωνισμού, η ΡΑΕ δύναται να επιβάλει, με ειδικώς αιτιολογημένη απόφασή της, όρους και προϋποθέσεις στην άσκηση της δραστηριότητας αυτής». Επίσης βλ. Λίστα Ενεργών Προμηθευτών φυσικού αερίου στην ηλεκτρονική διεύθυνση της ΡΑΕ στη διεύθυνση

http://www.rae.gr/site/file/categories_new/gas/market/activesuppliers/info?p=files&i=0&v=full.

ρόχων που έχουν αδειοδοτηθεί την τελευταία τριετία¹³³, ενώ σειρά ρυθμιστικών παρεμβάσεων την τελευταία πενταετία (μεταξύ άλλων, οι πρόνοιες του Κανονισμού 715/2009 αναφορικά με την ίση πρόσβαση στα δίκτυα μεταφοράς και εγκαταστάσεων ΥΦΑ, οι πρόνοιες του Κανονισμού 459/2017, η δυνατότητα δέσμευσης μεταφορικής ικανότητας μέσω δημοπρασιών στα σημεία εισόδου του Συστήματος, καθώς και οι δεσμεύσεις που ανέλαβε η ΔΕΠΑ ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού για τη μετατροπή των μακροχρόνιων συμβάσεων σε βραχυχρόνιες και την ενίσχυση της ευελιξίας των πελατών ως προς την επιλογή ή/και αλλαγή προμηθευτή, συμπεριλαμβανομένης της διάθεσης έως και 20% των συνολικών ποσοτήτων αερίου μέσω ηλεκτρονικών δημοπρασιών) διευκόλυναν έτι περαιτέρω τη δραστηριοποίηση παρόχων, τόσο σε επίπεδο χονδρικής, όσο και σε επίπεδο λιανικής. Μέχρι και τις 20 Αυγούστου 2018, σαράντα δύο (42) επιχειρήσεις είχαν εγγραφεί στο Μητρώο Αδειών Φυσικού Αερίου¹³⁴, συμπεριλαμβανομένης και της ΔΕΗ, ενώ οι αδειοδοτήσεις συνεχίζονταν.

92. Έως τον Ιούλιο του 2018, είχαν καταγραφεί δεκαεννέα (19) ενεργοί Προμηθευτές φ.α.: ΔΕΠΑ, ZENITH, ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS A.E., ELPEDISON A.E., ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ - ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ A.E., ANOXAL A.E., FULGOR ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΚΑΛΩΔΙΩΝ A.E., ΕΛΒΑΛΧΑΛΚΟΡ ΑΕ (ΕΛΒΑΛ A.E.), M&M ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΗΡΩΝ ΘΕΡΜΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ A.E., ΣΙΔΕΝΟΡ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΧΑΛΥΒΑ A.E., GREENSTEEL - CEDALION, SOVEL A.E. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ, ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ ΕΛΛΑΣ ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ A.E., ΒΑ ΥΑΛΟΥΡΓΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ, CORAL A.E., WATT AND VOLT A.E., ΕΦΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ A.E.¹³⁵

¹³³ Από το σύνολο των σαράντα δύο (42) χορηγηθεισών αδειών, είκοσι τέσσερις (24) άδειες έχουν δοθεί την τελευταία τριετία και ανά έτος, ως εξής: πέντε (5) άδειες έχουν δοθεί το 2015, έξι (6) το 2016 και δώδεκα (12) το 2017 και μία (1) το 2018.

¹³⁴ Οι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Αδειών Φυσικού Αερίου της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, ανά έτος αδειοδότησης, είναι οι εξής: 2001: 1. ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ A.E., 2. ΕΠΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ A.E., 3. ΕΠΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ A.E., 2011: 4. ΔΕΠΑ A.E., 5. ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS A.E., 6. M&M ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, 7. HELLAS POWER A.E. (πρώην AEGEAN POWER A.E.), 8. EDISON ΕΛΛΑΣ A.E., 9. GASTRADE A.E., 10. ENIMEX GAS, 2012: 11. ΤΕΡΝΑ A.E., 12. ΗΡΩΝ ΘΕΡΜΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ A.E., 2013: 13. GUNVOR INTERNATIONAL B.V., 2014: 14. GREEK ENVIRONMENTAL & ENERGY NETWORK A.E., 15. TRANS ADRIATIC PIPELINE AG, 16. GASELA GmbH, 17. HELLAS EDIL S.A., 18. GREENSTEEL - CEDALION COMMODITIES A.E., 2015: 19. WATT AND VOLT A.E., 20. NRG TRADING HOUSE A.E., 21. ΑΦΟΙ ΣΟΥΡΛΑ Α.Τ.Ε.Β.Ε., 22. ΜΑΚΙΟΣ A.E., 23. ΕΛΙΝΟΙΛ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ A.E., 2016: 24. PROTÉGIA ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ POWER A.E., 25. ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Β.Ε.Α.Ε., 26. VOLTEERRA A.E., 27. BI.ENER A.E., 28. CORAL A.E., 29. PNG ΕΠΕ, 2017: 30. ΑΙΓΑΙΟΝ ΟΙΛ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ, 31. Q CAPITAL INTERNATIONAL PARTNERS LIMITED, 32. ΡΕΒΟΪΛ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ, 33. ΠΕΤΡΟΓΚΑΖ A.E., 34. SINTEZ GREEN ENERGY CYPRUS LTD. 35. GS GAS AEBEY, 36. ΝΗΣΟΓΚΑΖ A.E. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΓΡΑΕΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΙΔΩΝ, 37. ΚΕΝ A.E., 38. GAS TECHNIC I.K.E., 39. ELPEDISON A. E., 40. ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ A.E., 41. CORAL GAS AEBEY, 42. ΔΕΗ.

¹³⁵ Βλ. Μητρώο Ενεργών Προμηθευτών φυσικού αερίου στην επίσημη ιστοσελίδα της ΡΑΕ www.rae.gr.

93. Ωστόσο, βασικός προμηθευτής φυσικού αερίου στην Ελλάδα παραμένει η ΔΕΠΑ, η οποία προμηθεύεται φυσικό αέριο από: (α) τη Ρωσία (Gazprom), με σημείο εισόδου στο Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου το Σιδηρόκαστρο (από το 1996), για φυσικό αέριο, το οποίο διανέμει στην ελληνική επικράτεια μέσω αγωγού μήκους 512 χλμ. από τα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα (Προμαχώρα) έως την Αττική, (β) την Τουρκία (Botas), με σημείο εισόδου στο ΕΣΦΑ τους Κήπους (από το 2007), μέσω του αγωγού Ελλάδας - Τουρκίας, και (γ) την Αλγερία (Sonatrach), με σημείο εισόδου στο ΕΣΦΑ τη Ρεβυθούσα (από το 2000), ως Υγροποιημένο Φυσικό Αέριο (ΥΦΑ - LNG), μέσω υγραεριοφόρων φ.α. πλοίων. Επιπλέον, από το 2019 θα προμηθεύεται φυσικό αέριο και από το Αζερμπαϊτζάν (Socar).¹³⁶

94. Μέχρι την απελευθέρωση της αγοράς, η οποία έγινε σταδιακά και ολοκληρώθηκε την 1.1.2018, η αγορά προμήθειας ήταν υπό την ευθύνη των ΔΕΠΑ και ΕΠΑ. Πιο συγκεκριμένα, η ΔΕΠΑ ήταν υπεύθυνη για την πώληση φυσικού αερίου σε επιλέγοντες - μεγάλους πελάτες και σε πελάτες που βρίσκονται σε περιοχές, όπου δεν υπήρχαν ΕΠΑ. Οι υπόλοιποι πελάτες απευθύνονταν για την αγορά του φυσικού αερίου στις ΕΠΑ.

95. Σήμερα, η ΔΕΠΑ δραστηριοποιείται στην εισαγωγή, τη χονδρική και λιανική πώληση, καθώς και τη διανομή φυσικού αερίου σε μεγάλους πελάτες και σε πελάτες λιανικής, ήτοι σε όλα τα στάδια των αγορών του φυσικού αερίου. Ειδικότερα, είναι ο άμεσος πάροχος φυσικού αερίου σε: (α) ηλεκτροπαραγωγούς, (β) μεγάλους καταναλωτές, κυρίως βιομηχανικούς, με ετήσια κατανάλωση άνω των 10 εκατ. κυβικών μέτρων, (γ) υφιστάμενες Εταιρίες Παροχής Αερίου (ΕΠΑ), (δ) από 1.1.2018, σε τελικούς καταναλωτές σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια (έως την 31.12.2017, η ΔΕΠΑ ήταν ο άμεσος πάροχος φυσικού αερίου σε τελικούς καταναλωτές, μόνο σε περιοχές όπου δεν είχαν συσταθεί Εταιρίες Παροχής Αερίου) και (ε) αεριοκινούμενα οχήματα (λεωφορεία, απορριμματοφόρα δήμων και ΙΧ).

96. Η ΔΕΠΑ παραμένει ο κυριότερος εισαγωγέας φυσικού αερίου στην ελληνική επικράτεια, ταυτόχρονα όμως οι εταιρίες PROMHΘEAS GAS και M&M με αυξανόμενο ρυθμό επιχειρούν ως εισαγωγείς - προμηθευτές, με απευθείας συμβάσεις με παραγωγούς - διεθνείς προμηθευτές φυσικού αερίου, παραλαμβάνοντας απευθείας ποσότητες φυσικού αερίου στα σύνορα, τις οποίες στη συνέχεια μεταπωλούν.

¹³⁶ Το 2005 υπογράφηκε συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, με την οποία επισφραγίστηκε η δέσμευση των δύο χωρών να υποστηρίξουν το έργο Italy-Greece Interconnector (IGI), το οποίο θα συνδέσει το ελληνικό με το ιταλικό δίκτυο φυσικού αερίου. Το 2009 υπογράφηκε Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ της Bulgarian Energy Holding EAD (BEH EAD), της ΔΕΠΑ Α.Ε. και της Edison S.p.A. για την υλοποίηση του κλάδου του Αγωγού IGI προς τη Βουλγαρία με το όνομα Διασυνδεδημένος Αγωγός Ελλάδας - Βουλγαρίας (IGB). Το Δεκέμβριο του 2010, ιδρύθηκε η Natural Gas Interconnector Greece Bulgaria EAD (ICGB AD), εταιρία υπεύθυνη για την ανάπτυξη, την κατασκευή και τη λειτουργία του νέου αγωγού φυσικού αερίου μεταξύ της Ελλάδας και της Βουλγαρίας (αγωγός IGB). Στο μετοχικό κεφάλαιο της νέας εταιρίας συμμετέχουν η IGI Poseidon S.A. (εταιρία που ανήκει ισομερώς στις ΔΕΠΑ και Edison και είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη και κατασκευή του υποθαλάσσιου διασυνδεδημένου αγωγού φυσικού αερίου μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας) και η Bulgarian Energy Holding EAD.

97. Επιπροσθέτως, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει ένας αριθμός αδειοδοτημένων προμηθευτών, οι οποίοι δεν ενεργούν ακόμη ως εισαγωγείς, αλλά δραστηριοποιούνται σε επίπεδο χονδρικής και πλέον, μετά την απελευθέρωση της αγοράς και σε επίπεδο λιανικής και στους οποίους περιλαμβάνονται επιχειρήσεις με παγιωμένη παρουσία (ήτοι, καταναλωτική βάση και δίκτυα/δραστηριότητες), τόσο στην αγορά προμήθειας φυσικού αερίου, όσο και στη γειτνιάζουσα αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος, όπως οι εταιρίες ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ (PROTERGIA, KOPINΘΟΣ POWER), ELPEDISON, ΗΡΩΝ, ΔΕΗ, ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ (CORAL, LPC) κ.α., οι οποίες παρέχουν πλέον και συνδυαστικά πακέτα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας.

98. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα¹³⁷, ως προς τη διακρίση των σχετικών αγορών χονδρικής και λιανικής προμήθειας φ.α., το κριτήριο που θέτει η ευρωπαϊκή νομολογία συνίσταται στο αν ο αγοραστής μεταπωλεί ή ιδιοκαταναλώνει το φ.α. που προμηθεύεται. Σύμφωνα με τη ΔΕΠΑ, η ακριβής οριοθέτηση, με συγκεκριμένα στοιχεία (ποσότητες / αξία) ως προς τις ποσότητες του φ.α. που ιδιοκαταναλώνονται και αυτές που μεταπωλούνται, δεν είναι εφικτή, αφού Επιλέγοντες Πελάτες, όπως ηλεκτροπαραγωγοί και μεγάλοι βιομηχανικοί πελάτες, μεταπωλούν σε άλλους Επιλέγοντες Πελάτες ορισμένες από τις αγορασθείσες από τη ΔΕΠΑ ποσότητες φ.α. Σύμφωνα με το άρθρο 81 παρ. 1 του ν. 4001/2011, όπως τροποποιήθηκε πρόσφατα¹³⁸, για την προμήθεια φ.α. σε «Τελικούς» Πελάτες απαιτείται Άδεια προμήθειας, ενώ για την πώληση σε προμηθευτή ή εν γένει Πελάτη Χονδρικής δεν απαιτείται Άδεια Προμήθειας. Η πρόσφατη αυτή τροποποίηση, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, δίνει την εντύπωση ότι ο νομοθέτης επιδιώκει να οριοθετήσει τα δύο κανάλια (ιδιοκατανάλωση και μεταπώληση) ωστόσο, προς το παρόν, η νομοθεσία δεν προβλέπει μηχανισμό διάκρισης των ποσοτήτων φ.α. που πωλούνται με σκοπό την ιδιοκατανάλωση ή τη μεταπώληση αντίστοιχα.

VI.1.3.1 Αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου

99. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ως διακριτή αγορά την αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου, η οποία αποτελείται από τις πωλήσεις των προμηθευτών και περιλαμβάνει ενδεχομένως και την εμπορία (trading) του φυσικού αερίου¹³⁹ ή θεωρεί την εμπορία φυσικού αερίου σε ένα κεντρικό σημείο (hub) ως διακριτή αγορά¹⁴⁰ ή αφήνει τον ορισμό της αγοράς ανοικτό, καθώς δεν επηρεάζονται οι συνθήκες ανταγωνισμού¹⁴¹.

100. Επιπροσθέτως, ειδικά σε αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αφορούν στη Γερμανία, αναφέρεται ότι η αγορά χονδρικής εμπορίας φυσικού αερίου δύναται να διακριθεί σε δύο επιμέρους αγορές¹⁴²: (α) την αγορά

¹³⁷ Βλ. σχετ. παρ. 141 γνωστοποίησης.

¹³⁸ Με το άρθρο 35 παρ. 5 ν. 4546/2018, (ΦΕΚ Α' 101/12.6.2018).

¹³⁹ Αποφάσεις M.5467 - RWE/Essent (2009), M.7228 - Centrica/Bord Gais Energy (2014).

¹⁴⁰ Βλ. απόφαση M.4180 - GDF/Suez (2006) όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ως διακριτή αγορά τη χονδρική εμπορία φυσικού αερίου στο λιμάνι του Βελγίου, Zeebrugge.

¹⁴¹ Βλ. απόφαση ΕΕπ M. 8358 - MACQUARIE/NATIONAL GRID/GAS DISTRIBUTION BUSINESS OF NATIONAL GRID (16.3.2017), M.5467 και M.7228.

¹⁴² Βλ. αποφάσεις ΕΕπ M.4110 - E.ON/Endesa (25.4.2006) παρ. 13, M.1383 - Exxon/Mobil (29.9.1999), M.5467 - RWE/Essent (23.6.2009) παρ. 325.

χονδρικής προμήθειας σε περιφερειακές εταιρίες ή μακράς απόστασης διανομής φυσικού αερίου, και (β) την αγορά χονδρικής προμήθειας σε τοπικές εταιρίες ή μικρής απόστασης διανομής φυσικού αερίου. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι στη Γερμανία η χονδρική προμήθεια μεγάλης απόστασης είναι διακριτή αγορά γιατί η είσοδος στην αγορά αυτή εξαρτάται από την καλή πρόθεση των εγκατεστημένων επιχειρήσεων ή από μία πολύ υψηλού βαθύς κόστους επένδυση¹⁴³.

101. Περαιτέρω, σε αποφάσεις της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διακρίνει τη χονδρική προμήθεια φυσικού αερίου σε αγορά προηγούμενου και επόμενου σταδίου, αναγνωρίζοντας ότι δραστηριοποιούνται σε αυτή προμηθευτές, οι οποίοι προμηθεύονται φυσικό αέριο από παραγωγούς ή μεγαλύτερους προμηθευτές και το μεταπωλούν σε λιανέμπορους ή άλλους χονδρέμπορους¹⁴⁴.

102. Σε σχέση με τον ορισμό της αγοράς χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου, η ΠΑΕ παραπέμπει¹⁴⁵ στον ορισμό του Πελάτη Χονδρικής, όπως περιλαμβάνεται στο ν. 4001/2011¹⁴⁶ και σημειώνει ότι το συνολικό μέγεθος της αγοράς χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου αφορά στο σύνολο των πωλήσεων φυσικού αερίου που λαμβάνει χώρα στην ελληνική επικράτεια σε Πελάτες Χονδρικής. Δεδομένου δε ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει παραγωγή φυσικού αερίου, οι εν λόγω πωλήσεις μπορούν να προέλθουν είτε από εισαγωγείς φυσικού αερίου, είτε από Προμηθευτές Φυσικού Αερίου, είτε από Τελικούς Πελάτες, οι οποίοι προβαίνουν σε μεταπώληση των ποσοτήτων φυσικού αερίου που έχουν αγοράσει σε Πελάτες Χονδρικής. Η πώληση φυσικού αερίου σε Πελάτες Χονδρικής μπορεί να λάβει χώρα είτε σε Φυσικά Σημεία (Εισόδου ή Εξόδου) είτε στο Εικονικό Σημείο Δηλώσεων (νυν Εικονικό Σημείο Συναλλαγών).

103. Επιπλέον, η ΠΑΕ σημειώνει ότι, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο σημείο 6 του άρθρου 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 1227/2011 (Κανονισμός REMIT) για την ακεραιότητα και τη διαφάνεια στη χονδρεμπορική αγορά ενέργειας, ως χονδρική αγορά ενέργειας ορίζεται κάθε αγορά εντός της Ένωσης, στην οποία πραγματοποιείται διαπραγμάτευση επί ενεργειακών προϊόντων χονδρικής. Με βάση το σκεπτικό που αναπτύσσεται στο σχετικό προοίμιο παρ. 9 του Κανονισμού «...οι καταναλωτικές αποφάσεις των μεγαλύτερων χρηστών ενέργειας μπορούν επίσης να επηρεάσουν τις τιμές στις χονδρικές αγορές ενέργειας, γεγονός που επηρεάζει πέραν των εθνικών συνόρων. Για αυτόν το λόγο, είναι σκόπιμο να εξετασθούν οι συμβάσεις παροχής τέτοιων μεγάλων χρηστών στο πλαίσιο της διασφάλισης της ακεραιότητας των χονδρικών αγορών ενέργειας». Παράλληλα, σύμφωνα με το σημείο 4 του Κανονισμού, τα συμβόλαια παροχής και διανομής φυσικού αερίου προς

τελικούς πελάτες με δυναμικότητα κατανάλωσης μεγαλύτερη της οριζόμενης στο δεύτερο εδάφιο του σημείου 5 του άρθρου 2 του Κανονισμού, ήτοι 600 GWh ετησίως, θεωρούνται ως ενεργειακά προϊόντα χονδρικής και αναφέρονται στο πλαίσιο του Κανονισμού REMIT.

104. Αυτό φαίνεται να συνάδει και με τα αναγραφόμενα στην υπόθεση Case M. 6068 -ENI/ACEGASAPS/JV (11.4.2011) σύμφωνα με τα οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε προηγούμενες υποθέσεις, έχει θεωρήσει ότι η αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α. περιλαμβάνει την πώληση φ.α. από εισαγωγείς και παραγωγούς σε μεταπωλητές και «εμπόρους» («traders»), ενώ η Ιταλική Αρχή Ανταγωνισμού έχει ορίσει ευρύτερα την αγορά χονδρικής προμήθειας, ως περιλαμβάνουσα και τις αγορές των μεγάλων βιομηχανικών πελατών προς ιδιοκατανάλωση (κυρίως για τη δραστηριότητα της ηλεκτροπαραγωγής).¹⁴⁷

105. Λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος της ελληνικής αγοράς και το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι οι τελικοί πελάτες που αναφέρθηκαν προηγουμένως, ήτοι όσοι έχουν δυναμικότητα παραγωγής μεγαλύτερη από 600 GWh/έτος, καταναλώνουν κατ' ελάχιστον το 65% της συνολικής ετήσιας ποσότητας φυσικού αερίου, η ΠΑΕ θεωρεί ότι η αγορά χονδρικής προμήθειας Φυσικού αερίου αφορά στην προμήθεια από εισαγωγείς ή/και χονδρεμπόρους που μεταπωλούν φυσικό αέριο σε άλλους χονδρέμπορους ή προμηθευτές, καθώς και στην προμήθεια φυσικού αερίου σε τελικούς πελάτες με δυναμικότητα παραγωγής μεγαλύτερη από 600 GWh/έτος, όπως αυτοί αναφέρονται στα πλαίσια του Κανονισμού REMIT. Επιπλέον, με βάση τα ανωτέρω, η ΠΑΕ δεν θεωρεί σκόπιμο, στην παρούσα φάση, να οριστούν δύο υποαγορές εντός της χονδρικής αγοράς φυσικού αερίου.

106. Η γνωστοποιούσα, αναφερόμενη στη χονδρική αγορά επόμενου σταδίου¹⁴⁸ σημειώνει ότι η εν λόγω αγορά περιλαμβάνει την προμήθεια φυσικού αερίου από τους χονδρεμπόρους σε άλλους χονδρεμπόρους ή σε προμηθευτές (retailers). Στην αγορά αυτή δραστηριοποιούνται αφενός εισαγωγείς - χονδρέμποροι (ΔΕΠΑ, [...]), οι οποίοι εισάγουν φυσικό αέριο, το οποίο τους παραδίδεται στα σημεία Εισόδου (Σιδηρόκαστρο, Κήποι, Αγ. Τριάδα) και κατόπιν το μεταπωλούν σε άλλους χονδρέμπορους ή προμηθευτές, και αφετέρου χονδρέμποροι που είτε αγοράζουν από έναν εισαγωγέα ή από τις δημοπρασίες που διενεργεί η ΔΕΠΑ και μεταπωλούν σε άλλο χονδρέμπορο ή σε προμηθευτή¹⁴⁹. Η γνωστοποιούσα αναφέρει¹⁵⁰ [...].

¹⁴⁷ «The Commission has considered in its previous decisions that the wholesale market of gas includes gas sales made by importers (and re-importers) and producers to resellers and traders (Case M. 3868 DONG/Elsam/Energi E2; Case COMP/39.315, ENI, decision of September 2010. With respect to Italy, the Italian Competition Authority (AGCM) has defined a wider market for the wholesale supply of gas which includes purchases of gas from large industrial customers for internal consumption (particularly for electricity generation purposes)».

¹⁴⁸ Βλ. σελ. 58 της γνωστοποίησης.

¹⁴⁹ Σχετικός είναι ο ορισμός του «Πελάτη Χονδρικής» στον ν. 4001/2011, «το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προμηθεύεται Φυσικό Αέριο ή ηλεκτρική ενέργεια με σκοπό τη μεταπώλησή τους εντός ή εκτός του συστήματος όπου είναι εγκατεστημένο». Σχετική είναι και η νέα διατύπωση του άρθρ. 81 και 1 του εκ λόγω νόμου.

¹⁵⁰ Βλ. σελ. 61 - 62 της γνωστοποίησης.

¹⁴³ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.1383 - Exxon/Mobil (29.09.1999) παρ. 71. Στην ίδια απόφαση αναφέρεται ότι η αγορά διακρίνεται και με βάση τον τύπο φυσικού αερίου L-ΦΑ και H-ΦΑ, καθώς μεταξύ των δύο τύπων φυσικού αερίου υπάρχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά αποθήκευσης και παράδοσης.

¹⁴⁴ Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ. 7936 - PETROL/GEOLIN (10.3.2017).

¹⁴⁵ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5537/21.9.2018 απαντητική επιστολή Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας.

¹⁴⁶ Πελάτης χονδρικής: Το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προμηθεύεται Φυσικό Αέριο ή ηλεκτρική ενέργεια με σκοπό τη μεταπώλησή τους εντός ή εκτός του συστήματος, όπου είναι εγκατεστημένο.

107. Στην Ελλάδα δεν απαιτείται Άδεια Προμήθειας για την εισαγωγή, εξαγωγή και πώληση φυσικού αερίου σε Προμηθευτή ή Πελάτη Χονδρικής. Ωστόσο, η πρόσβαση στις εισαγωγές φυσικού αερίου απαιτεί υψηλά κεφάλαια και εξασφάλιση πελατειακής βάσης, προκειμένου να προωθηθεί το εισαγόμενο προϊόν. Αυτοί είναι οι λόγοι που μέχρι σήμερα, εκτός από τη ΔΕΠΑ, στην εισαγωγή φυσικού αερίου έχουν δραστηριοποιηθεί μόνο ηλεκτροπαραγωγοί που κυρίως ιδιοκαταναλώνουν τις εισαγόμενες ποσότητες και εν μέρει μεταπωλούν στη χονδρική ή λιανική αγορά. Με βάση τα ανωτέρω, η ελληνική αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου αφορά στην προμήθεια από εισαγωγείς ή/και χονδρεμπόρους που προτίθενται να μεταπωλήσουν φυσικό αέριο σε άλλους χονδρέμπορους ή/και προμηθευτές επόμενης βαθμίδας ή/και προμηθευτές λιανικής¹⁵¹.

108. Επομένως η αγορά χονδρικής προμήθειας διακρίνεται:

α) Στην πρωτογενή αγορά εισαγωγής και προμήθειας φυσικού αερίου, όπου δραστηριοποιούνται οι εισαγωγείς / χονδρέμποροι που εισάγουν φυσικό αέριο από παραγωγούς/χονδρεμπόρους εκτός επικράτειας και το μεταπωλούν σε χονδρέμπορους εντός της ελληνικής επικράτειας, και

β) Στη δευτερογενή αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου, όπου δραστηριοποιούνται οι χονδρέμποροι που προμηθεύονται φυσικό αέριο από τους ως άνω εισαγωγείς (συμπεριλαμβανομένων των δημοπρασιών της ΔΕΠΑ), προκειμένου να το πωλήσουν σε μικρότερους προμηθευτές.

109. Στην πρωτογενή αγορά χονδρικής προμήθειας, από τα συμμετέχοντα στην υπό εξέταση συγκέντρωση μέρη, δραστηριοποιείται μόνο η ΔΕΠΑ, ενώ στη δευτερογενή αγορά δεν δραστηριοποιείται κανένα από τα συμμετέχοντα μέρη.¹⁵² Τόσο οι εισαγωγείς όσο και οι χονδρέμποροι μεταπωλούν το φυσικό αέριο που προμηθεύονται στη χονδρική και τη λιανική αγορά. Από τα συμμετέχοντα μέρη στη χονδρική πώληση φυσικού αερίου δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ.

Γεωγραφική αγορά της χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου

110. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε προηγούμενες αποφάσεις της, θεωρεί ότι η γεωγραφική αγορά σε επίπεδο χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου θα μπορούσε να οριστεί ως εθνική ή ευρύτερη, ωστόσο αφήνει τον ορισμό της γεωγραφικής αγοράς ανοικτό^{153, 154}.

¹⁵¹ Στην εν λόγω αγορά περιλαμβάνεται η δραστηριότητα της εμπορίας («gas trading»), όπως αυτή ορίζεται στις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

¹⁵² Η ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ ΕΑΣ GAS αναφέρει ότι πώλησε στη ΔΕΠΑ [...] το έτος 2017 (βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. [...] απαντητική επιστολή).

¹⁵³ Βλ. απόφαση ΕΕπ COMP/M. 7228 - CENTRICA/BORD GAIS ENERGY (13.6.2014) παρ. 11 -17, όπου η ΕΕπ θεωρεί ότι η γεωγραφική περιοχή μπορεί να περιλαμβάνει τις περιοχές της Μεγάλης Βρετανίας και της Ιρλανδίας.

¹⁵⁴ Βλ. τις αποφάσεις ΕΕπ COMP/M.8358 - MACQUARIE/NATIONAL GRID/GAS DISTRIBUTION BUSINESS OF NATIONAL GRID (16.3.2017) παρ. 17, COMP. M.6910/GAZPROM/ WINTERSHALL/TARGET COMPANIES (3.12.2013), COMP/M. GAZ DE FRANCE/SUEZ, παρ. 105.

111. Σε σχετικές με τον κλάδο αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού¹⁵⁵ δεν αναφέρεται γεωγραφικός ορισμός της συγκεκριμένης αγοράς. Η γνωστοποιούσα αναφέρει¹⁵⁶ ότι η εν λόγω αγορά θα πρέπει να οριστεί τουλάχιστον ως εθνική, δεδομένου ότι εντός του συνόλου της ελληνικής επικράτειας ο ανταγωνισμός ασκείται υπό αρκούντως ομοιογενείς συνθήκες.

112. Με βάση τα ανωτέρω, για τους σκοπούς της παρούσας υπόθεσης, ως σχετική γεωγραφική αγορά για την προμήθεια φυσικού αερίου σε επίπεδο χονδρικής (και για τις δύο επιμέρους αγορές αυτής) ορίζεται η ελληνική επικράτεια.

VI.1.3.2 Αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου

113. Η αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου αφορά στην προμήθεια φυσικού αερίου σε Επιλέγοντες Πελάτες / τελικούς χρήστες. Σύμφωνα με την πρόσφατη διεύρυνση της έννοιας του Επιλέγοντος Πελάτη, η οποία περιλαμβάνει πλέον και όλους τους οικιακούς καταναλωτές, καθώς και την άρση των γεωγραφικών αποκλειστικότητας, από 1.1.2018, όλοι οι πάροχοι που κατέχουν την προβλεπόμενη άδεια μπορούν να πωλούν φυσικό αέριο σε όλες τις κατηγορίες πελατών στην ελληνική επικράτεια. Σύμφωνα με την άποψη της ΡΑΕ¹⁵⁷, η αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε τελικούς πελάτες θα μπορούσε να διακριθεί σε τρεις υποαγορές:

➤ Προμήθεια σε βιομηχανικούς τελικούς πελάτες με δυναμικότητα παραγωγής μικρότερη από 600GWh/ετησίως.

➤ Προμήθεια σε τελικούς πελάτες που καταναλώνουν φ. α. για επαγγελματική/ εμπορική χρήση,

➤ Προμήθεια σε οικιακούς πελάτες.

114. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε αποφάσεις της¹⁵⁸, διακρίνει τη λιανική προμήθεια φυσικού αερίου ανά κατηγορία πελατών ως εξής¹⁵⁹: α) προμήθεια φυσικού αερίου σε ηλεκτροπαραγωγούς, β) προμήθεια φυσικού αερίου σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, γ) προμήθεια φυσικού αερίου σε μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες, και δ) προμήθεια φυσικού αερίου σε οικιακούς πελάτες.

¹⁵⁵ Βλ. αποφάσεις ΕΑ 551/VII/2012 και 555/VII/2012.

¹⁵⁶ Βλ. σελ. 38 της γνωστοποίησης.

¹⁵⁷ Βλ. σχετ. άποψη ΡΑΕ στο ΚΕΦ. VI.1.3.1 Αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου.

¹⁵⁸ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής COMP/M.7936 - PETROL/GEOPLIN (10.3.2017), COMP/M.5740 - GAZPROM / A2A / JV (16.6.2010), COMP/M.4180- GAZ DE FRANCE/ SUEZ (14.11.2006), COMP/M.3868 - DONG/ELSAM/ENERGI E2 (14.3.2006), και COMP/M.3440 ENI/EDP/GDP (9.12.2004).

¹⁵⁹ Η διάκριση αυτή είναι σύμφωνη και με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/ C372/03). Ειδικότερα, στην εν λόγω ανακοίνωση αναφέρεται ότι: «Η ύπαρξη διαφόρων ομάδων καταναλωτών μπορεί να οδηγήσει σε στενότερο ορισμό της αγοράς του σχετικού προϊόντος. Μια συγκεκριμένη ομάδα πελατών για το σχετικό προϊόν μπορεί να αποτελέσει από μόνη της μια μικρότερη, ξεχωριστή αγορά αν η ομάδα αυτή αποτελέσει αντικείμενο διακρίσεων όσον αφορά τις τιμές. Αυτό συμβαίνει συχνά όταν πληρούνται δύο προϋποθέσεις: α) είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με σαφήνεια η ομάδα στην οποία ανήκει ένας μεμονωμένος πελάτης κατά τη στιγμή που πωλούνται σ' αυτόν τα σχετικά προϊόντα και β) η διενέργεια συναλλαγών μεταξύ πελατών ή διαιτησίας από τρίτους δεν είναι εφικτή».

115. Η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι πρέπει να ακολουθηθεί η διάκριση στις σχετικές υποαγορές σύμφωνα με την πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με πιθανή μία ακόμα διακριτή υποαγορά, την αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου για τη χρήση του ως καύσιμο σε κινητήρες μέσων χερσαίας μεταφοράς, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου μέσω πρατηρίων, με σκοπό τη χρήση του για αεριοκίνηση («CNG»).

116. Με βάση τα ανωτέρω, για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης, ως αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου ορίζεται η προμήθεια φυσικού αερίου σε τελικούς καταναλωτές, η οποία διακρίνεται περαιτέρω στις εξής υποαγορές:

α) Προμήθεια σε ηλεκτροπαραγωγούς, ήτοι κατόχους άδειας ηλεκτροπαραγωγής, οι οποίοι χρησιμοποιούν φυσικό αέριο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας¹⁶⁰,

β) Προμήθεια σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, ήτοι πελάτες που προμηθεύονται φυσικό αέριο για βιομηχανική χρήση, με πραγματική κατανάλωση μεγαλύτερη των 100 GWh ανά έτος¹⁶¹,

γ) Προμήθεια σε μεσαίους βιομηχανικούς πελάτες, ήτοι πελάτες που προμηθεύονται φυσικό αέριο για βιομηχανική χρήση, με πραγματική κατανάλωση μεγαλύτερη των 2,2 GWh και μικρότερη των 100 GWh ανά έτος, μικρούς βιομηχανικούς πελάτες, ήτοι πελάτες που προμηθεύονται φυσικό αέριο για βιομηχανική χρήση, με πραγματική κατανάλωση μικρότερη των 2,2 GWh ανά έτος και εμπορικούς πελάτες,

δ) Προμήθεια σε οικιακούς πελάτες, ήτοι πελάτες που προμηθεύονται φυσικό αέριο για οικιακή χρήση.

117. Επιπροσθέτως, ως διακριτή υποαγορά δύναται να θεωρηθεί η προμήθεια φυσικού αερίου ως καυσίμου δημόσιας και ιδιωτικής χρήσης χερσαίων οχημάτων μεταφοράς, η οποία αναμένεται να εξελιχθεί περαιτέρω με την αυξανόμενη χρήση κινητήρων φυσικού αερίου.

118. Στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, από τα συμμετέχοντα μέρη, δραστηριοποιούνται η ΔΕΠΑ και η ΕΠΑ Αττικής. Σε επίπεδο υποαγορών, η ΔΕΠΑ και η ΕΠΑ δραστηριοποιούνται: α) στην προμήθεια φ.α. σε ηλεκτροπαραγωγούς, β) στην προμήθεια φ.α. σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, και γ) στην προμήθεια φ.α. σε μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς πελάτες και εμπορικούς πελάτες. Στην υποαγορά της προμήθειας φ.α. σε οικιακούς πελάτες δραστηριοποιείται μόνο η ΕΠΑ.

Γεωγραφική αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου

119. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε προηγούμενες αποφάσεις της, ορίζει τη γεωγραφική αγορά για την προμήθεια φυσικού αερίου σε επίπεδο λιανικής ως εθνική¹⁶² και την

¹⁶⁰ Σημειώνεται ότι από 1.7.2005, οι ηλεκτροπαραγωγοί έχουν δικαίωμα να εισάγουν ή να προμηθεύονται από τη ΔΕΠΑ ή από τρίτους φυσικό αέριο (Βλ. άρ. 24 παρ. 1 του ν. 3175/2003, ΦΕΚ Α' 207/29.8.2003).

¹⁶¹ Βλ. γνωστοποίηση σελ. 39 και άρ. 2 του ν. 4001/2011.

¹⁶² Βλ. αποφάσεις ΕΕΠ COMP/M.8358 - MACQUARIE/NATIONAL GRID/GAS DISTRIBUTION BUSINESS OF NATIONAL GRID (16.3.2017) παρ. 18, COMP. M.6910/GAZPROM/ WINTERSHALL/TARGET COMPANIES (3.12.2013), COMP M.4180 GAZ DE FRANCE / SUEZ, παρ. 105.

υποαγορά των οικιακών πελατών ως εθνική ή περιφερειακή.¹⁶³ Ωστόσο, αφήνει τον γεωγραφικό ορισμό της εν λόγω αγοράς λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου ανοικτό¹⁶⁴.

120. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, σε προηγούμενη Απόφασή της, ορίζει ως γεωγραφική αγορά της προμήθειας φυσικού αερίου σε επίπεδο λιανικής την ελληνική επικράτεια, διότι δεν υφίστανται γεωγραφικές διαφοροποιήσεις εντός της χώρας στην τιμή και στην ποιότητα του φ.α., καθώς μέσω του ΕΣΦΑ το φ.α. είναι δυνατό να καταναλωθεί σε εθνική εμβέλεια και οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι κοινές σε όλη την επικράτεια¹⁶⁵. Η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι η αγορά της προμήθειας φυσικού αερίου σε επίπεδο λιανικής, καθώς και οι υποαγορές αυτής, οριοθετούνται ως εθνικές. Ιδιαίτερα για την υποαγορά της λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε οικιακούς πελάτες, η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι μέχρι την 1.1.2018 οριζόταν γεωγραφικά ανά περιοχή στην οποία οι εταιρίες προμήθειας φ.α. είχαν το αποκλειστικό δικαίωμα προμήθειας των εν λόγω πελατών¹⁶⁶.

121. Έως και το 2017, η εν λόγω αγορά από γεωγραφική άποψη θα μπορούσε να ορισθεί ως η περιοχή δραστηριοποίησης έκαστης ΕΠΑ, ήτοι εν προκειμένω η γεωγραφική περιοχή του Νομού Αττικής, στην οποία δραστηριοποιούνταν από τη σύστασή της και μέχρι τις 31.12.2017 αποκλειστικά η ΕΠΑ Αττικής. Ήδη από 1.1.2018, με την πλήρη απελευθέρωση της εν λόγω αγοράς, καταργήθηκε ο γεωγραφικός αυτός περιορισμός.

122. Με βάση τα ανωτέρω και για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης, η σχετική γεωγραφική αγορά της προμήθειας φυσικού αερίου σε επίπεδο λιανικής θεωρείται ότι περιλαμβάνει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας, όπου οι δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.

VI.1.4 ΑΓΟΡΑ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

123. Η υπό εξέταση συγκέντρωση αφορά, δευτερευόντως, στην αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας. Σύμφωνα με την ενωσιακή¹⁶⁷ και εθνική πρακτική¹⁶⁸, έχει κριθεί ότι η λιανική προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας διακρίνεται σε δύο υποαγορές: α) στην προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες Υψηλής Τάσης (Υ.Τ.), δηλαδή, σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες και

¹⁶³ Βλ. αποφάσεις COMP/M.6068 ENI/ACEGASAPS/JV (11.4.2011), COMP/M.4180 GAZ DE FRANCE/SUEZ (14.11.2006).

¹⁶⁴ Βλ. απόφαση COMP/M. 6910/GAZPROM/WINTERSHALL/TARGET COMPANIES (3.12.2013).

¹⁶⁵ Βλ. απόφαση EA 551/VII/2012.

¹⁶⁶ Βλ. σελ. 69 της γνωστοποίησης.

¹⁶⁷ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ COMP/M.3440 ENI/EDP/GDP (παρ. 32), COMP/M.3696 E.ON/MOL, COMP/M.4180 GDF/SUEZ (παρ.10), COMP/M.2857 ECS/IEH, COMP/M.3075 ECS/Intercommunales COMP/M.3318 ECS/Sibelga, COMP M.3883 GDF/Centrica/SPE (παρ. 14), COMP M.3729 EDF/AEM/EDISON (παρ. 36), COMP/M.3268 - SYDKRAFT /GRANINGE (παρ.78), M.1346 - EDF /LONDON ELECTRICITY (σκ. 9), M.5224 - EDF / BRITISH ENERGY (παρ. 85).

¹⁶⁸ Βλ. αποφάσεις EA 389/V/2008, 577/VII/2013, 587/2014 και 621/2015.

β) στην προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες Μέσης Τάσης (Μ.Τ.) και Χαμηλής Τάσης (Χ.Τ.), δηλαδή σε μικρούς βιομηχανικούς, βιοτεχνικούς και «ευκαιριακούς» καταναλωτές. Από τα συμμετέχοντα στη συγκέντρωση μέρη, η ΔΕΠΑ δεν δραστηριοποιείται στη συγκεκριμένη αγορά, ενώ η ΕΠΑ το πρώτο εξάμηνο του 2018 που ξεκίνησε τη δραστηριοποίησή της στην αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας, προμήθευσε [...].

124. Με βάση τα ανωτέρω και για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης, ως σχετική αγορά ορίζεται η αγορά προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο λιανικής και ειδικότερα η σχετική υποαγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες Μέσης Τάσης (Μ.Τ.) και Χαμηλής Τάσης (Χ.Τ.).

125. Η δραστηριοποίηση της ΕΠΑ στην εν λόγω αγορά αντιστοιχεί σε πολύ χαμηλά μερίδια, τέτοια ώστε να μην είναι απαραίτητη η περαιτέρω ανάλυσή τους, δεδομένης και της πολύ ισχυρής θέσης της ΔΕΗ.

Γεωγραφική αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας

126. Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και η Επιτροπή Ανταγωνισμού, σε προηγούμενες αποφάσεις τους, ορίζουν ως γεωγραφική αγορά για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο λιανικής το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.¹⁶⁹ Με την άποψη αυτή συντάσσεται και η γνωστοποιούσα.

127. Με βάση τα ανωτέρω και για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης, η σχετική γεωγραφική αγορά σε σχέση με την πώληση ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο λιανικής (σε πελάτες Μέσης Τάσης (Μ.Τ.) και Χαμηλής Τάσης (Χ.Τ.) θεωρείται ότι περιλαμβάνει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας, όπου οι δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.

VI.2 ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

128. Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στις προηγούμενες ενότητες, η Επιτροπή θεωρεί ότι επηρεαζόμενες αγορές¹⁷⁰ για την εν λόγω συγκέντρωση είναι οι εξής:

VI.2.1 Κάθετα επηρεαζόμενες αγορές

129. Κάθετα επηρεαζόμενες αγορές, όπου η ΔΕΠΑ ή/και η ΕΠΑ ή η ΕΔΑ, μετά την υπό κρίση πράξη, θα έχουν ατομικό ή συνδυασμένο μερίδιο αγοράς άνω του 25%:

(1) Αγορά διανομής και αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, καθώς στην αγορά διανομής, που απο-

¹⁶⁹ Βλ. ενδεικτικά, απόφαση ΕΑ 389/V/2008, σελ. 8 και απόφαση ΕΕπ Μ.4180 GAZ DE FRANCE / SUEZ.

¹⁷⁰ Ως επηρεαζόμενη αγορά νοείται:

α) Κάθε σχετική αγορά στην οποία ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες δύο ή περισσότερες από τις συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις, εφόσον εκτιμάται ότι η συγκέντρωση θα οδηγήσει σε συνολικό μερίδιο στην αγορά αυτή ύψους τουλάχιστον 15% (η περίπτωση αυτή αφορά οριζόντιες σχέσεις), καθώς και

β) Κάθε σχετική αγορά στην οποία ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες οποιαδήποτε συμμετέχουσα επιχείρηση και βρίσκεται σε προηγούμενο ή επόμενο στάδιο της παραγωγικής ή εμπορικής διαδικασίας του προϊόντος σε σχέση με την αγορά στην οποία δραστηριοποιείται άλλη συμμετέχουσα επιχείρηση, και οποιοδήποτε από τα ατομικά ή συνδυασμένα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων αυτών, σε οποιοδήποτε στάδιο της παραγωγικής ή εμπορικής διαδικασίας, ανέρχεται σε 25% τουλάχιστον, ανεξάρτητα αν μεταξύ των μερών υφίσταται σχέση προμηθευτή/πελάτη (η περίπτωση αυτή αφορά τις κάθετες σχέσεις).

τελεί ανάντη αγορά της αγοράς προμήθειας, δραστηριοποιείται η ΕΔΑ Αττικής, με μερίδιο αγοράς 100% και στην αγορά λιανικής προμήθειας δραστηριοποιούνται, τόσο η ΔΕΠΑ όσο και η ΕΠΑ, με το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας (ΔΕΠΑ - ΕΠΑ) να διαμορφώνεται σε επίπεδα άνω του 25% ([65-75]% περίπου για το έτος 2017).

(2) Αγορά χονδρικής και αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου και οι υποαγορές αυτής, καθώς στην ανάντη αγορά της χονδρικής προμήθειας δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ, με μερίδιο αγοράς που υπερβαίνει το 25% ([55-65]% περίπου για το έτος 2017) και στην κατάντη αγορά της λιανικής προμήθειας δραστηριοποιούνται, τόσο η ΔΕΠΑ όσο και η ΕΠΑ Αττικής και το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας (ΔΕΠΑ - ΕΠΑ) διαμορφώνεται σε επίπεδα άνω του 25%.

VI.2.2 Οριζόντια επηρεαζόμενες αγορές

130. Ως προς τις οριζόντιες σχέσεις των μερών, το αθροιστικό μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας, μετά την ολοκλήρωση της υπό εξέταση πράξης, θα υπερβαίνει το 15% στις εξής αγορές:

Αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου και ειδικότερα:

(1) Υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε ηλεκτροπαραγωγούς, όπου η ΔΕΠΑ έχει μερίδιο περίπου [75-85]% για το έτος 2017 και [65-75]% για το α' εξάμηνο του 2018 και η παρουσία της ΕΠΑ είναι αμελητέα και ανέρχεται σε [0-5]% περίπου και για δύο περιόδους.

(2) Υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, όπου η ΔΕΠΑ έχει μερίδιο περίπου [45-55]% για το έτος 2017 και [55-65]% για το α' εξάμηνο του 2018 και η παρουσία της ΕΠΑ είναι αμελητέα και ανέρχεται στο [0-5]% για το έτος 2017 και στο [0-5]% για το α' εξάμηνο του 2018.

(3) Υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε μεσαίους - μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες, όπου η ΔΕΠΑ έχει μερίδιο περίπου [15-25]% για το έτος 2017 και [10-15]% για το α' εξάμηνο του 2018 και η ΕΠΑ έχει μερίδιο περίπου [35-45]% για το έτος 2017 και [25-45]% για το α' εξάμηνο του 2018.

131. Επίσης, σημειώνεται ότι παρότι στη σχετική αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου δραστηριοποιείται μόνο η ΔΕΠΑ, θεωρείται οριζοντίως επηρεαζόμενη για τους σκοπούς της υπό κρίση πράξης, καθώς η ΕΠΑ θεωρείται δυνητικός ανταγωνιστής της ΔΕΠΑ σε αυτήν.

132. Αντιστοίχως, οριζοντίως επηρεαζόμενη θεωρείται και η αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε οικιακούς πελάτες, καθώς η ΔΕΠΑ αποτελεί δυνητικό ανταγωνιστή της ΕΠΑ σε αυτήν.

133. Παρόλο που η ανωτέρω αλληλοεπικάλυψη προϋπήρχε της συγκέντρωσης και δεν μεταβάλλεται συνεπεία αυτής, απαιτείται λεπτομερέστερη διερεύνηση των εν λόγω αγορών δεδομένου ότι οι πρώην κοινές επιχειρήσεις (ΕΠΑ και ΕΔΑ) εντάσσονται στον όμιλο του εναπομένου μοναδικού τους μετόχου (ΔΕΠΑ), με αποτέλεσμα να εκλείψουν οι ενδεχόμενοι περιορισμοί που τυχόν υπήρχαν, με πιθανή συνέπεια να ενισχυθεί η στρατηγική θέση της ΔΕΠΑ στην αγορά¹⁷¹.

¹⁷¹ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων συγκεντρώσεων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 139/2004 του Συμβουλίου, παρ. 16.

VII. ΜΕΓΕΘΟΣ - ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ - ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

VII.1 ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

134. Η αγορά μεταφοράς φυσικού αερίου αποτελεί ανάντη αγορά για την κατάντη αγορά της διανομής φυσικού αερίου.

135. Στην πρωτογενή αγορά, η μεταφορά φυσικού αερίου ασκείται από τον ΔΕΣΦΑ, ο οποίος λειτουργεί ως ανεξάρτητος διαχειριστής μεταφοράς και έχει νομική και λειτουργική ανεξαρτησία σε σχέση με τη ΔΕΠΑ που μέχρι πρότινος ήταν η μητρική του εταιρία, με ποσοστό συμμετοχής 100%. Με την ολοκλήρωση της πώλησης του ποσοστού 66% της εταιρίας ΔΕΣΦΑ στην ιταλική εταιρία Snam, το ποσοστό της μη ελέγχουσας συμμετοχής 34% θα ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο¹⁷².

136. Στη δευτερογενή αγορά της μεταφοράς φυσικού αερίου δραστηριοποιούνται ως χρήστες ΕΣΦΑ (Προμηθευτές) τόσο η ΔΕΠΑ όσο και η ΕΠΑ με συμμετοχή αντίστοιχη της προμήθειάς τους σε φυσικό αέριο, καθώς η μεταφορά φ.α. είναι συμπληρωματική υπηρεσία της προμήθειας φ.α.

VII.2 ΑΓΟΡΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

137. Η αγορά της διανομής φυσικού αερίου αποτελεί ανάντη αγορά για την κατάντη αγορά της προμήθειας φυσικού αερίου. Η ΕΔΑ Αττικής είναι de jure η μοναδική εταιρία που δραστηριοποιείται εντός της γεωγραφικής περιοχής του Νομού Αττικής και κατά συνέπεια κατέχει μερίδιο 100% στην αγορά διανομής φυσικού αερίου στην περιοχή αυτή.

138. Η αγορά διανομής υπόκειται σε συγκεκριμένο και εκτενές ρυθμιστικό πλαίσιο, το οποίο αποσκοπεί ακριβώς στην εκ των προτέρων (ex ante) αποφυγή πρακτικών διακριτικής μεταχείρισης ή/και τυχόν πρακτικών αποκλεισμού που ενδεχομένως θα μπορούσαν να ανακύψουν κατά την κάθετη επίδραση των αγορών προμήθειας και διανομής φυσικού αερίου^{173, 174}.

VII.3 ΑΓΟΡΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

VII.3.1 ΑΓΟΡΑ ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

139. Όπως προαναφέρθηκε, στην αγορά της χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου δραστηριοποιούνται τόσο εισαγωγείς - χονδρέμποροι όσο και μεταπωλητές. Έτσι, η συγκεκριμένη αγορά μπορεί να διακριθεί περαιτέρω: α) στην πρωτογενή αγορά εισαγωγής και προμήθειας φυσικού αερίου και β) στη δευτερογενή αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου.

VII.3.1.1 Εισαγωγές φυσικού αερίου

140. Εισαγωγές φυσικού αερίου πραγματοποιού-

νται, εκτός από τη ΔΕΠΑ, από τις εταιρίες [...] ¹⁷⁵, [...] ¹⁷⁶, [...] ¹⁷⁷, [...] ¹⁷⁸ και [...] ¹⁷⁹, στις οποίες παραδίδεται ποσότητα φυσικού αερίου και από τα τρία Σημεία Εισόδου (Σιδηρόκαστρο, Κήποι και Ρεβυθούσα/Αγ. Τριάδα). Στον κατωτέρω πίνακα εμφανίζονται οι εισαγωγές φυσικού αερίου που πραγματοποίησε η ΔΕΠΑ και οι ανταγωνιστές της, κατά τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο), καθώς και τα αντίστοιχα ποσοστά συμμετοχής ανά εταιρία στο σύνολο των εισαγωγών.

Πίνακας 3: Εισαγωγές σε ποσότητα (kWh) τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) και ποσοστιαία κατανομή ανά εταιρία

Εισαγωγέας	2015	2016	2017	α' εξ. 2018
ΔΕΠΑ	[...] (85-95%)	[...] (85-95%)	[...] (75-85%)	[...] (65-75%)
CEDALLION	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0,00%)
ELPEDISON	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)
M&M	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (15-25%)	[...] (15-25%)
ΗΡΩΝ	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ	[...] (5-10%)	[...] (0-5%)	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)
Σύνολο ¹⁸⁰	[...] (100%)	[...] (100%)	[...] (100%)	[...] (100%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

141. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα, το ποσοστό των εισαγωγών της ΔΕΠΑ επί του συνόλου των εισαγωγών φυσικού αερίου μειώνεται διαχρονικά, καθώς νέοι εισαγωγείς δραστηριοποιούνται, με σημαντικότερους τις εταιρίες [...] και [...]. Το πρώτο εξάμηνο του 2018, το ποσοστό της ΔΕΠΑ επί των συνολικών εισαγωγών φ.α. αντιστοιχεί στο [65-75]%, ενώ το ποσοστό της [...] αντιστοιχεί στο [15-25]% και της [...] στο [5-10]%.

¹⁷⁵ [...]

¹⁷⁶ [...]

¹⁷⁷ [...]

¹⁷⁸ [...]

¹⁷⁹ Οι εταιρίες [...] και [...] αποτελούν θυγατρικές εταιρίες της εταιρίας [...]. Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5706/2.10.2018 απαντητική επιστολή.

¹⁸⁰ Σημειώνεται ότι υπάρχει μια απόκλιση μεταξύ του συνόλου εισαγωγών, όπως αυτό προέκυψε από τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων και των στοιχείων του ΔΕΣΦΑ, για το έτος 2017, της τάξης του 3,55%, καθώς σύμφωνα με το ΔΕΣΦΑ, η συνολική ποσότητα των εισαγωγών, για το έτος 2017, είναι 53.868.756.468 kWh. Για τα υπόλοιπα έτη η απόκλιση είναι ασήμαντη, καθώς κυμαίνεται από 0,35% έως 0,60%.

¹⁷² Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.8953 SNAM/DESFA/13.7.2018. Η μεταβίβαση των μετοχών και το οικονομικό κλείσιμο της συναλλαγής αναμένεται έως τα τέλη του 2017 (βλ. με υπ' αριθμ. πρωτ. 5749/2.10.2018 μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της γνωστοποιούσας).

¹⁷³ Βλ. π.χ. απαγόρευση πρακτικών διακριτικής μεταχείρισης που επιβάλλεται στις εταιρίες διανομής δυνάμει του άρθρου 80, παρ. 8, περιπτώσεις (β) και (γ) του ν. 4001/2011, καθώς επίσης και την υποχρέωση λειτουργικού και επιχειρησιακού διαχωρισμού των δραστηριοτήτων διανομής και προμήθειας δυνάμει του άρθρου 80, παρ. 5 του ν. 4001/2011, για τα οποία θα γίνει αναλυτικότερη αναφορά στη συνέχεια.

¹⁷⁴ Ως προς την τιμολόγηση βλ. αρ. 15 παρ. 1 του ν. 4001/2011.

142. Η ΔΕΠΑ, δυνάμει των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει με την υπ' αριθμ. 551/VI/2012 απόφαση της Ε.Α (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει), υποχρεούται αφενός να διαθέτει συγκεκριμένες ποσότητες φ.α. μέσω των δημοπρασιών (οι οποίες κλιμακωτά αυξάνονται ως το 2020) και αφετέρου να ακολουθεί συγκεκριμένη μεθοδολογία ως προς τον προσδιορισμό της τιμής εκκίνησης, η οποία οφείλει να είναι κοστοστρεφής και εγκρίνεται από τη ΡΑΕ. Οι δημοπρασίες αποτελούν μια εναλλακτική πηγή προμήθειας φ.α. για τους Προμηθευτές που επιθυμούν να μεταπωλήσουν φ.α. έναντι της ετήσιας σύμβασης προμήθειας φ.α. που μπορούν να συνάψουν με τη ΔΕΠΑ (ή γενικότερα, και έναντι των συμβάσεων προμήθειας που θα μπορούσαν να συνάψουν με άλλους εισαγωγείς - χονδρεμπόρους φ.α.). Τόσο από το περιεχόμενο της υπ' αριθμ. 551/VI/2012 απόφασης της Ε.Α όσο και από την Εθνική Έκθεση της ΡΑΕ έτους 2017¹⁸¹ για τη ρύθμιση και απόδοση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου το 2016 και την απόφαση του ΚΥΣΟΙΠ του Ιανουαρίου 2018, προκύπτει ότι οι δημοπρασίες της ΔΕΠΑ θεωρούνται ένας αποτελεσματικός τρόπος προώθησης του ανταγωνισμού στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α., καθώς σκοπός της δέσμευσης είναι μέρος του φ.α. που εισάγει η ΔΕΠΑ στην Ελλάδα να το πωλεί σε τρίτους Προμηθευτές, ώστε εκείνοι με τη σειρά τους να το μεταπωλούν σε τελικούς καταναλωτές.

143. Το χαρακτηριστικό αυτό των πωλήσεων της ΔΕΠΑ μέσω δημοπρασιών συνηγορεί και υπέρ της άσκησης δραστηριότητας μεταπώλησης όσων προμηθεύονται φ.α. μέσω δημοπρασιών και επομένως, της ένταξής τους στη δραστηριότητα χονδρικής και λιανικής προμήθειας φ.α.

144. Δεδομένου ότι η τιμή εκκίνησης στις δημοπρασίες οφείλει να είναι κοστοστρεφής, τόσο αυτή όσο τελικά και η τιμή πώλησης φ.α. στις δημοπρασίες είναι χαμηλότερη συγκριτικά με τη συμβατική τιμή πώλησης φ.α. και όσοι αγοράζουν από τις δημοπρασίες έχουν την τάση, σύμφωνα με τη γνωστοποίησή¹⁸², να μεταπωλούν σε Επιλέγοντες Πελάτες, καθώς μπορούν να πετύχουν αυξημένο περιθώριο κέρδους σε σχέση με εκείνο που μπορεί να έχουν αν μεταπωλήσουν ποσότητες φ.α. που προμηθεύτηκαν μέσω σύμβασης.

145. Σύμφωνα με την εταιρία, παρόλο που οι πωλήσεις της ΔΕΠΑ στις δημοπρασίες αποτελούν πωλήσεις που εντάσσονται στη χονδρική δραστηριότητά της, το αντίστοιχο των πωλήσεων αυτών μερίδιο αγοράς δεν μπορεί να προσμετρηθεί στο μερίδιό της στην αγορά χονδρικής πώλησης φ.α., εφόσον οι δημοπρασίες αποτελούν μια εναλλακτική πηγή προμήθειας (έναντι της προμήθειας μέσω σύμβασης), με τιμολογιακούς όρους που δεν καθορίζονται ελεύθερα από την ίδια την ΔΕΠΑ.

146. Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται το σύνολο των πωλήσεων της ΔΕΠΑ μέσω δημοπρασιών για την τριετία 2015-2017 και για το α' εξάμηνο του 2018 σε kWh, καθώς και το ποσοστό αυτών επί του συνόλου των εισαγωγών.

Πίνακας 4: Μερίδια εισαγωγών ΔΕΠΑ εξαιρουμένων των δημοπρασιών σε ποσότητα (kWh) τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο)

Πωλήσεις ΔΕΠΑ μέσω δημοπρασιών (ποσοστό των δημοπρασιών επί των συνολικών εισαγωγών)	2015	2016	2017	α' εξάμηνο 2018
	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)	[...] (10-15%)	[...] (10-15%)
Εισαγωγές και ποσοστιαία κατανομή ΔΕΠΑ αφαιρουμένων των δημοπρασιών	[...] (75-85%)	[...] (85-95%)	[...] (65-75%)	[...] (55-65%)

147. Σύμφωνα με τα ανωτέρω και δεδομένου ότι οι πωλήσεις της ΔΕΠΑ μέσω δημοπρασιών πραγματοποιούνται υπό διαφορετικές ανταγωνιστικές συνθήκες, σε σύγκριση με αυτές που πραγματοποιούνται μέσω απευθείας συμβάσεων, οι συγκεκριμένες πωλήσεις δεν περιλαμβάνονται στον υπολογισμό του μεριδίου της ΔΕΠΑ στην αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου.

VII.3.1.2 Αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου

148. Στην αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου συμμετέχουν, εκτός από τη ΔΕΠΑ, επτά (7) μεγάλες βιομηχανίες και ηλεκτροπαραγωγοί, οι οποίοι μεταπωλούν τμήμα του φυσικού αερίου που αγοράζουν. Πρόκειται για τις μεγάλες βιομηχανίες [...]¹⁸³, [...] και τη [...]¹⁸⁴, [...]. Επιπλέον, στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιείται [...]¹⁸⁵. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι ποσότητες φυσικού αερίου που μεταπωλήθηκαν σε επίπεδο χονδρικής από εισαγωγείς και χονδρεμπόρους και τα αντίστοιχα μερίδια αγοράς τους.

Πίνακας 5: Χονδρικές πωλήσεις φυσικού αερίου σε ποσότητα (kWh) τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) - Μερίδια αγοράς

Εταιρία	2015	2016	2017	2018 α' εξ.
ΔΕΠΑ	[...] (100,00%)	(85-95%)	[...] (55-65%)	[...] (55-65%)
M&M ¹⁸⁶	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)
ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)

¹⁸³ Ο Όμιλος εταιριών [...] δραστηριοποιείται στην ελληνική αγορά φυσικού αερίου με τις εταιρίες [...], καθώς και τις κατά 100% θυγατρικές [...]. Επιπλέον, η [...] δραστηριοποιείται στην εν λόγω αγορά μέσω της [...], που αποτελεί [...].

¹⁸⁴ [...] αποτελεί θυγατρική εταιρία της εταιρίας VIOHALCO S.A, στις θυγατρικές της οποίας μεταπωλεί σχεδόν το σύνολο των ποσοτήτων που εισάγει. [...].

¹⁸⁵ Πάντως, κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ επισημάνθηκε από τη [...] ότι η εν λόγω συνεργασία πλέον δεν υφίσταται [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 83].

¹⁸¹ Βλ. σχετ. [...].

¹⁸² Βλ. σελ. 60 γνωστοποίησης.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS	[...] (0,00%)	[...] (5-10%)	[...] (25-35%)	[...] (25-35%)
ZENIO	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
ΗΡΩΝ	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (5-10%)	[...] (0-5%)
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (5-10%)
BI.ENERP	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
Σύνολο	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

149. Έως και το 2015, η ΔΕΠΑ ήταν η μοναδική εταιρία που δραστηριοποιούνταν στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α. Με τη μετέπειτα είσοδο νέων ανταγωνιστών, το μερίδιο της ΔΕΠΑ μειώθηκε¹⁸⁷. Το 2017 και το α' εξάμηνο του 2018, το μερίδιο της ΔΕΠΑ στην αγορά χονδρικής πώλησης φ.α. είναι περίπου [55-65]% και [55-65]% αντίστοιχα και αφορά στις πωλήσεις [...].¹⁸⁸ Οι πιο σημαντικοί ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ είναι η ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS, με ποσοστό [25-35]% και η ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ, με ποσοστό [5-10]% για το α' εξάμηνο του 2018. Το μερίδιο των δύο ανταγωνιστών, για το έτος 2017, είναι [25-35]% για την ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS και [0-5]% για τη ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ. Η ΕΠΑ Αττικής δεν δραστηριοποιείται στην εν λόγω αγορά.

VII.3.1.3 Επιμέρους αγορές χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου

150. Όπως προαναφέρθηκε, η αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α. μπορεί να διακριθεί περαιτέρω μεταξύ της πρωτογενούς (εισαγωγή - προμήθεια) και της δευτερογενούς αγοράς (μεταπώληση). Οι εισαγωγές που δραστηριοποιούνται στη χονδρική προμήθεια φυσικού αερίου είναι η ΔΕΠΑ και η [...], καθώς οι υπόλοιποι εισαγωγείς ιδιοκατανάλωσαν το σύνολο των ποσοτήτων που εισήγαγαν. Το μερίδιο της [...], τόσο για το έτος 2017 όσο και για το α' εξάμηνο του 2018, κυμαίνεται στο [25-35]% περίπου.

151. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι ποσότητες φυσικού αερίου που πωλήθηκαν σε επίπεδο χονδρικής από εισαγωγείς και τα αντίστοιχα μερίδια αγοράς τους.

¹⁸⁶ Οι πωλήσεις της εταιρίας [...] θεωρήθηκαν ιδιοκατανάλωση.

¹⁸⁷ Υπό αυτό το πρίσμα, δεν γίνεται κατανοητό το επιχείρημα της παρεμβαίνουσας ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ, σύμφωνα με το οποίο, στο πλαίσιο της παρουσίας της κατά τη Συνεδρίαση ενώπιον της ΕΑ ισχυρίστηκε ότι «[β]εβαίως έχουμε πλέον μια ακόμα πιο ολιγοπωλιακή αγορά» [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 60].

¹⁸⁸ Στην πραγματικότητα το ανωτέρω ποσοστό είναι υψηλότερο καθώς από την έρευνα αγοράς της ΓΔΑ προέκυψε ότι η εταιρία [...] μεταπωλεί σημαντικές ποσότητες που προμηθεύεται από τη ΔΕΠΑ. Αντίστοιχα θα πρέπει να μειωθεί το μερίδιο της ΔΕΠΑ στην υποαγορά των ηλεκτροπαραγωγών της λιανικής προμήθειας.

Πίνακας 6: Χονδρικές πωλήσεις φυσικού αερίου εισαγωγέων σε ποσότητα (kWh) τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) στην πρωτογενή αγορά εισαγωγής - Μερίδια αγοράς

Εισαγωγέας	2015	2016	2017	2018 α' εξ.
ΔΕΠΑ	[...] (100,00%)	[...] (85-95%)	[...] (55-65%)	[...] (65-75%)
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS	[...] (0,00%)	[...] (5-10%)	[...] (25-35%)	[...] (25-35%)
Σύνολο	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

152. Στη δευτερογενή αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α. δραστηριοποιούνται περισσότερες εταιρίες, οι οποίες διακινούν πολύ μικρές ποσότητες, οι οποίες ανήλθαν συνολικά στις [...] kWh για το έτος 2017. Το ίδιο έτος το υψηλότερο μερίδιο κατέχει η ΗΡΩΝ με ποσοστό [55-65]% και ακολουθεί η ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ με ποσοστό [35-45]%. Το πρώτο εξάμηνο του 2018, το μερίδιο της ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ ανήλθε στο [75-85]%.

153. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι ποσότητες φυσικού αερίου που πωλήθηκαν σε επίπεδο χονδρικής από χονδρεμπόρους - μεταπωλητές και τα αντίστοιχα μερίδια αγοράς τους. Σημειώνεται ότι οι χονδρικές πωλήσεις χονδρεμπόρων είναι περιορισμένες καθώς το 2017 ανήλθαν στις [...] kWh από [...] kWh που ήταν το 2016. Πρόκειται δηλαδή για μια αγορά που δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί, αλλά βρίσκεται σε ανάπτυξη.

Πίνακας 7: Πωλήσεις φυσικού αερίου χονδρεμπόρων σε ποσότητα (kWh) τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) στη δευτερογενή αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου - Μερίδια αγοράς

Έμπορος	2015	2016	2017	2018 α' εξ.
M&M	[...] (0,00%)	[...] (25-35%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)
ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ	[...] (0,00%)	[...] (15-25%)	[...] (0-5%)	[...] (5-10%)
ZENIO	[...] (0,00%)	[...] (15-25%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
ΗΡΩΝ	[...] (0,00%)	[...] (10,26%)	[...] (55-65%)	[...] (5-10%)
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ	[...] (0,00%)	[...] (15-25%)	[...] (35-45%)	[...] (75-85%)
BIENERP	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
Σύνολο	0 (0,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

154. Δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, στη δευτερογενή αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου δεν δραστηριοποιείται κανένα από τα συμμετέχοντα στην υπό εξέταση συγκέντρωση μέρη, ενώ το μερίδιο που κατέχει η ΔΕΠΑ στη συνολική αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α. (η οποία αποτελεί το μοναδικό από τα συμμετέχοντα μέρη που δραστηριοποιείται σε αυτήν) δεν διαφέρει σημαντικά από εκείνο που κατέχει στην επιμέρους αγορά της εισαγωγής - προμήθειας φ.α. (πρωτογενής αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α.), εφεξής δεν κρίνεται σκόπιμη η διάκριση της εν λόγω αγοράς στις υποαγορές αυτής.

VII.3.2 ΑΓΟΡΑ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

155. Στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, από τα συμμετέχοντα μέρη, δραστηριοποιούνται η ΔΕΠΑ και η ΕΠΑ Αττικής. Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται η κατανομή των πωλήσεων ως προς την κατηγορία πελατών της ΔΕΠΑ και της ΕΠΑ.

Πίνακας 8: Κατανομή πελατών της ΔΕΠΑ σε ποσότητα (kWh) τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο)

ΠΕΛΑΤΕΣ της ΔΕΠΑ	2015	2016	2017	2018 (α' εξ.)
Ηλεκτροπαραγωγοί	[...] (65-75%)	[...] (85-95%)	[...] (85-95%)	[...] (75-85%)
Μεγάλοι Βιομηχανικοί Πελάτες	[...] (15-25%)	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)	[...] (15-25%)
Μεσαίοι, Μικροί Βιομηχανικοί και Εμπορικοί Πελάτες	[...] (5-10%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
Οικιακοί	[...] (0,00)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)
Σύνολο	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00)	[...] (100,00%)

Πηγή: Γνωστοποιούσα

Πίνακας 9: Κατανομή πελατών της ΕΠΑ Αττικής σε ποσότητα (kWh) τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο)

ΠΕΛΑΤΕΣ της ΕΠΑ	2015	2016	2017	2018 (α' εξ.)
Ηλεκτροπαραγωγοί	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
Μεγάλοι Βιομηχανικοί Πελάτες	[...] (0,00%)	[...] (5-10%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
Μεσαίοι, Μικροί Βιομηχανικοί και Εμπορικοί Πελάτες	[...] (45-55%)	[...] (45-55%)	[...] (45-55%)	[...] (45-55%)

Οικιακοί	[...] (45-55%)	[...] (45-55%)	[...] (45-55%)	[...] (45-55%)
Σύνολο	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)

Πηγή: Γνωστοποιούσα

156. Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι η ΕΠΑ δραστηριοποιείται κυρίως στις κατηγορίες των οικιακών και των μεσαίων, μικρών βιομηχανικών και εμπορικών πελατών, ενώ η ΔΕΠΑ δραστηριοποιείται κυρίως στις κατηγορίες των ηλεκτροπαραγωγών και των μεγάλων βιομηχανικών πελατών. Σε πολύ χαμηλά επίπεδα κυμαίνεται η δραστηριοποίηση της ΔΕΠΑ στην κατηγορία των μεσαίων, μικρών και εμπορικών πελατών και επιπλέον η δραστηριοποίηση της στην κατηγορία των οικιακών πελατών είναι μηδενική.

157. Περαιτέρω, στον πίνακα που ακολουθεί αναφέρονται οι συνολικές πωλήσεις στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου κατά τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) και τα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτήν.

Πίνακας 10: Πωλήσεις λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου στην ελληνική επικράτεια τα έτη 2015 - 2018 (kWh) - μερίδια αγοράς

Εταιρία	2015	2016	2017	2018 α' εξ.
ΔΕΠΑ	[...] (72,51%)	[...] (74,80%)	[...] (62,37%)	[...] (54,78%)
ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	[...] (10,38%)	[...] (7,09%)	[...] (6,59%)	[...] (8,16%)
ZENITH	[...] (10-15%)	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)
CEDALLION	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0,00%)
ΗΡΩΝ	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (10-15%)	[...] (15-25%)
M&M	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ	[...] (0-5%)	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)
ELPEDISON	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
MOTOP ΟΪΛ	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)
WAT+VOLT	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)
Σύνολο	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ, υπ' αριθμ. πρωτ. 4996/21.8.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας (Παράρτημα ΙΙΙ)

158. Το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στη συνολική αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. το 2017 και το πρώτο εξάμηνο του 2018 ανήλθε στο [55-65%] και [45-55%], αντίστοιχα. Το μερίδιο αγοράς της ΕΠΑ Αττικής ανήλθε στο [-10%] το 2017 και [5-10%] στο πρώτο εξάμηνο του 2018.

159. Ως προς τις επιμέρους αγορές της λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, τα συμμετέχοντα στην υπό εξέταση συγκέντρωση μέρη δραστηριοποιούνται σε αυτές ως εξής:

α) Στην επιμέρους αγορά της προμήθειας σε ηλεκτροπαραγωγούς δραστηριοποιείται τόσο η ΔΕΠΑ όσο και η ΕΠΑ.

β) Στην επιμέρους αγορά της προμήθειας σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες δραστηριοποιείται τόσο η ΔΕΠΑ όσο και η ΕΠΑ.

γ) Στην επιμέρους αγορά της προμήθειας σε μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς πελάτες και εμπορικούς πελάτες¹⁸⁹ δραστηριοποιείται τόσο η ΔΕΠΑ όσο και η ΕΠΑ.

δ) Στην επιμέρους αγορά της προμήθειας σε οικιακούς πελάτες δραστηριοποιείται μόνο η ΕΠΑ, αλλά η ΔΕΠΑ αποτελεί δυνητικό ανταγωνιστή αυτής.

160. Στη συνέχεια αναφέρονται οι λιανικές πωλήσεις ανά υποαγορά, κατά τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) σε ποσότητα (kWh) και τα αντίστοιχα μερίδια αγοράς.

Πίνακας 11: Πωλήσεις φυσικού αερίου στην υποαγορά των ηλεκτροπαραγωγών τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) σε ποσότητα (kWh) - Μερίδια αγοράς

Υποαγορά	2015	2016	2017	2018 α' εξ.
Ηλεκτροπαραγωγοί	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)
ΔΕΠΑ	[...] (93,36%)	[...] (87,77%)	[...] (78,92%)	[...] (71,09%)
ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,29%)	[...] (0,30%)
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)	[...] (5-10%)	[...] (10-15%)
ΗΡΩΝ	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (10-15%)
M&M	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

Πίνακας 12: Πωλήσεις φυσικού αερίου στην υποαγορά των μεγάλων βιομηχανικών πελατών τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) σε ποσότητα (kWh) - Μερίδια αγοράς

Υποαγορά	2015	2016	2017	2018 α' εξ.
Μεγάλοι Βιομηχανικοί	[...] (100%)	[...] (100%)	[...] (100%)	[...] (100%)
ΔΕΠΑ	[...] (85-95%)	[...] (95-95%)	[...] (45-55%)	[...] (45-55%)
ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	[...] (0,00%)	[...] (5-10%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
CEDALLION	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (0,00%)
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ	[...] (5-10%)	[...] (0-5%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)
ΗΡΩΝ	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (5-10%)	[...] (0-5%)
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (45-55%)	[...] (35-45%)
M&M	[...] (0-5%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0,00%)
ELPEDISON	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)
ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

Πίνακας 13: Πωλήσεις φυσικού αερίου στην υποαγορά των μεσαίων, μικρών βιομηχανικών και εμπορικών πελατών τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) σε ποσότητα (kWh) - μερίδια αγοράς

Υποαγορά	2015	2016	2017	2018 α' εξ.
Μεσαίοι, Μικροί Βιομηχανικοί και Εμπορικοί	[...] (100%)	[...] (100%)	[...] (100%)	[...] (100%)
ΔΕΠΑ	[...] (25-35%)	[...] (25-35%)	[...] (15-25%)	[...] (10-15%)
ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	[...] (25-35%)	[...] (25-35%)	[...] (35-45%)	[...] (35-45%)
ΗΡΩΝ	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)	[...] (10-15%)
ZENITH	[...] (15-25%)	[...] (25-35%)	[...] (25-35%)	[...] (25-35%)
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)
M&M	[...] (0-5%)	[...] (5-10%)	[...] (10-15%)	[...] (10-15%)

¹⁸⁹ Οι πελάτες που προμηθεύονται φ.α. για μη οικιακή χρήση, ήτοι για εμπορική/επαγγελματική χρήση.

MOTOP ΟΙΛ	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)
ELPEDISON	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)	[...] (0-5%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

Πίνακας 14: Πωλήσεις φυσικού αερίου στην υποαγορά των οικιακών πελατών τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο) σε ποσότητα (kWh) - Μεριδία αγοράς

Υποαγορά	2015	2016	2017	2018 α' εξ.
Οικιακοί Πελάτες	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)	[...] (100,00%)
ΕΠΑ	[...] (35-45%)	[...] (35-45%)	[...] (35-45%)	[...] (35-45%)
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)
ΗΡΩΝ	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0-5%)
ZENIΘ	[...] (55-65%)	[...] (55-65%)	[...] (55-65%)	[...] (55-65%)
ELPEDISON	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)	[...] (0,00%)
MOTOP ΟΙΛ (CORAL)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	[...] (0,00%)
WAT + VOLT	0 (0,00%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	[...] (0,00%)

Πηγή: Απαντήσεις εταιριών, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

161. Τα μερίδια αγοράς της ΔΕΠΑ στις υποαγορές της λιανικής προμήθειας, όπως άλλωστε και σε όλες τις αγορές του φυσικού αερίου, παρουσιάζουν, διαχρονικά, πτωτική τάση. Ωστόσο, η παρουσία της ΔΕΠΑ παραμένει σημαντική στις υποαγορές των ηλεκτροπαραγωγών (με μερίδιο αγοράς περίπου [75-85%] για το 2017 και [65-75%] για το α' εξάμηνο του 2018 και των μεγάλων βιομηχανικών πελατών (με μερίδιο αγοράς περίπου [45-55%] για το έτος 2017 και [55-65%] για το α' εξάμηνο του 2018). Στις ίδιες υποαγορές η παρουσία της ΕΠΑ Αττικής είναι εξαιρετικά χαμηλή (τα μερίδια της είναι [0-5%] και [0-5%] αντίστοιχα). Άλλωστε, η ΕΠΑ Αττικής δραστηριοποιήθηκε για πρώτη φορά στην προμήθεια ηλεκτροπαραγωγών το 2017 και στην προμήθεια μεγάλων και μεσαίων βιομηχανικών πελατών το 2016.

162. Σημαντική είναι η διαφοροποίηση στην υποαγορά των μεσαίων, μικρών βιομηχανικών και εμπορικών πελατών, όπου το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ είναι [15-25%] και [10-15%], για το έτος 2017 και το πρώτο εξάμηνο του 2018 αντίστοιχα. Στην ίδια αγορά τα μερίδια της ΕΠΑ Αττικής εμφανίζονται υψηλότερα: [35-45%] για το έτος 2017 και [35-45%] για το α' εξάμηνο του 2018.

163. Από την εξέταση του δείκτη συγκέντρωσης ΗΗΙ¹⁹⁰ της αγοράς λιανικής προμήθειας και των υποαγορών αυτής, προκύπτει ότι ο βαθμός συγκέντρωσης μειώνεται, καθώς νέες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε αυτήν. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο δείκτης συγκέντρωσης της αγοράς λιανικής προμήθειας και των υποαγορών, στις οποίες δραστηριοποιούνται οι εταιρίες ΔΕΠΑ και ΕΠΑ, ήτοι (α) ηλεκτροπαραγωγοί, (β) μεγάλοι βιομηχανικοί και (γ) μεσαίοι, μικροί βιομηχανικοί και εμπορικοί πελάτες, για τα έτη 2015 - 2017. Για τον υπολογισμό του δείκτη ΗΗΙ έχει προστεθεί το 51% του μεριδίου της αγοράς της ΕΠΑ Αττικής για τα έτη πριν τη συγκέντρωση.^{191,192} Επιπλέον, αναφέρεται ο δείκτης όπως θα διαμορφωθεί μετά την απόκτηση από τη ΔΕΠΑ ποσοστού 100% της ΕΠΑ Αττικής.

Πίνακας 15: Δείκτης ΗΗΙ στην αγορά λιανικής προμήθειας και τις υποαγορές αυτής

Αγορά / Υποαγορά	2015	2016	2017	Μετά τη συγκέντρωση	Δέλτα
Λιανική Προμήθεια	[...]	[...]	[...]	[...]	425
Ηλεκτροπαραγωγοί	[...]	[...]	[...]	[...]	23
Μεγάλοι Βιομηχανικοί	[...]	[...]	[...]	[...]	2
Μεσαίοι, Μικροί, Εμπορικοί	[...]	[...]	[...]	[...]	1.287

164. Όπως αναμένεται από το μεγάλο μερίδιο της ΔΕΠΑ στην αγορά της λιανικής προμήθειας, ο δείκτης ΗΗΙ κυμαίνεται από 4.641 το έτος 2017 έως 6.274 το έτος 2015. Ακόμη υψηλότερες είναι οι τιμές για την υποαγορά των ηλεκτροπαραγωγών, όπου ο δείκτης κυμαίνεται από 8.760 το έτος 2015 σε 6.467 το έτος 2017. Ωστόσο, η μεταβολή του δείκτη για τις υποαγορές των ηλεκτροπαραγωγών και των μεγάλων βιομηχανικών πελατών είναι ασήμαντη, λόγω του ελάχιστου μεριδίου της ΕΠΑ Αττικής σε αυτές. Αξιόλογη διαφορά στις τιμές του δείκτη ΗΗΙ διαπιστώνεται στην αγορά της λιανικής προμήθειας (425 μονάδες) και στην αγορά των μεσαίων, μικρών

¹⁹⁰ Ο δείκτης ΗΗΙ (Herfindahl-Hirschman Index) χρησιμοποιείται για τη μέτρηση των επιπέδων συγκέντρωσης και προκύπτει από την άθροιση των τετραγώνων των ατομικών μεριδίων αγοράς όλων των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε μία σχετική αγορά. Κυμαίνεται από μια τιμή που προσεγγίζει το μηδέν (τέλεια ανταγωνιστική αγορά) μέχρι το 10.000 (καθαρό μονοπώλιο). Εάν η τιμή του είναι μικρότερη του 1.000, η αγορά έχει χαμηλό βαθμό συγκέντρωσης, εάν λαμβάνει τιμές μεταξύ του 1.000 και του 1.800, η αγορά έχει μέτριο βαθμό συγκέντρωσης, ενώ εάν οι τιμές του ξεπερνούν το 1.800, η αγορά έχει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Ο δείκτης μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης υπολογίζεται με την υπόθεση εργασίας ότι τα ατομικά μερίδια αγοράς των λοιπών επιχειρήσεων δεν μεταβάλλονται.

¹⁹¹ Σύμφωνα με την πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο μερίδιο αγοράς μιας εταιρίας προστίθεται το ποσοστό συμμετοχής της σε άλλες εταιρίες εφόσον η συμμετοχή αυτή συνοδεύεται από κοινό έλεγχο (βλ. απόφαση ΕΕπ JV.55 Hutchison / RCPM / ECT (03.07.2001), παρ. 72).

¹⁹² Σημειώνεται ότι κατά τον υπολογισμό του δείκτη ΗΗΙ τα ποσοστά της ZENIΘ υπολογίζονται ως ανεξάρτητα από τη ΔΕΠΑ.

βιομηχανικών και εμπορικών πελατών (1.287 μονάδες). Ωστόσο, αν και η εν λόγω υποαγορά συμπεριλαμβάνει τρεις κατηγορίες πελατών, αποτελεί την πιο μικρή υποαγορά από άποψη ποσότητας φ.α.

VII.4 ΑΓΟΡΑ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

165. Στην αγορά της λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, από τα συμμετέχοντα μέρη δραστηριοποιείται μόνο η ΕΠΑ Αττικής. Η εν λόγω εταιρία αδειοδοτήθηκε ως πάροχος ηλεκτρικής ενέργειας στις 31.8.2017¹⁹³ και ξεκίνησε τη δραστηριότητά της το 2018¹⁹⁴.

166. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που απέστειλε η γνωστοποιούσα για το πρώτο εξάμηνο του 2018, η δραστηριοποίηση της ΕΠΑ Αττικής στην εν λόγω αγορά βαίνει αυξανόμενη, παρουσιάζοντας σημαντική διαφορά μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου τριμήνου του 2018. Ωστόσο, το μερίδιο της εταιρίας στην εν λόγω αγορά εκτιμάται σε χαμηλά επίπεδα, αν ληφθεί, ενδεικτικά, υπόψη το μέγεθος του συνόλου της αγοράς λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας κατά το έτος 2017, το οποίο ανήλθε (σε αξία) στο ποσό των 2.547.681.171 €¹⁹⁵. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τόσο οι συνολικές πωλήσεις λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΠΑ Αττικής όσο και οι πωλήσεις που αφορούν σε μεσαία και χαμηλή τάση, το πρώτο τρίμηνο του 2018, το δεύτερο τρίμηνο του 2018 και το πρώτο εξάμηνο του 2018, συνολικά.

Πίνακας 16: Πωλήσεις λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΠΑ Αττικής

Πωλήσεις ΕΠΑ Αττικής	1ο τρίμηνο 2018		2ο τρίμηνο 2018		1ο εξάμηνο 2018	
	Ποσότητα (MWh)	Αξία (€)	Ποσότητα (MWh)	Αξία (€)	Ποσότητα (MWh)	Αξία (€)
Μεσαία τάση	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Χαμηλή τάση	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Σύνολο	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

Πηγή: Γνωστοποίηση σελ. 75 και υπ' αριθμ. πρωτ. 4929/13.8.2018 απαντητική επιστολή

VIII. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΙΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

VIII.1 Ωριμότητα αγοράς

167. Η αγορά του φυσικού αερίου εν γένει αποτελεί, όπως έχει ήδη αναφερθεί¹⁹⁶, μια προοδευτικά απελευθερούμενη και επαναρυθμιζόμενη ex ante με κανόνες δικαίου αγορά. Αυτό σημαίνει ότι, ιδίως ως προς την

¹⁹³ Βλ. σχετικά «Αρχείο Αδειών Προμήθειας Ηλεκτρικής Ενέργειας (Απρίλιος 2018)» της ΡΑΕ στη διεύθυνση: <http://www.rae.gr/site/file/system/docs/registry/promjsessionid=3eec4d3463b1c74860493e6470e2aabb9eb1748c3597e3903712e7d22bd8b5ccf.e380chqPa34Na40Qbh0SaNuMbx0n6jAmljGr5XDqQLvpAe>.

¹⁹⁴ Βλ. ιστοσελίδα της ΕΠΑ Αττικής, <https://www.aerioattikis.gr/el/istorikh-anadromh>.

¹⁹⁵ <http://www.lagie.gr/agora/analysis-agoras/miniaia-deltia-iep/doccat/list/Document/654/>.

¹⁹⁶ Στο ΚΕΦ V.2 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.

προμήθεια (πώληση) φ.α., έχει ήδη μεταβεί, τουλάχιστον νομοθετικά, από ένα καθεστώς κεντρικής ρύθμισης, με τη συμμετοχή ενός καθετοποιημένου μονοπωλητή, σε μια ανοικτή και ανταγωνιστική αγορά, με αμφίδρομη ελευθερία επιλογής προμηθευτών και πελατών, διεπόμενη από ίδιο κανονιστικό πλαίσιο.

168. Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της αγοράς του φυσικού αερίου στη χώρα μας θέτει ο ν. 4001/2011 και οι τροποποιήσεις αυτού, οι οποίες είχαν σκοπό την περαιτέρω απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου, διά της άρσης υφιστάμενων ρυθμιστικών εμποδίων εισόδου επιχειρήσεων στις σχετικές αγορές, της αναμόρφωσης του πλαισίου διανομής φυσικού αερίου, μέσω της επιβολής στις κάθετα ολοκληρωμένες εταιρίες φυσικού αερίου υποχρέωσης για νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των δραστηριοτήτων διαχείρισης Δικτύων Διανομής από τις δραστηριότητες Προμήθειας φυσικού αερίου έως την 1η Ιανουαρίου 2017, καθώς και της διεύρυνσης του ορισμού του «Επιλέγοντος Πελάτη» που καταλαμβάνει πλέον, από 1ης Ιανουαρίου 2018, όλους τους οικιακούς πελάτες.

169. Η εν λόγω αγορά βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης, καθώς από την πλευρά της ζήτησης η συνολική κατανάλωση φυσικού αερίου το 2017 παρουσίασε μια σημαντική αύξηση της τάξης του 22% έναντι του 2016, και ξεπέρασε για πρώτη φορά την κατανάλωση του 2011, μετά από πέντε έτη παρατεταμένης οικονομικής κρίσης και μειωμένης κατανάλωσης φυσικού αερίου, τόσο για ηλεκτροπαραγωγή όσο και για λοιπές χρήσεις¹⁹⁷.

170. Από τα στοιχεία που τηρεί η ΡΑΕ¹⁹⁸, το μεγαλύτερο ποσοστό της κατανάλωσης φυσικού αερίου στην Ελλάδα αφορά στη χρήση για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και, κατά συνέπεια, οποιαδήποτε διακύμανση της τελευταίας επηρεάζει άμεσα και έντονα τη συνολική κατανάλωση φυσικού αερίου. Η κατανάλωση στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής κατέγραψε αύξηση το 2017 κατά 17% έναντι του 2016 και η κατανάλωση για λοιπές χρήσεις παρουσίασε αύξηση της τάξεως του 34%. Η αύξηση της κατανάλωσης φυσικού αερίου, τόσο για την ηλεκτροπαραγωγή όσο και για τις λοιπές χρήσεις οφείλεται στο παρατεταμένο ψύχος κατά τη διάρκεια του χειμώνα του 2017, τόσο στη χώρα μας όσο και πανευρωπαϊκά, που οδήγησε σε αυξημένες ανάγκες για θέρμανση, καθώς και σε αυξημένες εξαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας.

171. Όπως αναφέρει η ΡΑΕ στην έκθεσή της, βάσει των προβλέψεων του Διαχειριστή του ΕΣΦΑ για τα επόμενα έτη, όπως αυτές αποτυπώθηκαν στη Μελέτη Ανάπτυξης ΕΣΦΑ για τα έτη 2018-2027, το 2018 η συνολική ζήτηση φυσικού αερίου εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα επίπεδα των 44 εκ. MWh.

172. Περαιτέρω και ως προς τις επιμέρους αγορές σημειώνονται τα εξής:

Αγορά χονδρικής προμήθειας

173. Η χονδρεμπορική αγορά φ.α. μπήκε σε φάση ανάπτυξης το 2010, με την εισαγωγή των πρώτων πλην ΔΕΠΑ φορτίων ΥΦΑ στη χώρα, ενισχύθηκε με την θέσπιση δημοπρασιών άνευ εμπορικού περιθωρίου (gas

¹⁹⁷ Ετήσια έκθεση Πεπραγμένων ΡΑΕ, 2017.

¹⁹⁸ Ο.π.

release) της ΔΕΠΑ προς τρίτους το 2012 και εδραιώθηκε με την είσοδο τακτικού τρίτου προμηθευτή - εισαγωγέα αερίου αγωγού το 2016. Το έτος 2017, οι δημοπρασίες διευρύνθηκαν ποσοτικά και διαφοροποιήθηκαν, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί σημαντική ποσότητα φ.α. για τους υφιστάμενους ή δυνητικούς χονδρεμπόρους, σε σύγκριση με εκείνη που διατίθεται στους τελικούς καταναλωτές που επίσης συμμετέχουν σε αυτές.

174. Στην ετήσια έκθεσή της για το έτος 2016, η ΡΑΕ¹⁹⁹ επισημαίνει ότι η Ελλάδα δεν έχει αναπτύξει ακόμη μια οργανωμένη αγορά χονδρικής πώλησης φυσικού αερίου. Οι συναλλαγές βασίζονται σε διμερείς συμβάσεις μεταξύ των προμηθευτών και των Επιλεγόντων Πελατών, με προκαθορισμένο σημείο παράδοσης της συμφωνηθείσας ποσότητας φυσικού αερίου είτε στο Εικονικό σημείο παράδοσης του Συστήματος είτε σε κάποιο φυσικό σημείο παράδοσης. Περαιτέρω, η ΡΑΕ αναφέρει ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες λειτουργίας της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου (π.χ. περιορισμένος αποθηκευτικός χώρος, υπάρχοντες περιορισμοί στις υφιστάμενες συμβάσεις προμηθειών εισαγωγής που οφείλονται στις δεσμεύσεις σχετικά με μια «ρήτρα προορισμού» και σε μια ρήτρα εξόφλησης ανεξαρτήτως παραλαβής ("Take or Pay")²⁰⁰, οι δεσμεύσεις της ΔΕΠΑ για τη δημοπράτηση ποσοτήτων φυσικού αερίου αποτελούν τη μοναδική δυνατότητα ανάπτυξης ανταγωνισμού στην αγορά χονδρικής στην Ελλάδα. Με την άποψη αυτή συντάσσονται και ανταγωνιστές²⁰¹ των συμμετεχόντων στην υπό κρίση συγκέντρωση μερών.

175. Παραταύτα, στην ίδια έκθεσή της η ΡΑΕ καταλήγει ότι²⁰² η ελληνική αγορά φυσικού αερίου έχει αναπτύξει

¹⁹⁹ 2017 National Report to the European Commission, διαθέσιμη στο

http://www.rae.gr/site/file/system/docs/ActionReports/national_2017, βλ. Σελ 136 «Greece has not developed an organized wholesale market in the natural gas sector and all the transactions are based on bilateral contracts between the suppliers and the eligible consumers (over the counter contracts) with a pre-defined delivery point of the agreed traded quantity of natural gas either at the Virtual Delivery Nomination Point of the National Natural Gas System or at a physical delivery point. RAE has repeatedly stressed that, under the current operating conditions of the Greek gas market (i.e. limited storage capacity of the transmission system, and the applied restrictions on the existed importing supply contracts due to commitments on "a destination clause" and on "a take or pay clause"), DEPA's commitment for its own gas release (sale) program is currently, the only case for natural gas' supply to third parties - consumers and suppliers - and hence, currently, the only way possible to develop competition in the wholesale gas market, in Greece».

²⁰⁰ Βλ. αναλυτικά στη συνέχεια στο τμήμα «Εμπόδια εισόδου - τυχόν υφιστάμενοι νομικοί ή ρυθμιστικοί περιορισμοί στην είσοδο - ομοιογένεια προϊόντος - πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού» σχετικά με την αγορά χονδρικής προμήθειας.

²⁰¹ Βλ. σχετ. Επιστολή [...] σελ. 13, [...] 5706/2.10.2018 σελ. Α3, [...] 5703/02.10.2018 σελ. 6.

²⁰² 2017 National Report to the European Commission, διαθέσιμη στο

http://www.rae.gr/site/file/system/docs/ActionReports/national_2017, βλ. Σελ 136 «... To sum up, although the Greek gas market has not developed an intra-day market, a day ahead market and a forward market yet, the Greek gas market has developed a

μια καλά διαφοροποιημένη διάρθρωση εφοδιασμού, καθώς, επί του παρόντος, διαθέτει τρεις οδούς εφοδιασμού με προοπτικές προσθήκης τριών πρόσθετων οδών εφοδιασμού και πηγών φυσικού αερίου (δηλαδή IGB, TAP, τερματικού σταθμού ΥΦΑ στη Βόρεια Ελλάδα). Ο αυξανόμενος αριθμός διαδρομών και πηγών εφοδιασμού δείχνει ότι υπάρχει μεγάλη δυνατότητα ανάπτυξης του ανταγωνισμού στην εγχώρια αγορά χονδρικής. Με τη λειτουργία του αγωγού TAP το 2020 η ελληνική αγορά θα συνδεθεί επίσης με την ιταλική αγορά, επιτρέποντας έτσι τη μεγαλύτερη εμπορία φυσικού αερίου και την είσοδο νέων προμηθευτών στην αγορά. Μέχρι εκείνη την χρονιά, με την πλήρη εφαρμογή των Κωδίκων Δικτύου, η ελληνική αγορά φυσικού αερίου αναμένεται να φτάσει στο Μοντέλο Στόχου Αερίου.

176. Συνεπεία της απελευθέρωσης της αγοράς, από τα τέλη του 2017, παρατηρήθηκε επίσης απευθείας τροφοδοσία τελικού καταναλωτή από τη ΔΕΠΑ. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εισαγωγείς - χονδρέμποροι που κατέχουν Άδεια Προμήθειας, δύνανται να πωλήσουν απευθείας μέρος των ποσοτήτων που εισάγουν σε Επιλεγόντες Πελάτες για ιδιοκατανάλωση, δηλαδή να πραγματοποιούν λιανική πώληση χωρίς να μεσολαβεί ενδιάμεσο χονδρεμπορικό στάδιο. Αυτή η συνύπαρξη ανερχόμενης χονδρεμπορίας, όπως περιγράφεται ανωτέρω, με απευθείας πώληση από τον ανάντη προμηθευτή σε μεγάλους καταναλωτές, σηματοδοτεί την ενδεχόμενη πρόωρη λήξη της φάσης της ανάπτυξης / εδραίωσης της χονδρεμπορίας για την εξυπηρέτηση μεγάλων καταναλωτών και την επερχόμενη επικέντρωση της χονδρεμπορίας στους προμηθευτές τελικών καταναλωτών μικρού μεγέθους (οικιακών, μικρών εμπορικών / βιομηχανικών, χερσαίων και θαλάσσιων μεταφορών κ.λπ.) ή και την πλήρη εξαφάνιση της χονδρεμπορίας προς όφελος των απευθείας πωλήσεων σε τέτοιους μικρούς καταναλωτές.

177. Στην τελευταία αυτή μορφή αγοράς συντείνουν και τα σύγχρονα ηλεκτρονικά εργαλεία εμπορίου (δικτυακές πωλήσεις), σε συνδυασμό με το διαχωρισμό των δραστηριοτήτων εμπορίας φυσικού αερίου από τις δραστηριότητες φυσικής αποθήκευσης, μεταφοράς και διανομής του (δίκτυα, τερματικοί αεριοποίησης, εγκαταστάσεις συμπίεσης και εκτόνωσης και αποθήκες).

178. Με την ολοκλήρωση των υπό κατασκευή νέων υποδομών και την επέκταση υφιστάμενων υποδομών για την εισαγωγή Φυσικού Αερίου στην Ελλάδα (TAP, αναβάθμιση Ρεβυθούσας), καθώς και με την υλοποίηση των υπόλοιπων σχεδιαζόμενων έργων (πλωτός σταθμός αποθήκευσης και επαναεριοποίησης υγροποιημένου Φυσικού Αερίου στην Αλεξανδρούπολη, κ.λπ.), σε

well- diversified supply structure. Currently, the Greek market has three supply routes with the prospects to add three additional supply routes and sources of natural gas (i.e. IGB, TAP, LNG terminal in Northern Greece). The increasing number of supply routes and sources indicate a high potential for competition to develop in the domestic wholesale market. With the operation of TAP pipeline in the year 2020 the Greek market will also be connected to the Italian market thereby allowing more trading of natural gas and the entrance of new suppliers into the market. By that year with the full implementation of the Network Codes, the Greek gas market is expected to reach the Gas Target Model».

συνδυασμό με την αναμενόμενη αύξηση της ζήτησης Φυσικού Αερίου, η αγορά της εισαγωγής και χονδρικής εμπορίας πιθανολογείται ότι θα αναπτυχθεί περαιτέρω, με την ενεργή συμμετοχή και άλλων επιχειρήσεων, η οποία αναμένεται.

179. Κατά συνέπεια, από τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η αγορά χονδρικής προμήθειας είναι μία υπό διαμόρφωση δυναμική αγορά, η οποία εκ του λόγου αυτού ασφαλώς και θα απαιτήσει ικανό χρόνο προσαρμογής για την παγίωσή της. Επομένως, δεδομένων των αλλαγών που επίκεινται σε ό,τι αφορά τις υποδομές, το τοπίο στην αγορά φυσικού αερίου στην Ελλάδα αναμένεται - σε βραχυπρόθεσμο μάλιστα ορίζοντα - να αλλάξει σημαντικά, προοπτική η οποία λαμβάνεται υπόψη κατά την κρίση της παρούσας υπόθεσης²⁰³. Άλλωστε, η Επιτροπή Ανταγωνισμού κατά την αξιολόγηση συγκεντρώσεων γενικά οφείλει να προβαίνει σε πιθανολογική πρόγνωση, ακολουθώντας την αρχή της λεγόμενης *forward looking & predictive policy*²⁰⁴.

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε ηλεκτροπαραγωγούς²⁰⁵

180. Με τα σημερινά δεδομένα, το σύνηθες μέγεθος των ηλεκτροπαραγωγών (με εγκαταστάσεις ισχύος 100-1.000 MWh), ως καταναλωτών φυσικού αερίου, αφήνει δύο επιλογές για την προμήθεια του κορμού των αναγκών τους: σύμβαση με εγχώριο / αλλοδαπό χονδρέμπορο ή εγχώριο / αλλοδαπό παραγωγό ή αυτοτροφοδοσία από κοιτάσμα δικής τους χρήσης. Η τελευταία περίπτωση είναι σπάνια και δεν απαντάται ακόμη στην Ελλάδα. Έτσι, η εξέλιξη της λιανικής προμήθειας φ.α. σε ηλεκτροπαραγωγούς συνυφαίνεται εν πολλοίς με την εξέλιξη της χονδρεμπορίας.

181. Στην Ελλάδα, η ηλεκτροπαραγωγή από φ.α. ξεκίνησε ιστορικά με την τροφοδοσία της ΔΕΗ το 1997 και αργότερα της ΕΝΘΕΣ (νυν ΕΛΠΕΔΙΣΟΝ) το 2005 και άλλων ηλεκτροπαραγωγών από το 2008 με φυσικό αέριο από την ΔΕΠΑ, ως μοναδικό τότε εισαγωγέα και εγχώριο προμηθευτή. Με την ανάδειξη άλλων χονδρεμπόρων, στην πράξη από το 2010 και μετά, το μερίδιο της ΔΕΠΑ άρχισε να συρρικνώνεται υπέρ των χονδρεμπόρων αυτών. Πρόσφατα, ξεκίνησε επίσης συστηματική εισαγωγή φ.α. από τη ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ ως χονδρέμπορο, με σκοπό την κατανάλωσή του από τις εταιρίες - ηλεκτροπαραγωγούς που ανήκουν στον όμιλο.

182. Η κατανάλωση φ.α. από τους εγχώριους ηλεκτροπαραγωγούς μακροπρόθεσμα εξαρτάται από πολλούς ανεξάρτητους μεταξύ τους παράγοντες, οι κυριότεροι των οποίων είναι το κόστος εγχώριας παραγωγής από τις διάφορες εναλλακτικές πηγές σε σχέση με το κόστος εισαγωγών, η προωθούμενη σε διεθνές επίπεδο μετάβαση προς την οικονομία χαμηλού άνθρακα, καθώς και η επάρκεια ισχύος στο ελληνικό και περιφερειακό σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας για την αντιμετώπιση αιχμών

ζήτησης λόγω τιμών, καιρού, βλαβών και παρόμοιων συγκυριών στην ευρύτερη περιοχή και την Ευρώπη. Αναμένεται διατήρηση ή και αύξηση της συμμετοχής του φ.α. στην εγχώρια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, λόγω σταδιακής απεξάρτησης της ηλεκτροπαραγωγής από το λιγνίτη και της αυξανόμενης διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ). Έτσι, οι πωλήσεις της ΔΕΠΑ σε αυτή την αγορά αναμένεται να σταθεροποιηθούν και πιθανότατα να μειωθούν με βάση τη δυνατότητα αυτοτροφοδοσίας των καταναλωτών αυτών και την αναμενόμενη ένταση του ανταγωνισμού.

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες²⁰⁶

183. Ως προς τους βιομηχανικούς πελάτες, το φ.α. υιοθετήθηκε στη χώρα από την αρχή της έλευσής του, το 1996, με σταδιακή διείσδυση από τους μεγάλους βιομηχανικούς προς τους μικρότερους και από τις περιοχές μεγάλης βιομηχανικής συγκέντρωσης προς τις περιοχές με μικρότερη. Η διείσδυση αυτή ολοκληρώθηκε ήδη από το 2006. Στην Ελλάδα, οι μεγάλοι βιομηχανικοί καταναλωτές περιορίζονται στην περιορισμένη ενεργόβιο βιομηχανία, της οποίας οι παραγωγικές μονάδες βρίσκονται ήδη κοντά στο δίκτυο φ.α. Τις τελευταίες δεκαετίες, με έμφαση στα τελευταία έτη, μεγάλο τμήμα της βιομηχανίας της χώρας έχει εκλείψει λόγω της οικονομικής ύφεσης, με κυριότερο παράδειγμα την παντελή σχεδόν παύση της κατασκευαστικής δραστηριότητας. Ομοίως, μειώθηκαν οι βιομηχανικοί καταναλωτές στους κλάδους της τσιμεντοβιομηχανίας, κεραμοποιίας, υαλουργίας, χαρτοποιίας, χαλυβουργίας, κ.λπ., ενώ απέμειναν ελάχιστοι καταναλωτές άνω των 100 GWh/έτος (που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή αλουμινιάς/αλουμινίου, διύλιση πετρελαίου, παραγωγή λιπασμάτων, χαλυβουργία, χαλκούργια, θερμοκηπιακή γεωργία και ειδική μεταλλουργία).

184. Η αγορά της λιανικής προμήθειας φ.α. στους μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες έχει περάσει σε φάση απελευθέρωσης από το 2010, ενώ από το 2012 κατέστησαν προσβάσιμες στη βιομηχανία ποσότητες φυσικού αερίου σαφώς φθηνότερες από αυτές που πωλεί η ΔΕΠΑ, είτε άμεσα είτε μέσω άλλων χονδρεμπόρων, μέσω της θέσπισης των δημοπρασιών άνευ περιθωρίου της ΔΕΠΑ.

185. Οι πωλήσεις της ΔΕΠΑ στην αγορά αυτή αναμένεται να διακυμανθούν αναλόγως της ανταγωνιστικότητας του χαρτοφυλακίου προμήθειάς της, αλλά η εκτίμηση της ΔΕΠΑ είναι ότι δεν αναμένεται αύξηση από το σημερινό επίπεδο ([...]MWh), αντίθετα αναμένεται πιθανότατα μείωση από το επίπεδο αυτό.

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες

186. Η αγορά της λιανικής προμήθειας φ.α. στους μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες είναι μια αναπτυσσόμενη αγορά, έχει περάσει σε φάση απελευθέρωσης από το 2015²⁰⁷, οπότε κατέστησαν προσβάσιμες και στη μεσαία και μικρή βιομηχανία ποσότητες φυσικού αερίου σε πιο συμφέρουσες τιμές από

²⁰³ Πρβλ. ανάλογο σκεπτικό στην απόφαση ΕΑ 627/2016 (COSCO/ΟΛΠ), παρ. 291.

²⁰⁴ Βλέπε Γ. Κατσουλάκο, Μικρο-Οικονομική Πολιτική. Μέτρα και Εφαρμογές, Τα οικονομικά των ρυθμιστικών παρεμβάσεων σε αγορές με μονοπωλιακή δύναμη, 1998, σελ. 208.

²⁰⁵ Βλ. σχετ. σελ 90-91 της γνωστοποίησης.

²⁰⁶ Βλ. σχετ. σελ. 93 της γνωστοποίησης.

²⁰⁷ Βλ. σχετικά άρθρο 82 του ν. 4001/2011, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

αυτές που πωλεί η ΔΕΠΑ, είτε άμεσα είτε μέσω άλλων χονδρεμπόρων, μέσω της θέσπισης των δημοπρασιών άνευ περιθωρίου της ΔΕΠΑ.

187. Οι πωλήσεις της ΔΕΠΑ στην αγορά αυτή την τελευταία τριετία (2015 - 2017), καθώς και το α' εξάμηνο του 2018, διαγράφουν πτωτική πορεία, καθώς το μερίδιο αγοράς της εταιρίας μειώθηκε σε μικρό χρονικό διάστημα (3 έτη) σε σημαντικό βαθμό, ήτοι από [25-35]% το 2015 σε [10-15]% το α' εξάμηνο του 2018 (βλ. σχετικά Πίνακα 11), ενώ τα μερίδια της ΕΠΑ Αττικής παρουσιάζουν σταθερότητα και κυμαίνονται από [25-35]% - [25-35]% κατά την τριετία 2015 - 2017 και [35-45]% κατά το α' εξάμηνο του 2018. Στη συγκεκριμένη αγορά, πέραν των δύο συμμετεχουσών στην υπό κρίση συγκέντρωση επιχειρήσεων, δραστηριοποιείται και η εταιρία ZENIΘ, με μερίδια που κυμαίνονται από [25-35]% έως [25-35]% κατά την ανωτέρω τριετία και είναι της τάξεως του [25-35]% κατά το α' εξάμηνο του 2018, καθώς και οι εταιρίες [...], με χαμηλά ωστόσο μερίδια (της τάξης του 0 - 5%).

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε οικιακούς πελάτες²⁰⁸

188. Η αγορά προμήθειας φ.α. σε οικιακούς πελάτες στην Ελλάδα είναι αναπτυσσόμενη αγορά. Στο πλαίσιο αυτό, επιχειρείται και στην Ελλάδα η εναρμόνιση με το μοντέλο αγοράς που οικοδομείται στην Ε.Ε με το τρίτο ενεργειακό πακέτο (Target model) στον ηλεκτρισμό και το φ.α. Μετά την εφαρμογή του μοντέλου διαχωρισμού των δραστηριοτήτων της λιανικής, με τη λειτουργία δύο επιχειρήσεων, εμπορίας και διανομής (ρυθμιζόμενη δραστηριότητα διανομής με αντικειμενικούς κανόνες πρόσβασης τρίτων στα δίκτυα και πλήρες άνοιγμα της αγοράς με σταδιακή κατάργηση των περιορισμών στην προμήθεια), εκτιμάται ότι η αγορά θα αναπτυχθεί με μεγαλύτερους ρυθμούς. Η ανάπτυξη της εν λόγω αγοράς εξαρτάται, μεταξύ άλλων και από την ανάπτυξη του δικτύου διανομής, το οποίο διαχειρίζονται οι εταιρίες διανομής.

VIII.2 ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ

189. Όπως έχει αναφερθεί αναλυτικά²⁰⁹, οι δραστηριότητες διανομής φυσικού αερίου ασκούνται στην ελληνική επικράτεια αποκλειστικά από την «Εταιρεία Διανομής Αερίου Θεσσαλονίκης - Θεσσαλίας», στη Θεσσαλία και το Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης, την «Εταιρεία Διανομής Αερίου Αττικής», στο Νομό Αττικής και την «Εταιρεία Διανομής Αερίου Λοιπής Ελλάδας Α.Ε.» (εφεξής και «ΔΕΔΑ») στο υπόλοιπο της χώρας.

190. Ωστόσο, υπάρχει δυνατότητα δραστηριοποίησης και άλλων εταιριών σε επιμέρους περιοχές της Ελλάδας, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 80 Γ του ν. 4001/2011 (για παράδειγμα, εάν οι ανωτέρω εταιρίες αδρανήσουν ως προς την ανάπτυξη δικτύου για 18 μήνες).

191. Δεδομένου ότι η είσοδος στην αγορά της διανομής πραγματοποιείται μόνο μετά από έγκριση της ΡΑΕ και σύμφωνα με ό,τι ορίζει το νομοθετικό πλαίσιο, ένας σημαντικός παράγων που επηρεάζει την είσοδο στην εν λόγω αγορά είναι το νομοθετικό / ρυθμιστικό πλαίσιο καθεαυτό. Επιπλέον, για να δραστηριοποιηθεί

μια εταιρία στην εν λόγω αγορά, θα πρέπει να υπάρχει τεχνογνωσία στην ανάπτυξη δικτύου φ.α., καθώς και στη λειτουργία, συντήρηση και στην ασφάλεια του δικτύου διανομής φ.α.

192. Γενικά, τα αμέσως επόμενα έτη αναμένεται ανάπτυξη του υπάρχοντος δικτύου διανομής, ενώ ειδικά όσον αφορά στην υπό εξέταση πράξη, σημειώνεται ότι στο πλάνο ανάπτυξης δικτύου της ΕΔΑ, που αφορά στα επόμενα πέντε έτη, προβλέπεται επέκταση του δικτύου της ΕΔΑ [...]. Περαιτέρω αναφέρεται ότι, σύμφωνα με τα επενδυτικά προγράμματα της ΕΔΑ, ΕΔΑ Θεσσαλονίκης - Θεσσαλίας και ΔΕΠΑ, οι συνδέσεις φ.α. θα αυξηθούν από [...] το 2018 σε [...] το 2022 στην Αττική και από 291.816 το 2018 σε [...] το 2022 σε Θεσσαλονίκη - Θεσσαλία, ενώ στη λοιπή Ελλάδα θα φτάσουν τις [...] ²¹⁰.

193. Αντίστοιχα η ποσότητα φυσικού αερίου που θα καταναλώνεται μέσω του εν λόγω δικτύου διανομής θα αυξηθεί από [...] TWh σε 4 [...] TWh στην Αττική, από [...] TWh σε [...] TWh σε Θεσσαλονίκη - Θεσσαλία και από [...] TWh σε [...] TWh στη λοιπή Ελλάδα, κατά το αντίστοιχο χρονικό διάστημα.

VIII.3 ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ - ΤΥΧΟΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥΣ ΝΟΜΙΚΟΥΣ Ή ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ - ΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ - ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΗΓΕΣ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ

Αγορά εισαγωγής - χονδρικής προμήθειας

194. Η πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού και σε αναγκαία υποδομή είναι κρίσιμη για τη δραστηριοποίηση οποιουδήποτε θελήσει να εισέλθει στην ελληνική αγορά φ.α.

195. Η εισαγωγή φυσικού αερίου στην Ελλάδα γίνεται μέσω των υφιστάμενων διασυνδέσεων Βουλγαρίας και Τουρκίας για το αέριο αγωγού και Ρεβυθούσας για το υδροποιημένο φυσικό αέριο, με χρήση του Εθνικού Συστήματος μεταφοράς και πραγματοποιείται σήμερα από συγκεκριμένους προμηθευτές, όπως οι ΔΕΠΑ, Prometheus Gas, ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥ, ΗΡΩΝ, με τους δύο πρώτους να κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς.

196. Και στα τρία σημεία εισόδου στο ΕΣΦΑ, οι εγγεγραμμένοι στο Σύστημα χρήστες έχουν τη δυνατότητα να δεσμεύσουν δυναμικότητα, στα δυο πρώτα σημεία (Σιδηρόκαστρο, Κήποι) μέσω των διενεργούμενων δημοπρασιών (ετήσια, τριμηνιαία, μηνιαία, και ημερήσια προϊόντα) και στη Ρεβυθούσα μέσω σύναψης της σχετικής σύμβασης πλαισίου για τη χρήση της εγκατάστασης ΥΦΑ με τον Διαχειριστή.

197. Περαιτέρω, προσφάτως δόθηκε προς δημοπράτηση και συζευγμένη δυναμικότητα στο σημείο εισόδου Σιδηρόκαστρο, δεδομένου ότι υπήρξε αύξηση της διαθέσιμης δυναμικότητας στο ανάντη Βουλγαρικό σύστημα, ενώ ξεκίνησε και η δημοπράτηση δυναμικότητας και στο σημείο εισόδου Κήποι.

198. Ωστόσο, η διάθεση δυναμικότητας στα σημεία εισόδου (ειδικά στο Σιδηρόκαστρο) μόνο σε διακοπτόμενη βάση (interruptible capacity) από το διαχειριστή της Βουλγαρίας αποτελεί, όπως επισημαίνουν και οι

²⁰⁸ Βλ. σχετ. σελ 95 της γνωστοποίησης.

²⁰⁹ Στο ΚΕΦ VII.3 ΑΓΟΡΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ.

²¹⁰ Βλ. σχετ. σελ. 44 της γνωστοποίησης.

ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ²¹¹, σημαντικό εμπόδιο εισόδου στην πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού, καθώς η ροή φ.α. δεν είναι διασφαλισμένη²¹². Το σύνολο της αδιάλειπτης δυναμικότητας (firm capacity) του ανάντη αγωγού με ροή από τη Βουλγαρία προς την Ελλάδα είναι στο σύνολό του δεσμευμένο από τη Gazprom. Οπότε, σε περίπτωση διακοπής της ροής σε συμβολαιοποιημένες ποσότητες από τη Βουλγαρία, οι προμηθευτές, προκειμένου να μην προβούν σε διακοπή της προμήθειας στους πελάτες τους, αναγκάζονται να αναζητήσουν εναλλακτικές πηγές προμήθειας, οι οποίες είναι διαθέσιμες σε πολύ υψηλές τιμές.²¹³

199. Περαιτέρω, το σημείο εισόδου Κήποι, καθώς η Τουρκία, μολοντί (επί χρόνια) υπό ένταξη Κράτος Μέλος, έχει μέχρι σήμερα επιλέξει να μην υπόκειται στους Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς για την Ενέργεια²¹⁴. Κατά συνέπεια, αφού στην περίπτωση της Τουρκίας δεν εφαρμόζονται οι Ευρωπαϊκοί κανόνες πρόσβασης, δεν θεωρείται επί του παρόντος τουλάχιστον ως ανοικτό σημείο διασύνδεσης με επιχειρηματικούς κανόνες εμπορίας²¹⁵.

200. Επιπλέον, όπως έχει ήδη αναφερθεί, όταν μια εταιρία εισάγει φυσικό αέριο, οφείλει να αγοράσει μεγάλες ποσότητες και να δεσμευτεί με υψηλές ρήτρες εξόφλησης, που επιβάλλονται από τους ανάντη προμηθευτές στους κύριους εισαγωγείς της χώρας, ανεξαρτήτως παραλαβής ελάχιστων συμβατικών ποσοτήτων φυσικού αερίου "take or pay". Έχει επισημανθεί ότι η εναλλαγή προμηθευτή φυσικού αερίου δεν είναι δύσκολη τεχνικά αλλά οικονομικά, καθώς η σύναψη σύμβασης με έναν από τους δύο μόνο μεγάλους προμηθευτές/εισαγωγείς συνεπάγεται και τη δέσμευση μέσω υψηλών ρητρών εξόφλησης ανεξαρτήτως παραλαβής ελάχιστων συμβατικών ποσοτήτων, γεγονός που δυσχεραίνει τη μετάβαση από τον ένα προμηθευτή στον άλλο.

201. Περαιτέρω, οι υπάρχουσες υποδομές δεν επιτρέπουν μεγάλες διαφοροποιήσεις ως προς τις πηγές προμήθειας. Ο πρακτικός περιορισμός που υπάρχει στην

²¹¹ Ενδεικτικά τέτοια προβλήματα αναφέρουν οι [...].

²¹² Αντίστοιχα προβλήματα εμφανίζονται και σε άλλες χονδρεμπορικές αγορές φυσικού αερίου βλ. στην Ουγγαρία Case COMP M. 3696/EON/MOL παρ. 286.

²¹³ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5706/2.10.2018 επιστολή της [...].

²¹⁴ Βλέπε ειδικότερα τον Κανονισμό 2017/459 της 16ης Μαρτίου 2017 για τη θέσπιση κώδικα δικτύου σχετικά με μηχανισμούς κατανομής δυναμικότητας στα συστήματα μεταφοράς αερίου. Ο Κανονισμός αυτός θεσπίζει κώδικα δικτύου, ο οποίος διαμορφώνει μηχανισμούς κατανομής δυναμικότητας στα συστήματα μεταφοράς φυσικού αερίου για την υπάρχουσα και την επανυζημένη δυναμικότητα και καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο συνεργάζονται οι διαχειριστές γειτονικών συστημάτων μεταφοράς, για να διευκολύνονται οι πωλήσεις δυναμικότητας, λαμβανομένων υπόψη των γενικών εμπορικών, αλλά και τεχνικών κανόνων, που σχετίζονται με τους μηχανισμούς κατανομής δυναμικότητας (Άρθρο 1). Ως προς το πεδίο εφαρμογής, ο Κανονισμός αυτός εφαρμόζεται στα σημεία διασύνδεσης. Μπορεί να εφαρμόζεται επίσης στα σημεία εισόδου-εξόδου από και προς τρίτες χώρες, υπό την αίρεση απόφασης της σχετικής εθνικής ρυθμιστικής αρχής (Άρθρο 2). Καμία τέτοια απόφαση δεν έχει ληφθεί μέχρι σήμερα από την αρμόδια τουρκική αρχή.

²¹⁵ Βλ. σχετικά και την υπ' αριθμ. πρωτ. 6328/30.10.2018 επιστολή της [...].

εισαγωγή ΥΦΑ στον Τερματικό σταθμό της Ρεβυθούσας, ο οποίος επιτρέπει μόνο περιορισμένη αποθηκευτική ικανότητα και ανώτατο όριο διακράτησης ΥΦΑ 18 ημερών στις δεξαμενές, καθιστά απαραίτητη τη σύντομη κατανάλωση ΥΦΑ και αποτελεί, όπως επισημαίνουν και οι ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ στην πλειονότητά τους²¹⁶, ένα ακόμη σημαντικό εμπόδιο εισόδου στην αγορά της εισαγωγής - χονδρικής προμήθειας. Επιπλέον, έχει επισημανθεί ότι οι πωλήσεις ΥΦΑ στην Ελλάδα και γενικότερα στην Ευρώπη δεν είναι αρκούντως λόγους, το ΥΦΑ να μην αποτελεί πάντα ρεαλιστική εναλλακτική του αγωγού φυσικού αερίου για την ελληνική αγορά.

202. Ο πρακτικός περιορισμός που υπάρχει στην εισαγωγή ΥΦΑ στη Ρεβυθούσα, λόγω της περιορισμένης αποθηκευτικής ικανότητας και του ανώτατου ορίου διακράτησης ΥΦΑ των 18 ημερών στις δεξαμενές, αναμένεται, ωστόσο, να αμβλυνθεί σημαντικά με την προσθήκη της τρίτης δεξαμενής, καθώς και με την προγραμματισμένη υλοποίηση της νέας πλωτής εγκατάστασης ΥΦΑ στην Αλεξανδρούπολη. Από την άλλη πλευρά, εταιρία - ανταγωνιστής της ΔΕΠΑ²¹⁷ αναφέρει ότι είναι ασαφές σε ποιο βαθμό η πιθανή ανάπτυξη ενός κόμβου φυσικού αερίου ΥΦΑ στην Αλεξανδρούπολη από την Gastrade A.E., που αναμένεται να ξεκινήσει τη λειτουργία του το 2021, θα διαφοροποιήσει το ζήτημα της ρευστότητας της ελληνικής αγοράς.

203. Η χονδρική προμήθεια Φυσικού Αερίου διενεργείται στο Εικονικό Σημείο Συναλλαγών του ΕΣΦΑ, όπου οποιοσδήποτε Χρήστης του Συστήματος μπορεί να προμηθευτεί φυσικό αέριο (μέσω εισαγωγής ή μέσω των διενεργούμενων δημοπρασιών από τη ΔΕΠΑ) για δική του χρήση ή για μεταπώληση, μεταφέροντάς το ο ίδιος σε οποιοδήποτε σημείο εξόδου του Συστήματος (σημείο κατανάλωσης) επιθυμεί.

204. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα²¹⁸, η είσοδος στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α. δεν απαιτεί παρά τη βούληση της εκάστοτε εταιρίας, η οποία εξαρτάται από το κατά πόσο η προμήθεια φ.α. από τον παραγωγό έχει συμφέρουσα τιμή και αξιοπιστία τροφοδοσίας και τη διασφάλιση δυναμικότητας φ.α. ως το σημείο παράδοσης, είτε αυτό είναι το ελληνικό σύνορο είτε το ελληνικό ΕΣΣ είτε το αντίστοιχο ΕΣΣ σε κάποια ανάντη χώρα με φυσική διασύνδεση τελικά με την Ελλάδα (π.χ. Τουρκία, Αζερμπαϊτζάν, Ιράν, Ιράκ από Ανατολή ή Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουγγαρία, Αυστρία από Βορρά).

205. Σύμφωνα με τη ΔΕΠΑ, το προϊόν είναι ομοιογενές, χωρίς διαφοροποίηση ποιότητας και χαρακτηριστικών που θα δημιουργούσαν εμπόδιο εισόδου. Ακόμη και για το ΥΦΑ, η είσοδος του στην Ελληνική αγορά δεν απαιτεί παρά μόνο τη δέσμευση επαρκούς δυναμικότητας στο σημείο εισόδου Αγία Τριάδα (LNG - Ρεβυθούσα) και την ύπαρξη διαθέσιμου αποθηκευτικού χώρου στις δεξαμενές της Ρεβυθούσας.

206. Σε ό,τι αφορά τη δέσμευση δυναμικότητας, η ΔΕΠΑ αναφέρει ότι, σε εφαρμογή των δεσμεύσεων της

²¹⁶ Ενδεικτικά τέτοια προβλήματα αναφέρουν οι [...].

²¹⁷ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5706/2.10.2018 επιστολή της [...].

²¹⁸ Βλ. σελ. 99-100 της γνωστοποίησης.

έναντι της Ε.Α., υπάρχει διαθέσιμη δυναμικότητα στο συγκεκριμένο Σημείο Εισόδου, η οποία ανέρχεται, κατά μέσο όρο, σε ετήσια βάση, σε ποσοστό τουλάχιστον 60% της συνολικής δυναμικότητας του Σημείου Εισόδου.

207. Σε ό,τι αφορά τη δέσμευση αποθηκευτικού χώρου στις δεξαμενές, η εταιρία παραπέμπει σε πίνακα²¹⁹, στον οποίο αποτυπώνονται τα δημοσιευμένα από το ΔΕΣΦΑ σχετικά στοιχεία για το έτος 2017, από τα οποία προκύπτει ότι το [...] % του συνολικού αποθηκευτικού χώρου στη Ρεβυθούσα το 2017 χρησιμοποιήθηκε από διάφορους Χρήστες, συμπεριλαμβανομένης και της ΔΕΠΑ, ενώ το [...] % του συνολικού αποθηκευτικού χώρου στη Ρεβυθούσα δεν χρησιμοποιήθηκε από κανέναν Χρήστη.

208. Το κόστος εισόδου στη χώρα με αέριο αγωγού για το 20% της αγοράς, [...], ποσοτικοποιείται από την εταιρία, συνυπολογιζόμενου ενός ετήσιου κόστους δέσμευσης δυναμικότητας σε σημείο εισόδου της τάξης των 500.000 ευρώ και του σχετικού μεταφορικού κόστους, ως δύναμει απαιτητό κεφάλαιο κίνησης της τάξης των 20-25 εκ. ευρώ μηνιαίως. Σε αυτό το επίπεδο περίπου (25-30 εκ. ευρώ) υπολογίζεται ενδεικτικά και το απαραίτητο κεφάλαιο κίνησης για την έλευση ενός τυπικού φορτίου ΥΦΑ, το οποίο αντιστοιχεί στο ίδιο μερίδιο αγοράς, εάν επαναλαμβάνεται μηνιαίως.

209. Πέραν του γεγονότος ότι για να δεσμεύσει δυναμικότητα μια εταιρία στα σημεία όπου παραλαμβάνει το φ.α. από τον παραγωγό, πρέπει η τελευταία να είναι Χρήστης ΕΣΦΑ (η διαδικασία για τη χορήγηση της σχετικής άδειας εξηγείται αναλυτικά στο Τμήμα 6), η ΔΕΠΑ θεωρεί ότι δεν υφίστανται περιορισμοί στην είσοδο στην εν λόγω αγορά.

210. Η πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού και την αναγκαία υποδομή είναι κρίσιμη για τη δραστηριοποίηση οποιονδήποτε θελήσει να εισέλθει στην ελληνική αγορά φ.α. Σχετικά με την πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού, η ΔΕΠΑ υποστηρίζει ότι έχει πλέον καταδείξει ότι υπάρχει πρόσβαση στη Gazprom, καλλιεργείται η πρόσβαση και σε άλλους προμηθευτές, κυρίως από την Τουρκία, ενώ έχει λειτουργήσει ήδη από το 2010 η πρόσβαση σε ΥΦΑ από πολλούς προμηθευτές. Η πρόσβαση στην απαραίτητη υποδομή έχει διευκολυνθεί από το 2016 κι εφεξής, όταν το Σιδηρόκαστρο, Σημείο Διασύνδεσης μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδας, κατέστη διπλής κατεύθυνσης και υποκείμενο σε κανόνες δέσμευσης δυναμικότητας και λειτουργίας εν πολλοίς συμβατούς με το ευρωπαϊκό δίκαιο, που μεριμνά για την ελεύθερη πρόσβαση σε τέτοια σημεία. Αντίστοιχες ενέργειες γίνονται ήδη και αναμένεται να τελεσφορήσουν, ίσως και εντός 2018, για το Σημείο Διασύνδεσης μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, στους Κήπους Έβρου. Παράλληλα, η Ρεβυθούσα αναβαθμίζεται, με αύξηση της αποθηκευτικής ικανότητας κατά 70% και του ρυθμού αεριοποίησης κατά 40%, διευρύνοντας τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτήν φορτίων ΥΦΑ. Τέλος, στην Αλεξανδρούπολη αναμένεται η κατασκευή μίας πλωτής μονάδας ΥΦΑ, όπου θα είναι δυνατή η αποδοχή, η αποθήκευση και η επαναεριοποίηση ΥΦΑ (FSRU), γεγονός το οποίο θα δημιουργήσει ακόμη μία

πύλη εισόδου φ.α. στην Ελλάδα και γενικότερα στην Νοτιοανατολική Ευρώπη.

211. Με αυτόν τον τρόπο, θεωρείται από την εταιρία ότι μπορεί να αντιμετωπιστεί σε μεγάλο βαθμό η παρούσα γεωγραφική απομόνωση της Ελλάδας όσον αφορά στο φ.α., λόγω της απόστασής της από τους μεγάλους εμπορικούς κόμβους εμπορίας φ.α. της Βορειοδυτικής και Κεντρικής Ευρώπης και της μη ύπαρξης χώρας, για την τροφοδοσία της οποίας το φ.α. πρέπει πρώτα να περάσει από την Ελλάδα, με αποτέλεσμα τυχόν περίσσειμα φ.α. στην Ελλάδα να μπορεί μόνο να επιστραφεί στη χώρα από την οποία έγινε η εισαγωγή. Περαιτέρω, οι υφιστάμενες υποδομές αναμένεται να βελτιωθούν κατακόρυφα με την έναρξη λειτουργίας του αγωγού TAP από τα τέλη 2020, οπότε το ΕΣΦΑ θα συνδεθεί μέσω TAP με το αντίστοιχο της Ιταλίας και της Τουρκίας, καθιστώντας εξαιρετικά ευκολότερη τη διακίνηση ποσοτήτων φ.α. προς και από την Ελλάδα και μετατρέποντας τη χώρα από χώρα τελικού προορισμού σε ενδιάμεση χώρα διμετακόμισης φ.α.

212. Κατά την άποψη της ΕΑ, με βάση τα όσα αναλυτικά εκτέθηκαν ανωτέρω, η πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού για οποιονδήποτε δυνητικό ανταγωνιστή της ΔΕΠΑ, καταρχήν είναι τεχνικά δυνατή. Όμως, παρουσιάζεται σήμερα να είναι δυσχερής, λόγω των υψηλών εμποδίων εισόδου, εξαιτίας, κυρίως, των υψηλών ρητρών εξόφλησης ανεξαρτήτως παραλαβής ελάχιστων συμβατικών ποσοτήτων ("take or pay")²²⁰. Περαιτέρω, ο πρακτικός περιορισμός που υπάρχει στην εισαγωγή ΥΦΑ στον Τερματικό σταθμό της Ρεβυθούσας, ο οποίος επιτρέπει μόνο περιορισμένη αποθηκευτική ικανότητα και ανώτατο όριο διακράτησης ΥΦΑ 18 ημερών στις δεξαμενές, καθιστά απαραίτητη τη σύντομη κατανάλωση ΥΦΑ, γεγονός που απαιτεί από τον εισαγωγέα να γνωρίζει ότι μπορεί να διαθέσει το υγροποιημένο φυσικό αέριο άμεσα. Παρατηρείται, ωστόσο, ότι σε ρυθμιστικό επίπεδο για την αποθήκευση ΥΦΑ από πλευράς ενός Χρήστη στην εγκατάσταση της Ρεβυθούσας, με βάση την εν ισχύ 4η αναθεώρηση του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, υπάρχει πρόβλεψη για τη διάθεση Χώρου προσωρινής Αποθήκευσης μέσω της βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, που αντιστοιχεί σε μέγιστο χρονικό διάστημα αποθήκευσης 18 ημερών (Μέγιστη Περίοδος Προσωρινής Αποθήκευσης). Παράλληλα, οι Χρήστες ΥΦΑ έχουν τη δυνατότητα μέσω δημοπρασιών να δεσμεύσουν επιπλέον Αποθηκευτικό Χώρο (Πρόσθετο Αποθηκευτικό Χώρο - Π.Α.Χ) κατά τα Άρθρα 75 και 76 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ένας Χρήστης της εγκατάστασης της Ρεβυθούσας δεν περιορίζεται κατ' ανάγκη από το προαναφερθέν μέγιστο χρονικό διάστημα αποθήκευσης των 18 ημερών, καθόσον είναι σε θέση να κάνει χρήση της δυνατότητας δέσμευσης Π.Α.Χ και να παρατείνει σημαντικά το χρονικό διάστημα αποθήκευσης, εκτός εάν αυτό δεν είναι εφικτό λόγω ταυτόχρονης έλευσης φορτίων ΥΦΑ τρίτων Χρηστών. Αυτό επιβεβαιώθηκε και κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ²²¹.

²²⁰ Για την οποία ευθύνεται η Gazprom.

²²¹ Βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 100επ.

²¹⁹ Βλ. σχετ. Παράρτημα XXXI της γνωστοποίησης.

213. Οι εταιρίες - ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ στην αγορά της χονδρικής προμήθειας δεν έχουν τη διαπραγματευτική ικανότητα της ίδιας, η οποία της επιτρέπει να συνάπτει διμερείς συμβάσεις με τους ανάντη προμηθευτές με ανταγωνιστικούς όρους (ποσοτήτων - τιμών) ούτε και την ίδια πελατειακή βάση με αυτήν, ώστε ακόμη και εάν προέβαιναν σε εισαγωγές ΥΦΑ, να μπορούσαν να διαθέσουν το αέριο αυτό άμεσα. Κατά συνέπεια, είναι πολύ δύσκολο για κάποιον δυνητικό ανταγωνιστή της ΔΕΠΑ να μπορέσει να προσφέρει αέριο με τους ίδιους ή πιο ανταγωνιστικούς όρους σε σχέση με το αυξημένης ευελιξίας (λόγω των επιμέρους στοιχείων που το διαφοροποιούν) αέριο της ΔΕΠΑ, η οποία, ως εδραιωμένος εισαγωγέας φυσικού αερίου και προμηθευτής χονδρικής, διατηρεί κρίσιμες ποσότητες και ασύγκριτη δυναμικότητα και ευελιξία να παραδίδει τις απαραίτητες ποσότητες φυσικού αερίου κατά τη διάρκεια του έτους, συμπεριλαμβανομένης της χειμερινής περιόδου κατά την οποία η ζήτηση για φυσικό αέριο κορυφώνεται. Ωστόσο, εύλογο είναι και το αντεπιχείρημα ότι υπάρχουν εταιρίες κολοσσοί, όπως η παρεμβαίνουσα ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, οι οποίες ενδεχομένως θα μπορούσαν οι ίδιες να φέρουν αέριο, αλλά ίσως προτιμούν αυτή την υποχρέωση να τη φέρει εξ ολοκλήρου η ΔΕΠΑ μαζί με όλα τα βάρη η ΔΕΠΑ με τις ρήτρες "take or pay" και όλα αυτά που η ίδια πληρώνει για αδιάλειπτη δυναμικότητα, χρεώσεις ανισοζυγίου κ.λπ.

214. Σε συνάρτηση με τα ανωτέρω, όπως αναφέρει και η ΡΑΕ στην Έκθεσή της²²² «μετά την υπογραφή και τη θέση σε ισχύ της Συμφωνίας Συνδεδεμένου Συστήματος μεταξύ της ΔΕΣΦΑ Α.Ε. και της Bulgartransgaz EAD, κατά το έτος 2016, καθώς και την εφαρμογή των απαραίτητων ρυθμίσεων στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ που ενέκρινε η ΡΑΕ εντός του 2017 (3η αναθεώρηση του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ) επετεύχθη ουσιαστική πρόσβαση τρίτων όχι μόνο στη νήσο Ρεβουθούσα, όπου ήδη από το 2010 είχε λάβει χώρα εισαγωγή φυσικού αερίου από άλλη, πλην της ΔΕΠΑ Α.Ε., εταιρίας αλλά και στο Σημείο Διασύνδεσης Kulata/Σιδηρόκαστρο, όπου κατά τη διάρκεια του έτους 2017 τουλάχιστον πέντε εταιρείες εισήγαγαν φυσικό αέριο μέσω του συστήματος φυσικού αερίου της Βουλγαρίας, πέραν του ενός Προμηθευτή, ήτοι την ΔΕΠΑ Α.Ε.»

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α.

215. Δεν υφίστανται σημαντικά εμπόδια για την είσοδο μιας εταιρίας στη λιανική αγορά φυσικού αερίου. Υπάρχει επαρκής πελατειακή βάση, η αγορά αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς και διαρκώς περισσότεροι τελικοί καταναλωτές συνδέονται με τα δίκτυα διανομής και επιλέγουν το φυσικό αέριο έναντι του πετρελαίου θέρμανσης. Τα όποια προβλήματα υπάρχουν σχετίζονται με την ανάντη αγορά της χονδρικής προμήθειας, τόσο σε επίπεδο ποσοτήτων όσο και σε επίπεδο αριθμού προμηθευτών, ενώ η πρόσβαση στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής είναι εφικτή σε όλους.

²²² Έκθεση Πεπραγμένων ΡΑΕ, 2017.

VIII.4 ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ²²³ - ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Τιμές εισαγωγής φ.α. - δημοσιοποίηση μεσοσταθμικής τιμής εισαγωγής φ.α. στην Ελλάδα²²⁴

216. Οι επιχειρήσεις που εισάγουν φυσικό αέριο στο Εθνικό Σύστημα Φυσικού Αερίου υποχρεούνται να παρέχουν στη ΡΑΕ, ανά τρίμηνο, στοιχεία τιμών και ποσοτήτων του εισαγόμενου φυσικού αερίου. Η ΡΑΕ, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της για εποπτεία της αγοράς ενέργειας, προβαίνει, από 2.8.2011 στην ανάρτηση της υπολογισθείσας μηνιαίας μεσοσταθμικής τιμής εισαγωγής φυσικού αερίου στο ΕΣΦΑ, βάσει των στοιχείων που παρέχονται κατά δήλωση των εισαγωγέων²²⁵.

217. Με τη δημοσιοποίηση της μεσοσταθμικής τιμής εισαγωγής Φυσικού Αερίου, σε συνδυασμό με την Ημερήσια Τιμή Αερίου Εξισορρόπησης²²⁶, παρέχεται πλέον σε υφιστάμενους και δυνητικούς συμμετέχοντες στην αγορά σημαντική πληροφόρηση σχετικά με τις συνθήκες τιμών που επικρατούν στην ελληνική αγορά, γεγονός που διευκολύνει την ανάπτυξη ανταγωνισμού.

218. Στο διάγραμμα που ακολουθεί²²⁷ παρουσιάζεται η μεσοσταθμική τιμή εισαγωγής, ανά μήνα, για το διάστημα Απριλίου 2015 - Μαρτίου 2018, βάσει των στοιχείων που καταγράφηκαν κατά δήλωση των εισαγωγέων, καθώς και η εξέλιξη της μηνιαίας μεσοσταθμικής τιμής εισαγωγής σε σχέση με την ημερήσια τιμή αερίου εξισορρόπησης (ΗΤΑΕ), όπως αυτή ανακοινώνεται στην ιστοσελίδα του Διαχειριστή του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ).

²²³ Βλ. σελ. 78 της γνωστοποίησης.

²²⁴ Βλ. αναλυτικά στην ιστοσελίδα Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας http://www.rae.gr/site/categories_new/gas/market/wholesale_gr.csp.

²²⁵ Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην απόφαση υπ' αριθμ. Δ1/Γ/400 (ΦΕΚ Β' 33/19.1.2007) με θέμα «Καθορισμός διαδικασίας συλλογής και επεξεργασίας των στοιχείων που απαιτούνται για τον υπολογισμό της μεσοσταθμικής τιμής εισαγωγής Φυσικού Αερίου».

²²⁶ <http://www.δεσφα.gr/scada/balancing-hourly.php?la=GR>.

²²⁷ Για λόγους παρουσίασης σημειώνονται τα εξής:

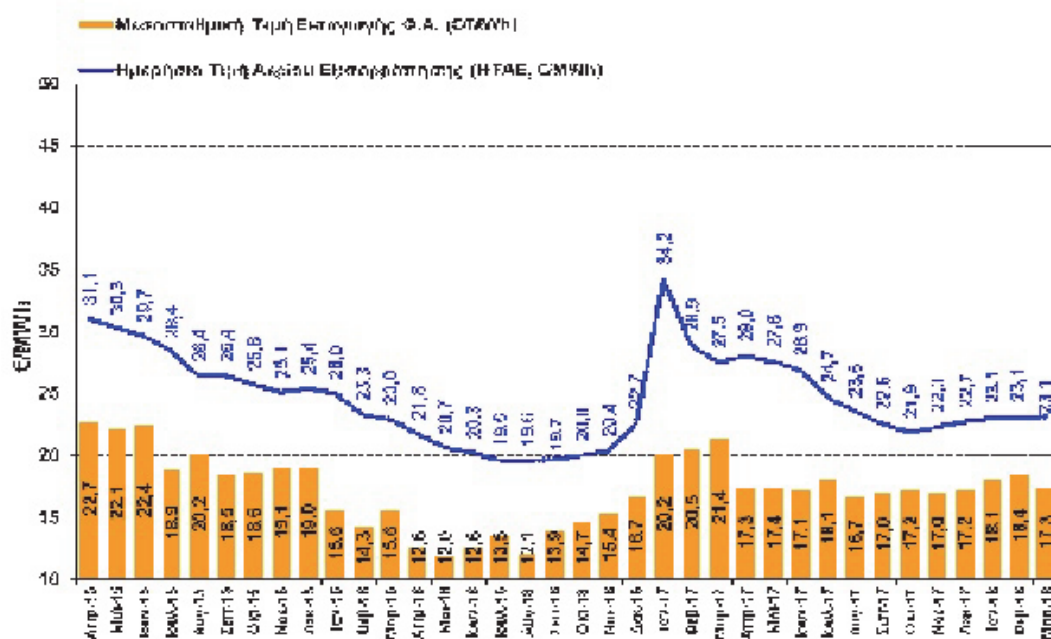
(α) Στο διάγραμμα παρουσιάζονται τα στοιχεία για τα τελευταία τρία (3) έτη (χρονικό διάστημα Απρίλιος 2015 - Μάρτιος 2018). Για το σύνολο των στοιχείων, βλ. Αρχείο Τιμών ΦΑ.

(β) Η ΗΤΑΕ σε μηνιαία βάση υπολογίζεται ως ο μέσος όρος της ημερήσιας τιμής αερίου εξισορρόπησης, όπως ανακοινώνεται στην ιστοσελίδα του Διαχειριστή.

(γ) Η διακύμανση της ΗΤΑΕ κατά την περίοδο Δεκ. 2016 - Φεβ. 2017 ήταν αναμενόμενη, λόγω της κρίσης ασφάλειας εφοδιασμού της χώρας σε φυσικό αέριο κατά την εν λόγω περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, κατά τις περιόδους 21.12.2016 - 26.12.2016 και 9.1.2017 - 13.2.2017 παρουσιάστηκε εξαιρετικά υψηλή ζήτηση φυσικού αερίου στη χώρα, της τάξεως του 47% σε σχέση με την κατανάλωση φυσικού αερίου στη χώρα κατά την προηγούμενη αντίστοιχη χειμερινή περίοδο 2015-2016, λόγω αυξημένων αναγκών για θέρμανση, εξαιτίας των πολύ χαμηλών θερμοκρασιών περιβάλλοντος και για εξαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

(δ) Μετά τη θέση σε ισχύ της 3ης αναθεώρησης του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ (01/06/2017), οι ποσότητες φυσικού αερίου που εισάγονται στο Ελληνικό Σύστημα Φυσικού Αερίου επιβεβαιώνονται σε ημερήσια βάση από τον ΔΕΣΦΑ σε kWh (θερμοκρασία καύσης αναφοράς 25 οC). Προγενέστερες ποσότητες έχουν επιβεβαιωθεί σε MWh (θερμοκρασία καύσης αναφοράς 0 οC).

Στη μόνιμη καταχώριση στην ιστοσελίδα της ΡΑΕ, με θέμα Τιμές Εισαγωγής, περιλαμβάνεται το σύνολο των ανακοινώσεων σχετικά με τις μεσοσταθμικές τιμές εισαγωγής φυσικού αερίου στην Ελλάδα.

Μεταφορά

219. Ο ΔΕΣΦΑ²²⁸ δημοσιεύει κατάλογο των τιμολογίων χρέωσης των χρηστών του ΕΣΦΑ για τις παρεχόμενες σε αυτούς υπηρεσίες, ανεξαρτήτως του τρόπου θέσπισης των τιμολογίων αυτών²²⁹.

220. Οι Συντελεστές Χρέωσης Χρήσης του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου κατά το Έτος 2018²³⁰ καθορίζονται ως ακολούθως:

Πίνακας 17: Συντελεστές Χρέωσης Χρήσης του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου

Σύστημα Μεταφοράς για κάθε Είσοδο και Έξοδο	ΣΔΜι (€/kWh ΑΘΔ /Ημέρα/Έτος)	ΣΕΜι (€/kWh ΑΘΔ)
Είσοδος Σιδηρόκαστρο	0,1920327	0,0001566
Είσοδος Κήποι	0,1919085	0,0001648
Είσοδος Αγ. Τριάδα	0,0531502	0,0000673
Έξοδος Βορειοανατολική Ζώνη	0,2864327	0,0003219
Έξοδος Βόρεια Ζώνη	0,2750764	0,0003140
Έξοδος Νότια Ζώνη	0,4870562	0,0005833

221. Επισημαίνεται, ότι το Τιμολόγιο Μεταφοράς που αφορά αποκλειστικά στην τροφοδότηση νέου πελάτη σε συγκεκριμένο Σημείο Εξόδου, για τους πρώτους έξι (6) μήνες από την ημερομηνία πρώτης παράδοσης και παραλαβής φυσικού αερίου (Περίοδος Δοκιμαστικής Λειτουργίας), περιλαμβάνει μόνον χρέωση αναλογική της ποσότητας φυσικού αερίου, όπως αυτή κατανέμεται αποκλειστικά για τον πελάτη αυτόν στον αντίστοιχο Χρήστη για το υπόψη Σημείο Εξόδου και για το Έτος 2018 (εφαρμογή από 1.5.2018)²³¹.

Διανομή

222. Όπως έχει αναλυθεί στο ΚΕΦ VII.3 ΑΓΟΡΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, με ρητή νομοθετική πρόβλεψη η ΡΑΕ αποφασίζει τη μεθοδολογία για τον υπολογισμό των τιμολογίων «Βασικών Δραστηριοτήτων», στα οποία περιλαμβάνονται τα τιμολόγια για την παροχή μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου «ώστε τα Τιμολόγια αυτά να μην εισάγουν διακρίσεις και να αντικατοπτρίζουν το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών». Περαιτέρω, προβλέπεται ότι «οι μεθοδολογίες και τα Τιμολόγια Μη Ανταγωνιστικών Δραστηριοτήτων δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της ΡΑΕ και των αρμόδιων Διαχειριστών».

²²⁸ Βλ. αναλυτικά ιστοσελίδα ΔΕΣΦΑ και συγκεκριμένα: <http://desfa.gr/regulatory-services/transmission/tariffs>.

²²⁹ Η τιμολόγηση γίνεται σύμφωνα με τον Κανονισμό Τιμολόγησης Βασικών Δραστηριοτήτων του ΕΣΦΑ (ΦΕΚ Β3720/ 20.10.2017) και την Έγκριση Τιμολογίου Χρήσης του ΕΣΦΑ (ΦΕΚ Β3513/01.11.2016).

²³⁰ Σύμφωνα με το Τιμολόγιο Χρήσης του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΦΕΚ Β 4737/29.12.2017) για το Έτος 2018 (εφαρμογή από 01.05.2018), λαμβάνοντας υπ' όψιν τα οριζόμενα στην υπ' αριθμ. 997/2017 Απόφαση της ΡΑΕ.

²³¹ Χρέωση Νέου Πελάτη Βορειοανατολική Ζώνη = 0,001610 €/kWh, Χρέωση Νέου Πελάτη Βόρεια Ζώνη = 0,001570 €/kWh, Χρέωση Νέου Πελάτη Νότια Ζώνη = 0,002917 €/kWh. Ο Συντελεστής Β Βραχυχρόνιας Χρήσης ΕΣΦΑ:

Για τις ΕΙΣΟΔΟΥΣ και τις ΕΞΟΔΟΥΣ του ΕΣΜΦΑ βλ. αναλυτικά ιστοσελίδα ΔΕΣΦΑ και συγκεκριμένα: <http://desfa.gr/regulatory-services/transmission/tariffs>.

Τιμολόγηση εκ μέρους των ΔΕΠΑ, ΕΠΑ και ΕΔΑ

223. Σε σχέση με την τιμολόγηση των πελατών της ΔΕΠΑ, αναφέρεται ότι δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις στη δομή του τιμολογίου και στον υπολογισμό των τιμών προμήθειας, στις συμβάσεις με/χωρίς υπηρεσίες μεταφοράς, με μόνη διαφοροποίηση τις χρεώσεις που προκύπτουν λόγω της παροχής υπηρεσίας μεταφοράς. Το ως άνω τιμολογιακό σύστημα εφαρμόζεται αδιάκριτα σε όλες τις κατηγορίες πελατών της ΔΕΠΑ (Η/Π, Μεγάλοι Βιομηχανικοί, ΕΠΑ).

224. Ως προς την ΕΠΑ, [...] τους [...]. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 87 παρ. 1 του ν. 4001/2011, η προμήθεια φ.α. σε μη Επιλέγοντες Πελάτες από την ΕΠΑ διενεργείται βάσει «Ρυθμιζόμενων Τιμολογίων» που εγκρίνονται από τη ΡΑΕ μετά από εισήγηση της ΕΠΑ. Για το 2017, η ΡΑΕ, δυνάμει της υπ' αριθμ. 22/2017 απόφασής της, ενέκρινε την ακόλουθη μεθοδολογία διαμόρφωσης των τιμολογίων προμήθειας σε μη Επιλέγοντες Πελάτες της ΕΠΑ: Τιμή Πώλησης Φυσικού Αερίου = Κόστος Προμήθειας Φυσικού Αερίου + Χρέωση Μεταφοράς + Χρέωση Διανομής + Μικτό Περιθώριο Προμήθειας + ΕΦΚ + Λοιπά τέλη + ΦΠΑ. Δυνάμει της ίδιας απόφασης, η ΡΑΕ ενέκρινε για το 2017 το ακόλουθο μικρό περιθώριο κέρδους της ΕΠΑ ανά κατηγορία μη Επιλεγόντων πελατών:

Κατηγορία τιμολογίου	€/MWh
Οικιακό	6,40
Επαγγελματικό / Βιομηχανικό (<1,1 GWh/y)	6,40
Μεγάλο Εμπορικό (≥1,1 GWh/y)	4,09
Μεγάλο Βιομηχανικό (≥1,1 GWh/y) - 1η κλίμακα	2,38
Μεγάλο Βιομηχανικό (≥1,1 GWh/y) - 2η κλίμακα	2,04

225. Σύμφωνα με την τελευταία Ετήσια Έκθεση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας²³² από την 1η Οκτωβρίου 2011, η ΕΠΑ Αττικής μετέτρεψε τη μεθοδολογία τιμολόγησης της σε κοστοστρεφή, όπως ήταν και η τιμολόγηση των ΕΠΑ Θεσσαλονίκης και ΕΠΑ Θεσσαλίας. Έτσι, οι τιμές του φυσικού αερίου για οικιακούς, επαγγελματικούς και εμπορικούς καταναλωτές προκύπτουν από το άθροισμα: α) του κόστους παροχής φυσικού αερίου β) των περιθωρίων διανομής και ζ) των φόρων.

226. Οι πίνακες που ακολουθούν αποτυπώνουν τις ενδεικτικές μέσες τιμές των τιμολογίων των νοικοκυριών για τα έτη 2012-2016 και τις ενδεικτικές μέσες τιμές των εμπορικών τιμολογίων για τα έτη 2012-2016.

Πίνακας 18: Ενδεικτικές μέσες τιμές των τιμολογίων των νοικοκυριών για τα έτη 2012-2016

Ενδεικτικές μέσες τιμές των τιμολογίων των νοικοκυριών για τα έτη 2012-2016			
ΕΤΟΣ	ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΕΠΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΕΠΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
2012	62,96	61,40	59,28
2013	57,66	57,19	55,63
2014	54,59	48,87	49,42

²³² Βλ. σχετ. σελ. 140 http://www.rae.gr/site/file/system/docs/ActionReports/national_2017.

2015	48,17	43,85	44,77
2016	40,35	36,56	37,41

Πίνακας 19: Ενδεικτικές μέσες τιμές των εμπορικών τιμολογίων για τα έτη 2012-2016

Ενδεικτικές μέσες τιμές των εμπορικών τιμολογίων για τα έτη 2012-2016			
ΕΤΟΣ	ΕΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΕΠΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΕΠΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
2012	63,96	63,01	60,91
2013	58,66	58,82	57,29
2014	55,59	50,51	51,08
2015	47,17	45,48	46,43
2016	39,36	38,20	39,07

Πηγή: Ετήσια Έκθεση ΡΑΕ, 2017

227. Πλέον, δηλαδή από 01.01.2018 που δεν υφίστανται μη Επιλέγοντες Πελάτες, η ΡΑΕ δεν εγκρίνει κανένα από τα τιμολόγια προμήθειας φ.α. της ΕΠΑ. Σύμφωνα με τη γενική διάταξη του άρθρου 87 παρ. 5 του ν. 4001/2011, η ΡΑΕ διατηρεί μόνο τη διακριτική της ευχέρεια να καθορίζει ανώτατο περιθώριο κέρδους των προμηθευτών φ.α., για όλες ή ορισμένες κατηγορίες πελατών, «για την αντιμετώπιση της διαμόρφωσης τιμών φ.α. σε επίπεδα που δεν δικαιολογούνται σύμφωνα με τους κανόνες του υγιούς ανταγωνισμού και τις ειδικές συνθήκες της διεθνούς και εγχώριας αγοράς».

228. Ως προς την ΕΔΑ, ο τρόπος με τον οποίο αυτή τιμολογεί τις υπηρεσίες διανομής εξηγείται στο ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τη διανομή φ.α.

VIII.5 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΖΗΤΗΣΗΣ - ΣΗΜΑΣΙΑ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ - ΚΟΣΤΟΣ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

229. Η ζήτηση φυσικού αερίου στην Ελλάδα προβλέπεται να αυξηθεί κατά τα επόμενα έτη, κυρίως όσο αφορά στην κατανάλωση φυσικού αερίου από μονάδες ηλεκτροπαραγωγής, μετά την προγραμματισμένη απόσυρση λιγνιτικών μονάδων και την ενδεχόμενη κατασκευή νέων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής με καύσιμο το φυσικό αέριο. Αύξηση της ζήτησης αναμένεται και στους εμπορικούς/επαγγελματικούς και οικιακούς καταναλωτές, δεδομένης της συνεχούς επέκτασης των δικτύων και των ενεργών συνδέσεων, καθώς και της προοπτικής χρήσης των νέων μορφών φυσικού αερίου, σε συμπιεσμένη και υγροποιημένη μορφή.

230. Ως προς τη σημασία των προτιμήσεων των καταναλωτών και το κόστος μεταστροφής, αναφέρονται τα ακόλουθα:

Αγορά χονδρικής προμήθειας²³³

231. Στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α., το κυρίαρχο στοιχείο προτιμήσεων είναι η ανταγωνιστικότητα της τιμής, εφόσον όμως έχει πρώτα διασφαλιστεί η αξιοπιστία της προμήθειας. Ειδικότερα στην περίπτωση εξυπηρέτησης προστατευόμενων πελατών (οικιακών, υποδομών υγείας, μικρών εμπορικών κ.λπ.), η αξιοπιστία προμήθειας (ασφάλεια εφοδιασμού) αποτελεί το βασί-

²³³ Βλ. σχετ. σελ. 89 της γνωστοποίησης.

κότερο κριτήριο των πελατών των χονδρεμπόρων, διότι δεν νοείται διακοπή προμήθειας προστατευόμενων πελατών. Με την απελευθέρωση, ωστόσο, της αγοράς και δη της λιανικής προς προστατευόμενους πελάτες και την είσοδο σε αυτή ηλεκτροπαραγωγών και προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας, ίδια σημασία με την αξιοπιστία τείνει να αποκτήσει και η ανταγωνιστικότητα στην τιμή.

232. Δεδομένης της μικρής διάρκειας των συμβάσεων πώλησης στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α., δεν υφίσταται κανένα κόστος μεταστροφής για τους πελάτες των προμηθευτών.

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε ηλεκτροπαραγωγούς²³⁴

233. Στην αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε ηλεκτροπαραγωγούς, το κυρίαρχο στοιχείο των προτιμήσεων των πελατών έχει υπάρξει ιστορικά η μη διακριτική μεταχείριση μεταξύ τους, σε συνδυασμό με την τιμή, ούτως ώστε οι μονάδες τους να μπορούν να διασφαλίζουν ένα ελάχιστο πλήθος ωρών λειτουργίας ανά έτος, ανταγωνιζόμενες τις λιγνιτικές μονάδες. Η ανάγκη αυτή προήλθε κυρίως από τον περιορισμό της ζήτησης εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη διείσδυση/χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των εισαγωγών ηλεκτρισμού. Εκτιμάται ότι, παρά τη διαφαινόμενη οικονομική ανάκαμψη και τον ενισχυμένο ρόλο του φ.α., ο ανταγωνισμός μεταξύ των ηλεκτροπαραγωγικών μονάδων με καύσιμο φ.α. θα διατηρήσει σταθερή την πίεση για χαμηλότερη τιμή φ.α. Αυξανόμενη σημασία, όμως, αποκτά η αξιοπιστία των προμηθευτών, καθώς περιστατικά έλλειψης ή επαπειλούμενης έλλειψης αερίου για ηλεκτροπαραγωγή, κάτω από ιδιαίτερα βεβαρημένες συνθήκες, όπως εκείνες του χειμώνα 2016-2017, έχουν οδηγήσει τους ηλεκτροπαραγωγούς που χρησιμοποιούν φ.α. σε νεοεφαρμοζόμενες υποχρεώσεις ασφάλειας εφοδιασμού, των οποίων το κόστος μειώνει την ανταγωνιστικότητά τους, οπότε αναζητούν ασφαλή προμήθεια σε αναλογικά χαμηλή τιμή.

234. Δεδομένης της μικρής διάρκειας των συμβάσεων πώλησης στην αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε ηλεκτροπαραγωγούς, δεν υφίσταται σημαντικό κόστος μεταστροφής για τους πελάτες των προμηθευτών.

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες²³⁵

235. Οι κυριότεροι παράγοντες επιλογής προμηθευτή για τους μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, των οποίων η παραγωγική διεργασία χαρακτηρίζεται από υψηλή ενεργειακή ένταση, είναι οι σταθερές, χαμηλές τιμές και η ασφάλεια εφοδιασμού, λόγω της υφιστάμενης από μέρους τους ανάγκης προβλεψιμότητας, προκειμένου να μπορούν να σχεδιάσουν τη δική τους πολιτική έναντι των δυνητικών τους πελατών βιομηχανικών προϊόντων. Η προτίμησή τους για χαμηλές και σταθερές τιμές επιτείνεται σοβαρά, στο τμήμα εκείνο των πωλήσεών τους που ανταγωνίζεται στις διεθνείς αγορές. Στην Ελλάδα, αυτό ισχύει για όλους τους μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, καθώς η εγχώρια οικονομική ύφεση έχει στρέψει τις πωλήσεις τους σε μεγάλο βαθμό προς τις εξαγωγές.

²³⁴ Βλ. σχετ. σελ. 91-92 της γνωστοποίησης.

²³⁵ Βλ. σχετ. σελ. 94 της γνωστοποίησης.

236. Δεδομένης της μικρής διάρκειας των συμβάσεων πώλησης στην αγορά λιανικής προμήθειας σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, δεν υφίσταται σημαντικό κόστος μεταστροφής για τους πελάτες των προμηθευτών.

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς

237. Οι κυριότεροι παράγοντες επιλογής προμηθευτή είναι οι σταθερές, χαμηλές τιμές και η ασφάλεια εφοδιασμού. Δεδομένης της μικρής διάρκειας των συμβάσεων πώλησης και στην αγορά αυτή δεν υφίσταται σημαντικό κόστος μεταστροφής για τους πελάτες των προμηθευτών.

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε οικιακούς πελάτες²³⁶

238. Η πίστη στο σήμα και η παροχή εξυπηρέτησης πριν και μετά την πώληση αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν τις προτιμήσεις των πελατών για την επιλογή προμηθευτή στην αγορά λιανικής προμήθειας οικιακών πελατών, στην οποία δεν υφίσταται σημαντικό κόστος μεταστροφής.

VIII.6 ΣΤΕΝΟΤΕΡΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ

239. Όπως προέκυψε από την έρευνα που διενήργησε η ΓΔΑ σε σχέση με το στενότερο ανταγωνιστή των συμμετεχουσών στην υπό εξέταση πράξη εταιριών, ο στενότερος ανταγωνιστής της ΔΕΠΑ, στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α., είναι η εταιρία ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS²³⁷ και ο στενότερος ανταγωνιστής της ΕΠΑ Αττικής, στην αγορά λιανική προμήθειας φ.α., είναι η εταιρία ΖΕΝΙΘ²³⁸. Η ΕΔΑ ΑΤΤΙΚΗΣ κατέχει μονοπώλιο στην Αττική και δεν έχει κανέναν ανταγωνιστή στην αγορά διανομής μέσω δικτύων αγωγών μέσης και χαμηλής πίεσης²³⁹.

VIII.7 ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

240. Ως προς τις ΔΕΠΑ και ΕΠΑ, τα μέρη αναφέρουν²⁴⁰ ότι «δε γνωρίζουν εάν υφίστανται συμφωνίες συνεργασίας (οριζόντιες ή κάθετες) [...]», ενώ η ΕΔΑ δεν έχει συμφωνίες συνεργασίας.

241. Πέραν των γνωστών συμβάσεων προμήθειας φ.α. από τη ΔΕΠΑ προς τους πελάτες της, υφίστανται μόνο δύο μνημόνια συνεργασίας:

- Το πρώτο [...].
- Το δεύτερο [...].

VIII.8 ΚΑΘΕΤΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

242. Σύμφωνα με την ΕΑ, καθετοποιημένες είναι οι εταιρίες: ΔΕΠΑ, ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ, ΗΡΩΝ, ELPEDISON, MOTOR ΟΪΛ, ΖΕΝΙΘ και CEDALLION (GREENSTEEL).

243. Καθώς στην ελληνική αγορά υπάρχει η δυνατότητα για εισαγωγή, μεταφορά και διανομή φ.α. οπότε

²³⁶ Βλ. σχετ. σελ. 95 της γνωστοποίησης.

²³⁷ Βλ. σχετ. τις απαντητικές επιστολές των εταιριών [...] (α.π. 5712/2.10.2018), [...] (α.π. 5665/1.10.2018), [...] (α.π. 5696/1.10.2018), [...] (α.π. 5697/1.10.2018), [...] (α.π. 5689/1.10.2018), [...] (α.π. 5709/2.10.2018), [...] (α.π. 5722/1.10.2018), [...] (α.π. 5761/2.10.2018) και [...] (α.π. 5703/2.10.2018).

²³⁸ Βλ. σχετ. απαντητικές επιστολές των εταιριών [...] (α.π. 5696/1.10.2018), [...] (α.π. 5697/1.10.2018), [...] (α.π. 5709/2.10.2018), [...] (α.π. 5689), [...] (α.π. 5722/2.10.2018) και [...] (α.π. 5703/2.10.2018).

²³⁹ Βλ. σχετ. και απαντητικές επιστολές των εταιριών [...] (α.π. 5722/2.10.2018) και [...] (α.π. 5703/2.10.2018).

²⁴⁰ Βλ. σχετ. σελ. 106 της γνωστοποίησης.

όλες οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά μπορούν εν δυνάμει να είναι ή είναι ήδη καθετοποιημένες, οι εταιρίες αυτές δεν βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση έναντι των υπολοίπων²⁴¹.

244. Ωστόσο, στο πλαίσιο της σχετικής έρευνας, εκφράστηκε και η άποψη ότι οι καθετοποιημένες εταιρίες μπορούν να εξασφαλίσουν καλύτερες τιμές και ευνοϊκότερους όρους έναντι ανταγωνιστών τους²⁴² που δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στην αγορά λιανικής προμήθειας φ.α.

245. Σύμφωνα με τη ΔΕΠΑ, η υφιστάμενη καθετοποίηση της ιδίας και η εκτίμησή της για την καθετοποίηση των ανταγωνιστών της απεικονίζεται στον Πίνακα που ακολουθεί²⁴³:

	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

246. Σημειώνεται ότι με την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου της ΔΕΠΑ επί της εταιρίας ΕΠΑ Αττικής, η ΔΕΠΑ θα δραστηριοποιείται πλέον και στη λιανική αγορά σε οικιακούς πελάτες, ενώ τους επόμενους μήνες αναμένεται και η δραστηριοποίησή της στη λιανική αγορά για Αεριοκίνηση (χερσαία και θαλάσσια) και στην εμπορία εκτός δικτύων.

ΙΧ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΙΧ.1 Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΣΑΣ

ΙΧ.1.1 Οριζόντια αποτελέσματα

247. Ως προς τα οριζόντια αποτελέσματα της υπό κρίση πράξης, η γνωστοποιούσα σημειώνει καταρχήν ότι, στις αγορές που υφίσταται επικάλυψη στη δραστηριότητα των μερών, δεν υφίσταται επαιζητικό μερίδιο της υπό εξαγορά ΕΠΑ που θα μπορούσε να προστεθεί στο υπάρχον μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ²⁴⁴. Και τούτο διότι η αλλαγή της ποιότητας του ασκούμενου ελέγχου από κοινό σε αποκλειστικό από μία ελέγχουσα επιχείρηση δεν μεταβάλλει επί της ουσίας το μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας που θα προκύψει μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής, αφού στο μερίδιο αυτό προσμετράται ήδη, και πριν τη συναλλαγή, το μερίδιο της κοινής επιχείρησης.

²⁴¹ Βλ. σχετ. απαντητικές επιστολές των εταιριών [...] (α.π. 5665/1.10.2018) και [...] (α.π. 5761/2.10.2018).

²⁴² Βλ. σχετ. απαντητικές επιστολές των εταιριών [...] (α.π. 5689/1.10.2018) και [...] (α.π. 5697/1.10.2018).

²⁴³ Βλ. σχετ. σελ 80 της γνωστοποίησης.

²⁴⁴ Για την ανάλυση των οριζόντιων αποτελεσμάτων της Συναλλαγής, [...] (βλ. σχετ. σελ 3 και σελ 22-26 του Παραρτήματος Ι της υπ' αριθμ. πρωτ. 4437/16.7.2018 γνωστοποίησης).

σης. Δηλαδή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, στο μερίδιο της ΔΕΠΑ σε κάθε σχετική αγορά προσμετράται και πριν τη συναλλαγή το αντίστοιχο μερίδιο της ΕΠΑ, οπότε δεν πρόκειται να υπάρξει μεταβολή ως αποτέλεσμα της υπό εξέταση συναλλαγής.

248. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι τέτοιες συναλλαγές δεν δημιουργούν προβλήματα ανταγωνισμού και, ως εκ τούτου, ανήκουν καταρχήν στην κατηγορία των συγκεντρώσεων που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή²⁴⁵, αλλά και η Επιτροπή Ανταγωνισμού²⁴⁶ εξετάζουν υπό την απλοποιημένη διαδικασία, εκτός και αν τα συμμετέχοντα στη συγκέντρωση μέρη είναι άμεσοι ανταγωνιστές και εφόσον η συγκέντρωση οδηγεί στην κατάργηση του βαθμού ανεξαρτησίας που είχε μέχρι πρότινος η επιχείρηση - στόχος, οπότε κατ' εξαίρεση απαιτείται πλήρης αξιολόγηση.

249. Ως προς το αν τα μέρη είναι άμεσοι ανταγωνιστές στις αγορές όπου υπάρχει επικάλυψη δραστηριοτήτων, σημειώνονται από τη γνωστοποιούσα τα εξής.

Αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε ηλεκτροπαραγωγούς και σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες

250. Κατά το έτος 2017, η ΕΠΑ πούλησε μικρές ποσότητες φ.α. σε ηλεκτροπαραγωγούς και μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες [...]MWh και [...]MWh, αντίστοιχα), χωρίς καν να διακρίνει, κατά την τήρηση των οικονομικών της στοιχείων, μεταξύ των δύο κατηγοριών πελατών. Οι ποσότητες αυτές αποτελούν μόνο το [...] % των συνολικών πωλήσεων της για το συγκεκριμένο έτος.

251. Εν αντιθέσει, κατά το ίδιο έτος, η ΔΕΠΑ πούλησε κατά κύριο λόγο σε Ηλεκτροπαραγωγούς [...]εκ. MWh) και μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες [...]εκ. MWh), ποσότητες που αποτελούν το [...] % και [...] %, αντίστοιχα, των πωλήσεων της, δηλαδή συνολικά το [...] % των συνολικών πωλήσεων της.

252. [...].

253. Επιπλέον, [...] ²⁴⁷, [...].

Αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε Μεσαίους και Μικρούς Βιομηχανικούς και Επαγγελματικούς πελάτες

254. Κατά το έτος 2017, περίπου το [...] % των συνολικών πωλήσεων της ΕΠΑ πραγματοποιήθηκαν προς μεσαίους βιομηχανικούς, μικρούς βιομηχανικούς και επαγγελματικούς πελάτες, ενώ [...] % των συνολικών πωλήσεων της ΔΕΠΑ έγιναν σε αυτές τις κατηγορίες πελατών, [...]. Η ως άνω διαφορά στο πελατολόγιο των δύο εταιριών ενδεχομένως να οφείλεται στο γεγονός ότι, ενώ η υποαγορά των μεσαίων βιομηχανικών πελατών έχει απελευθερωθεί από το 2015, οι υπόλοιπες υποαγορές απελευθερώθηκαν πολύ πρόσφατα -το 2017 και το 2018.

255. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και εάν υποθεθεί ότι η ΔΕΠΑ, κατόπιν της απελευθέρωσης των αγορών, πρόκειται να εστιάσει και σε επιπλέον κατηγορίες πελατών, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι το ίδιο ισχύει και για τους λοιπούς προμηθευτές φ.α., οι οποίοι μέχρι

²⁴⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων συγκεντρώσεων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 139/2004 του Συμβουλίου, παρ. 16.

²⁴⁶ Απόφαση ΕΑ 558/VI/2013.

²⁴⁷ Βλ. Παράρτημα XXIV της γνωστοποίησης, [...].

πρότινος δεν μπορούσαν να δραστηριοποιηθούν στις περιοχές αποκλειστικότητας των αρχικών ΕΠΑ, ενώ πλέον μπορούν.

256. [...] ²⁴⁸, [...].

257. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, μεγάλοι βιομηχανικοί πελάτες που δραστηριοποιήθηκαν ήδη στην προμήθεια μεσαίων βιομηχανικών πελατών, έχουν κάθε κίνητρο να προμηθεύσουν και παρόμοιες ομάδες πελατών, όπως οι μικροί βιομηχανικοί. Σχετικά σημειώνεται πως η αδειοδότηση των Προμηθευτών από τη ΡΑΕ είναι πολύ εύκολη διαδικασία, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν χαρακτηριστικά μιας εταιρίας που μπορούν να αποτελούν λόγο αποκλεισμού της από την αδειοδότηση και επιπλέον, η διάρκεια της άδειας είναι τουλάχιστον εικοσαετής, χωρίς να χρειάζεται τακτικές ανανεώσεις.

258. Όλα αυτά κατατείνουν στο ότι στην εν λόγω σχετική αγορά έχουν ήδη δραστηριοποιηθεί νέοι προμηθευτές και, επιπλέον, μπορούν να δραστηριοποιηθούν και ακόμη περισσότεροι καινούριοι προμηθευτές, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ουσιαστική ή τυπική (π.χ. γραφειοκρατική) τροχοπέδη στην αδειοδότησή τους.

259. Τέλος, ειδικά ως προς την υποαγορά των επαγγελματικών πελατών ²⁴⁹, σημειώνεται ότι η διείσδυση φ.α. στην Ελληνική Επικράτεια είναι μέχρι σήμερα μικρή, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο αύξησης της ζήτησης φ.α. από τους συγκεκριμένους πελάτες. Η χαμηλή, μέχρι σήμερα, διείσδυση, σε συνδυασμό με την απελευθέρωση και ουσιαστικά την άρση του μονοπωλίου των ΕΠΑ στις περιοχές αποκλειστικότητάς τους, καθώς και την εύκολη διαδικασία αδειοδότησης από τη ΡΑΕ, αυξάνει πολύ το κίνητρο εταιριών να αποκτήσουν Άδειες Προμήθειας και να δραστηριοποιηθούν και στην εν λόγω υποαγορά, αυξάνοντας έτσι τον ανταγωνισμό. Όπως προκύπτει και από το Μητρώο των Αδειοδοτημένων Προμηθευτών της ΡΑΕ, οι Προμηθευτές φ.α. έχουν σχεδόν διπλασιαστεί κατά τα τελευταία 3 χρόνια, κατά τα οποία η απελευθέρωση των αγορών ήταν εν εξελίξει. Και στο συγκεκριμένο σημείο εντοπίζεται ο ιδιαίτερα δυναμικός χαρακτήρας της εν λόγω αγοράς.

ΙΧ.1.2 Κάθετα αποτελέσματα

260. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα ²⁵⁰, η Συναλλαγή πρέπει να αξιολογηθεί πρωτίστως ως μια κάθετη συγκέντρωση. [...].

261. [...].

262. Η ανάλυση της εταιρίας αφορά στα κάθετα αποτελέσματα ²⁵¹ της Συναλλαγής:

i) Σε σχέση με τις αγορές διανομής (αγορά προηγούμενου σταδίου) και λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου (αγορά επομένου σταδίου), δεδομένου ότι πρόκειται για αγορές σε διαφορετικά στάδια παροχής των σχετικών υπηρεσιών, στις οποίες δραστηριοποιείται τουλάχιστον ένα μέρος της συγκέντρωσης (συγκεκριμένα, στην αγορά διανομής δραστηριοποιείται μόνο η ΕΔΑ και στην αγορά λιανικής προμήθειας δραστηριοποιούνται τόσο η ΔΕΠΑ όσο και η ΕΠΑ).

²⁴⁸ Βλ. Παράρτημα ΧV της γνωστοποίησης, [...].

²⁴⁹ Εντάσσονται στους μικρούς βιομηχανικούς πελάτες.

²⁵⁰ Βλ. σχετ. Παράρτημα Ι της γνωστοποίησης σελ. 1-3.

²⁵¹ Βλ. σχετ. Παράρτημα Ι της γνωστοποίησης σελ. 4.

ii) Σε σχέση με τις αγορές χονδρικής προμήθειας ²⁵² (αγορά προηγούμενου σταδίου) και λιανικής προμήθειας ²⁵³ φυσικού αερίου (αγορά επομένου σταδίου) και ειδικότερα λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου στους μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς και στους οικιακούς πελάτες, όπου η ΕΠΑ θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι έχει αυξημένη δύναμη λόγω της μέχρι πρότινος αποκλειστικότητας.

i) Αγορά διανομής - αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου

263. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα ²⁵⁴, καθώς και με όσα έχουν αναλυθεί ανωτέρω σχετικά με την αγορά διανομής φυσικού αερίου, η ΔΕΠΑ δεν έχει την ικανότητα να αποκλείσει την πρόσβαση των ανταγωνιστών της στις υπηρεσίες διανομής, διότι υπάρχει εκ του νόμου νομική και λειτουργική ανεξαρτησία μεταξύ των εταιριών προμήθειας και των εταιριών διανομής ²⁵⁵ και η εταιρία δεν μπορεί να επηρεάσει τη λήψη αποφάσεων της ΕΔΑ προς όφελός της και σε βάρος των ανταγωνιστών της. [...] ²⁵⁶[...].

264. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΔΑ υποχρεούται από το νόμο να εξασφαλίζει την πρόσβαση Χρηστών στο δίκτυο διανομής χωρίς διακρίσεις ²⁵⁷, ενώ η τιμολόγηση των υπηρεσιών διανομής από την ΕΔΑ δε γίνεται ελεύθερα, αλλά ρυθμίζεται από τον Κανονισμό Τιμολόγησης, ο οποίος ορίζει τη μεθοδολογία καθορισμού των τιμών για την υπηρεσία διανομής και εκδίδεται από τη ΡΑΕ, τα δε τιμολόγια που καταρτίζονται με βάση τον Κανονισμό αυτόν υποβάλλονται προς έγκριση στη ΡΑΕ.

ii) Αγορά χονδρικής προμήθειας - αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου

265. Στην ανάλυσή της, η γνωστοποιούσα εξετάζει την ικανότητα και το κίνητρο της συγχωνευθείσας οντότητας να δημιουργήσει εμπόδια στην πρόσβαση των ανταγωνιστών της στις εισροές, καθώς και το κατά πόσο η συγκέντρωση ενδέχεται να οδηγήσει σε αποκλεισμό των ανταγωνιστών της ΔΕΠΑ από την πρόσβαση σε λιανέμπορους, που αποτελούν δυνητικούς πελάτες τους στην αγορά χονδρικής προμήθειας. Περαιτέρω, εξετάζονται από την εταιρία οι συνολικές επιπτώσεις της υπό κρίση πράξης στη λειτουργία του ανταγωνισμού.

α) Εξέταση ικανότητας και κινήτρου αποκλεισμού ανταγωνιστών από την πρόσβαση σε εισροές

Εξέταση ικανότητας αποκλεισμού από την πρόσβαση σε εισροές ²⁵⁸

²⁵² Στην αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου, από τα συμμετέχοντα μέρη, δραστηριοποιούνται η ΔΕΠΑ στην πρωτογενή αγορά και οι ΔΕΠΑ και ΕΠΑ Αττικής στη δευτερογενή αγορά.

²⁵³ Στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, από τα συμμετέχοντα μέρη, δραστηριοποιούνται η ΔΕΠΑ και η ΕΠΑ Αττικής. Σε επίπεδο υποαγορών η ΔΕΠΑ και η ΕΠΑ δραστηριοποιούνται: α) στην προμήθεια σε ηλεκτροπαραγωγούς, β) στην προμήθεια σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, και γ) στην προμήθεια σε μεσαίους και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες. Στην υποαγορά της προμήθειας σε οικιακούς πελάτες δραστηριοποιείται μόνο η ΕΠΑ.

²⁵⁴ Βλ. αναλυτικά σχετ. Παράρτημα Ι της γνωστοποίησης σελ. 20-22.

²⁵⁵ Βλ. σχετ. άρθρο 80 παρ. 5 ν. 4001/2011.

²⁵⁶ Βλ. σχετ. παράρτημα ΧΙΧ της γνωστοποίησης.

²⁵⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 80, ν. 4001/2011.

²⁵⁸ Βλ. αναλυτικά σχετ. Παράρτημα Ι της γνωστοποίησης σελ. 6-11.

266. Ως προς το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στην αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου, η εταιρία σημειώνει ότι οι συνολικές πωλήσεις της ΔΕΠΑ (...) για το 2017 ανήλθαν σε [...] MWh, οι οποίες αποτελούν το [65-75]% των ποσοτήτων φυσικού αερίου που καταναλώθηκαν συνολικά στην Ελλάδα το συγκεκριμένο έτος και το [65-75]% των ποσοτήτων φυσικού αερίου που εισήχθησαν συνολικά στην Ελλάδα κατά το ίδιο έτος. Επιπλέον, σύμφωνα με την εταιρία, υφίσταται ήδη ένα ποσοστό της τάξης του [15-25]% (για το έτος 2017) των εισαγωγών που εισάγεται από ανταγωνιστές εισαγωγείς - χονδρέμπορους της ΔΕΠΑ, το οποίο αναμένεται να αυξηθεί, ιδιαίτερα λόγω της πλέον πρόσφατης δραστηριοποίησης του [...] στις εισαγωγές φ.α., [...], καθώς και της εταιρίας [...] ([...]). Η ΔΕΠΑ εκτιμά ότι, δεδομένων των ανωτέρω εξελίξεων, το μερίδιο αγοράς της θα είναι περίπου [45-55]% το 2021. [...].

267. Ως προς την ύπαρξη εναλλακτικών προμηθευτών, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, στη συγκεκριμένη αγορά δραστηριοποιούνται ήδη οι εταιρίες [...], οι οποίες εισάγουν φ.α. και το πωλούν στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α., δηλαδή είτε σε άλλους χονδρέμπορους είτε σε προμηθευτές είτε μερικώς ιδιοκαταναλώνουν ([...]).

268. Περαιτέρω, αναφέρεται ότι πρόσθετη πηγή προμήθειας φυσικού αερίου αποτελούν οι δημοπρασίες της ΔΕΠΑ, μέσω των οποίων η εταιρία πρέπει υποχρεωτικά να πραγματοποιεί, έως το 2022, συγκεκριμένο ποσοστό των συνολικών πωλήσεων της, το οποίο αυξάνεται κάθε έτος μέχρι το 2020²⁵⁹, σε συμμόρφωση με τη δέσμευση 3 της υπ' αριθμ. 551/VII/2012 απόφασης της ΕΑ. Δεδομένου ότι η τιμή εκκίνησης για την πώληση φ.α. στις δημοπρασίες δεν ορίζεται ελεύθερα από τη ΔΕΠΑ, αλλά σύμφωνα με κανόνες που ορίζονται στη δέσμευση και δεδομένου ότι οι πελάτες στις δημοπρασίες είναι τόσο χονδρέμποροι όσο και προμηθευτές, οι δημοπρασίες θεωρούνται αναμφίβολα, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, εναλλακτική πηγή στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α.

269. Επιπλέον των ανωτέρω, οι εταιρίες [...], οι οποίες δεν εισήγαγαν φ.α. μέχρι και το 2017, αλλά αγοράζουν από τις δημοπρασίες της ΔΕΠΑ, αποτελούν, κατά τη γνωστοποιούσα, εναλλακτικούς παίκτες στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α., ως προς την ποσότητα φ.α. που μεταπωλούν σε προμηθευτές ή άλλους χονδρέμπορους.

270. Η εταιρία σημειώνει ότι, λόγω της ομοιογένειας του φυσικού αερίου, τα προϊόντα που προσφέρουν αυτές οι εταιρίες δεν διαφοροποιούνται καθόλου στην ποιότητα και αποτελούν εναλλάξιμες επιλογές για τους προμηθευτές. Ειδικά οι χονδρέμποροι που αγοράζουν φ.α. από τις δημοπρασίες της ΔΕΠΑ, ενδεχομένως να μπορούν να προσφέρουν φ.α. σε καλύτερη τιμή από τους εισαγωγείς / χονδρέμπορους, δεδομένου ότι δεν δεσμεύονται από ρήτρες υποχρεωτικής πληρωμής των συμβατικών ποσοτήτων, ενώ στις δημοπρασίες δεν υπάρχει συνήθως υποχρεωτική ελάχιστη ποσότητα αγοράς φ.α., παρά μόνο υποχρέωση πληρωμής για το σύνολο της κατακυρωθείσας ποσότητας και η τιμή είναι

²⁵⁹ Το 2017, ήταν το 16% και το 2020 θα είναι το 20%.

κοστοστρεφής²⁶⁰, σύμφωνα με τη δέσμευση 3 της υπ' αριθμ. 551/VII/2012 απόφασης της ΕΑ.

271. Όσον αφορά στη δυνατότητα των ανταγωνιστών της ΔΕΠΑ να αυξήσουν τις εισαγωγές φ.α., ως απάντηση σε ενδεχόμενη αύξηση τιμών του φ.α. από τη ΔΕΠΑ, σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις 6 και 7 της υπ' αριθμ. 551/VII/2012 απόφασης της ΕΑ, στα σημεία Εισόδου στην Ελλάδα, η δυναμικότητα που είναι σίγουρα ελεύθερη προς δέσμευση από τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ (έστω και υπό την υπόθεση ότι η ΔΕΠΑ δεσμεύει όλη τη δυναμικότητα που της επιτρέπεται να δεσμεύσει) αποτελεί το [...] % της συνολικής δυναμικότητας στο Σιδηρόκαστρο, το [...] % της συνολικής δυναμικότητας στους Κήπους και το [...] % της συνολικής δυναμικότητας στη Ρεβυθούσα / Αγία Τριάδα. Δεδομένου δε ότι η ΔΕΠΑ, προκειμένου να δεσμεύσει το κατά τα ανωτέρω μέγιστο της δυναμικότητας στο Σιδηρόκαστρο (και σύντομα και στους Κήπους) που της επιτρέπεται να δεσμεύει, πρέπει να συμμετέχει στις σχετικές δημοπρασίες δέσμευσης δυναμικότητας μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας, δεν είναι βέβαιο το μέγεθος της δυναμικότητας που τελικά της κατακυρώνεται και ούτε και το ακριβές κόστος αυτής. Επιπλέον, σύμφωνα με τη δέσμευση 3 της υπ' αριθμ. 551/VII/2012 απόφασης της ΕΑ, το ποσοστό των συνολικών πωλήσεων που πρέπει η ΔΕΠΑ να δημοπρατεί, αυξάνεται, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, κάθε χρόνο μέχρι το 2020, γεγονός το οποίο σημαίνει πως αν το σύνολο των πωλήσεων της ΔΕΠΑ μείνει σταθερό ή αυξηθεί, η ποσότητα φ.α. που διατίθεται ως επί το πλείστον σε χονδρέμπορους μέσω των δημοπρασιών, θα αυξηθεί τα επόμενα χρόνια. Συνεπώς, δεδομένης της διαθεσιμότητας δυναμικότητας και των αυξημένων δημοπρατούμενων ποσοτήτων, τόσο οι εισαγωγείς/χονδρέμποροι όσο και οι απλοί χονδρέμποροι θα μπορούν να αυξήσουν τις ποσότητες φ.α. που αγοράζουν και μεταπωλούν στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α.

272. Η εταιρία ορθώς σημειώνει, επικουρικά, ότι κανένας ανταγωνιστής της ΔΕΠΑ δεν δεσμεύεται να προμηθεύει κατ' αποκλειστικότητα την ΕΠΑ²⁶¹.

273. Η γνωστοποιούσα σημειώνει, επίσης ότι, δεδομένου ότι οι προμηθευτές μπορούν να αδειοδοτηθούν και ως Χρήστες ΕΣΦΑ και δεδομένου ότι, λόγω της απελευθέρωσης της λιανικής αγοράς φ.α., οι μελλοντικές ανάγκες τους ενδεχομένως να είναι αυξημένες, αυτοί μπορούν να συμβληθούν κατευθείαν με τον παραγωγό φ.α. και να εισάγουν οι ίδιοι αέριο προς μεταπώληση στους Επιλέγοντες πελάτες. Προς επίρρωση τούτου, η εταιρία σημειώνει ότι ο όμιλος Μυτιληναίος, στον οποίο ανήκει και ο προμηθευτής Protergia, φαίνεται ήδη να έχει συμβληθεί με τη παραγωγό εταιρία Gazprom για απευθείας εισαγωγή φ.α.²⁶².

274. Επιπλέον, σημειώνεται ότι [...], αναμένεται να αποτελέσουν πολύ σημαντικά κίνητρα για την εισαγωγή ΥΦΑ μέσω των συγκεκριμένων σημείων εισόδου

²⁶⁰ Η τιμή εκκίνησης στη δημοπρασία περιλαμβάνει υποχρεωτικά το μεσοσταθμικό κόστος προμήθειας του φ.α. που εισάγεται από τη ΔΕΠΑ και το, σύμφωνα με τη ΡΑΕ, διαχειριστικό κόστος της ΔΕΠΑ.

²⁶¹ Βλ. σχετ. Παράρτημα Ι παρ. 18 της γνωστοποίησης.

²⁶² Βλ. σχετ. Παράρτημα XXI.

απευθείας από τους προμηθευτές, χωρίς την παρεμβολή χονδρεμπόρων. Σύμφωνα με τη ΔΕΠΑ, η συγκεκριμένη εναλλακτική πηγή προμήθειας φ.α. για τους προμηθευτές καθιστά απίθανο τον επηρεασμό, από μέρους της ΔΕΠΑ, της διαθεσιμότητας φυσικού αερίου στην αγορά χονδρικής προμήθειας και τον αποκλεισμό της πρόσβασης των ανταγωνιστών της ΕΠΑ σε αυτό.

275. Συνεπώς, κατά τη γνωστοποιούσα, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, η συγχωνευθείσα οντότητα δεν έχει την ικανότητα να αποκλείσει την πρόσβαση των ανταγωνιστών της ΕΠΑ στο φυσικό αέριο στην αγορά χονδρικής προμήθειας ή να επιβάλει δυσμενείς όρους για την πρόσβαση και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να επηρεάσει τη διαθεσιμότητα του φυσικού αερίου σε επίπεδο τιμής και ποιότητας.

Εξέταση κινήτρου αποκλεισμού από την πρόσβαση σε εισροές²⁶³

276. Ως προς το κίνητρο της συγχωνευθείσας οντότητας να αποκλείσει την πρόσβαση των ανταγωνιστών της ΕΠΑ στις αναγκαίες εισροές, η γνωστοποιούσα αναφέρει τα εξής:

277. Όπως φαίνεται από τον κατωτέρω Πίνακα, στον οποίο παρουσιάζονται οι πωλήσεις της ΔΕΠΑ προς τους κυριότερους ανταγωνιστές της ΕΠΑ και προς την ίδια την ΕΠΑ, κατά το έτος 2017, καθώς και η ετήσια συμβατική ποσότητα της ΔΕΠΑ για το έτος 2018, [...] ²⁶⁴ [...] ²⁶⁵.

Πίνακας 20: Πωλήσεις της ΔΕΠΑ προς ΕΠΑ και τους κυριότερους ανταγωνιστές της

Πελάτες ΔΕΠΑ ²⁶⁶	Πωληθείσες Ποσότητες 2017 ΔΕΠΑ Συμβάσεων Πώλησης (TWh*)	Ετήσια Συμβατική Ποσότητα ΕΣΠ 2018 ΔΕΠΑ (TWh)
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]

²⁶³ Βλ. αναλυτικά σχετ. Παράρτημα Ι της γνωστοποίησης σελ. 11-15.

²⁶⁴ Υπενθυμίζεται ότι η [...] προμηθεύτηκε από τη ΔΕΠΑ για το 2017 τις εξής ποσότητες φυσικού αερίου: [...] kWh μέσω της σύμβασης πώλησης φυσικού αερίου και [...] kWh μέσω των δημοπρασιών της ΔΕΠΑ. Όσον αφορά στο 2018, η Ετήσια Συμβατική Ποσότητα, σύμφωνα με τη σύμβαση πώλησης φ.α. με τη ΔΕΠΑ, είναι [...] kWh, ενώ μέχρι στιγμής η εταιρία έχει κατοχυρώσει στις δημοπρασίες της ΔΕΠΑ [...] kWh.

²⁶⁵ Υπενθυμίζεται ότι η [...] προμηθεύτηκε από τη ΔΕΠΑ για το 2017 τις εξής ποσότητες φυσικού αερίου: [...] kWh μέσω της σύμβασης πώλησης φυσικού αερίου και [...] kWh μέσω των δημοπρασιών της ΔΕΠΑ. Όσον αφορά στο 2018, η ΕΣΠ της σύμβασης πώλησης φυσικού αερίου με τη ΔΕΠΑ είναι [...] kWh, ενώ μέχρι στιγμής η εταιρία έχει κατοχυρώσει στις δημοπρασίες της ΔΕΠΑ [...] kWh. Τέλος, η ΔΕΠΑ εκτιμά ότι η [...] να προμηθευτεί το 2018 από τρίτους προμηθευτές, καθώς και από τις Δημοπρασίες της ΔΕΠΑ, κατά προσέγγιση [...] TWh ([...] kWh).

²⁶⁶ ΕΠΑ και κυριότεροι ανταγωνιστές αυτής.

278. Με βάση τα ανωτέρω, η γνωστοποιούσα επισημαίνει ότι τυχόν προνομιακή μεταχείριση της ΕΠΑ έναντι των ανταγωνιστών της, η οποία θα επέσυρε δυσαρέσκεια στους ανταγωνιστές της και ενδεχόμενη στροφή τους προς άλλους (πλην της ΔΕΠΑ) προμηθευτές, θα ήταν ουσιαστικά επιζήμια για τη ΔΕΠΑ, καθώς θα της στερούσε πολύ σημαντικές πωλήσεις. [...] Επομένως, τυχόν διάκριση σε βάρος των ανταγωνιστών της ΕΠΑ, με συνέπεια την απώλεια των εν λόγω πελατών εκ μέρους της ΔΕΠΑ, θα ήταν εμπορικά και οικονομικά ασύμφορη²⁶⁷. Σε κάθε περίπτωση, η θέση αυτή της ΔΕΠΑ εκλαμβάνεται και ως αυτοδέσμευσή της ότι δεν θα προβεί σε διακριτική μεταχείριση εις βάρος των πελατών της, κατά τα ανωτέρω οριζόμενα²⁶⁸.

279. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι οι ως άνω ανταγωνιστές της ΕΠΑ, καθώς και οι λοιποί ανταγωνιστές της, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στις αγορές λιανικής προμήθειας φ.α. σε μικρούς βιομηχανικούς, επαγγελματικούς και οικιακούς πελάτες, ανήκουν σε μεγάλους ομίλους, σε κάθε έναν από τους οποίους ανήκουν πολλές διαφορετικές εταιρίες που είναι πελάτες της ΔΕΠΑ και αγοράζουν, ως ηλεκτροπαραγωγοί ή ως μεγάλοι βιομηχανικοί πελάτες, πολύ μεγαλύτερες ποσότητες φυσικού αερίου από αυτές που αγοράζουν οι συγγενικές τους εταιρίες ως λιανέμποροι. Ως εκ τούτου, η ΔΕΠΑ δεν έχει κανένα κίνητρο να διακινδυνεύσει τη σχέση της με τους συγκεκριμένους ομίλους, που αποτελούν συνολικά μεγάλους πελάτες της, είτε δίνοντας δυσμενείς όρους προμήθειας στις διάφορες θυγατρικές τους είτε αποκλείοντάς τις εντελώς από την προμήθεια φ.α. Και για τη συγκεκριμένη περίπτωση, η εν λόγω θέση της ΔΕΠΑ εκλαμβάνεται ως αυτοδέσμευσή της ότι δεν θα προβεί σε διακριτική μεταχείριση εις βάρος των πελατών της, κατά τα ανωτέρω οριζόμενα²⁶⁹.

280. Επίσης, ως προ το μη επικερδές τυχόν αποκλεισμού των ανταγωνιστών της ΕΠΑ από τις εισροές, σημειώνονται και εδώ τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω σχετικά με τις ρήτρες take or pay της εταιρίας και το γεγονός ότι η ΔΕΠΑ έχει κίνητρο να διοχετεύσει τις ποσότητες που ούτως ή άλλως θα κληθεί να πληρώσει και όχι να περιοριστεί σε μόνο έναν πελάτη της, την ΕΠΑ.

281. Η έλλειψη κινήτρου προκύπτει, επίσης, αν ληφθεί υπόψη και το γεγονός ότι η ΔΕΠΑ κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α. Υπό αυτό το πρίσμα, τυχόν διακοπή της προμήθειας των ανταγωνιστών της ΕΠΑ με φ.α. ή προμήθειά τους υπό δυσμενέστερους όρους, σε σχέση με τους όρους προμήθειας μεταξύ ΔΕΠΑ και ΕΠΑ, θα αποτελούσε παράβαση του άρθ. 102 ΣΛΕΕ και του άρθ. 2 ν. 3959/2011 - είτε ως παράνομη άρνηση προμήθειας είτε ως παράνομη διακριτική μεταχείριση.

β) Εξέταση ικανότητας και κινήτρου αποκλεισμού ανταγωνιστών από την πρόσβαση σε πελάτες²⁷⁰

²⁶⁷ Βλ. σχετ. ως Παράρτημα XXIII της γνωστοποίησης, πίνακα [...].

²⁶⁸ Σε αυτό το πλαίσιο, κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ, ο συνήγορος της ΔΕΠΑ Σ. Δρακακάκης απαντώντας σε διευκρινιστική ερώτηση μέλους της ΕΑ ανέφερε σχετικά τα εξής: [...] [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ, 13.11.2018, σελ. 152].

²⁶⁹ Ο.π.

²⁷⁰ Βλ. σελ. 16-20 Παραρτήματος Ι.

282. Σχετικά με το κατά πόσον η γνωστοποιηθείσα πράξη ενδέχεται να οδηγήσει σε αποκλεισμό των ανταγωνιστών της ΔΕΠΑ από την πρόσβαση σε λιανεμπόρους (προμηθευτές φ.α.), οι οποίοι αποτελούν δυνητικούς πελάτες τους στην αγορά χονδρικής προμήθειας, θα πρέπει, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, να εξετασθεί εάν η συγχωνευθείσα επιχείρηση έχει την ικανότητα και τα κίνητρα να μειώσει τις ποσότητες φ.α. που θα προμηθευτεί από τους ανταγωνιστές μίας από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις στην αγορά προηγούμενης οικονομικής βαθμίδας, εν προκειμένω από τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ στην αγορά χονδρικής προμήθειας φ.α.

283. Εν προκειμένω, κρίσιμο είναι κατά το κατά πόσον η ΕΠΑ αποτελεί έναν σημαντικό πελάτη στην αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. ή, αντιθέτως, αν υπάρχει μια επαρκώς μεγάλη βάση λιανεμπόρων - προμηθευτών, οι οποίοι, στο παρόν ή στο μέλλον, είναι πιθανό να στραφούν σε ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ για τη χονδρική προμήθεια φ.α. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, η σχετική εκτίμηση είναι δύσκολη, καθώς δεν υφίστανται στοιχεία για το σύνολο της κάθε αγοράς λιανικής προμήθειας φ.α. και επομένως ακριβή μερίδια αγοράς των μερών. Εξ ορισμού, η ΕΠΑ θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι αποτελεί σημαντικό λιανέμπορο / προμηθευτή στις αγορές λιανικής, στις οποίες μέχρι πρόσφατα είχε το αποκλειστικό δικαίωμα προμήθειας φ.α., έστω και αν, γεωγραφικά, το συγκεκριμένο δικαίωμα της ΕΠΑ ήταν περιορισμένο στην Αττική και ειδικότερα στην αγορά λιανικής προμήθειας σε μεσαίους και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες και σε πελάτες για επαγγελματική / εμπορική χρήση και στην αγορά λιανικής προμήθειας σε οικιακούς πελάτες. Ωστόσο, πλέον, μετά την απελευθέρωση της αγοράς, οι σχετικές εν λόγω αγορές ορίζονται, γεωγραφικά, διαφορετικά και περιλαμβάνουν το σύνολο της Ελληνικής επικράτειας, οπότε τα μερίδια αγοράς της ΕΠΑ είναι σίγουρα πολύ χαμηλότερα (περίπου υποδιπλάσια) από τα μονοπωλιακά μερίδια αγοράς που κατείχε όσο οι σχετικές αγορές λιανικής ορίζονταν γεωγραφικά ανά περιοχή, εντός της οποίας απονέμονταν αποκλειστικά δικαιώματα.

284. Επιπλέον, κατά την τελευταία τριετία και καθώς εξελίσσεται η απελευθέρωση των εν λόγω αγορών, υπάρχει ραγδαία αύξηση των αδειοδοτημένων προμηθευτών, οι οποίοι μόλις εκκίνησαν ή αναμένεται να εκκινήσουν άμεσα τη δραστηριότητά τους, όπως προκύπτει από το σχετικό μητρώο της ΡΑΕ. Όπως μάλιστα έχει αναλυθεί ανωτέρω, οι νέοι προμηθευτές / λιανέμποροι είναι εταιρίες με εξίσου ισχυρή θέση στις συγκεκριμένες αγορές λιανικής με την ΕΠΑ ([...]) ή στη γειτονική αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας ([...]), με μεγάλη αναγνωρισιμότητα στους πελάτες της λιανικής προμήθειας φ.α. και σε πολλές περιπτώσεις, ήδη υφιστάμενη δραστηριοποίηση στην αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε οικιακούς καταναλωτές. Επομένως, η σημασία της ΕΠΑ ως λιανεμπόρου αναμένεται μετά βεβαιότητας ότι θα μειωθεί.

285. Περαιτέρω, στις αγορές λιανικής, στις οποίες τεκμαίρεται ότι η ΕΠΑ κατέχει σημαντική θέση ως προμηθευτής, λόγω της αποκλειστικότητάς της στην Αττική

μέχρι την 1.1.2018, υπάρχει πολύ μεγάλο περιθώριο διείσδυσης και συνεπώς, οι ανάγκες όλων των λιανεμπόρων σε φ.α. (συμπεριλαμβανομένων των αναγκών των νέων λιανεμπόρων) θα αυξηθούν συνολικά και, άρα, θα αυξηθεί η ζήτηση φ.α. σε επίπεδο χονδρικής και αντίστοιχα, η πελατειακή βάση των ανταγωνιστών της ΔΕΠΑ. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι το δίκτυο διανομής ακόμη επεκτείνεται, υπάρχουν σήμερα πολλές περιοχές στην Ελλάδα που δεν έχουν πρόσβαση στο φ.α. και επομένως, πολλοί τελικοί καταναλωτές, που όταν επεκταθεί το δίκτυο διανομής, θα αρχίσουν να καταναλώνουν φ.α. Σύμφωνα με τα επιχειρηματικά προγράμματα των εταιριών διανομής φ.α., οι συνολικές συνδέσεις φ.α. θα αυξηθούν σχεδόν κατά [...] % μέχρι το 2022.

286. Ιδίως δε σε επίπεδο οικιακών πελατών, αναμένεται αύξηση του αριθμού των συνδέσεων φ.α. και λόγω πρόσφατης τροποποίησης της νομοθεσίας²⁷¹. Επιπλέον, ειδικά για την Αττική, η ΕΔΑ εφαρμόζει από το Φεβρουάριο του 2018 ένα ειδικό πρόγραμμα επιδότησης εγκατάστασης θέρμανσης για οικιακούς πελάτες φ.α., το οποίο αναμένεται να αυξήσει έτι περαιτέρω την πελατειακή βάση των λιανεμπόρων.

287. Επομένως, τόσο λόγω της δραστηριοποίησης μεγάλου αριθμού νέων προμηθευτών - λιανεμπόρων στις αγορές λιανικής και συγκεκριμένα στην αγορά λιανικής προμήθειας σε μεσαίους και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες και σε πελάτες για επαγγελματική / εμπορική χρήση και στην αγορά λιανικής προμήθειας σε οικιακούς πελάτες όσο και λόγω της αναμενόμενης αύξησης της συνολικής ζήτησης σε φ.α. στις εν λόγω αγορές λιανικής, με την αύξηση της διείσδυσης του φ.α. στις συγκεκριμένες κατηγορίες πελατών, αναμένεται η διεύρυνση της πελατειακής βάσης των χονδρεμπόρων φ.α. - ανταγωνιστών της ΔΕΠΑ.

288. Επιπλέον, δεδομένης της προαναφερθείσας ομοιογένειας του, από την πλευρά της προσφοράς, το φ.α. αποτελεί προϊόν εναλλάξιμο για όλες τις αγορές λιανικής προμήθειας²⁷². Έτσι, οι ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ που προμηθεύουν λιανεμπόρους, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στις αγορές λιανικής προμήθειας σε μεσαίους και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες και σε πελάτες για επαγγελματική / εμπορική χρήση και στην αγορά λιανικής προμήθειας σε οικιακούς πελάτες όπως η ΕΠΑ, μπορούν χωρίς κόστος να προμηθεύσουν, απευθείας οι ίδιοι, ηλεκτροπαραγωγούς ή μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, ακόμη και αν η ΕΠΑ σταματήσει να προμηθεύεται φ.α. από τις εν λόγω εταιρίες, οι συγκεκριμένες πωλήσεις θα μπορούσαν να αναπληρωθούν με πωλήσεις στις λοιπές γειτονικές αγορές λιανικής προμήθειας φ.α. Ενδεικτικό

²⁷¹ Βλ. Άρθρο 127 του ν. 4496/2017. Η τοποθέτηση αυτόνομων μονάδων θέρμανσης σε πολυκατοικίες με κεντρική θέρμανση πετρελαίου επιτρέπεται χωρίς να απαιτείται πλέον η έγκριση γενικής συνέλευσης από το 50% συν 1 των ψήφων των συνδιοικητών της πολυκατοικίας, προκειμένου να «αυτονομηθεί» ενεργειακά με φυσικό αέριο ένας ιδιοκτήτης.

²⁷² Πλην της αγοράς λιανικής προμήθειας για τη χρήση του ως καυσίμου σε κινητήρες μέσω χερσαίας μεταφοράς/αγοράς λιανικής προμήθειας φ.α μέσω πρατηρίων με σκοπό τη χρήση του για αεριοκίνηση.

είναι ότι, για την ίδια τη ΔΕΠΑ, οι πωλήσεις της προς την ΕΠΑ το 2017 [...], όπως εξηγήθηκε ανωτέρω, λόγω της εναλλαξιμότητας του φ.α. ως εισροής σε πολλές αγορές λιανικής προμήθειας φ.α.

289. Άλλωστε, όπως επισημαίνει η ΔΕΠΑ, η αγορά εμπορίας φ.α. συνολικά παρουσιάζει καθετοποίηση, με ομίλους να είναι παρόντες σε διάφορα στάδια αυτής, συμπεριλαμβανομένης της προμήθειας χονδρικής και λιανικής (π.χ. [...]).

290. Τέλος, η γνωστοποιούσα σημειώνει ότι οι συμβάσεις της με αδειοδοτημένους προμηθευτές είναι όλες μονοετείς από το 2015 και μετά ([...]). Επομένως, δεν υφίστανται συμβατικές μακροχρόνιες δεσμεύσεις των δυνητικών πελατών των ανταγωνιστών της ΔΕΠΑ.

ΙΧ.2 Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ/ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ - Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΣΑΣ

291. Ερωτήματα απευθύνθηκαν προς τις εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά του φυσικού αερίου, προκειμένου να συλλεχθούν κρίσιμες πληροφορίες για την αγορά και να σταθμιστούν οι απόψεις τους σχετικά με τις αναμενόμενες επιπτώσεις της υπό εξέταση συγκέντρωσης. Συγκεκριμένα, στάλθηκαν επιστολές παροχής στοιχείων²⁷³ προς τις εταιρίες: [...], οι οποίες και απήντησαν, παρέχοντας τα αιτούμενα στοιχεία.

292. Επίσης, ζητήθηκε από τις ερωτηθείσες εταιρίες να αναφέρουν τις επιπτώσεις που αναμένεται να έχει η γνωστοποιηθείσα πράξη ως προς τη λειτουργία τόσο του υφιστάμενου όσο και του δυνητικού ανταγωνισμού, στην ελληνική αγορά φυσικού αερίου εν γένει, καθώς και στις επιμέρους αγορές αυτής.

293. Μετά τη συλλογή των απαντητικών επιστολών και την ομαδοποίηση των ζητημάτων που τέθηκαν από τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ, η γνωστοποιούσα εταιρία κλήθηκε σε συνάντηση στα γραφεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά τη διάρκεια της οποίας εκτέθηκαν αναλυτικά οι κύριοι προβληματισμοί της αγοράς σχετικά με τις επιπτώσεις της υπό εξέταση συγκέντρωσης.

294. Η ΔΕΠΑ τοποθετήθηκε και εγγράφως στους προβληματισμούς που τέθηκαν με σχετική επιστολή της²⁷⁴, τονίζοντας ότι η γνωστοποιούμενη συναλλαγή αποτελεί μεταβολή της φύσης του ασκούμενου ελέγχου από τη ΔΕΠΑ επί των ΕΠΑ και ΕΔΑ από κοινό (με τους πωλητές) σε αποκλειστικό και επομένως, θα πρέπει να εξετασθεί πολύ προσεκτικά εάν οι όποιες ανησυχίες πληρούν το κριτήριο της άμεσης συνάφειας με την εν λόγω συναλλαγή ("merger specificity"). Σε κάθε περίπτωση, η γνωστοποιούσα επανέλαβε ότι η υπό εξέταση συναλλαγή δεν έχει κανένα αντι-ανταγωνιστικό αποτέλεσμα ούτε σε οριζόντιο ούτε σε κάθετο επίπεδο στις επιμέρους σχετικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών και παρέπεμψε στη διεξοδική ανάλυσή της, τόσο στη γνωστοποίηση και τα Παραρτήματα αυτής όσο και στις

²⁷³ Σχετικές οι υπ' αριθμ. πρωτ. οικ. επιστολές της ΓΔΑ: [...] 5497/19.9.2018, [...] 5500/19.9.2018, [...] 5508/19.9.2018, [...] 5499/19.9.2018, [...] 5504/19.9.2018, [...] 5510/19.9.2018, [...] 5502/19.9.2018, [...] 5503/19.9.2018, [...] 5509/19.9.2018, [...] 5506/19.9.2018, [...] 5505/19.9.2018 και [...] 5498/19.9.2018.

²⁷⁴ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή παροχής στοιχείων της ΔΕΠΑ.

εν συνεχεία απαντήσεις της επί των ερωτηματολογίων της ΓΔΑ, όπως έχουν εκτεθεί διεξοδικά και στο ανωτέρω Κεφ. «Η άποψη της γνωστοποιούσας».

295. Σημειώνεται αρχικά ότι υπήρξαν εταιρίες που ανέφεραν ότι δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν τις επιπτώσεις της γνωστοποιηθείσας πράξης ως προς τις αγορές της μεταφοράς, διανομής, αποθήκευσης, και υπηρεσιών δικτύων^{275,276}. Για μια εξ αυτών, το ίδιο ισχύει και για τις αγορές εμπορίας και προμήθειας²⁷⁷, ενώ άλλη εταιρία ανέφερε ότι²⁷⁸ η γνωστοποιηθείσα πράξη δε θα επηρεάσει τη λειτουργία του υφιστάμενου και δυνητικού ανταγωνισμού στην ελληνική αγορά φυσικού αερίου εφόσον διατηρηθούν οι ίδιοι όροι και προϋποθέσεις των υφιστάμενων συμβάσεων προμήθειας φυσικού αερίου από τη ΔΕΠΑ προς την ΕΠΑ Αττικής, υπό την έννοια της ίσης μεταχείρισης.

296. Υπήρξαν, επίσης, δύο εταιρίες²⁷⁹ που ανέφεραν ότι η γνωστοποιηθείσα πράξη δεν διαφοροποιεί σημαντικά τη λειτουργία της αγοράς φυσικού αερίου στην Ελλάδα, για τους λόγους²⁸⁰ που αναφέρονται στη συνέχεια.

i. Ως προς τις εισαγωγές: Στο Σημείο Εισόδου του ΕΣ-ΜΦΑ «Σιδηρόκαστρο» δραστηριοποιούνται ήδη τουλάχιστον τέσσερις εισαγωγείς φυσικού αερίου, ενώ ο τερματικός σταθμός ΥΦΑ στη Ρεβυθούσα έχει ελεύθερη πρόσβαση και, σε συνδυασμό με την νέα δεξαμενή ΥΦΑ που κατασκευάζεται στην εγκατάσταση, θα δημιουργηθεί πρόσθετος χώρος για περισσότερες εισαγωγές. Αναφέρεται, επίσης, ότι πρόσφατα υπογράφηκε και η Συμφωνία Διασύνδεσης για το Σημείο Εισόδου του ΕΣΜΦΑ «Κήποι» (Interconnection Point) από το οποίο μπορούν να εισαχθούν και επιπλέον ποσότητες φ.α.

ii. Ως προς τη χονδρική αγορά: Επισημαίνεται ότι στην χονδρική αγορά δραστηριοποιείται πλέον σημαντικός αριθμός προμηθευτών, καθώς έχουν ήδη εκδοθεί 40 Άδειες Προμήθειας Φυσικού Αερίου. Επιπλέον, το πρόγραμμα δημοπρασιών της ΔΕΠΑ διατηρείται μέχρι το 2020 (άρθρο 125 ν. 4549/2018) και λειτουργεί υποστηρικτικά στον ανταγωνισμό και στη μείωση συγκέντρωσης της ΔΕΠΑ.

iii. Ως προς τη λιανική αγορά: Επισημαίνεται ότι όλοι οι Πελάτες είναι πλέον Επιλεγόντες, συνεπώς μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα τον προμηθευτή τους και ήδη στη λιανική αγορά λειτουργούν, πέραν των ΕΠΑ και άλλων προμηθευτές (π.χ. ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥ, ΗΡΩΝ, ELPEDISON κλπ). Δεν υπάρχει πλέον αποκλειστικότητα

²⁷⁵ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5696/1.10.2018 απαντητική επιστολή της εταιρίας [...].

²⁷⁶ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5709/2.10.2018 απαντητική επιστολή της εταιρίας [...].

²⁷⁷ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5696/1.10.2018 απαντητική επιστολή της εταιρίας [...].

²⁷⁸ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5709/2.10.2018 απαντητική επιστολή της εταιρίας [...].

²⁷⁹ Σημειώνεται ότι πρόκειται για τις εταιρίες [...] και [...], οι οποίες αποτελούν εισαγωγείς φυσικού αερίου στην ελληνική αγορά. Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5665/1.10.2018 απαντητική επιστολή της εταιρίας [...] και την υπ' αριθμ. πρωτ. 5689/1.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

²⁸⁰ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5665/1.10.2018 απαντητική επιστολή της εταιρίας [...].

προμηθευτή ως προς τη γεωγραφική περιοχή προμήθειας για τους τελικούς καταναλωτές και η γνωστοποιηθείσα πράξη δεν δίνει κανένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην ΕΠΑ Αττικής σε ό,τι αφορά στην προμήθεια φυσικού αερίου σε τελικούς καταναλωτές.

297. Περαιτέρω αναφέρεται²⁸¹ ότι, αν και δυνητικά η έχουσα δεσπόζουσα θέση ΔΕΠΑ θα μπορούσε να προβεί σε προνομιακή μεταχείριση της μελλοντικής θυγατρικής της ΕΠΑ, με αρνητικές συνέπειες για τους ανταγωνιστές της τελευταίας, το ρυθμιστικό πλαίσιο προμήθειας φυσικού αερίου (ν. 4001/2011 κ.λπ.) επιβάλλει και διασφαλίζει την ισότιμη μεταχείριση των πελατών της ΔΕΠΑ, περιορίζοντας το σχετικό κίνδυνο. Σε κάθε περίπτωση, οι τελικοί καταναλωτές δεν αναμένεται να επηρεαστούν σημαντικά, καθόσον πάλι με βάση το ειδικό ρυθμιστικό πλαίσιο, έχουν ελευθερία επιλογής προμηθευτή. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΠΑ Αττικής αποτελεί ένα πολύ μικρό τμήμα του χαρτοφυλακίου της ΔΕΠΑ και συνεπώς η ΔΕΠΑ δεν έχει ουσιαστικό κίνητρο να προχωρήσει σε προνομιακή τιμολογιακή μεταχείριση και να διακινδυνεύσει / θυσιάσει το μικτό περιθώριο εμπορίας της από άλλες κατηγορίες πελατών. Η θέση αυτή της ΔΕΠΑ εκλαμβάνεται, κατά την ΕΑ, και ως αυτοδέσμευση ότι αυτή δεν θα προβεί σε διακριτική τιμολογιακή μεταχείριση εις βάρος των ανταγωνιστών της ΕΠΑ²⁸².

298. Ωστόσο, τέσσερις εταιρίες που αποτελούν και ανταγωνιστές της ΕΠΑ στις σχετικές αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται²⁸³, εξέφρασαν σοβαρούς προβληματισμούς ως προς τις επιπτώσεις της γνωστοποιηθείσας πράξης στη λειτουργία του ανταγωνισμού, καθώς και την αντίθεσή τους ως προς την πραγματοποίησή της, ενώ ορισμένες εξ αυτών πρότειναν δεσμεύσεις προς ανάληψη από τη ΔΕΠΑ, προκειμένου να καταστεί η υπό εξέταση πράξη συμβατή με τις απαιτήσεις του ανταγωνισμού. Στη συνέχεια αποτυπώνονται, ανά αγορά, οι προβληματισμοί των εταιριών αυτών και η σχετική αντίκρουση επί των θεμάτων που ετέθησαν.

ΙΧ.2.1 Αγορά διανομής φυσικού αερίου

299. Σε σχέση με την αγορά διανομής, σημειώνεται από ανταγωνίστριες εταιρίες ότι ανέκαθεν υφίστατο σχέση μεταξύ της ΕΠΑ Αττικής και της ΕΔΑ Αττικής ωστόσο, στο βαθμό που πλέον αμφότερες πρόκειται να καταστούν θυγατρικές της ίδιας μητρικής εταιρίας, υπάρχει ο κίνδυνος της προνομιακής μεταχείρισης και παροχής πληροφοριών από την ΕΔΑ Αττικής αποκλειστικά προς την ΕΠΑ Αττικής και ειδικότερα ιστορικών στοιχείων των πελατών του Δικτύου Διανομής²⁸⁴. Το

²⁸¹ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5689/1.10.2018 απαντητική επιστολή της [...]

²⁸² Κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ, ο συνήγορος της ΔΕΠΑ Σ. Δρακακάκης απαντώντας σε διευκρινιστική ερώτηση μέλους της ΕΑ ανέφερε σχετικά τα εξής: [...] [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ, 13.11.2018, σελ. 152].

²⁸³ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...], υπ' αριθμ. πρωτ. 5722/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...], υπ' αριθμ. πρωτ. 5712/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...], υπ' αριθμ. πρωτ. 5697/1.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

²⁸⁴ Π.χ. τη συνολική κατανάλωση των ωρομετρούμενων πελατών ανά μήνα, τη συνολική κατανάλωση των μη ωρομετρούμενων πελατών ανά μήνα, τον αριθμό των μη ωρομετρούμενων πελατών

γεγονός αυτό δίνει στην ΕΠΑ Αττικής το πλεονέκτημα της πραγματοποίησης καλύτερων μεσοπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων (ημερήσιων) προβλέψεων κατανάλωσης Φυσικού Αερίου. Αντίστοιχα, μία εύστοχη πρόβλεψη οδηγεί ασφαλώς στην ελαχιστοποίηση του κόστους που πηγάζει από τις αποκλίσεις μεταξύ των προβλέψεων - δηλώσεων και την τελικής κατανομής ποσοτήτων Φυσικού Αερίου, ανά Προμηθευτή - Χρήστη Διανομής²⁸⁵. Εκφράζεται γενικότερα η ανησυχία ότι η συγκέντρωση ακυρώνει το λειτουργικό διαχωρισμό της ΕΔΑ και ότι ο ίδιος αποκλειστικός μέτοχος έχει πρόσβαση στο σύνολο του πελατολογίου τόσο της εταιρίας διανομής, όσο και της εταιρίας προμήθειας, με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να δυσχεράνει την εμπορική δραστηριοποίηση υφιστάμενων και δυνητικών ανταγωνιστών / προμηθευτών φυσικού αερίου²⁸⁶.

300. Εκφράστηκε επίσης ο προβληματισμός²⁸⁷ ότι, στην πράξη, ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης, ο διαχειριστής διανομής, επηρεαζόμενος από τη μητρική του ΔΕΠΑ, θα μπορεί, ευχερώς, να προκαλεί τεχνικά εμπόδια στην ελεύθερη ανάπτυξη του ανταγωνισμού, όσον αφορά στην πρόσβαση στο δίκτυο διανομής και στην ταχύτητα ανταπόκρισης σε αιτήματα άλλων προμηθευτών, με αρνητικές συνέπειες στην αποτελεσματικότητα του δικαιώματος των καταναλωτών να αλλάξουν πάροχο φυσικού αερίου (switching). Επίσης, είναι αμφίβολο κατά πόσον, σε περίπτωση σύζευξης προμήθειας και διανομής, θα υπάρχει κίνητρο για να εκσυγχρονιστούν οι διαδικασίες της ΕΔΑ Αττικής (για παράδειγμα, μέσω εγκατάστασης smart meters) ή στελέχωση σε αναγκαίο ανθρώπινο δυναμικό, καθώς κάτι τέτοιο θα εξυπηρετούσε την αποτελεσματική διαδικασία αλλαγής παρόχου (switching) και την καλύτερη πληροφόρηση του ανταγωνισμού για τις καταναλώσεις της αγοράς φυσικού αερίου.

301. Σε περίπτωση έγκρισης της συγκέντρωσης, κατά τους προβληματισμούς αυτούς, ο διαχειριστής διανομής δεν θα έχει κανένα συμφέρον να προβαίνει στην έγκαιρη και απρόσκοπτη ανταπόκριση αιτημάτων αλλαγής παρόχου φυσικού αερίου, καθώς αυτό σημαίνει ότι θα χάσει η συνδεδεμένη εταιρία του έναν πελάτη. Η καθυστέρηση μπορεί να γίνεται με προφάσεις τεχνικής ή διαδικαστικής καθυστέρησης, αλλά θα έχει σημαντική επίπτωση στη δυνατότητα διείσδυσης μιας νεοεισερχόμενης ανταγωνιστικής επιχείρησης και μπορεί, τελικά, να καθορίσει τη βιωσιμότητά της. Αν, δηλαδή, η ΕΔΑ Αττικής διεκπεραιώνει 50 αιτήματα την εβδομάδα αντί για 300 (ενδεικτικά νούμερα) αυτό σημαίνει ότι μπορεί να εξασφαλίζει έξι εβδομάδες διατήρηση του πελάτη και καθυστέρηση στη διείσδυση του νέου παρόχου²⁸⁸,

ανά μήνα κ.α.

²⁸⁵ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5697/1.10.2018 απαντητική επιστολή της [...]

²⁸⁶ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5722/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

²⁸⁷ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5712/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

²⁸⁸ Στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ, υποστηρίχθηκε από την πλευρά του τρίτου μέρους ΜΟΤΟΡ ΟίΛ ότι υπάρχει πιθανότητα σε αυτή την περίπτωση να συμβεί κάτι αντίστοιχο με αυτό που συμβαίνει στην αγορά των τηλεπικοινωνιών.

σε μια αγορά που η κατανάλωση μεγάλης ποσότητας φυσικού αερίου από μια εταιρία καθορίζει, τελικά, και την ανταγωνιστικότητα της.

302. Περαιτέρω, κατά τους προβληματισμούς αυτούς, ένα ακόμη σχετικό ζήτημα που αναφέρεται συχνά στις περιπτώσεις σύζευξης δικτύων διανομής και προμήθειας σχετίζεται με τα κίνητρα δημιουργίας, επέκτασης, συντήρησης και λειτουργίας δικτύων. Μια καθετοποιημένη επιχείρηση έχει κάθε κίνητρο να επενδύει σε δίκτυα²⁸⁹, στα οποία αναμένει να έχει επιπρόσθετα οφέλη και από την προμήθεια φυσικού αερίου καθ' υπόδειξη της εμπορικής της δραστηριότητας. Η εταιρία διανομής ΕΔΑ ΑΤΤΙΚΗΣ θα είναι σε θέση να συγκεντρώνει έγκαιρα την πληροφόρηση των κινήσεων των ανταγωνιστών της εμπορικής δραστηριότητας της ΔΕΠΑ (υφιστάμενη ΔΕΠΑ Εμπορίας και Ελληνική Εταιρεία Ενέργειας / ΕΠΑ Αττικής). Για παράδειγμα, αυτό είναι εφικτό μέσω των αιτημάτων νέων συνδέσεων ή/και επεκτάσεων που λαμβάνει η ΕΔΑ Αττικής από τους προμηθευτές φυσικού αερίου, με οφέλη στην κατανόηση των κινήτρων και σχεδίων των ανταγωνιστών στην γεωγραφική της περιοχή. Αυτή η στρέβλωση, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη άποψη, στα κίνητρα του διανομέα φυσικού αερίου θα μπορούσε να έχει εξαιρετικά δυσμενείς για τον ανταγωνισμό συνέπειες, αφού οδηγεί, αφενός σε αποκλεισμό των ανταγωνιστών και αφετέρου σε εκμετάλλευση των καταναλωτών. Για τους ανωτέρω λόγους, έχει θεσμοθετηθεί παγίως το unbundling και ο λειτουργικός διαχωρισμός διανομής και προμήθειας φυσικού αερίου, τον οποίο η υπό εξέταση συγκέντρωση, εφόσον εγκριθεί, μπορεί τελικά να ακυρώσει.

303. Συναφώς, προτείνονται εγγυήσεις ανεξαρτησίας, οι οποίες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν μέτρα που θα ενίσχυαν τον ουσιαστικό επιχειρησιακό και νομικό διαχωρισμό των οντοτήτων (όπως σαφής διαφοροποίηση οπτικής ταυτότητας), διαφοροποίηση των πληροφοριακών συστημάτων και απαγόρευση πρόσβασης στα εκατέρωθεν πληροφοριακά συστήματα κ.α. Καθώς η ανάπτυξη του δικτύου διανομής είναι, κατά τους προβληματισμούς αυτούς, σε πρώιμο στάδιο, με αποτέλεσμα να μην είναι επαρκώς αποσαφηνισμένα από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο τα ακριβή κριτήρια καθορισμού των επεκτάσεων του δικτύου, προτείνεται να προβλέπονται συγκεκριμένες δεσμεύσεις - ρυθμιστικές παρεμβάσεις από τον αρμόδιο ρυθμιστή της αγοράς, για τις περιοχές όπου υφίστανται υποψήφιοι πελάτες της ΕΠΑ Αττικής, προκειμένου η μετοχική σύνθεση της ΔΕΠΑ τόσο ως διανομέα όσο και ως προμηθευτή να μη δημιουργεί ζητήματα ανταγωνισμού ως προς την ανάπτυξη του δικτύου.

Όστόσο ο σχετικός προβληματισμός διασκεδάστηκε, καθόσον κατέστη σαφές ότι πρώτα συνάπτεται η σύμβαση του πελάτη με το νέο προμηθευτή και στη συνέχεια ο νέος προμηθευτής απευθύνεται στο διαχειριστή. Βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 151, όπου η δικηγόρος της ΔΕΠΑ αναφέρει επί λέξει τα εξής: «[...] Πρώτα συνάπτει σύμβαση με τον προμηθευτή τον νέο και ο νέος... βάσει της σύμβασης ο νέος προμηθευτής πάει στο διαχειριστή. Δηλαδή υπάρχει ήδη in place νέα σύμβαση προμήθειας.».

²⁸⁹ Βλέπε και κατάθεση [...] από μέρους της ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ στο πλαίσιο της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ [Βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 78-79, 82-84].

304. Εκφράστηκε επίσης προβληματισμός²⁹⁰ ως προς το «εικονικό δίκτυο διανομής αγωγού φυσικού αερίου» (gas virtual pipeline) που αφορά στη διανομή αερίου πρωτίστως σε συμπιεσμένη μορφή (CNG), δίχως ωστόσο να αποκλείεται η διανομή σε υγροποιημένη (LNG) μορφή. Με το «εικονικό δίκτυο διανομής αγωγού φυσικού αερίου» δίνεται η δυνατότητα και σε καταναλωτές που βρίσκονται μακριά από τα υφιστάμενα σταθερά δίκτυα αερίου να έχουν πρόσβαση στο φυσικό αέριο, μέσω ολοκληρωμένου συστήματος προμήθειας και μεταφοράς υγροποιημένου (LNG) ή/και συμπιεσμένου αερίου (CNG). Η αγορά gas virtual pipeline είναι μια διαδικασία - αγορά διαδεδομένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ακόμη σε πολύ πρώιμο στάδιο στην Ελλάδα.

305. Σύμφωνα με την ανωτέρω άποψη, οι εν λόγω κίνδυνοι καταδεικνύουν τη σημασία και την αναγκαιότητα της πρόβλεψης κινήτρων για την ανάπτυξη της αγοράς gas virtual pipeline, την οποία η κείμενη νομοθεσία δεν ευνοεί (πρβλ. συναφώς την πρόβλεψη του άρθρου 80 παρ. 4 ν. 4001/2011), και γίνεται παραπομπή σε σχολιασμό στην πρόσφατη δημόσια διαβούλευση της ΡΑΕ, όπου αναφέρεται ότι²⁹¹ θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στους προμηθευτές Φυσικού Αερίου να μπορούν να κατασκευάσουν ένα πολύ περιορισμένης έκτασης μικροδίκτυο φυσικού αγωγού χαμηλής πίεσης για την τροφοδότηση μικρού αριθμού γειτονικών Πελατών (κυρίως Πελατών μεγάλων καταναλώσεων, όπως των Βιομηχανικών), χρησιμοποιώντας τον ίδιο αποσυμπίεστη. Αυτό θα προσέφερε οικονομίες κλίμακας στον εκάστοτε Προμηθευτή που θα ήθελε να δραστηριοποιηθεί στην τροφοδοσία μεμονωμένων απομακρυσμένων Πελατών, καθιστώντας το προϊόν ακόμη πιο ανταγωνιστικό. Η δραστηριότητα αυτή δεν πρέπει να εμπίπτει στις διατάξεις που αφορούν το πλαίσιο ρύθμισης των δραστηριοτήτων των Διαχειριστών Δικτύων Διανομής. Η εν λόγω δραστηριοποίηση δεν θα πρέπει να επιφυλάσσεται αποκλειστικά και μόνο στους Διαχειριστές του δικτύου διανομής φυσικού αερίου - όπως προτείνεται στην πρόσφατη διαβούλευση του οικείου ρυθμιστικού πλαισίου - αλλά επιβάλλεται να ανοίξει. Η εν λόγω απελευθέρωση είναι καθοριστικής σημασίας για την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία του ανταγωνισμού στη συνολική αγορά φυσικού αερίου, προκειμένου να δημιουργηθούν εναλλακτικά δίκτυα και να καταστεί η ως άνω περιγραφείσα δραστηριότητα ελεύθερη στον ανταγωνισμό και δη σε επιλέγοντες πελάτες με σχετική άδεια. Σημειώνεται πάντως στο παρόν σημείο ότι ζητήματα ρυθμιστικής φύσεως, ακόμη και αν αυτά μπορεί να είναι προβληματικά, δεν θα πρέπει ωστόσο να συνεχούνται με το ζήτημα της έγκρισης ή μη της υπό εξέταση συγκέντρωσης, στο πλαίσιο μάλιστα της μετατροπής κοινού ελέγχου σε αποκλειστικό, καθόσον δεν είναι merger specific²⁹².

²⁹⁰ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5722/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

²⁹¹ Βλ. έγγραφο με θέμα «Σχόλια της ΔΕΗ Α.Ε. στη 2η δημόσια διαβούλευση της ΡΑΕ για την 1η αναθεώρηση του Κώδικα Διαχείρισης Δικτύου Διανομής Φυσικού Αερίου» το οποίο επισυνάπτει στην απάντησή της [...] ως σχετ. 2

²⁹² Έμμεσα αυτό προκύπτει και από τη θέση του μάρτυρα της παρεμβαίνουσας [...], ο οποίος απαντώντας σε σχετικές ερωτήσεις

Η θέση της γνωστοποιούσας

306. Σημειώνεται, αρχικά, ότι η ΔΕΠΑ δεν έχει την ικανότητα να αποκλείσει την πρόσβαση των ανταγωνιστών της στις υπηρεσίες διανομής διότι υπάρχει εκ του νόμου νομική και λειτουργική ανεξαρτησία μεταξύ των εταιριών προμήθειας και των εταιριών διανομής φ.α. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρ. 80§5 ν. 4001/2011, όταν ο κάτοχος Άδειας Διανομής ή/και Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής μετέχει σε κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση φ.α., πρέπει να είναι ανεξάρτητος από άλλους κλάδους ή τμήματα της επιχείρησης αυτής και συγκεκριμένα από τους κλάδους που αφορούν την παραγωγή, μεταφορά και προμήθεια φ.α., τουλάχιστον «κατά τη νομική μορφή, την οργάνωση και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων». Προκειμένου να επιτευχθεί η εν λόγω ανεξαρτησία, στο πλαίσιο συγκρότησης του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΔΑ, δεν διορίζονται από τη ΔΕΠΑ πρόσωπα, τα οποία να συνδέονται με οποιοδήποτε τρόπο με τη συμμετοχή τους σε όργανα διοίκησης ή όργανα με αποφασιστικές αρμοδιότητες είτε της ΔΕΠΑ είτε της ΕΠΑ, ούτε εν γένει έχουν άλλη επαγγελματική θέση ή ευθύνη, συμφέρον ή επιχειρηματική σχέση, άμεσα ή έμμεσα είτε με τη ΔΕΠΑ είτε με την ΕΠΑ, δηλαδή δεν υφίσταται διασύνδεση των διευθυντικών διαρθρώσεων μεταξύ της ΔΕΠΑ/ΕΠΑ και της ΕΔΑ (no interlocking directorships). Επιπλέον, το προσωπικό των εν λόγω εταιριών (αφενός ΔΕΠΑ/ΕΠΑ και αφετέρου ΕΔΑ) δεν ταυτίζεται, υπό την έννοια ότι δεν υφίστανται εν ενεργεία εργαζόμενοι που να ασκούν καθήκοντα και στις δύο εταιρίες και δεν εργάζεται στον ίδιο φυσικό χώρο. Η γνωστοποιούσα επισημαίνει ότι αντίστοιχα μέτρα έχουν κριθεί πρόσφατα και από την Επιτροπή Ανταγωνισμού²⁹³ ως επαρκή και αναγκαία για τη διασφάλιση ότι δύο επιχειρήσεις εξακολουθούν, μετά από μία προτεινόμενη συγκέντρωση, να λειτουργούν αυτοτελώς και πλήρως ανεξάρτητα μεταξύ τους σε ορισμένη αγορά. Αυτή την επιχειρηματολογία επανέλαβε η ΔΕΠΑ και στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ²⁹⁴.

307. Επιπλέον, κατόπιν πρωτοβουλίας της ΔΕΠΑ και της θυγατρικής της ΔΕΔΑ, έχουν παρασχεθεί ειδικές διευκρινίσεις από τη ΡΑΕ²⁹⁵, ως προς τα στοιχεία που μπορούν να αποστέλλονται από τη θυγατρική ΔΕΔΑ προς τη μητρική ΔΕΠΑ προκειμένου η τελευταία να μπορεί να ασκεί επιχειρησιακή εποπτεία, χωρίς να διακυβεύεται ο νομικός και λειτουργικός τους διαχωρισμός. Επί τη βάση των εν λόγω διευκρινίσεων της ΡΑΕ, η ΔΕΠΑ ενημέρωσε σχετικά και την ΕΔΑ για τα στοιχεία που μπορούν να γνωστοποιούνται στη ΔΕΠΑ από την ΕΔΑ και συνεπώς, η ΔΕΠΑ και η ΕΔΑ ακολουθούν τους εν λόγω κανόνες όταν ανταλλάσσουν μεταξύ τους πληροφορίες. Ως προς το πρόγραμμα συμμόρφωσης που η ΕΔΑ οφείλει, σύμφωνα με τον ν. 4001/2011 (άρθρ. 80), να καταρτίσει σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνονται προκειμένου να αποκλείεται

του Εισηγητή Π. Φώτη, αναφέρει επί λέξει τα εξής: «Αρα η ουσία, αν θέλετε, του ανταγωνισμού είναι ότι είναι κλειστά τα σύνορα. Αυτή είναι η μεγάλη ουσία» [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ, 13.11.2018, σελ. 86].

²⁹³ Απόφαση 650/2017, Δέσμευση Β3 (Ζ) και (Η).

²⁹⁴ Βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 148-149.

²⁹⁵ Βλ. Παράρτημα XIX της γνωστοποίησης.

οποιαδήποτε μεροληπτική συμπεριφορά υπέρ της κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, σημειώνεται ότι το εν λόγω πρόγραμμα συμμόρφωσης βρίσκεται ακόμα σε μορφή σχεδίου²⁹⁶. Υπενθυμίζεται ότι το σχέδιο του προγράμματος συμμόρφωσης θα πρέπει να κατατεθεί στη ΡΑΕ, προς έγκριση, εντός ενός μήνα από την έκδοση των αδειών διανομής και διαχείρισης δικτύου διανομής της ΕΔΑ, οι οποίες δεν έχουν ακόμα εκδοθεί.

308. Τέλος, τονίζεται ότι, δυνάμει της προτεινόμενης συναλλαγής, δεν μεταβάλλεται η σχέση ΔΕΠΑ - ΕΔΑ ως προς το νομικό, οικονομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των δύο που επιβάλλει το ρυθμιστικό πλαίσιο ως άνω, καθώς ήδη η ΔΕΠΑ ελέγχει, από κοινού με τους πωλητές, και την ΕΠΑ και την ΕΔΑ. Επομένως, οι όποιοι προβληματισμοί σε σχέση με τη ροή πληροφοριών μεταξύ ΔΕΠΑ και ΕΔΑ δεν σχετίζονται άμεσα με την υπό εξέταση συναλλαγή (δεν είναι "merger specific").

IX.2.2 Μεταφορά

309. Προβληματισμός²⁹⁷ υπήρξε επίσης και για περιπτώσεις, στις οποίες εταιρίες προέβησαν σε διαγωνισμούς, ζητώντας εκπτώσεις τόσο στην τιμή προμήθειας όσο και στην τιμή μεταφοράς του φυσικού αερίου στα Σημεία Εισόδου Δικτύων Διανομής (ΣΕΔΔ), καθώς υπάρχουν υπόνοιες ότι εταιρίες, όπως η ΕΠΑ Αττικής και η ΖΕΝΙΘ, μείωσαν σημαντικά έως και μηδένισαν την προσφερόμενη τιμή για τη μεταφορά αερίου, καθώς έχουν τη δυνατότητα να τη μετακυλήσουν σε ένα πολύ μεγάλο αριθμό πελατών στην ίδια γεωγραφική περιοχή, προσφέροντας έτσι ένα εξαιρετικά οικονομικό πακέτο κόστους προμήθειας και αποτρέποντας τη δυνατότητα οποιουδήποτε ανταγωνισμού στην περιοχή τους.

310. Την ίδια δυνατότητα δεν έχει κανείς άλλος που δραστηριοποιείται στην αγορά της προμήθειας ούτε οποιοσδήποτε νεοεισερχόμενος π.χ. στην περιοχή της Αθήνας, λόγω της μη συγκέντρωσης κρίσιμης μάζας στα ΣΕΔΔ, ώστε να είναι σε θέση να επιμερίσει τα κόστη μεταφοράς με τον τρόπο που επιθυμεί π.χ. σταθερές χρεώσεις μεταφοράς σε βιομηχανικούς πελάτες συγκεκριμένου ΣΕΔΔ και το υπόλοιπο κόστος μεταφοράς που έχει χρεωθεί από το ΔΕΣΦΑ επιμερισμένο στους υπόλοιπους τελικούς οικιακούς - εμπορικούς πελάτες που είναι συνδεδεμένοι στο συγκεκριμένο ΣΕΔΔ.

311. Όταν δηλαδή, κατά τον προβληματισμό αυτό, ο δυνητικός ανταγωνιστής της ΕΠΑ Αττικής επιχειρεί να αποκτήσει έναν πελάτη προσφέροντας πακέτο τιμής για την προμήθεια (συμπεριλαμβανομένων χρεώσεων μεταφοράς και διανομής) του φυσικού αερίου, δεν θα έχει ελπίδα να πετύχει, αφού εκείνος δεν θα είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί υφιστάμενο χαρτοφυλάκιο πελατών στα Σημεία Εισόδου Δικτύων Διανομής ώστε να επιμερίζει όπως θέλει, και ενδεχομένως διακριτικά και «αυθαίρετα», τα κόστη μεταφοράς σε συγκεκριμένες κατηγορίες πελατών κατά το συμφέρον του. Υπενθυμίζεται ότι οι χρεώσεις μεταφοράς και διανομής είναι ρυθμιζόμενες και θα έπρεπε να χρεώνονται από τον προμηθευτή στον

²⁹⁶ Βλ. Παράρτημα XI της υπ' αριθμ. πρωτ. 757/2.8.2018 απαντητικής επιστολής της γνωστοποιούσας.

²⁹⁷ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5712/02.10.2018 απαντητική επιστολή της[...].

καταναλωτή βάσει του προφίλ κατανάλωσής του και όχι βάσει της εμπορικής πολιτικής του κάθε προμηθευτή που εμμέσως επιδοτεί συγκεκριμένες κατηγορίες πελατών. Πάντως, ο σχετικός έλεγχος εάν η χρέωση είναι ή όχι διακριτική, είναι, στην πράξη, εξαιρετικά δύσκολος, έως αδύνατος.

312. Υποστηρίζεται ότι από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι η εταιρία προμήθειας, η οποία μέσω διακριτικής τιμολόγησης (π.χ. χρεώνοντας προνομιακά κάποιους πελάτες ή/και κατανέμοντας διακριτικά κόστη μεταφοράς / εξισορρόπησης, μέσω των εταιριών του ομίλου και της διανομής) αποκλείει τους ανταγωνιστές, π.χ. στην προμήθεια φυσικού αερίου σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, θα μετακυλήσει το κόστος μεταφοράς όχι μόνο στους ανταγωνιστές της (που εξαρτώνται από τις υπηρεσίες και τα κόστη διανομής) αλλά και στους τελικούς καταναλωτές, οι οποίοι τελικά θα πληρώνουν περισσότερο για το φυσικό αέριο που χρησιμοποιούν, επειδή ο ανταγωνισμός είναι στρεβλός με τη σύζευξη διανομής και προμήθειας.

IX.2.3 Εισαγωγή - χονδρική προμήθεια φυσικού αερίου
α) Υψηλές ρήτρες εξόφλησης («take-or-pay»)

313. Όπως έχει ήδη αναφερθεί αναλυτικά ανωτέρω και στο ΚΕΦ VI ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΙΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ²⁹⁸ και αναφέρεται και από τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ, η εναλλαγή προμηθευτή φυσικού αερίου δεν είναι δύσκολη τεχνικά αλλά οικονομικά, καθώς η σύναψη σύμβασης με έναν από τους δύο μόνον μεγάλους προμηθευτές / εισαγωγείς συνεπάγεται και τη δέσμευση μέσω υψηλών ρητρών εξόφλησης ανεξαρτήτως παραλαβής ελάχιστων συμβατικών ποσοτήτων φυσικού αερίου («take-or-pay»), γεγονός που δυσχεραίνει την μετάβαση από τον έναν προμηθευτή στον άλλον²⁹⁹.

Η θέση της γνωστοποιούσας

314. Η εταιρία ΔΕΠΑ, ως ο βασικός εισαγωγέας φυσικού αερίου, υπόκειται και αυτή σε υψηλές ρήτρες εξόφλησης ανεξαρτήτως παραλαβής των ελάχιστων συμβατικών ποσοτήτων φυσικού αερίου που εισάγει και επισημαίνει ότι λόγω αυτών των συμφωνημένων όρων προμήθειας με τους παραγωγούς, είναι προς το συμφέρον των εισαγωγέων / χονδρεμπόρων να μεταπωλούν μεγάλες ποσότητες φυσικού αερίου, και επομένως να δραστηριοποιούνται κυρίως στην αγορά χονδρικής προμήθειας ή/και στην αγορά λιανικής προμήθειας σε ηλεκτροπαραγωγούς και μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες. Κατά συνέπεια, οι εισαγωγείς / χονδρέμποροι δεν μπορούν να θεωρηθούν κοντινοί ανταγωνιστές με τους απλούς χονδρεμπόρους που δεν εισάγουν φυσικό αέριο, αλλά είτε αγοράζουν από τους εισαγωγείς είτε αγοράζουν από τις δημοπρασίες της ΔΕΠΑ, καθώς οι τελευταίοι δεν χρειάζεται να αγοράζουν (και να διοχετεύουν στην κατάντη αγορά) μεγάλες ποσότητες φυσικού αερίου, αφού δεν υπόκεινται σε «take or pay» ρήτρες συμβάσεων με ανάντη προμηθευτές, γεγονός που επιβεβαιώνεται και στην πράξη από τις αγορές τους.

²⁹⁸ Ειδικότερα στο τμήμα «Αναζήτηση για εμπόδια εισόδου - τυχόν υφιστάμενους νομικούς ή ρυθμιστικούς περιορισμούς στην είσοδο - ομοιογένεια προϊόντος - πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού».

²⁹⁹ Πάντως, όπως έχει ήδη αναφερθεί, αυτό αποτελεί θέμα που αφορά περισσότερο τη GAZPROM και όχι τη ΔΕΠΑ.

β) Περιορισμένη δυνατότητα αποθήκευσης στον τερματικό σταθμό της Ρεβυθούσας

315. Σύμφωνα με τις ερωτηθείσες εταιρίες, για τους προμηθευτές φυσικού αερίου πλην της ΔΕΠΑ, οι υπάρχουσες υποδομές δεν επιτρέπουν μεγάλες διαφοροποιήσεις ως προς τις πηγές προμήθειας, λόγω της περιορισμένης δυνατότητας αποθήκευσης στον τερματικό σταθμό της Ρεβυθούσας ο οποίος επιτρέπει την αποθήκευση ΥΦΑ για περίοδο 18 ημερών, όπως έχει ήδη αναφερθεί αναλυτικά ανωτέρω και στο ΚΕΦ. VI ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΙΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ³⁰⁰.

Η θέση της γνωστοποιούσας

316. Σχετικά με την αναφορά στον περιορισμένο αποθηκευτικό χώρο στη Ρεβυθούσα³⁰¹ και το ρυθμιστικό περιορισμό της αποθήκευσης φ.α. για 18 ημέρες κατ' ανώτατο όριο, στοιχεία τα οποία «θεωρητικά» εμποδίζουν τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ να εισάγουν μεγάλες ποσότητες φ.α. και να τις χρησιμοποιήσουν σε βάθος χρόνου και κατά συνέπεια να εξασφαλίσουν ευνοϊκές συμβάσεις ανάλογες προς τις συμβάσεις των χονδρεμπόρων / εισαγωγέων με ευρύ πελατολόγιο και άρα προφίλ σταθερής κατανάλωσης φ.α., σημειώνεται από τη ΔΕΠΑ ότι για την αποθήκευση ΥΦΑ από πλευράς ενός Χρήστη στην εγκατάσταση της Ρεβυθούσας, με βάση την εν ισχύ 4η αναθεώρηση του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ, προβλέπεται η διάθεση Χώρου προσωρινής Αποθήκευσης μέσω της βασικής Υπηρεσίας ΥΦΑ, που αντιστοιχεί σε μέγιστο χρονικό διάστημα αποθήκευσης 18 ημερών (Μέγιστη Περίοδος Προσωρινής Αποθήκευσης). Παράλληλα, οι Χρήστες ΥΦΑ δύνανται μέσω δημοπρασιών να δεσμεύσουν επιπλέον Αποθηκευτικό Χώρο (Πρόσθετο Αποθηκευτικό Χώρο - Π.Α.Χ) κατά τα Άρθρα 75 και 76 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ. Επομένως, ένας Χρήστης της εγκατάστασης της Ρεβυθούσας δεν περιορίζεται κατ' ανάγκη από το προαναφερθέν μέγιστο χρονικό διάστημα αποθήκευσης των 18 ημερών, καθώς μπορεί να κάνει χρήση της δυνατότητας δέσμευσης Π.Α.Χ και να παρατείνει σημαντικά το χρονικό διάστημα αποθήκευσης, εκτός εάν αυτό δεν είναι εφικτό λόγω ταυτόχρονης έλευσης φορτίων ΥΦΑ τρίτων Χρηστών.

317. Τέλος, επισημαίνεται ότι εντός του Νοεμβρίου 2018, σύμφωνα με τη μέχρι σήμερα πληροφόρηση από μέρους του ΔΕΣΦΑ, θα τεθεί σε λειτουργία η 3η δεξαμενή του Σταθμού ΥΦΑ της Ρεβυθούσας και η δυναμικότητα του Σταθμού θα ανέλθει σε 225.000 m³ (έναντι 130.000 m³ σήμερα). Έτσι θα παρέχονται πλέον αυξημένες δυνατότητες αξιοποίησης από κάθε ενδιαφερόμενο προμηθευτή, ανεξαρτήτως του μεγέθους του πλοίου ΥΦΑ που επιθυμεί να εισάγει. Επίσης, σύμφωνα με το εν ισχύ Σχέδιο Προληπτικής Δράσης που εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 500/2018 απόφαση της ΡΑΕ³⁰², για 3 μήνες κατά τη διάρκεια του χειμώνα θα αξιοποιηθεί σημαντική δυναμικότητα του Σταθμού (η οποία υπολογίζεται κατά

³⁰⁰ Ειδικότερα στο τμήμα «Αναζήτηση για εμπόδια εισόδου - τυχόν υφιστάμενους νομικούς ή ρυθμιστικούς περιορισμούς στην είσοδο - ομοιογένεια προϊόντος - πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού».

³⁰¹ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή παροχής στοιχείων της ΔΕΠΑ.

³⁰² Βλ. Παράρτημα Ι.

προσέγγιση σε 60.000 m³) για την αποθήκευση αποθέματος ασφαλείας από τους κατόχους άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, με σκοπό τη διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας των μονάδων τους και την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσεων εφοδιασμού στο φυσικό αέριο³⁰³.

γ) Δυναμικότητα στα σημεία εισόδου

318. Όπως έχει ήδη αναφερθεί αναλυτικά ανωτέρω και στο ΚΕΦ. VI ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΙΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ³⁰⁴, από τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ εκφράζεται η άποψη ότι η δυναμικότητα στα σημεία εισόδου (ειδικά στο Σιδηρόκαστρο) είναι διαθέσιμη μόνο σε διακοπτόμενη βάση (interruptible capacity) από το διαχειριστή της Βουλγαρίας και έτσι η ροή δεν είναι διασφαλισμένη, καθώς το σύνολο της αδιάλειπτης δυναμικότητας (firm capacity) του ανάντη αγωγού με ροή Βουλγαρία προς Ελλάδα είναι δεσμευμένο στο σύνολο του από την Gazprom. Οπότε, κατά την άποψη αυτή, σε περίπτωση διακοπής της ροής της σε συμβολαιοποιημένες ποσότητες από τη Βουλγαρία, οι προμηθευτές, προκειμένου να μην προβούν σε διακοπή της προμήθειας στους πελάτες τους, αναγκάζονται να αναζητήσουν εναλλακτικές πηγές προμήθειας, οι οποίες είναι διαθέσιμες σε πολύ υψηλές τιμές³⁰⁵.

Η θέση της γνωστοποιούσας

319. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα³⁰⁶, με βάση τον Κανονισμό ΕΕ 459/2017 (ο οποίος υιοθετήθηκε από τον Ελληνικό Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ), για να μπορέσει κάποιος χρήστης να δραστηριοποιηθεί μια ημέρα σε κάποιο Σημείο Εισόδου ή/και Σημείο Εξόδου ή/και στην Εγκατάσταση ΥΦΑ Ρεβυθούσας, θα πρέπει να έχει προηγουμένως δεσμεύσει μεταφορική ικανότητα παράδοσης ("δυναμικότητα") στο αντίστοιχο σημείο μεγαλύτερη ή ίση από την ποσότητα που επιθυμεί να διακινήσει. Ήδη από το Δεκέμβριο του 2016 για το Σημείο Διασύνδεσης Σιδηρόκαστρο και από τον Ιούλιο 2018 για το Σημείο Διασύνδεσης Κήποι, πραγματοποιούνται, από το ΔΕΣΦΑ και την Bulgartransgaz EAD, ηλεκτρονικές δημοπρασίες, σε προκαθορισμένες ημερομηνίες σύμφωνα με τον ανωτέρω κανονισμό. [...] Τα ετήσια προϊόντα δυναμικότητας θα δημοπρατούνται κάθε χρόνο για τα επόμενα [...] χρόνια. Ποσότητα τουλάχιστον μέχρι και 20% της συνολικής τεχνικής δυναμικότητας του κάθε Σημείου Διασύνδεσης παρακρατείται από το ΔΕΣΦΑ για να διατεθεί σε βραχυχρόνια βάση ή για τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο Άρθρο 8 του Ευρωπαϊκού Κανονισμού.

320. Διατίθενται ακόμα σε δημοπράτηση και προϊόντα δυναμικότητας σε διακοπτόμενη βάση, με ελαττωμένη χρέωση σε σχέση με τα προαναφερθέντα προϊόντα αδιάλειπτης ροής, με σκοπό να διασφαλίζεται η μεγιστοποίηση της φυσικής ροής αερίου μέσω των Σημείων Διασύνδεσης. Η ενεργοποίηση διακοπτόμενου

προϊόντος δυναμικότητας για την επόμενη ημέρα (day ahead), προκύπτει μόνο όταν έχει διατεθεί το σύνολο της αδιάλειπτης δυναμικότητας. Η διακοπτόμενη δυναμικότητα διατίθεται προς δέσμευση με γνώση του ενδιαφερόμενου Χρήστη ότι είναι πιθανόν η εν λόγω δυναμικότητα να μην είναι τελικά διαθέσιμη. Ο Διαχειριστής ΕΣΦΑ ποσοτικοποιεί την εκάστοτε πιθανότητα διαθεσιμότητας της παρεχόμενης από τον ίδιο δυναμικότητας («πιθανότητα διακοπής Δ» σύμφωνα με τον Κώδικα). Ειδικότερα, ο Χρήστης που δεσμεύει διακοπτόμενη δυναμικότητα με πιθανότητα διακοπής Δ, χρεώνεται τη χρέωση δυναμικότητας απομειωμένη με βάση την ως άνω ποσοτικοποίηση από μέρους του ΔΕΣΦΑ της πιθανότητας να διατεθεί εν τέλει η δυναμικότητα και αναλαμβάνει έτσι το ρίσκο να μην μπορεί να μεταφέρει φυσικά αντίστοιχη ποσότητα φυσικού αερίου, εφόσον οι Χρήστες με αδιάλειπτη δυναμικότητα κάνουν χρήση του συνόλου της δυναμικότητας που έχουν δεσμεύσει. Για παράδειγμα, σε περίπτωση που κατά την εκτίμηση του ΔΕΣΦΑ η πιθανότητα διάθεσης της δυναμικότητας ανέρχεται σε 50%, η ως άνω απομείωση της χρέωσης θα ανέλθει αντίστοιχα σε 50%.

321. [...] Τονίζεται ότι σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 551/VII/2012 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, η ΔΕΠΑ δεν δύναται να δεσμεύσει δυναμικότητα παράδοσης στο Σιδηρόκαστρο πέραν του 67% της συνολικής δυναμικότητας του εν λόγω σημείου εισόδου και αντίστοιχα πέραν του 55% της συνολικής δυναμικότητας του σημείου εισόδου Κήποι.

322. Με βάση το ως άνω ρυθμιστικό πλαίσιο, ο κάθε Χρήστης έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει στις δημοπρασίες δυναμικότητας και να δεσμεύσει αδιάλειπτη δυναμικότητα και είναι επιλογή του να μη συμμετέχει στις πιο «ασφαλείς» δημοπρασίες και αντ' αυτού, να συμμετέχει στις πιο «ρισκοβόρες» δημοπρασίες διακοπτόμενης δυναμικότητας.

323. Ως προς το κατά πόσο εν τοις πράγμασι υπάρχει μόνο διακοπτόμενη δυναμικότητα διαθέσιμη προς δέσμευση στο Σιδηρόκαστρο και στους Κήπους, κάτι τέτοιο δεν ισχύει, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, με βάση τα στοιχεία που ακολουθούν. [...] ³⁰⁷ [...] ³⁰⁸, [...] ³⁰⁹.

324. Επίσης η ίδια κατά την ετήσια δημοπρασία, στις 2.7.2018 στο Σημείο Σιδηρόκαστρο, δέσμευσε δυναμικότητα ύψους [...] kWh/Ημέρα ενώ το σύνολο της υπόλοιπης προς διάθεση δυναμικότητας [...] kWh/Ημέρα) δεσμεύτηκε από τρίτους Χρήστες. Αντίστοιχα, η ΔΕΠΑ δέσμευσε δυναμικότητα [...], ενώ οι τρίτοι Χρήστες δέσμευσαν αντιστοίχως, [...].

325. Όσον αφορά στην ετήσια δημοπρασία για το Σημείο Κήποι, η ΔΕΠΑ, κατά τη συγκεκριμένη Δημοπρασία, δέσμευσε δυναμικότητα [...] από το σύνολο της υπόλοιπης προς διάθεση δυναμικότητας ([...]).

326. [...] Τέλος, όσον αφορά τη δέσμευση του συνόλου δυναμικότητας από τη GAZPROM στη Βουλγαρία,

³⁰³ Βλ. Παράρτημα II, σελ. 42 επομ.

³⁰⁴ Ειδικότερα στο τμήμα «Αναζήτηση για εμπόδια εισόδου - τυχόν υφιστάμενους νομικούς ή ρυθμιστικούς περιορισμούς στην είσοδο - ομοιογένεια προϊόντος - πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού».

³⁰⁵ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5706/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

³⁰⁶ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή παροχής στοιχείων της ΔΕΠΑ.

³⁰⁷ Βλ. Παράρτημα III της υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολής της ΔΕΠΑ.

³⁰⁸ Βλ. Παραρτήματα IV-VII της υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολής της ΔΕΠΑ.

³⁰⁹ Βλ. Παράρτημα VIII της υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολής της ΔΕΠΑ.

το ζήτημα έχει εξετασθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG Comp) και μάλιστα, έχουν αναληφθεί σχετικές δεσμεύσεις από την εταιρία³¹⁰. Σε κάθε περίπτωση, η γνωστοποιούσα σημειώνει ότι με τη Gazprom μπορεί να συμβληθεί οποιοδήποτε άλλος εισαγωγέας/χονδρέμπορος φ.α. στην Ελλάδα, πέραν της ΔΕΠΑ, όπως άλλωστε ήδη συμβαίνει.

δ) Πρακτικές εκμεταλλευτικής τιμολόγησης και αποκλεισμού των ανταγωνιστών της ΕΠΑ Αττικής

327. Υποστηρίχθηκε³¹¹ ότι, λόγω της εδραιωμένης θέσης της στην ελληνική αγορά εισαγωγής και στην χονδρική αγορά προμήθειας, η ΔΕΠΑ αποτελεί «αναγκαίο εμπορικό εταίρο» για οποιαδήποτε επιχείρηση προτίθεται να πωλήσει φυσικό αέριο σε πελάτες λιανικής στην Ελλάδα και ότι με την ιδιότητά της αυτή διατηρεί, κρίσιμες ποσότητες και ασύγκριτη δυναμικότητα και ευελιξία να παραδίδει τις απαραίτητες ποσότητες φυσικού αερίου κατά τη διάρκεια του έτους, συμπεριλαμβανομένης της χειμερινής περιόδου κατά την οποία η ζήτηση για φυσικό αέριο κορυφώνεται. Επομένως, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη λιανική αγορά μπορούν με τα σημερινά δεδομένα να «απομακρυνθούν» από τη ΔΕΠΑ μόνο για περιορισμένο τμήμα των προγραμματισμένων αγορών τους, καθώς, διαφορετικά, διακινδυνεύουν να μην δύνανται να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις προμήθειάς τους, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων τους υπό το καθεστώς ασφάλειας εφοδιασμού προς τους προστατευόμενους καταναλωτές.

328. Ειδικά σε ό,τι αφορά τη χονδρική προμήθεια φυσικού αερίου εκφράζεται η ανησυχία³¹² ότι με την απόκτηση του αποκλειστικού ελέγχου της ΕΠΑ Αττικής, η ΔΕΠΑ, έχοντας υπερδεσπόζουσα θέση, τόσο στην πρωτογενή όσο και στη δευτερογενή χονδρεμπορική αγορά θα είναι σε θέση να προβεί σε πρακτικές εκμεταλλευτικής τιμολόγησης και αποκλεισμού (margin squeeze) των τρίτων ανταγωνιστών της ΕΠΑ Αττικής, με την εφαρμογή επιλεκτικών εκπτώσεων και διακριτική μεταχείριση μεταξύ πελατών της ίδιας κατηγορίας και με τα ίδια χαρακτηριστικά κατανάλωσης (σταυροειδείς επιδοτήσεις), συμπεριφορά που αντίκειται στις βασικές αρχές τιμολόγησης και διαφάνειας³¹³.

329. Περαιτέρω, το γεγονός ότι η χονδρική αγορά λειτουργεί προς το παρόν μόνο με καθεστώς διμερών συμβάσεων και η ΔΕΠΑ παραμένει ο κύριος εισαγωγέας φυσικού αερίου στην Ελλάδα θα μπορούσε να οδηγήσει τη ΔΕΠΑ στην παροχή ευνοϊκότερων συμβατικών όρων προς την ΕΠΑ Αττικής (π.χ. έλλειψη ρήτρας take or pay, ευνοϊκότεροι όροι αποπληρωμής, μικρότερες εγγυήσεις), γεγονός που θα επέτρεπε στην ΕΠΑ Αττικής να υιοθετήσει ανταγωνιστικότερες τιμές προμήθειας φυσικού αερίου³¹⁴.

³¹⁰ Βλ. σχετ. Υπόθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής AT.39816.

³¹¹ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

³¹² Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5712/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

³¹³ Το ίδιο υποστήριξε η ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ και στην παρουσίασή της μέσω διαφανειών ενώπιον της ΕΑ [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 58 επ., και σελ. 65].

³¹⁴ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5697/1.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

330. Εκφράζεται, επίσης, η ανησυχία ότι στο μέλλον η ΔΕΠΑ θα έχει μειωμένο κίνητρο να προμηθεύσει με εξίσου επωφελείς όρους τους ανταγωνιστές της ΕΠΑ Αττικής, ενώ αντίθετα θα έχει κίνητρο να προβεί σε τιμολογιακή και μη τιμολογιακή διακριτική μεταχείριση απέναντι στους ανταγωνιστές της ΕΠΑ Αττικής. Η μη τιμολογιακή διακριτική μεταχείριση περιλαμβάνει όλο το εύρος των ενεργειών που αποβλέπουν στην αύξηση του κόστους χονδρικής προμήθειας στους ανταγωνιστές, όπως εσκεμμένες καθυστερήσεις στην προσφορά και στη διεκπεραίωση των παραγγελιών, μείωση της ποιότητας των υπηρεσιών, έλλειψη ευελιξίας, μειωμένη διαφάνεια, απροθυμία επαναδιαπραγμάτευσης κ.λπ.³¹⁵.

331. Περαιτέρω εκφράζεται ο προβληματισμός³¹⁶ ότι η οντότητα που θα προκύψει από τη γνωστοποιηθείσα πράξη, ως πλήρως καθετοποιημένη επιχείρηση εισαγωγής και μεταπώλησης φυσικού αερίου που προωθεί το προϊόν της σε όλες τις βαθμίδες της αγοράς θα είναι σε θέση να προβεί σε σταυροειδείς επιδοτήσεις μεταξύ της λιανεμπορικής και χονδρικής αγοράς³¹⁷, με σκοπό την ενίσχυση της θέσης της ως βασικού προμηθευτή σε βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες, σε βάρος των οικιακών πελατών και να δημιουργήσει έτσι αποκλεισμό στην αγορά, και σημαντική βλάβη στους καταναλωτές.

332. Επισημαίνεται ότι ο στενότερος πραγματικός και δυνητικός ανταγωνιστής της ΔΕΠΑ θα ήταν η ΕΠΑ Αττικής, η οποία, με το να διαθέτει την κρίσιμη μάζα καταναλωτών στην περιοχή της Αττικής (περίπου [95-100]% μερίδιο αγοράς, ή περίπου 10-15% της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης φυσικού αερίου), θα μπορούσε να προβεί σε απευθείας εισαγωγή φυσικού αερίου, και με αυτό τον τρόπο να ανταγωνιστεί ευθέως την ΔΕΠΑ. Αναφέρεται σχετικά, ότι η ΕΠΑ Αττικής είχε ήδη προβεί στην αγορά φυσικού αερίου από εναλλακτικούς παρόχους και όχι τη ΔΕΠΑ, προκειμένου να τροφοδοτήσει με φυσικό αέριο την δευτερογενή αγορά προμήθειας σε καλύτερη τιμή από αυτήν που της παρείχε η ΔΕΠΑ. Με την εξαγορά της, αυτή η δυνατότητα πλέον εξαλείφεται³¹⁸.

Η θέση της γνωστοποιούσας

333. Σε σχέση με τους προβληματισμούς που τέθηκαν ως προς το κίνητρο / ικανότητα της ΔΕΠΑ να μειώσει την τιμή προμήθειας φ.α. στην ΕΠΑ, προκειμένου να τη μεταχειριστεί ευνοϊκά σε σχέση με τους ανταγωνιστές της, η εταιρία επισήμανε και ενώπιον της ΕΑ, ότι οι ανταγωνιστές της ΕΠΑ ως επί το πλείστον ταυτίζονται με τους ηλεκτροπαραγωγούς ή είναι μέλη μεγάλων ενεργειακών ομίλων, στους οποίους ανήκουν ηλεκτροπαραγωγοί, οι οποίοι είναι μεγάλοι πελάτες της ΔΕΠΑ και επομένως, οποιαδήποτε ευνοϊκή μεταχείριση της ΕΠΑ θα είχε ως

³¹⁵ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...]. Ανάλογος προβληματισμός προβλήθηκε και από τη ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 52].

³¹⁶ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5712/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

³¹⁷ Το ίδιο επανέλαβε η ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ και στην παρουσίασή της μέσω διαφανειών ενώπιον της ΕΑ [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 58].

³¹⁸ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5712/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

αποτέλεσμα την διατάραξη της σχέσης με αυτούς τους μεγάλους πελάτες³¹⁹.

334. Όποια και αν είναι η ειδικότερη μορφή διακριτικής μεταχείρισης (τιμολογιακή ή μη τιμολογιακή, όπως καθυστέρηση παράδοσης παραγγελιών φ.α., απροθυμία διαπραγμάτευσης των όρων προμήθειας φ.α.), υποστηρίχθηκε ότι από τη ΔΕΠΑ ελλείπει, τόσο η ικανότητα όσο και το κίνητρο να συμπεριφερθεί με διακριτικό τρόπο, όπως έχει αναλυθεί διεξοδικά από την εταιρία³²⁰ και περιγράφεται στο ανωτέρω Κεφ. «Η άποψη της γνωστοποιούσας».

335. Είναι, όμως, γεγονός και επισημαίνεται από τη ΔΕΠΑ ότι η τελευταία ήδη ελέγχει την ΕΠΑ, από κοινού με τους πωλητές και θα μπορούσε θεωρητικά ανεξάρτητα από την υπό εξέταση συναλλαγή, να έχει ήδη προβεί σε διακριτική μεταχείριση, δεδομένου μάλιστα ότι οι πωλητές δεν έχουν κάποια συμμετοχή σε άλλον παίκτη στις σχετικές αγορές φ.α. που να αντισταθμίζει το θεωρητικό κίνητρο της ΔΕΠΑ να ευνοήσει την ΕΠΑ, πράγμα το οποίο όμως από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι το έχει πράξει. Ακόμη, ως ένδειξη των κινήτρων της εταιρίας³²¹, σημειώνεται ότι η ΔΕΠΑ ουδέποτε στο παρελθόν έχει εμπλακεί σε διακριτική μεταχείριση προς όφελος της ΕΠΑ και σε βάρος των ανταγωνιστών της, παρότι, κατά τα ως άνω αναφερθέντα, θα μπορούσε να το είχε ήδη πράξει³²². Επομένως, οι όποιες σχετικές ανησυχίες δεν τεκμηριώνονται Σε κάθε όμως περίπτωση, η προβαλλόμενη επιχειρηματολογία της ΔΕΠΑ μπορεί να εκλειφθεί ως αυτοδέσμευση της εν λόγω εταιρίας ότι θα αποφύγει οποιαδήποτε διακριτική μεταχείριση προς όφελος της ΕΠΑ και σε βάρος των ανταγωνιστών της τελευταίας³²³.

ε) «Χρεώσεις ανισοζυγίου»³²⁴

336. Εκφράζεται περαιτέρω η άποψη, ότι με την πραγματοποίηση της υπό εξέταση συγκέντρωσης, η ΔΕΠΑ και η ΕΠΑ θα μπορούν να αποκλείσουν τον ανταγωνισμό από άλλους χονδρέμπορους, αφού η νέα οντότητα θα είναι σε θέση να μη μετακυλίζει στον τελικό πελάτη χρεώσεις τις οποίες μετακυλίζει στους χονδρέμπορους. Αναφέρεται ότι η ΔΕΠΑ χρεώνει τους χονδρέμπορους (χρήστες ΕΣΦΑ), με τους οποίους ανταγωνίζεται στην αγορά φυσικού αερίου, «χρεώσεις ανισοζυγίου», οι οποίες αφορούν τις χρεώσεις εξισορρόπησης που η ίδια χρεώνεται από το ΔΕΣΦΑ στα πλαίσια παροχής υπηρεσιών από τον Διαχειριστή ΕΣΦΑ λόγω ανισορροπίας του χαρτοφυλακίου της. Αυτές οι χρεώσεις, οι οποίες μετακυλίζονται στους χονδρέμπορους μέσω ετησίων συμβάσεων με τη ΔΕΠΑ αλλά και μέσω των συμβάσεων δημοπρασιών, αποτελούν εμπόδιο στον ελεύθερο ανταγωνισμό ειδικά

στη περίπτωση που η ΔΕΠΑ θα πρόσφερε σε τελικό καταναλωτή τιμή προμήθειας χωρίς τις εν λόγω χρεώσεις.

337. Προβάλλεται, επίσης, ότι η ΔΕΠΑ θα έχει κίνητρο να προβεί σε προνομιακή μεταχείριση της Ελληνική Εταιρεία Ενέργειας / ΕΠΑ, καθώς θα μπορεί να μην επιβάλλει στη θυγατρική της τις αναδρομικές χρεώσεις που η ίδια καλείται να πληρώσει στους προμηθευτές της και που επιβάλει στους λοιπούς χονδρέμπορους, με αποτέλεσμα η ΕΠΑ να έχει τη δυνατότητα προσφοράς ανταγωνιστικότερων χρεώσεων σε πελάτες λιανικής φυσικού αερίου.

Η θέση της γνωστοποιούσας

338. Σε σχέση με τους προβαλλόμενους ως άνω προβληματισμούς, η γνωστοποιούσα αντιτείνει ότι:

339. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ³²⁵, κάθε Χρήστης του ΕΣΜΦΑ υπόκειται σε χρεώσεις ή πιστώσεις Ημερήσιας Εξισορρόπησης Ενεργειακού Φορτίου (ΗΕΕΦ) (θετικής ή αρνητικής), οι οποίες προκύπτουν σε μηνιαία βάση ως το άθροισμα των αντίστοιχων ημερησίων διαφορών μεταξύ Ημερησίων Παραδόσεων (Κατανομών) και Ημερησίων Παραλαβών (Κατανομών) κάθε Χρήστη στα Σημεία Εισόδου και Εξόδου του ΕΣΜΦΑ. Στο τέλος δε κάθε έτους, ο ΔΕΣΦΑ πραγματοποιεί τον ισοσκελισμό του λογαριασμού εκκαθάρισης Εξισορρόπησης³²⁶ και εκδίδει ένα εκκαθαριστικό τιμολόγιο προς κάθε Χρήστη Μεταφοράς για το χρεωστικό ή πιστωτικό υπόλοιπο των μηνιαίων τιμολογίων του εν λόγω Χρήστη. Η ίδια δε ως ΔΕΠΑ, Χρήστης Μεταφοράς, υπόκειται στις εν λόγω χρεώσεις / πιστώσεις και όταν ένας πελάτης γίνεται Χρήστης του ΕΣΜΦΑ και αναλαμβάνει τη μεταφορά του φυσικού αερίου μόνος του, χρεώνεται ή πιστώνεται με αντίστοιχη χρέωση/πίστωση από τον ΔΕΣΦΑ.

340. Επίσης, οι ανωτέρω ημερήσιες παραδόσεις και παραλαβές εξαρτώνται όχι μόνο από τη συμπεριφορά (δήλωση - κατανάλωση) κάθε Χρήστη, αλλά και από τη συμπεριφορά (δήλωση - κατανάλωση) των λοιπών Χρηστών σε έκαστο σημείο Εισόδου ή Εξόδου, αλλά και στο Εικονικό Σημείο Δηλώσεων (ΕΣΔ), δεδομένου ότι και για τις συναλλαγές αυτές απαιτούνται Συμβάσεις Μεταφοράς (από τα Σημεία Εισόδου έως το ΕΣΔ για τον πωλητή (π.χ. ΔΕΠΑ), αφενός, και από το ΕΣΔ στα Σημεία Εξόδου για τον αγοραστή (π.χ. πελάτη δημοπρασίας), αφετέρου.

341. Σε συνέχεια των ανωτέρω, η χρέωση ανισοζυγίου που περιλαμβάνεται στις συμβάσεις της ΔΕΠΑ που περιέχουν υπηρεσίες μεταφοράς υπολογίζεται [...]. Αντιστοίχως, η χρέωση ανισοζυγίου που περιλαμβάνεται στις συμβάσεις της ΔΕΠΑ άνευ υπηρεσιών μεταφοράς (μεταξύ των οποίων και οι συμβάσεις δημοπρασίας) υπολογίζεται [...].

342. Η ύπαρξη της συγκεκριμένης χρέωσης στο τιμολογιακό σύστημα της ΔΕΠΑ αποσκοπεί [...]. Επιπλέον, ο τρόπος υπολογισμού της χρέωσης ανισοζυγίου, [...].

343. [...].

344. [...].

[...].

345. [...].

346. [...].

³²⁵ Βλ. σχετ. Κεφάλαιο 8.

³²⁶ Βλ. σχετ. Άρθρα 55 και 56 του Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

³¹⁹ Βλ. σχετ. και σελ 14 της υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολής της ΔΕΠΑ.

³²⁰ Βλ. σχετ. Παράρτημα Ι της γνωστοποίησης.

³²¹ Βλ. σχετ. Μη οριζόντιες Κατευθυντήριες Γραμμές, παρ. 45.

³²² Βλ. σχετ. σελ 15 της υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολής της ΔΕΠΑ.

³²³ Κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ, ο συνήγορος της ΔΕΠΑ Σ. Δρακακάκης απαντώντας σε σχετική διευκρινιστική ερώτηση μέλους της ΕΑ ανέφερε σχετικά τα εξής: «[...] [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 152].

³²⁴ Βλ. σχετ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5712/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

ΙΧ.2.4 Αγορά λιανικής

α) Ευελιξία - συντελεστής φορτίου (load factor) της ζήτησης των οικιακών πελατών

347. Υποστηρίζεται η άποψη ότι η ΔΕΠΑ, ως εδραιωμένος εισαγωγέας φυσικού αερίου και προμηθευτής χονδρικής, διατηρεί κρίσιμες ποσότητες και ασύγκριτη δυναμικότητα και ευελιξία να παραδίδει τις απαραίτητες ποσότητες φυσικού αερίου κατά τη διάρκεια του έτους, συμπεριλαμβανομένης της χειμερινής περιόδου κατά την οποία η ζήτηση για φυσικό αέριο κορυφώνεται³²⁷. Ως αποτέλεσμα της συναλλαγής, η ΔΕΠΑ θα αποτελεί καθετοποιημένη επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση στην αγορά προηγούμενου σταδίου (αγορά χονδρικής προμήθειας) και με ένα πολύ υψηλό μερίδιο στην αγορά επόμενου σταδίου (αγορά λιανικής προμήθειας), ιδιαιτέρως στο τμήμα λιανικής οικιακών καταναλωτών, όπου η ΕΠΑ Αττικής ήδη κατέχει, όπως προαναφέρθηκε, περίπου το ήμισυ της συνολικής αγοράς και περίπου [95-100]% στην περιοχή της Αττικής.

348. Προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι λιανέμποροι μπορούν να αντιμετωπίσουν τις εξάρσεις της ζήτησης πιο άμεσα και αποτελεσματικά, απαιτείται, κατά την άποψη αυτή, περισσότερη ευελιξία στο επίπεδο χονδρικής πώλησης φυσικού αερίου, διαφορετικά, διακινδυνεύουν να μην είναι σε θέση να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις προμήθειάς τους, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων τους υπό το καθεστώς ασφαλείας εφοδιασμού προς τους Προστατευόμενους Καταναλωτές.

Αυτό συμβαίνει κατά τους αντιλέγοντες, διότι τα προϊόντα που προσφέρονται μέσω των δημοπρασιών είναι κυρίως «δέσμες βασικού φορτίου» (base loads bands) με ελάχιστες επιλογές ως προς την ευελιξία, οι οποίες είναι κατά κύριο λόγο κατάλληλες για την προμήθεια βιομηχανικών πελατών που χαρακτηρίζονται από πολύ σταθερό προφίλ κατανάλωσης (παράγοντες υψηλού φορτίου «high load factor»), η δε ζήτηση φυσικού αερίου για οικιακούς πελάτες παρουσιάζει έξαρση κατά τη χειμερινή περίοδο και μειώνεται κατά την περίοδο του καλοκαιριού. Επομένως ο συντελεστής φορτίου (load factor) της ζήτησης του τομέα οικιακών πελατών μεταξύ Ιανουαρίου και Αυγούστου μπορεί να ξεπερνά το 25 προς 1, το οποίο σημαίνει ότι η ζήτηση φυσικού αερίου κατά τους χειμερινούς μήνες μπορεί να θέσει τους λιανεμπόρους φυσικού αερίου υπό εξαιρετική πίεση να προμηθευτούν φυσικό αέριο με σημαντικά μεγαλύτερο κόστος, προκειμένου να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις προμήθειας που έχουν έναντι των πελατών τους. Αυτό καθίσταται ακόμη σημαντικότερο ενόψει του ότι, υπό το ισχύον δίκαιο, όλοι οι λιανέμποροι φυσικού αερίου δεσμεύονται από αυστηρές υποχρεώσεις για τη διάθεση ποσοτήτων φυσικού αερίου που είναι επαρκείς για την κάλυψη της ζήτησης των Προστατευόμενων Καταναλωτών.

Η θέση της γνωστοποιούσας

349. Ειδικά ως προς την ευελιξία που απαιτείται για την προμήθεια φ.α. σε οικιακούς πελάτες³²⁸, και τη σχετική

³²⁷ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

³²⁸ Βλ. σχετ. σελ. 2 - 4 της υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας.

αναφορά στον χαμηλό Συμβατικό Συντελεστή Φορτίου για την ΕΠΑ, η γνωστοποιούσα σημειώνει τα εξής:

350. Πράγματι, ο Συμβατικός Συντελεστής Φορτίου (Load Factor ή LFC_n) εκάστου πελάτη για ένα Συμβατικό Έτος (n) εκφραζόμενος σε ημέρες αυτού διαμορφώνεται από το πηλίκο της Ετήσιας Συμβατικής Ποσότητας (ΕΣΠ) του πελάτη προς την Μέγιστη Ημερήσια Συμβατική Ποσότητα (ΜΗΣΠ) του πελάτη για το αντίστοιχο Συμβατικό Έτος (n), στρογγυλοποιημένος στη μονάδα. Κατά συνέπεια, πελάτες με σταθερό προφίλ κατανάλωσης κατά τη διάρκεια του έτους αποτελούν πελάτες υψηλού συντελεστή φορτίου ενώ αντίθετα πελάτες με εποχιακή ζήτηση και επομένως μη σταθερό προφίλ κατανάλωσης αποτελούν πελάτες χαμηλού συντελεστή φορτίου. Η ΕΠΑ είναι ένας εποχιακός πελάτης φ.α. καθώς η ζήτηση του μεγαλύτερου μέρους, επί του παρόντος, των πελατών της εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επίδραση των καιρικών συνθηκών στην οικιακή κατανάλωση, ήτοι προορίζεται κατά κύριο λόγο για θέρμανση κατά τους χειμερινούς μήνες.

351. Επομένως, η ΕΠΑ, ως έχει σήμερα, λόγω των πολύ μικρών ποσοτήτων που αγοράζει (για να πωλήσει στην αγορά λιανικής) και της εποχικότητας της ζήτησης που καλύπτει, δεν θα μπορούσε ουδέποτε να εξασφαλίσει συμφέρουσα τιμή και εν γένει καλούς οικονομικούς όρους από τον παραγωγό φ.α. και, επομένως, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί δυνητικός ανταγωνιστής της ΔΕΠΑ στην αγορά εισαγωγής / χονδρεμπορίας φ.α. Αντίθετα, οι εισαγωγείς/χονδρέμποροι που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά (επί του παρόντος, ΔΕΠΑ, [...]) προμηθεύονται πολύ μεγάλες ποσότητες φ.α. και ασκούν την εν λόγω δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με προϊόντα που καλύπτουν τις ετήσιες ανάγκες των πελατών τους.

352. Επιπλέον και βάσει των ανωτέρω, εξετάζοντας τι ακριβώς θα συνέβαινε στην αγορά φ.α. απουσία της συναλλαγής ("counterfactual"), όπως προκύπτει και από το επιχειρηματικό πλάνο της ΕΠΑ και συγκεκριμένα τις προβλέψεις της για τις πωλήσεις της μέχρι και το 2022³²⁹, η ποσότητα φ.α. που εμπορεύεται η ΕΠΑ αυξάνεται από [...] kWh ([...]) σε [...] kWh ([...]), ποσότητα [...] kWh ([...]) και εξακολουθεί να προορίζεται κατά κύριο λόγο για οικιακούς, μικρούς εμπορικούς και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες (δηλαδή, οι πωλήσεις το 2022 της ΕΠΑ στους εν λόγω πελάτες θα αποτελούν το 82,5% των συνολικών πωλήσεων της). Επομένως, η ΕΠΑ δεν είχε σκοπό να αλλάξει το επιχειρηματικό της προφίλ και να αποκτήσει πιο διευρυμένο πελατολόγιο ή πελατολόγιο με σταθερό προφίλ κατανάλωσης [...].

353. Σε κάθε περίπτωση, απουσία της Συναλλαγής, η ΔΕΠΑ που θα εξακολουθούσε να ασκεί κοινό έλεγχο επί της ΕΠΑ, με τους περιορισμούς που ισχύουν ως προς τη ροή εμπορικά ευαίσθητων πληροφοριών από την ΕΠΑ προς τη ΔΕΠΑ, δεν θα είχε κανένα επιχειρηματικό κίνητρο να επιτρέψει στη θυγατρική της εταιρία μια τέτοια μεταβολή στο επιχειρηματικό της προφίλ, δεδομένης της δραστηριοποίησης της ίδιας της ΔΕΠΑ στην χονδρική αγορά.

³²⁹ Βλ. Παραρτήματα Παραρτήματα XII και XXIV της γνωστοποίησης.

354. Αναφορικά με το κίνητρο της ΔΕΠΑ, σημειώνεται, επιπλέον, ότι ενόψει των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η τελευταία δυνάμει της υπ' αριθμ. 551/VII/2012 απόφασης της Ε.Α. (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) για τη διεξαγωγή δημοπρασιών με σκοπό τη σταδιακή μείωση του μεριδίου αγοράς της στην αγορά εισαγωγών / χονδρεμπορίας φ.α., η ΔΕΠΑ δεν θα είχε κανένα κίνητρο να αυξήσει το εν λόγω μερίδιο αγοράς, μέσω της δραστηριοποίησης της θυγατρικής της στην εν λόγω σχετική αγορά.

355. Τα ανωτέρω επιχειρήματα επανέλαβε η ΔΕΠΑ και κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ στις 13.11.2018.

β) Διακριτική μεταχείριση ως προς τις τιμές και/ή τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους

356. Από ερωτηθείσα εταιρία εκφράστηκε, επίσης, η άποψη ότι, ακόμη και αν ήθελε θεωρηθεί ότι η ΔΕΠΑ δεν θα προέβαινε σε διακριτική μεταχείριση ως προς τις τιμές σε βάρος των ανταγωνιστών της λιανεμπόρων φυσικού αερίου και διατηρούσε όμοια τα περιθώρια κέρδους που εφάρμοζε στις διμερώς διαπραγματευόμενες συμβάσεις της με όλους τους λιανεμπόρους, η ΕΠΑ Αττικής θα εξακολουθούσε να μπορεί να προσφέρει περισσότερο ανταγωνιστικές τιμές στην αγορά λιανικής συγκριτικά με τους άλλους λιανεμπόρους. Και αυτό διότι, κατά την ίδια, οι εμπορικές συνθήκες ως προς τα περιθώρια κέρδους που θα είχε η ΔΕΠΑ σε σχέση με την ΕΠΑ Αττικής, ως αποτέλεσμα της Συναλλαγής, θα ήταν τέτοιες ώστε η ΔΕΠΑ / ΕΠΑ Αττικής (ως ενιαία οντότητα) θα μπορούσε να απορροφήσει τουλάχιστον μέρος των περιθωρίων κέρδους που κανονικά εφαρμόζονται διακριτά από έναν χονδρέμπορο και έναν λιανέμπορο όταν δραστηριοποιούνται ως ανεξάρτητες οντότητες. Σημειώνεται ότι, ενώ υπό κανονικές συνθήκες, τέτοιες συνθήκες περιθωρίων κέρδους θα ήταν ευνοϊκές για τον ανταγωνισμό, όταν εφαρμόζονται από μια δεσπόζουσα εταιρία, όπως η ΔΕΠΑ, σε σχέση με τους ανταγωνιστές της στην αγορά επομένου σταδίου, μπορούν να προκαλέσουν ανησυχίες εάν έχουν ως αποτέλεσμα τη διακριτική μεταχείριση ως προς τις τιμές και/ή τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους³³⁰.

γ) Σταθμισμένο μέσο κόστος (weighted average cost) του φυσικού αερίου από αγωγό

357. Περαιτέρω, σύμφωνα με την άποψη της ίδιας ως άνω ανταγωνίστριας εταιρίας³³¹, πλέον της διακριτικής μεταχείρισης ως προς τις τιμές και τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, η συναλλαγή και η καθετοποίηση της ΔΕΠΑ που θα προκύψει από αυτήν, θα έχουν πιθανόν και άλλες αρνητικές συνέπειες σχετικά με την τιμολόγηση και την τιμολογιακή πληροφόρηση. Και τούτο διότι κατ' αυτήν, η ΔΕΠΑ εφαρμόζει μία μηνιαία φόρμουλα τιμολόγησης, η οποία συνίσταται στο σταθμισμένο μέσο κόστος (weighted average cost) του φυσικού αερίου από αγωγό (από διαφορετικές πηγές, συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγών από την Gazprom στα βουλγαρικά σύ-

νορα και από την Botas στα τουρκικά σύνορα, το οποίο προκύπτει από μία φόρμουλα φυσικού αερίου αγωγού που βασίζεται σε πετρελαιοειδή) και του κόστους επαναεριοποιημένου φυσικού αερίου ΥΦΑ από το σημείο εισόδου στη Ρεβυθούσα (το οποίο, επίσης, προκύπτει από την αντίστοιχη φόρμουλα τιμολόγησης ΥΦΑ που βασίζεται σε άλλα πετρελαιοειδή). Ενώ το κόστος του φυσικού αερίου από αγωγό και του ΥΦΑ προσδιορίζονται εκ των προτέρων και είναι γνωστά στους πελάτες της ΔΕΠΑ, το πραγματικό μείγμα των δύο συστατικών (φυσικό αέριο από αγωγό έναντι επαναεριοποιημένου ΥΦΑ) δεν γνωστοποιείται παρά μόνον κατόπιν της παράδοσης του φυσικού αερίου. Έτσι, το μείγμα της φόρμουλας καθορίζεται και κοινοποιείται στη συγκεκριμένη ανταγωνίστρια εταιρία, η οποία αποτελεί και πελάτη της ΔΕΠΑ, το μήνα (μήνας M + 1) μετά τον μήνα που πραγματοποιείται η σχετική προμήθεια φυσικού αερίου (μήνας M), πράγμα που σημαίνει ότι αναπροσαρμοζέται στις τιμές μπορεί να εφαρμοστούν αναδρομικά. Επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο, κατά την άποψη αυτή, η ΔΕΠΑ μετακυλύει όλον τον κίνδυνο στους πελάτες της, χωρίς να τους δίνει την ευκαιρία να αντισταθμίσουν έστω αυτόν τον κίνδυνο, προσδιορίζοντας τις τιμές των υποκείμενων προϊόντων πετρελαιοειδών ως προς τις φόρμουλες των αγωγών και ΥΦΑ. Οι εταιρίες, ως εκ τούτου, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη ανταγωνίστρια, υπόκεινται πάντοτε στις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις των τιμών των πετρελαιοειδών και του μείγματος μεταξύ του φυσικού αερίου αγωγού και ΥΦΑ, τα οποία συνιστούν τη βάση του κόστους φυσικού αερίου της ΔΕΠΑ.

358. Κατά την ίδια εταιρία, με την πραγματοποίηση της υπό εξέταση συγκέντρωσης η ΔΕΠΑ θα ασκεί πλήρη έλεγχο του κόστους των ανταγωνιστών: η ίδια θα μπορεί να μειώσει το «κόστος καλαθιού» των προϊόντων της εξαγοραζόμενης πρώην ΕΠΑ Αττικής, κίνηση στην οποία θα μπορεί να προβεί επιλεκτικά, καθώς είναι ο κύριος εισαγωγέας φυσικού αερίου στη χώρα και μπορεί να επιλέξει να κατευθύνει το «φθηνότερο» φυσικό αέριο της προς την νεοαποκτηθείσα θυγατρική της, και όχι προς άλλους πελάτες της (δυναμικούς ανταγωνιστές της). Από τη στιγμή που θα ενσωματωθεί με τη ΔΕΠΑ, η ΕΠΑ Αττικής θα έχει πλήρη πρόσβαση στο μείγμα από φόρμουλες τιμολόγησης. Αυτό θα δίνει στη ΕΠΑ Αττικής όχι μόνο πλεονέκτημα ως προς τα κόστη - καθώς τίποτα δεν θα εμποδίσει τη ΔΕΠΑ να εφαρμόζει στην ΕΠΑ Αττικής ένα πιο ευνοϊκό μείγμα της φόρμουλας τιμολόγησης, συγκριτικά με άλλους λιανεμπόρους - αλλά και τη δυνατότητα να αντισταθμίσει τον κίνδυνό της, όπως, επίσης και πρόσβαση στη βάση του κόστους των άμεσων ανταγωνιστών της.

Η θέση της γνωστοποιούσας

359. Αναφορικά με τις αμέσως παραπάνω παραγράφους (ζ) και (στ), και σε συνδυασμό με τη φόρμουλα τιμολόγησης της ΔΕΠΑ και το γεγονός ότι οι πελάτες της δεν γνωρίζουν εκ των προτέρων, παρά μόνο μετά την παράδοση φ.α., το μεσοσταθμισμένο κόστος της ΔΕΠΑ, και τους προβληματισμούς για το κατά πόσο η ΕΠΑ θα μπορούσε να το γνωρίζει, λόγω της σχέσης της με τη ΔΕΠΑ, έχοντας έτσι προβάδισμα έναντι των αντα-

³³⁰ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

³³¹ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018 απαντητική επιστολή της [...].

γωνιστών της ή και κατά πόσο η ΔΕΠΑ θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει πιο ευνοϊκό μείγμα φ.α. από άποψη μεσοσταθμισμένου κόστους φ.α., η γνωστοποιούσα³³² σημείωσε τα εξής:

360. Στο πλαίσιο του τιμολογιακού συστήματος της ΔΕΠΑ, η χρέωση γίνεται για τη συνολική ποσότητα εκάστου πελάτη [...].

361. Σημειώνεται ότι [...], το ως άνω τιμολογιακό σύστημα εφαρμόζεται αδιάκριτα σε όλες τις κατηγορίες πελατών της ΔΕΠΑ (Η/Π, Μεγάλοι Βιομηχανικοί, ΕΠΑ).

362. [...] Επομένως, είναι επιχειρηματικά απρόσφορο και επιζήμιο για τη ΔΕΠΑ να τιμολογήσει έναν οποιοδήποτε πελάτη της, λ.χ. την ΕΠΑ, με σταθερή προβλέψιμη τιμή, διότι κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι θα επωμιστεί η ίδια το ρίσκο όλων των προαναφερθέντων κινδύνων. Αυτό το γεγονός μειώνει την ικανότητά της αλλά και εξαλείφει οποιοδήποτε κίνητρό της να προβεί στην ως άνω διακριτική μεταχείριση υπέρ της ΕΠΑ.

ΙΧ.3 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΗΣ³³³

363. Η παρεμβαίνουσα ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ υποστήριξε ότι η υπό κρίση συγκέντρωση έχει χαρακτηριστικά τόσο οριζόντιας όσο και μη οριζόντιας συγκέντρωσης όπως ακολούθως αναλύονται:

Οριζόντιες επιπτώσεις³³⁴

364. Στην υπό εξέταση συγκέντρωση σημαντικές, κατά τα αναφερόμενα στην Παρέμβαση, αναμένονται να είναι οι αρνητικές, οριζόντιες επιπτώσεις της μη συντονισμένης συμπεριφοράς³³⁵ στις εξής αγορές φυσικού αερίου μετά τη συγκέντρωση:

α) Στη δευτερογενή αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου, αφενός μεν με την παρεμπόδιση από μέρους της ΔΕΠΑ της δραστηριοποίησης της ΕΠΑ Αττικής στη χονδρική (ενώ η ΕΠΑ Αττικής ξεκίνησε να δραστηριοποιείται και εκτός Αττικής, στη χονδρική προμήθεια φυσικού αερίου) και αφετέρου η ΔΕΠΑ θα μπορεί να εμποδίσει την ΕΠΑ Αττικής να αναζητήσει άλλο προμηθευτή χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου³³⁶.

β) Στη λιανική προμήθεια φυσικού αερίου, καθώς με την εξαγορά της ΕΠΑ Αττικής απαλείφεται ο κίνδυνος ανταγωνισμού μεταξύ των δύο αυτών επιχειρήσεων, που ήδη από 1.1.2018 αποτελούν, όπως υπενθυμίζει το τρίτο μέρος, ευθέως ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και στην υποαγορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και οικια-

³³² Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας.

³³³ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 Παρέμβαση της εταιρίας ΜΟΤΟΡΟΙΛ ΕΛΛΑΣ Διυλιστήρια Κορίνθου ΑΕ κατά της εξαγοράς από τη ΔΕΠΑ ποσοστού μετοχών της ΕΠΑ Αττικής και της ΕΔΑ Αττικής.

³³⁴ Βλ. σχετ. σελ. 28-37 της Παρέμβασης, ιδίως δε σελ. 30-37, παρ. 60 επ.

³³⁵ Όσον αφορά στις επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς η εταιρία αναφέρει ότι συγχωνεύσεις σε αγορές που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης μπορεί να εμποδίσουν σημαντικά τον ανταγωνισμό, επειδή αυξάνουν την πιθανότητα συντονισμού της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων και με τον τρόπο αυτό και την πιθανότητα αύξησης των τιμών, ακόμη και χωρίς προσφυγή σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ ή του άρθρου 1 ν. 3959/201. Βλ. σχετ. Παρ. 79 Παρέμβασης.

³³⁶ Βλ. παρ. 72-73 Παρέμβασης.

κών καταναλωτών, στην προμήθεια πλήθους πελατών της λιανικής, δηλαδή, τόσο για μεγάλους βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες όσο και μικρότερους αλλά και καταναλωτές. Η συγκέντρωση θα αποκλείσει την ανταγωνιστική πίεση που ασκεί η μια επιχείρηση στην άλλη, δίνοντας τη δυνατότητα στη ΔΕΠΑ να αυξήσει επικερδώς τις τιμές της, όχι μόνο στη χονδρική αλλά και στη λιανική προμήθεια φυσικού αερίου στην Αττική³³⁷. Η παρεμβαίνουσα ανέφερε ότι η ΕΠΑ Αττικής είχε ήδη προβεί σε αναζήτηση αγοράς φυσικού αερίου από εναλλακτικούς παρόχους και όχι τη ΔΕΠΑ προκειμένου να τροφοδοτήσει με φυσικό αέριο τη δευτερογενή αγορά χονδρικής προμήθειας αλλά και τη λιανική σε καλύτερη τιμή από αυτήν που της παρείχε η ΔΕΠΑ. Η ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ επισημαίνει ότι ωφελήθηκε από αυτήν την ανταγωνιστική διαδικασία, αγοράζοντας φυσικό αέριο σε καλύτερη τιμή από την ΕΠΑ Αττικής για το [...] των αναγκών της για το έτος 2016. Με την εξαγορά της ΕΠΑ Αττικής αυτή η δυνατότητα πλέον εξαλείφεται³³⁸. Περαιτέρω, εάν εγκριθεί η υπό εξέταση συγκέντρωση η ΔΕΠΑ θα αποκτήσει πρόσβαση στο βιομηχανικό, εμπορικό και οικιακό πελατολόγιο της πρώην ΕΠΑ Αττικής, αποκτώντας έτσι δεσπόζουσα θέση σε όλες τις αγορές προμήθειας φυσικού αερίου, χονδρικής και λιανικής, και στην Αττική, δηλαδή σε ολόκληρη την Ελλάδα³³⁹.

γ) Ως προς την αγορά εισαγωγής - πρωτογενούς αγοράς προμήθειας φυσικού αερίου, η παρεμβαίνουσα υποστηρίζει ότι η ΕΠΑ Αττικής είναι ο αμεσότερος δυνητικός ανταγωνιστής της ΔΕΠΑ στην εισαγωγή φυσικού αερίου καθώς έχει μεγάλο πελατολόγιο στη λιανική που της επιτρέπει να μπορεί να προβλέπει με ασφάλεια τις απαιτούμενες ποσότητες κατανάλωσης³⁴⁰.

δ) Ως προς την αγορά ανάπτυξης / συντήρησης δικτύου διανομής και αγορά διανομής φυσικού αερίου στην Αττική, η παρεμβαίνουσα ισχυρίζεται ότι η δεσπόζουσα θέση της ΔΕΠΑ ενισχύεται περαιτέρω με την ταυτόχρονη εξαγορά της ΕΔΑ Αττικής και την απόκτηση του μονοπωλίου και στην αγορά αυτή³⁴¹.

Κάθετες επιπτώσεις³⁴²

365. Κάθετες επιπτώσεις έχει, σύμφωνα με τη ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, η σκοπούμενη συγκέντρωση επειδή η ΔΕΠΑ θα αποκτήσει τον αποκλειστικό έλεγχο: α) σε έναν από τους κύριους πελάτες της στη χονδρική προμήθεια φυσικού αερίου και β) στον βασικό προμηθευτή της στις υπηρεσίες διανομής αερίου σε επιχειρήσεις και οικιακούς χρήστες στη μεγαλύτερη αγορά της Ελλάδας, την Αττική³⁴³.

366. Η εταιρία αναφέρει ότι η καθετοποίηση της ΔΕΠΑ, που θα προκύψει εάν αυτή αποκτήσει τον έλεγχο της ΕΔΑ Αττικής, θα έχει ποικίλα δυσμενή αποτελέσματα στον ανταγωνισμό.

367. Όσον αφορά στις επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς τα πιθανά προβλήματα που θα προκύψουν είναι τα ακόλουθα:

³³⁷ Παρ. 74 Παρέμβασης.

³³⁸ Παρ. 75 Παρέμβασης.

³³⁹ Παρ. 76 Παρέμβασης.

³⁴⁰ Παρ. 77 Παρέμβασης.

³⁴¹ Παρ. 78 Παρέμβασης.

³⁴² Βλ. σχετ. σελ. 38-53 της Παρέμβασης, παρ. 80 επ.

³⁴³ Παρ. 58 Παρέμβασης.

Επιπτώσεις στην ανάπτυξη και χρήση του δικτύου από την απόκτηση ελέγχου της ΕΔΑ Αττικής.

368. Με τη σκοπούμενη συγκέντρωση η ΔΕΠΑ θα αποκτήσει, κατά την παρεμβαίνουσα, τον αποκλειστικό έλεγχο της ΕΔΑ Αττικής. Η νέα οντότητα θα μπορεί να δημιουργεί τεχνικά εμπόδια στην ελεύθερη ανάπτυξη του ανταγωνισμού όσον αφορά στην πρόσβαση στο δίκτυο διανομής και στην ταχύτητα ανταπόκρισης σε αιτήματα άλλων προμηθευτών, με αρνητικές συνέπειες όσον αφορά:

α) στην αποτελεσματικότητα του δικαιώματος των καταναλωτών να αλλάξουν πάροχο φυσικού αερίου (switching) και

β) στη δυνατότητα ανταγωνιστών του ομίλου ΔΕΠΑ στον κλάδο της προμήθειας φυσικού αερίου να εισέλθουν στην αγορά.

369. Ο διαχειριστής διανομής, επηρεαζόμενος από τη μητρική του ΔΕΠΑ, θα μπορεί να προκαλεί, για παράδειγμα, καθυστερήσεις, στην εξυπηρέτηση αιτημάτων άλλων προμηθευτών, οι οποίοι στοχεύουν να αποσπάσουν πελάτες της ΔΕΠΑ επηρεάζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα διείσδυσης μιας νεοεισερχόμενης ανταγωνιστικής επιχείρησης, έχοντας εν τέλει τη δυνατότητα να καθορίσει τη βιωσιμότητά της³⁴⁴.

370. Επίσης, κατά την ίδια, σε περίπτωση σύζευξης προμήθειας και διανομής, δεν θα υπάρχει κίνητρο για τον εκσυγχρονισμό διαδικασιών της ΕΔΑ Αττικής (π.χ. μέσω εγκατάστασης smart meters) ή τη στελέχωση σε αναγκαίο ανθρώπινο δυναμικό, καθώς κάτι τέτοιο θα εξυπηρετούσε την αποτελεσματική διαδικασία αλλαγής παρόχου (switching) αλλά και την καλύτερη πληροφόρηση του ανταγωνισμού για τις καταναλώσεις της αγοράς φυσικού αερίου³⁴⁵.

371. Έτσι η ΕΔΑ Αττικής θα έχει κάθε κίνητρο να καθυστερεί, προς όφελος των εταιριών του ομίλου, τη διαδικασία αλλαγής παρόχου, ενώ ταυτόχρονα, θα έχει και χρονικό προβάδισμα, ώστε να αντιδράσει και να διατηρήσει το πελατολόγιό της με αντιπροσφορά, τακτική την οποία, μάλιστα, δεν θα ακολουθούσε σε άλλη περίπτωση για άλλους καταναλωτές, για τους οποίους δε θα έχει κίνητρο να προσφέρει γενικά χαμηλές τιμές. Με τον τρόπο αυτό η ΔΕΠΑ αφενός θα προβαίνει σε διακριτική τιμολόγηση των πελατών της, αφετέρου θα αποκλείει τους ανταγωνιστές της³⁴⁶.

372. Περαιτέρω κατά την παρεμβαίνουσα, η εταιρία διανομής ΕΔΑ Αττικής θα είναι, επίσης, σε θέση να συγκεντρώνει έγκαιρα την πληροφόρηση των κινήσεων των ανταγωνιστών της εμπορικής δραστηριότητας της ΔΕΠΑ (υφιστάμενη ΔΕΠΑ Εμπορίας και Εταιρεία Προμήθειας Φυσικού Αερίου / Ελληνική Εταιρεία Ενέργειας), ενδεικτικά μέσω των αιτημάτων νέων συνδέσεων ή/και επεκτάσεων προς τη ΕΔΑ Αττικής από τους προμηθευτές φυσικού αερίου με οφέλη στην κατανόηση των κινήτρων και σχεδίων των ανταγωνιστών στην γεωγραφική της περιοχή με συνέπεια τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών και την εκμετάλλευση των καταναλωτών³⁴⁷.

³⁴⁴ Παρ. 87 Παρέμβασης.

³⁴⁵ Παρ. 88 Παρέμβασης.

³⁴⁶ Παρ. 89 Παρέμβασης.

³⁴⁷ Παρ. 90 Παρέμβασης.

373. Επίσης, ένα ακόμη σχετικό ζήτημα που αναφέρεται συχνά στις περιπτώσεις σύζευξης δικτύων διανομής και προμήθειας σχετίζεται με τα κίνητρα δημιουργίας, επέκτασης, συντήρησης και λειτουργίας δικτύων. Μια καθετοποιημένη επιχείρηση έχει κάθε κίνητρο να επενδύει σε δίκτυα στα οποία αναμένει να έχει επιπρόσθετα οφέλη και από την προμήθεια φυσικού αερίου καθ' υπόδειξη της εμπορικής της δραστηριότητας, ενώ ενδέχεται να ευνοεί τις λοιπές εταιρίες του ομίλου³⁴⁸. Η εταιρία αναφέρει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει διαπιστώσει σε έρευνά της για την αγορά φυσικού αερίου στα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια σειρά από προβλήματα ανταγωνισμού που δημιουργεί η καθετοποίηση προμήθειας και διανομής όπως ενδεικτικά αναφέρει: «[ο]ι νεοεισερχόμενοι συχνά δεν διαθέτουν πραγματική πρόσβαση σε δίκτυα (καθώς και, στον κλάδο του αερίου, σε αποθήκευση και τερματικούς σταθμούς υδροποιημένου φυσικού αερίου) παρά τις ισχύουσες διατάξεις περί διαχωρισμού. Υπάρχουν υποψίες ότι οι διαχειριστές του δικτύου / της υποδομής ευνοούν τις θυγατρικές τους (διάκριση). Η κάθετη ενοποίηση οδηγεί επίσης σε μια κατάσταση όπου οι επιχειρησιακές και επενδυτικές αποφάσεις δεν λαμβάνονται με γνώμονα το συμφέρον της λειτουργίας του δικτύου/της υποδομής, αλλά επί τη βάση των συμφερόντων προμήθειας της ενοποιημένης επιχείρησης (συμπεριλαμβανομένης της σύνδεσης δικτύου για ανταγωνιστικούς σταθμούς παραγωγής ενέργειας)[...]».

Δυνατότητα εφαρμογής πρακτικών "margin squeeze" και σταυροειδών επιδοτήσεων με την απόκτηση ελέγχου της ΕΔΑ Αττικής.

374. Κατά την παρεμβαίνουσα η απόκτηση του αποκλειστικού ελέγχου της εταιρίας ΕΔΑ Αττικής από τον όμιλο ΔΕΠΑ θα επιτρέψει στον τελεταίο, να προβεί σε διακριτική μεταχείριση υπέρ των πελατών του και σε βάρος των πελατών άλλων προμηθευτών στην εν λόγω αγορά (που είναι και η μεγαλύτερη σε όγκο και αξία της Ελλάδας).

375. Προς τούτο επικαλείται την υπόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής RWE³⁴⁹, στην οποία εξετάσθηκαν, τόσο πρακτικές άρνησης πρόσβασης στο δίκτυο όσο και margin squeeze από την καθετοποιημένη εταιρία φυσικού αερίου και εν τέλει έχουν ληφθεί δεσμεύσεις στην κατεύθυνση της εκποίησης (divestment) του δικτύου διανομής και μεταφοράς φυσικού αερίου σε τρίτο αγοραστή, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα σχετικά ζητήματα ανταγωνισμού³⁵⁰.

376. Η παρεμβαίνουσα επισημαίνει περαιτέρω ότι αν εγκριθεί από την Επιτροπή Ανταγωνισμού η υπό εξέταση συγκέντρωση, στις περιπτώσεις όπου οι μεγάλοι καταναλωτές φυσικού αερίου προβαίνουν σε διαγωνισμούς ζητώντας συνδυαστική προσφορά ή εκπτώσεις, τόσο στην τιμή προμήθειας όσο και στην τιμή μεταφο-

³⁴⁸ Παρ. 91 Παρέμβασης.

³⁴⁹ Βλ. σχετ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 18.3.2009, Case COMP 39.402 REWE GAS Foreclosure ως σχετικό 7 στην Παρέμβαση, διαθέσιμο στα αγγλικά στην ιστοσελίδα <http://ec.europa.eu/competition/anlitrust/cases/dec docs/39402/39402 576 l.pdf>.

³⁵⁰ Παρ. 94 Παρέμβασης.

ράς του φυσικού αερίου στα Σημεία Εισόδου Δικτύων Διανομής (ΣΕΔΔ), η καθετοποιημένη ΔΕΠΑ θα μπορεί πολύ ευχερώς, να μειώσει πολύ έως και να μηδενίσει την προσφερόμενη τιμή για την μεταφορά αερίου (διότι έχει τη δυνατότητα να την μετακυλήσει σε ένα πολύ μεγάλο αριθμό πελατών στην ίδια γεωγραφική περιοχή), προσφέροντας, έτσι, ένα εξαιρετικά οικονομικό πακέτο κόστους προμήθειας και αποκλείοντας οποιονδήποτε ανταγωνισμό στην περιοχή τους. Επισημαίνει, επίσης, ότι τη δυνατότητα εξοικονόμησης αυτού του κόστους δεν έχουν άλλοι που δραστηριοποιούνται στην αγορά προμήθειας, ούτε, βεβαίως, οποιοσδήποτε νεοεισερχόμενος π.χ. στην περιοχή της Αθήνας, λόγω της μη συγκέντρωσης κρίσιμης μάζας στα ΣΕΔΔ, ώστε να είναι σε θέση να επιμερίσουν τα κόστη μεταφοράς με τον τρόπο που επιθυμούν (π.χ. με μειωμένες - σταθερές χρεώσεις μεταφοράς σε βιομηχανικούς πελάτες συγκεκριμένου ΣΕΔΔ και το υπόλοιπο κόστος μεταφοράς που έχει χρεωθεί από τον ΔΕΣΦΑ επιμερισμένο στους υπόλοιπους τελικούς οικιακούς - εμπορικούς πελάτες που είναι συνδεδεμένοι στο συγκεκριμένο ΣΕΔΔ).

377. Τονίζει, επίσης, ότι όταν ο δυνητικός ανταγωνιστής της πλήρως καθετοποιημένης ΔΕΠΑ επιχειρεί να αποκτήσει πελάτη προσφέροντας πακέτο τιμής για την προμήθεια (συμπεριλαμβανομένων χρεώσεων μεταφοράς και διανομής) του φυσικού αερίου, δεν θα είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί υφιστάμενο χαρτοφυλάκιο πελατών στα Σημεία Εισόδου Δικτύων Διανομής, ώστε να επιμερίζει όπως θέλει, και ενδεχομένως διακριτικά και «αυθαίρετα», τα κόστη μεταφοράς σε συγκεκριμένες κατηγορίες πελατών κατά το συμφέρον του. Ισχυρίζεται η ίδια περαιτέρω ότι ο έλεγχος των χρεώσεων μεταφοράς και διανομής (που είναι ρυθμιζόμενες) είναι στην πράξη, εξαιρετικά δύσκολος, έως αδύνατος, και στο πλαίσιο αυτό κρίνει ότι η τυχόν επιβολή σχετικής συμπεριφορικής δέσμευσης στο πλαίσιο έγκρισης της συγκέντρωσης θα ήταν παντελώς αλυσιτελής, αφού η σχετική υποχρέωση υπάρχει ούτως ή άλλως, και δεν μπορεί ευχερώς να ελεγχθεί στην πράξη, ούτε από τη ΡΑΕ ούτε από την Επιτροπή Ανταγωνισμού³⁵¹.

378. Πιθανολογείται περαιτέρω από την παρεμβαίνουσα πως με την απόκτηση του πλήρους ελέγχου της ΕΔΑ Αττικής, υφίσταται το ενδεχόμενο χειραγώγησης από τη ΔΕΠΑ των χρεώσεων διανομής και μεταφοράς προς όφελός της, μέσω σταυροειδών επιδοτήσεων, ενώ η ίδια εκτιμά ότι θα επιβαρυνθούν οικονομικά οι τελικοί οικιακοί καταναλωτές έναντι των υπολοίπων κατηγοριών πελατών (βιομηχανικοί, εμπορικοί κ.τ.λ.), όπου ο ανταγωνισμός για την απόκτηση μεριδίου αγοράς είναι εντονότερος³⁵².

379. Υποστηρίζεται, επίσης, στην παρέμβαση ότι η ΕΔΑ Αττικής θα προβαίνει σε προσφορές διανομής φυσικού αερίου (χωρίς να έχει περιθώριο κέρδους) προς το σκοπό διατήρησης των μεγάλων εμπορικών πελατών της πρώην ΕΠΑ Αττικής και οι όποιες απώλειες από αυτού του είδους την εμπορική πολιτική θα αντισταθμίζο-

νται από τις χρεώσεις διανομής που γίνονται σε άλλες κατηγορίες καταναλωτών φυσικού αερίου, οι οποίοι δεν έχουν ούτε τη δύναμη ούτε και την πληροφόρηση για να αντιδράσουν³⁵³.

Διακριτική μεταχείριση στην προμήθεια φ.α. από την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου της εταιρίας ΕΠΑ Αττικής - αποκλεισμός των ανταγωνιστών

380. Επίσης, με την απόκτηση του αποκλειστικού ελέγχου της ΕΠΑ Αττικής, η ΔΕΠΑ θα αποκτήσει, ουσιαστικά, υπερδεσπόζουσα θέση και στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου στη μεγαλύτερη γεωγραφική αγορά της Ελλάδας, στην Αττική, θέση που δεν έχει μεταβληθεί, παρά την απελευθέρωση από 1.1.2018 της εν λόγω αγοράς, αφού, όπως αναφέρει (η παρεμβαίνουσα), αρκετούς μήνες μετά την πλήρη απελευθέρωση της λιανικής αγοράς διαπιστώνεται ότι το ποσοστό πελατών που έχει επιλέξει διαφορετικό πάροχο φυσικού αερίου είναι πολύ μικρό, και, συνεπώς, το μονοπώλιο της πρώην ΕΠΑ Αττικής και πλέον Εταιρείας Παροχής Αερίου Αττικής / Ελληνικής Εταιρείας Ενέργειας θα το αποκτήσει αυτούσιο η ΔΕΠΑ³⁵⁴.

381. Ειδικότερα, η παρεμβαίνουσα επισημαίνει, ότι σε περίπτωση έγκρισης της σκοπούμενης καθετοποίησης, η ΔΕΠΑ έχοντας υπερδεσπόζουσα θέση στη χονδρική αγορά προμήθειας φυσικού αερίου, θα είναι σε θέση να προβεί σε πρακτικές διακριτικής τιμολόγησης, αφού θα κληθεί να προμηθεύει, τόσο την μόλις αποκτηθείσα θυγατρική της που δραστηριοποιείται (με ήδη μονοπωλιακά ποσοστά) στην αγορά λιανικής πώλησης φυσικού αερίου, όσο και εταιρίες νεοεισερχόμενες στην αγορά της λιανικής. Δεδομένου του κινήτρου που θα έχει για τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών, θα έχει κάθε λόγο να ακολουθήσει αντίστοιχες πρακτικές³⁵⁵.

382. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται από την παρεμβαίνουσα, ότι η ΔΕΠΑ θα ασκεί πλήρη έλεγχο του κόστους των ανταγωνιστών και θα μειώνει έτσι το καλούμενο «κόστος καλαθιού» των προϊόντων της θυγατρικής της εταιρίας προμήθειας, κίνηση στην οποία, κατά την ίδια, μπορεί να προβεί επιλεκτικά, καθώς είναι ο κύριος εισαγωγέας φυσικού αερίου στη χώρα και μπορεί να επιλέξει να κατευθύνει το «φθηνότερο» φυσικό αέριο της προς την νεοαποκτηθείσα θυγατρική της, και όχι προς άλλους πελάτες της / δυνητικούς ανταγωνιστές της³⁵⁶.

383. Υπό το πρίσμα αυτό, είναι γενικώς πιθανό, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ³⁵⁷, ότι η πλήρως καθετοποιημένη ΔΕΠΑ θα είναι σε θέση να προβαίνει σε επιλεκτικές εκπτώσεις, κάνοντας διακρίσεις μεταξύ πελατών της ίδιας κατηγορίας και με τα ίδια χαρακτηριστικά κατανάλωσης (σταυροειδείς επιδοτήσεις) και μεταξύ της λιανεμπορικής και χονδρεμπορικής αγοράς με σκοπό την ενίσχυση της θέσης της ως βασικού προμηθευτή σε βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες, σε βάρος των οικιακών πελατών και να δημιουργεί αποκλεισμό στην αγορά και σημαντική βλάβη στους καταναλωτές, αφού

³⁵³ Παρ. 98 Παρέμβασης.

³⁵⁴ Παρ. 100-101 Παρέμβασης.

³⁵⁵ Παρ. 102 Παρέμβασης.

³⁵⁶ Παρ. 103 Παρέμβασης.

³⁵⁷ Βλ. και Πρακτικά Συνεδρίασης 13.11.2018, σελ. 57.

³⁵¹ Παρ. 96 Παρέμβασης.

³⁵² Παρ. 97 Παρέμβασης. Βλ. επίσης Πρακτικά Συνεδρίασης 13.11.2018, σελ. 54 (παρουσίαση με διαφάνειες από ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ).

θα είναι πρακτικά αδύνατο άλλοι προμηθευτές να κερδίσουν ή να διατηρήσουν μεσοπρόθεσμα ένα μερίδιο της αγοράς, ενώ λειτουργεί και αποτρεπτικά για την είσοδο νέων προμηθευτών στην αγορά.

384. Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές, κατά την παρεμβαίνουσα, ότι τέτοιες πρακτικές διακριτικής τιμολόγησης συνεπάγονται τη μετακύλιση του κόστους μεταφοράς όχι μόνο στους ανταγωνιστές της (που εξαρτώνται από τις υπηρεσίες και τα κόστη διανομής) αλλά και στους τελικούς καταναλωτές.

385. Ενδεικτικό, κατά τη ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ, της προβλεπόμενης επιδείνωσης του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος ήταν πρόσφατο δημοσίευμα που ανέφερε πως η προαναγγελθείσα είσοδος της ΔΕΗ στη λιανική αγορά φυσικού αερίου μετατίθεται για το 2019³⁵⁸.

Κάθετη στεγανοποίηση λόγω καθετοποίησης της εισαγωγής και διανομής φ.α. και η ανταγωνιστική συμπεριφορά του ομίλου ΔΕΠΑ γενικότερα

386. Περαιτέρω, η ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ επικαλούμενη έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία διαπιστώνει, ειδικά, ότι βλαπτική, εξ απόψεως δικαίου του ανταγωνισμού, αποδεικνύεται η ενοποίηση παραγωγής / εισαγωγών και διανομής στο πλαίσιο του ίδιου ομίλου³⁵⁹, ανέφερε ότι η καθετοποίηση της προμήθειας και της διανομής και η συγκέντρωσή τους στον όμιλο ΔΕΠΑ θα λειτουργήσει απολύτως βλαπτικά για τον ανταγωνισμό και ενάντια στο συμφέρον του τελικού καταναλωτή για ανταγωνιστικές τιμές³⁶⁰.

387. Όσον αφορά στις επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς ανησυχία φαινόταν να δημιουργεί η πιθανή συμμετοχή της εταιρίας στόχου ΕΠΑ Αττικής σε επικείμενο πλειστηριασμό ποσοτήτων φυσικού αερίου από τη ΔΕΠΑ εντός του Νοεμβρίου του 2018. Σύμφωνα με τη ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ, η συμμετοχή της υπό εξαγορά εταιρίας εύλογα δημιουργούσε ανησυχία για τη δυνατότητα συμπαίγνιας, συνεννόησης ή εναρμόνισης της συμπεριφοράς της με τη ΔΕΠΑ, προς το σκοπό της αύξησης της τιμής του φυσικού αερίου. Στο πλαίσιο αυτό η ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ πρότεινε όπως η ΕΑ εξετάσει την απαγόρευση της δυνατότητας της υπό εξαγορά εταιρίας να συμμετάσχει στον εν λόγω πλειστηριασμό, ανεβάζοντας πιθανόν την τιμή αγοράς ποσοτήτων φυσικού αερίου για τους λοιπούς συμμετέχοντες προς όφελος της εξαγοράζουσας³⁶¹.

Συσπειρωτικές επιπτώσεις³⁶²

388. Η συγκέντρωση έχει, σύμφωνα με τη ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ, και συσπειρωτικές επιπτώσεις, αφού η ΔΕΠΑ με τη σκοπούμενη συγκέντρωση θα αποκτήσει τον αποκλειστικό έλεγχο εταιρίας που διαθέτει δραστηριότητα στη

³⁵⁸ Βλ. σχετ. άρθρο της 25.9.2018 στην energypress, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://energypress.gr/news/paeigia-2019-i-drastirioiisi-tis-dei-sti-lianiki-tov-fvsikov-aerion-aisiodoxes-oi-ektimisais?sort=befcombine=publishedat%20ASC>, που παρατίθεται και ως σχετικό 8 στην Παρέμβαση.

³⁵⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Έρευνα δυνάμει του άρθρου 17 του κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1/2003 στον ευρωπαϊκό κλάδο του αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας (Τελική Έκθεση) SEC(2006)1724 COM/2006/0851 τελικό, παρ. 20, συνημμένη ως Σχετικό 3 στην Παρέμβαση.

³⁶⁰ Παρ. 109 επ. Παρέμβασης.

³⁶¹ Παρ. 115 Παρέμβασης.

³⁶² Βλ. σχετ. σελ. 54-55 της Παρέμβασης, παρ. 118 επ.

γεινιάζουσα αγορά προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος, με σκοπό τη συνδυαστική πώληση φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας σε κάποιους από τους 330.000 πελάτες της.

389. Ζήτημα, αντίστοιχα, είναι πιθανόν να προκύψει και όσον αφορά το δίκτυο σταθμών ανεφοδιασμού με συμπιεσμένο φυσικό αέριο (πρατήρια CNG) για την αυτοκίνηση, καθώς σύμφωνα με τη ΜΟΗ, στη συγκεκριμένη αγορά η ΔΕΠΑ αποτελεί μονοπώλιο.

390. Μάλιστα, σύμφωνα με την παρεμβαίνουσα, η εκτίμηση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς η πλειοψηφία των οχημάτων που κινούνται με φυσικό αέριο βρίσκεται στην Αττική, περιοχή στην οποία η ΔΕΠΑ αναμένεται πως θα καταχραστεί την δεσπόζουσα θέση της. Επισημάνθηκε, σχετικά, πως στην περίπτωση που η ΔΕΠΑ αποκτούσε τον έλεγχο της ΕΔΑ Αττικής, δηλαδή, και τη διαχείριση του δικτύου διανομής, η εταιρία θα μπορεί να επηρεάσει τα σχέδια ανάπτυξης δικτύου διανομής σε περιοχές που έχει συμφέρον να αναπτύξει πρατήρια ανεφοδιασμού αυτοκινήτων. Κατά τη ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ, ήταν πολύ πιθανό πως αυτές οι περιοχές δεν θα ανήκουν στα γεωγραφικά όρια εμπορικής κυριαρχίας ανταγωνιστών της, κάτι το οποίο θα είναι επιζήμιο για τους τελικούς καταναλωτές αλλά και την ενθάρρυνση της χρήσης εναλλακτικών καυσίμων στην αγορά της αυτοκίνησης (το οποίο αποτελεί και ευρωπαϊκή δέσμευση)³⁶³.

391. Αντιστοίχως, σύμφωνα με τη ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ, στην περίπτωση που η ΔΕΠΑ αποκτούσε τον έλεγχο της ΕΔΑ Αττικής τίθεται ζήτημα με τη μονοπώληση της αγοράς του φυσικού αερίου στη ναυτιλία (CNG ή LNG), μιας και οι υποδομές του δικτύου διανομής στην περιοχή του λιμανιού του Πειραιά, ανήκουν διαχειριστικά στην ΕΔΑ Αττικής. Είναι, επομένως, υπαρκτός, κατά την παρεμβαίνουσα, ο κίνδυνος να γίνεται η ανάπτυξη των υποδομών του δικτύου διανομής για τη χρήση CNG ή LNG στη ναυτιλία από την ΕΔΑ Αττικής με κριτήριο την εμπορική πολιτική που συμφέρει τη ΔΕΠΑ³⁶⁴.

Υπό το πρίσμα των εκτιθέμενων στην παρέμβασή της, η ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ αιτήθηκε³⁶⁵, πέραν των σχετικών δικονομικών δικαιωμάτων, την απαγόρευση της ως άνω περιγραφόμενης συγκέντρωσης. Επίσης, τους ίδιους ανωτέρω ισχυρισμούς επανέλαβε συνολικά η ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ ενώπιον της ΕΑ στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, κατά την οποία υπήρξε και προβολή από μέρους της παρουσίασης με διαφάνειες για τα επίμαχα ζητήματα.

ΙΧ.4 ΑΠΟΨΕΙΣ ΛΟΙΠΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

392. Πέραν των ανωτέρω εταιριών, η ΓΔΑ απευθύνθηκε στη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας³⁶⁶ (ΡΑΕ) καθώς και στον Διαχειριστή Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου³⁶⁷ (ΔΕΣΦΑ Α.Ε.) αναφορικά με την υπό κρίση συγκέντρωση. Τα στοιχεία των απαντήσεων των εν λόγω φορέων³⁶⁸

³⁶³ Παρ. 119 Παρέμβασης.

³⁶⁴ Παρ. 120 Παρέμβασης.

³⁶⁵ Βλ. σχετ. σελ. 56-57 της Παρέμβασης.

³⁶⁶ Σχετική η υπ' αριθμ. πρωτ. οικ. 4839/7.08.2018 επιστολή της ΓΔΑ.

³⁶⁷ Σχετική η υπ' αριθμ. πρωτ. οικ. 5603/25.9.2018 επιστολή της ΓΔΑ.

³⁶⁸ Σχετικές απαντήσεις ΡΑΕ (5537/21.9.2018) και ΔΕΣΦΑ (5725/2.10.2018 και 5967/11.10.2018).

που συνεκτιμήθηκαν κατά την εξέταση των πιθανών επιπτώσεων της εν θέματι συγκέντρωσης αναφέρονται στις σχετικές ενότητες της παρούσας απόφασης.

IX.5 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

IX.5.1 Οριζόντιες επιπτώσεις

Γενικά - Πλαίσιο αξιολόγησης

393. Προκειμένου να αξιολογηθεί από πλευράς κανόνων του ανταγωνισμού μία γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, αναλύονται οι πιθανές ανταγωνιστικές της συνέπειες στις σχετικές αγορές προϊόντος, σε συνάρτηση με σχετικούς αντισταθμιστικούς παράγοντες, όπως η ισχύς των αγοραστών και το μέγεθος των φραγμών εισόδου στην αγορά.

394. Δύο είναι οι βασικοί τρόποι με τους οποίους οι οριζόντιες συγκεντρώσεις ενδέχεται να εμποδίσουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης: (α) με την κατάργηση σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες ως εκ τούτου θα έχουν αυξημένη ισχύ στην αγορά, χωρίς να καταφύγουν σε συντονισμό της συμπεριφοράς τους (επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς) ή/και (β) με τη μεταβολή της φύσης του ανταγωνισμού, ούτως ώστε επιχειρήσεις που προηγουμένως δεν συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους, μετά τη συγκέντρωση να είναι πολύ πιθανότερο να συντονίζουν και να αυξάνουν τις τιμές ή με άλλο τρόπο να βλάπτουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό ή να καθιστούν το συντονισμό ευκολότερο, σταθερότερο ή αποτελεσματικότερο για τις επιχειρήσεις που συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους και πριν από τη συγκέντρωση (επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς)³⁶⁹.

395. Κατά την εκτίμηση των εν λόγω επιπτώσεων, η ΕΑ λαμβάνει υπόψη της έναν αριθμό παραγόντων και συνθηκών³⁷⁰, οι οποίοι πάντως δεν αξιολογούνται μηχανικά σε κάθε περίπτωση αλλά συνεκτιμώνται στο σύνολό τους σε κάθε συγκεκριμένη υπόθεση³⁷¹. Ειδικότερα, κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων μη συντονισμένης συμπεριφοράς, η ΕΑ συνεκτιμά τα μερίδια αγοράς, τα επίπεδα συγκέντρωσης (δείκτης ΗΗΙ), το βαθμό υποκατάστασης μεταξύ των προϊόντων των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και των ανταγωνιστών τους, τις εναλλακτικές επιλογές εφοδιασμού, το κατά πόσον οι ανταγωνιστές είναι πιθανόν να αυξήσουν την προσφορά τους, αν αυξηθούν οι τιμές, τη δυνατότητα αποκλεισμού των ανταγωνιστών, την τυχόν κατάργηση ενός σημαντικού παράγοντα ανταγωνισμού από τη συγκέντρωση, την αντισταθμιστική ισχύ των αγοραστών, καθώς και το

δυναμικό ανταγωνισμό και τα εμπόδια εισόδου. Κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς, η ΕΑ λαμβάνει υπόψη της τους ακόλουθους κυρίως παράγοντες βάσει των οποίων αξιολογείται η ενδεχόμενη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης: το επίπεδο συγκέντρωσης στις υπό εξέταση αγορές, τα μερίδια αγοράς των ανταγωνιστών, τις συνθήκες που ευνοούν την επίτευξη συναντίληψης και τον έλεγχο από μέρους των επιχειρήσεων των όρων συντονισμού, τυχόν δεσμούς μεταξύ των επιχειρήσεων στη σχετική αγορά προϊόντος, την παρακολούθηση παρεκκλίσεων, τους αποτρεπτικούς μηχανισμούς, τις αντιδράσεις τρίτων, την αντισταθμιστική ισχύ των πελατών και τα εμπόδια εισόδου. Η ανάλυση κάθε συγκεκριμένης υπόθεσης από πλευράς ανταγωνισμού βασίζεται σε μια γενική αξιολόγηση των προβλεπόμενων επιπτώσεων της συγκέντρωσης λαμβάνοντας υπόψη τους εκάστοτε σχετικούς παράγοντες και τις συνθήκες της υπόθεσης³⁷².

396. Η συγκέντρωση στην οποία συμμετέχουσες είναι μία ήδη δραστηριοποιούμενη στη σχετική αγορά επιχείρηση και ένας δυναμικός ανταγωνιστής της μπορεί να έχει εξίσου δυσμενείς για τον ανταγωνισμό επιπτώσεις με μία συγκέντρωση μεταξύ δύο πραγματικών ανταγωνιστών, ιδίως με τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης³⁷³. Μία τέτοια συγκέντρωση ενδέχεται να προκαλέσει οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης ή μη συμπεριφοράς σε βάρος του ανταγωνισμού, αν ο δυναμικός ανταγωνιστής επηρεάζει σημαντικά τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά. Αυτό συμβαίνει, αν ο δυναμικός ανταγωνιστής διαθέτει στοιχεία ενεργητικού που θα μπορούσαν εύκολα να χρησιμοποιηθούν για την είσοδο στην αγορά χωρίς να απαιτηθούν σημαντικά εφάπαξ έξοδα ή αν είναι πολύ πιθανόν να επωμισθεί τα αναγκαία εφάπαξ έξοδα για να εισέλθει στην αγορά σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα έπειτα από το οποίο θα επηρεάσει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτήν.

397. Για να έχει σοβαρές δυσμενείς για τον ανταγωνισμό συνέπειες μία τέτοια συγκέντρωση, πρέπει να συντρέχουν δύο βασικές προϋποθέσεις: α) ο δυναμικός ανταγωνιστής να ασκεί ήδη σημαντική πίεση ή να υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό ανταγωνιστικό παράγοντα (στην εξαγωγή των σχετικών συμπερασμάτων βοηθά σημαντικά η προσκόμιση αποδείξεων ότι ο δυναμικός ανταγωνιστής σχεδιάζει να εισέλθει στην αγορά) και β) δεν πρέπει να υπάρχει επαρκής αριθμός άλλων δυναμικών ανταγωνιστών που να μπορούν να διατηρήσουν αρκετή ανταγωνιστική πίεση και μετά τη συγκέντρωση. Περαιτέρω, παρεμπόδιση του ανταγωνισμού ενδέχεται να προκύψει λόγω της ενίσχυσης της αγοραστικής ισχύος της νέας οντότητας ιδίως δια της μειώσεως των εισροών που αυτή αγοράζει. Τούτο μπορεί να συμβεί ιδίως, όταν οι πωλητές των προηγούμενων σταδίων χαρακτηρίζονται από κατακερματισμό³⁷⁴.

³⁶⁹ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον Κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ C 31/5 της 05.02.2004) (εφεξής και Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων), παρ. 22.

³⁷⁰ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 24 επ. Βλ. επίσης και αναλυτική παρουσίαση των κριτηρίων μεταξύ άλλων σε ΕΑ 606/2015, παρ. 75 επ.

³⁷¹ Επίσης, η απαρίθμηση των ως άνω παραγόντων είναι ενδεικτική και καθένας από αυτούς δεν είναι κατ' ανάγκη αποφασιστικός μεμονωμένα. Σχετικά βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 13 και 26.

³⁷² Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 13.

³⁷³ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 58-60.

³⁷⁴ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 61-62.

398. Στην υπό κρίση υπόθεση οριζόντιες επιπτώσεις αξιολογούνται στις αγορές στις οποίες οι συμμετέχουσες είναι πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές:

α) η αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου, όπου δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ με μερίδιο [55-65] % και η ΕΠΑ αποτελεί δυνητικό ανταγωνιστή.

β) η υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε ηλεκτροπαραγωγούς, όπου η νέα οντότητα θα έχει μερίδιο αγοράς [75-85]% βάσει στοιχείων για το έτος 2017 και [65-75]% βάσει στοιχείων για το α' εξάμηνο 2018, με αμελητέα παρουσία της ΕΠΑ ([0-5]% και για τις δύο περιόδους).

γ) η υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, όπου η νέα οντότητα θα έχει μερίδιο αγοράς [45-55]% βάσει στοιχείων για το έτος 2017 και [55-65]% βάσει στοιχείων για το α' εξάμηνο 2018, με αμελητέα παρουσία της ΕΠΑ ([0-5]% για το έτος 2017 και [0-5]% βάσει στοιχείων για το α' εξάμηνο 2018).

δ) η υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε μεσαίους και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες, όπου η νέα οντότητα θα έχει μερίδιο αγοράς [55-65]% βάσει στοιχείων για το έτος 2017 και [45-55]% βάσει στοιχείων για το α' εξάμηνο 2018 (για το έτος 2017 ΔΕΠΑ [15-25]% και ΕΠΑ [35-45]% και για το α' εξάμηνο 2018 ΔΕΠΑ [10-15]% και ΕΠΑ [35-45]%).

399. Στις αγορές αυτές και προκειμένου να αξιολογηθεί με πληρότητα η επίπτωση της μεταβολής της ποιότητας του ελέγχου από κοινό σε αποκλειστικό διά της εξαγοράς του 49% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΠΑ, πρέπει καταρχήν να εκτιμηθεί ο βαθμός των ανταγωνιστικών πιέσεων μεταξύ των ΔΕΠΑ και ΕΠΑ πριν την υπό εξέταση συναλλαγή. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁷⁵ ναι μεν θεωρεί ότι η μεταβολή από κοινό σε αποκλειστικό έλεγχο κατά κανόνα δεν δημιουργεί προβλήματα ανταγωνισμού, εκτός μόνο αν τα συμμετέχοντα μέρη είναι άμεσοι ανταγωνιστές και η συγκέντρωση οδηγεί στην κατάργηση του

³⁷⁵ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων συγκεντρώσεων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου (2013/С 366/04) παρ. 16 σύμφωνα με την οποία «Από την έως σήμερα πείρα της Επιτροπής προκύπτει ότι η μεταβολή του κοινού ελέγχου σε αποκλειστικό μπορεί κατ' εξαίρεση να απαιτεί προσεκτικότερη διερεύνηση ή/και έκδοση πλήρους απόφασης. Ιδιαίτερη πρόβλημα ανταγωνισμού μπορεί να προκύψει σε περιπτώσεις όπου μια πρώην κοινή επιχείρηση εντάσσεται στον όμιλο ή στο δίκτυο του εναπομένοντος μοναδικού της ελέγχοντος μετόχου, με αποτέλεσμα να εκλείψουν οι πειθαρχικοί περιορισμοί που προέκυπταν από τα δυνητικά αντικρουόμενα κίνητρα των διαφόρων ελεγχόντων μετόχων και να ενισχυθεί η στρατηγική της θέσης στην αγορά. Για παράδειγμα, σε ένα σενάριο στο οποίο η επιχείρηση Α και η επιχείρηση Β ελέγχουν από κοινού μια κοινή επιχείρηση Γ, μια συγκέντρωση σύμφωνα με την οποία η Α αποκτά τον αποκλειστικό έλεγχο της Γ μπορεί να προκαλέσει προβλήματα ανταγωνισμού σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η Γ είναι άμεσος ανταγωνιστής της Α, όπου η Γ και η Α θα διαθέτουν σημαντική συνδυασμένη θέση στην αγορά και εφόσον αυτό καταργεί έναν βαθμό ανεξαρτησίας που κατείχε προηγουμένως η Γ (21). Στις περιπτώσεις όπου τα σενάρια αυτού του είδους απαιτούν λεπτομερέστερη ανάλυση, η Επιτροπή μπορεί να επανέλθει στην κανονική πρώτη φάση της διαδικασίας ελέγχου των συγκεντρώσεων». Βλ. και σχετικά αναφορά στο Παράρτημα Ι του Εντύπου Γνωστοποίησης παρ. 46.

βαθμού ανεξαρτησίας που είχε μέχρι πρότινος ο στόχος, οπότε κατ' εξαίρεση απαιτείται πλήρης αξιολόγηση³⁷⁶. Προς το σκοπό αυτό πρέπει να αξιολογηθούν οι μεταξύ τους εταιρικές σχέσεις, καθώς και η φύση της ανταγωνιστικής σχέσης στις αγορές στις οποίες αμφότερες δραστηριοποιούνται.

400. Εκ προοιμίου αναγνωρίζεται ότι ο κοινός έλεγχος αποδυναμώνει εκ των πραγμάτων την ένταση του όποιου τυχόν ανταγωνισμού μεταξύ της θυγατρικής ΕΠΑ και της μητρικής της ΔΕΠΑ, στο βαθμό δε που το επιχειρηματικό σχέδιο της ΕΠΑ υπόκειται στην έγκριση της ΔΕΠΑ, η δε ενδυνάμωση ή απομείωση της παρουσίας της ΕΠΑ σε μία αγορά είναι θέμα ευρύτερου επιχειρησιακού σχεδιασμού το οποίο υπόκειται στην έγκριση των μετόχων.

401. Εντούτοις, με βάση τα στοιχεία του φακέλου και παρά τον κοινό έλεγχο από τη ΔΕΠΑ, οι κρίσιμες αποφάσεις και πληροφορίες σχετικά με την πώληση και αγορά φυσικού αερίου λαμβάνονται από την ΕΠΑ ανεξάρτητα από τη ΔΕΠΑ. Τούτο προκύπτει από το γεγονός ότι στο Καταστατικό της ΕΠΑ περιλαμβάνονται προβλέψεις για την επίλυση σύγκρουσης συμφερόντων κατά τις συνεδριάσεις και αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου της που άπτονται θεμάτων που αποτελούν επιχειρηματικά απόρρητα έναντι της μητρικής ΔΕΠΑ³⁷⁷.

402. Προκύπτει όμως κατεξοχήν [...] ³⁷⁸. [...] ³⁷⁹. [...], [...] ³⁸⁰.

403. Οι εν λόγω κανόνες προβλέπουν επίσης [...] ³⁸¹. Επισημαίνεται ότι στη μέχρι σήμερα λειτουργία της ΕΠΑ [...] ³⁸².

404. Η ανεξαρτησία στη λήψη αποφάσεων οδηγεί στη διαπίστωση ότι η σχέση μεταξύ ΕΠΑ και ΔΕΠΑ είναι καταρχήν ανταγωνιστική, γεγονός το οποίο προφανώς θα παύσει με την υπό κρίση συναλλαγή. Η ανεξαρτησία της ΕΠΑ Αττικής έναντι της ΔΕΠΑ επιρυνύεται και από τη δήλωση της ΔΕΠΑ³⁸³ ότι μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής οι δύο εταιρίες, ΔΕΠΑ και ΕΠΑ Αττικής θα αποτελούν ενιαία οντότητα και δεν θα ανακύπτουν ζητήματα σύγκρουσης συμφερόντων.

³⁷⁶ Βλ. αξιολόγηση ανταγωνιστικής σχέσης εξαγοράζουσας και στόχου στο πλαίσιο συγκέντρωσης με μεταβολή από κοινό σε αποκλειστικό έλεγχο σε Case COMP/M.5802-RWE ENERGY/MITGAS της 17.06.2010 παρ. 25, Case COMP/M.5141-KLM/Martinair της 17.12.2008 παρ. 14 επ. και 161 επ., Case COMP/M.2908-Deutsche Post/DHL(II) της 21.10.2002 παρ. 22, Case COMP/JV.56-Hutchison/ECT 29.11.2001, παρ. 12 επ. (εν προκειμένω ο έλεγχος επί του στόχου ECT ήταν κοινός για περίοδο μικρότερο του έτους προτού γνωστοποιηθεί η μεταβολή σε αποκλειστικό).

³⁷⁷ Βλ. ιδίως τα άρθρα [...].

³⁷⁸ «[...]», Παράρτημα [...] της γνωστοποίησης, βλ. και σελ. 8 της γνωστοποίησης.

³⁷⁹ Μετάφραση από την Εισήγηση από τα αγγλικά στα ελληνικά, το κείμενο στα αγγλικά έχει ως εξής: [...].

³⁸⁰ [...].

³⁸¹ Το σχετικό κείμενο στα αγγλικά έχει ως εξής [...].

³⁸² Βλ. τη σχετική υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 απάντηση της ΔΕΠΑ (στην υπ' αριθμ. πρωτ. 4633/25.7.2018 επιστολή της ΓΔΑ), καθώς και τα συνημμένα στην εν λόγω [...].

³⁸³ Στην προαναφερόμενη υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή της (σε απάντηση σχετικής τεθείσας ερώτησης με την υπ' αριθμ. πρωτ. 4633/25.7.2018 επιστολή της ΓΔΑ).

405. Στην αγορά χονδρικής και στις υποαγορές λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε ηλεκτροπαραγωγούς και μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, όπου η ΕΠΑ είτε δεν έχει παρουσία ή είναι αμελητέα, η σχέση είναι δυνητικά ανταγωνιστική και οι οριζόντιες επιπτώσεις της υπό κρίση συναλλαγής στις αγορές αυτές αξιολογούνται αμέσως κατωτέρω.

406. Στην αγορά λιανικής προμήθειας σε μεσαίους και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες η ΕΠΑ αποτελεί την πρώτη σε μέγεθος εταιρία, ενώ η ΔΕΠΑ αποτελεί την τρίτη (για το έτος 2017) ή τέταρτη (για το α' εξάμηνο 2018) εταιρία βάσει μεριδίου αγοράς, με πρώτη την ΕΠΑ, ακολουθούμενη από τη ΖΕΝΙΘ. Οι οριζόντιες επιπτώσεις της υπό κρίση συναλλαγής στην αγορά αυτή αξιολογούνται αμέσως κατωτέρω.

Οριζόντιες επιπτώσεις από την εξάλειψη της ΕΠΑ ως δυνητικού ανταγωνιστή

407. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, συγκέντρωση στην οποία συμμετέχουσες είναι μία ήδη δραστηριοποιούμενη στη σχετική αγορά επιχείρηση (εν προκειμένω η ΔΕΠΑ) και ένας δυνητικός ανταγωνιστής της (εν προκειμένω η ΕΠΑ) μπορεί να έχει εξίσου δυσμενείς για τον ανταγωνισμό επιπτώσεις με μία συγκέντρωση μεταξύ δύο πραγματικών ανταγωνιστών, ιδίως με τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης³⁸⁴. Θα πρέπει στο πλαίσιο αυτό, καταρχήν, να εξεταστεί κατά πόσον ο δυνητικός ανταγωνιστής ασκεί ήδη σημαντική πίεση ή υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό ανταγωνιστικό παράγοντα³⁸⁵. Ως προς αυτό λαμβάνεται υπόψη, μεταξύ άλλων, η ικανότητά του να εισέλθει στην αγορά και ερευνάται κατά πόσον έχει σχέδια εισόδου σε αυτή³⁸⁶, η δε εισόδός του στη σχετική αγορά πρέπει να είναι πιθανή³⁸⁷ και να γίνει στο εγγύς μέλλον³⁸⁸, προκειμένου αυτός να ασκεί επαρκή ανταγωνιστική πίεση. Θα πρέπει επίσης να αξιολογηθεί κατά πόσον υπάρχει επαρκής αριθμός άλλων δυνητικών ανταγωνιστών που να μπορούν να διατηρήσουν αρκετή ανταγωνιστική πίεση και μετά την υπό κρίση συναλλαγή.

α) Αγορά χονδρικής

408. Η ΕΠΑ δεν έχει προβεί σε εισαγωγές φυσικού αερίου και δεν έχει προβεί σε πωλήσεις στη δευτερογενή αγορά (χονδρικής προμήθειας / μεταπώλησης). Συνεπώς η υπό κρίση πράξη αφορά την απόκτηση μίας δυνητικά ανταγωνιστικής δραστηριότητας που δεν προσαυξάνει

³⁸⁴ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 58-60.

³⁸⁵ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 60.

³⁸⁶ Βλ. M. Rosenthal - S. Thomas, *European merger control*, Verlag C. H. München 2010, παρ. 228-229.

³⁸⁷ Βλ. απόφαση Ε.Ε., υπόθ. COMP/M. 4439, *Ryanair/Aer Lingus*, παρ. 501.

³⁸⁸ Βλ. μεταξύ άλλων απόφαση Ε.Ε., υπόθ. COMP/M. 5096, *RCA/MAV Cargo*, παρ. 60, όπου αναφέρεται ότι η εισόδος θα πρέπει να γίνει στο κοντινό μέλλον («in the foreseeable future»). Παρόμοια είναι και η απόφαση Ε.Ε., υπόθ. COMP/M. 950, *Hoffmann-La Roche/Boehringer Mannheim*, παρ. 109-111, όπου αναφέρεται ότι η εισόδος πρέπει να γίνει βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα. Ομοίως σε *Levy, Control of concentrations - European Community*, υπό 5.10[5][c] (σελ. 5-256).

το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στην ευρύτερη αγορά της χονδρικής. Ο προβληματισμός αυτός εκφράσθηκε και κατά την έρευνα αγοράς και επισημάνθηκε μάλιστα από μία εταιρία ότι η ΕΠΑ θα μπορούσε να προβεί σε δικές της εισαγωγές φυσικού αερίου και λόγω της μεγάλης και εξασφαλισμένης κατανάλωσης φυσικού αερίου προς τους πελάτες της, να ασκήσει ευθέως ανταγωνιστική πίεση στη ΔΕΠΑ³⁸⁹.

409. Σημειώνεται ότι στην ευρύτερη αυτή αγορά χονδρικής η ΔΕΠΑ δραστηριοποιείται ως εισαγωγέας και όχι ως χονδρέμπορος και μάλιστα το μερίδιό της στις εισαγωγές βαίνει μειούμενο, από [95-100]% το 2016, σε [75-85]% το 2017 και [65-75]% το 2018 καθώς νέοι εισαγωγείς εισέρχονται στην αγορά και δραστηριοποιούνται, με σημαντικότερους όρους (εταιρίες [...]και [...]) με μερίδια αγοράς [15-25]% και [5-10]% αντιστοίχως για το α' εξάμηνο 2018³⁹⁰.

410. Στην αγορά της χονδρικής προμήθειας δεν υπάρχουν στοιχεία ότι η ΕΠΑ ασκεί σημαντική ανταγωνιστική πίεση ή ότι πρόκειται να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό ανταγωνιστικό παράγοντα. Πιο συγκεκριμένα δεν υπάρχει πρόβλεψη για δραστηριοποίηση της ΕΠΑ στην ως άνω αγορά της χονδρικής με βάση το πενταετές επιχειρηματικό της σχέδιο. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ναι μεν η ΕΠΑ λαμβάνει αποφάσεις ανεξάρτητα από τη ΔΕΠΑ, ωστόσο είναι σε γνώση της ΔΕΠΑ οι ποσότητες που πωλούνται ανά δραστηριότητα.

411. [...] ³⁹¹, [...] η ΔΕΠΑ ναι μεν δεν συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων της ΕΠΑ σχετικά με τους ακριβείς όρους και τις ποσότητες πώλησης φυσικού αερίου σε οιαδήποτε κατηγορία πελατών και συνεπώς δεν προϋποτίθεται να «επιτραπεί» μία τέτοια απόφαση από τη ΔΕΠΑ, η οποία θα αποφασίσει επί του θέματος με βάση τα δικά της επιχειρηματικά κίνητρα, εντούτοις λαμβάνει γνώση των συνολικά πωλούμενων ποσοτήτων ανά δραστηριότητα και εγκρίνει ως μέτοχος τον επιχειρηματικό σχεδιασμό στον οποίο εντάσσεται.

412. Επισημαίνεται περαιτέρω ότι οι καταναλώσεις της ΕΠΑ, όπως αυτές εκφράζονται σε πωλήσεις στη εθνική αγορά, είναι εξαιρετικά χαμηλές, δεδομένου ότι στην Ελλάδα εισήχθησαν το έτος 2017 55.778.711.693 kWh και οι συνολικές πωλήσεις της ΕΠΑ στην εθνική αγορά ανέρχονται σε [...] (περίπου [0-5]% για το 2017).

413. Ως προς την ύπαρξη επαρκούς αριθμού δυνητικών ανταγωνιστών, οι οποίοι θα μπορούσαν να διατηρήσουν αρκετή ανταγωνιστική πίεση και μετά τη συγκέντρωση και επειδή το θέμα αυτό συναρτάται με την ύπαρξη εμποδίων εισόδου των ανταγωνιστών αυτών επισημαίνονται τα εξής:

414. Η ΔΕΠΑ υποστηρίζει ότι δεν παρατηρούνται εμπόδια εισόδου στην χονδρική προμήθεια και ότι για τη δέσμευση δυναμικότητας στα σημεία όπου παραλαμβάνεται το φ.α. από τον παραγωγό, δεν απαιτούνται ειδικές προϋποθέσεις πλην του να είναι ο παραλήπτης Χρήστης ΕΣΦΑ. Επικαλείται μάλιστα ως προς την πρό-

³⁸⁹ Βλ. έγγραφο [...], α.π. 5712/2.10.2018, σελ. 15.

³⁹⁰ Βλ. αναλυτικά Πίνακα 3: Εισαγωγές σε ποσότητα (kWh) τα έτη 2015 - 2018 (α' εξάμηνο).

³⁹¹ Αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 σελ. 4.

σβαση στην απαραίτητη υποδομή, ότι έχει διευκολυνθεί από το 2016 κι εφεξής, όταν το Σιδηρόκαστρο, Σημείο Διασύνδεσης μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδας, κατέστη διπλής κατεύθυνσης και υποκείμενο σε κανόνες δέσμευσης δυναμικότητας και λειτουργίας εν πολλοίς συμβατούς με το ευρωπαϊκό δίκαιο, που μεριμνά για την ελεύθερη πρόσβαση σε τέτοια σημεία. Αντίστοιχες ενέργειες γίνονται ήδη και αναμένεται να τελεσφορήσουν, ίσως και εντός 2018, για το Σημείο Διασύνδεσης μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, στους Κήπους Έβρου. Παράλληλα, η Ρεβυθούσα αναβαθμίζεται, με αύξηση της αποθηκευτικής ικανότητας κατά 70% και του ρυθμού αεριοποίησης κατά 40%, διευρύνοντας τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτήν φορτίων ΥΦΑ. Τέλος, στην Αλεξανδρούπολη αναμένεται η κατασκευή μίας πλωτής μονάδας ΥΦΑ, όπου θα είναι δυνατή η αποδοχή, η αποθήκευση και η επανααεριοποίηση ΥΦΑ (FSRU), γεγονός το οποίο θα δημιουργήσει ακόμη μία πύλη εισόδου φ.α. στην Ελλάδα και γενικότερα στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, με αυτόν τον τρόπο μπορεί να αντιμετωπιστεί σε μεγάλο βαθμό η παρούσα γεωγραφική απομόνωση της Ελλάδας όσον αφορά στο φ.α., λόγω της απόστασής της από τους μεγάλους εμπορικούς κόμβους εμπορίας φ.α. της Βορειοδυτικής και Κεντρικής Ευρώπης και της μη ύπαρξης χώρας, για την τροφοδοσία της οποίας το φ.α. πρέπει πρώτα να περάσει από την Ελλάδα, με αποτέλεσμα τυχόν περίσσειμα φ.α. στην Ελλάδα να μπορεί μόνο να επιστραφεί στη χώρα από την οποία έγινε η εισαγωγή. Υποστηρίζεται περαιτέρω πό τη ΔΕΠΑ ότι οι υφιστάμενες υποδομές αναμένεται να βελτιωθούν κατακόρυφα με την έναρξη λειτουργίας του αγωγού TAP από τα τέλη 2020, οπότε το ΕΣΦΑ θα συνδεθεί μέσω TAP με το αντίστοιχο της Ιταλίας και της Τουρκίας, καθιστώντας εξαιρετικά ευκολότερη τη διακίνηση ποσοτήτων φ.α. προς και από την Ελλάδα και μετατρέποντας τη χώρα από χώρα τελικού προορισμού σε ενδιάμεση χώρα διμετακόμισης φ.α.³⁹²

415. Οι ανταγωνιστές σημειώνουν³⁹³ ότι υφίστανται εμπόδια εισόδου στην πρόσβαση σε ανταγωνιστικές πηγές εφοδιασμού τα οποία συναρτώνται με τις περιορισμένες δυνατότητες αποθήκευσης, καθώς και με την διάθεση δυναμικότητας στα σημεία εισόδου (ειδικά στο Σιδηρόκαστρο) μόνο σε διακοπτόμενη βάση (interruptible capacity) από το διαχειριστή της Βουλγαρίας και έτσι η ροή δεν είναι διασφαλισμένη³⁹⁴. Αναφέρεται ότι παρότι, όπως υποστηρίζει και η ΔΕΠΑ, υφίστανται προοπτικές για τη βελτίωση των υποδομών αποθήκευσης, κατεχοχήν η αύξηση της αποθηκευτικής ικανότητας κατά 70% και του ρυθμού αεριοποίησης κατά 40% στη Ρεβυθούσα, αυτές δεν μπορούν να αναιρέσουν την πραγματική ύπαρξη του υφισταμένου εμποδίου λόγω της περιορισμένης δυνατότητας αποθήκευσης, στο βαθμό

³⁹² Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ανταγωνιστικές συνθήκες στις σχετικές και επηρεαζόμενες αγορές, ωριμότητα αγοράς, αγορά χονδρικής προμήθειας.

³⁹³ Ενδεικτικά τέτοια προβλήματα αναφέρει η [...] (α.π. 5706/2.10.2018).

³⁹⁴ Αντίστοιχα προβλήματα εμφανίζονται και σε άλλες χονδρεμπορικές αγορές φυσικού αερίου βλ. στην Ουγγαρία Case COMP M. 3696/EON/MOL παρ. 286.

μό που παραμένουν ένα μελλοντικό γεγονός, ειδικώς δε η ολοκλήρωση του αγωγού TAP και της πλωτής μονάδας ΥΦΑ, με αβέβαιη χρονική ολοκλήρωση.

416. Στην ετήσια έκθεσή της για το έτος 2016 η ΡΑΕ³⁹⁵ επισημαίνει ότι η Ελλάδα δεν έχει αναπτύξει μια οργανωμένη χονδρεμπορική αγορά στον κλάδο του φυσικού αερίου και ότι όλες οι συναλλαγές βασίζονται σε διμερή συμβόλαια μεταξύ προμηθευτών και επιλεγόντων πελατών. Στην έκθεση αυτή η ΡΑΕ επισημαίνει ότι, όπως έχει επανειλημμένα τονίσει, δεδομένων της περιορισμένης αποθηκευτικής δυνατότητας, των περιορισμών από τις ρήτρες των προμηθευτών, όπως η ρήτρα εξόφλησης ανεξαρτήτως παραλαβής ("Take or Pay"), οι δεσμεύσεις της ΔΕΠΑ για τη δημοπράτηση ποσοτήτων φυσικού αερίου αποτελούν κατά την παρούσα φάση τη μοναδική δυνατότητα ανάπτυξης ανταγωνισμού στην αγορά χονδρικής στην Ελλάδα. Με την άποψη αυτή συντάσσονται και ανταγωνιστές³⁹⁶. Εντούτοις, στην ίδια έκθεσή της η ΡΑΕ καταλήγει ότι³⁹⁷ η ελληνική αγορά φυσικού αερίου έχει αναπτύξει μια καλά διαφοροποιημένη διάρθρωση εφοδιασμού, καθώς, επί του παρόντος, διαθέτει τρεις οδούς εφοδιασμού με προοπτικές προσθήκης τριών πρόσθετων οδών εφοδιασμού και πηγών φυσικού αερίου (δηλαδή IGB, TAP, τερματικού σταθμού ΥΦΑ στη Βόρεια Ελλάδα). Ο αυξανόμενος αριθμός διαδρομών και

³⁹⁵ 2017 National Report to the European Commission, διαθέσιμη στο http://www.rae.gr/site/file/system/docs/ActionReports/national_2017, βλ. Σελ 136 «Greece has not developed an organized wholesale market in the natural gas sector and all the transactions are based on bilateral contracts between the suppliers and the eligible consumers (over the counter contracts) with a pre-defined delivery point of the agreed traded quantity of natural gas either at the Virtual Delivery Nomination Point of the National Natural Gas System or at a physical delivery point. RAE has repeatedly stressed that, under the current operating conditions of the Greek gas market (i.e. limited storage capacity of the transmission system, and the applied restrictions on the existed importing supply contracts due to commitments on "a destination clause" and on "a take or pay clause"), DEPA's commitment for its own gas release (sale) program is currently, the only case for natural gas' supply to third parties - consumers and suppliers - and hence, currently, the only way possible to develop competition in the wholesale gas market, in Greece».

³⁹⁶ Π.χ. επιστολή [...] (υπ' αριθμ. πρωτ. 5697/9.10.2018), σελ. 13, [...] (υπ' αριθμ. πρωτ. 5706/2.10.2018) σελ. Α3, [...] (υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018) σελ. 6.

³⁹⁷ 2017 National Report to the European Commission, διαθέσιμη στο

http://www.rae.gr/site/file/system/docs/ActionReports/national_2017, βλ. Σελ 136 «...To sum up, although the Greek gas market has not developed an intra-day market, a day ahead market and a forward market yet, the Greek gas market has developed a well-diversified supply structure. Currently, the Greek market has three supply routes with the prospects to add three additional supply routes and sources of natural gas (i.e. IGB, TAP, LNG terminal in Northern Greece). The increasing number of supply routes and sources indicate a high potential for competition to develop in the domestic wholesale market. With the operation of TAP pipeline in the year 2020 the Greek market will also be connected to the Italian market thereby allowing more trading of natural gas and the entrance of new suppliers into the market. By that year with the full implementation of the Network Codes, the Greek gas market is expected to reach the Gas Target Model».

πηγών εφοδιασμού δείχνει ότι υπάρχει μεγάλη δυνατότητα ανάπτυξης του ανταγωνισμού στην εγχώρια αγορά χονδρικής. Με τη λειτουργία του αγωγού TAP το 2020 η ελληνική αγορά θα συνδεθεί επίσης με την ιταλική αγορά και θα επιτραπεί έτσι η μεγαλύτερη εμπορία φυσικού αερίου και η είσοδος νέων προμηθευτών στην αγορά. Σε εκείνο το χρόνο, με την πλήρη εφαρμογή των Κωδίκων Δικτύου, η ελληνική αγορά φυσικού αερίου αναμένεται να φτάσει στο Μοντέλο Στόχου Αερίου.

417. Σε κάθε περίπτωση όμως επισημαίνεται ότι τα ανωτέρω προβλήματα πρόσβασης σε ανταγωνιστικές πηγές εφοδιασμού, δεν συνδέονται αιτιωδώς με την οριζόντια αξιολόγηση της υπό κρίση συναλλαγής και οι όποιες δυσχέρειες στην πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού, αποθήκευσης κ.λπ. προϋπήρχαν της υπό κρίση συναλλαγής και δεν μεταβάλλονται από την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί της ΕΠΑ.

418. Συνεπώς, δεδομένου ότι με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία η ΕΠΑ δεν δραστηριοποιείται στην αγορά της χονδρικής και δεν προκύπτει ότι ασκεί σημαντική ανταγωνιστική πίεση ή ότι πρόκειται να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό ανταγωνιστικό παράγοντα, ότι υπήρξε είσοδος εταιριών στην εν λόγω αγορά κατά την τελευταία διετία³⁹⁸ και ότι τα υφιστάμενα προβλήματα στην αγορά της χονδρικής δεν συνδέονται αιτιωδώς με την υπό κρίση συναλλαγή, εκτιμάται ότι η σκοπούμενη συγκέντρωση δεν δημιουργεί εμπόδια στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό μέσω της πρόκλησης οριζόντιων επιπτώσεων στην αγορά χονδρικής προμήθειας.

β) Λιανική αγορά

Προμήθεια φυσικού αερίου σε ηλεκτροπαραγωγούς και μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες

419. Η ΕΠΑ έχει προβεί σε [...] % πωλήσεις στην αγορά της λιανικής προμήθειας σε ηλεκτροπαραγωγούς και μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, λόγω δε της αμελητέας αυτής παρουσίας της ΕΠΑ η υπό κρίση πράξη ως προς τις αγορές αυτές θα βοηθήσει στην απόκτηση μίας δυναμικά ανταγωνιστικής δραστηριότητας, που να προσαυξάνει όμως απειροελάχιστα το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στις επιμέρους αυτές υποαγορές.

420. Ειδικότερα στις αγορές αυτές δεν υπάρχουν στοιχεία ότι η ΕΠΑ ασκεί σημαντική ανταγωνιστική πίεση ή ότι πρόκειται να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό ανταγωνιστικό παράγοντα. Τούτο προκύπτει από το γεγονός ότι οι δύο εταιρίες έχουν διαφορετικό πελατολόγιο, δεδομένου ότι [...] % των πωλήσεων της ΕΠΑ για το 2017 διατέθηκε σε ηλεκτροπαραγωγούς και μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, ενώ η αντίστοιχη κατηγορία πελατών αποτελεί το [...] % των συνολικών πωλήσεων της ΔΕΠΑ. Πιο αναλυτικά οι ηλεκτροπαραγωγοί και οι μεγάλοι βιομηχανικοί πελάτες αποτελούν το [...] % και το [...] % των συνολικών πωλήσεων της ΕΠΑ, ενώ για τη ΔΕΠΑ αποτελούν το [...] % και το [...] % αντιστοίχως βάσει στοιχείων για το 2017. Η κατάσταση αυτή με τα στοιχεία του φακέλου και τις προβλέψεις πωλήσεων της ΕΠΑ μέχρι το 2022 δεν αναμένεται να αλλάξει. Εξάλλου, όπως έχει ήδη επισημανθεί, να μην η ΕΠΑ λαμβάνει αποφάσεις

³⁹⁸ Βλ. Έκθεση Πεπραγμένων ΡΑΕ 2017 και πίνακα 3 της παρούσας.

ανεξάρτητα από τη ΔΕΠΑ, ωστόσο είναι σε γνώση της ΔΕΠΑ οι ποσότητες που πωλούνται ανά δραστηριότητα. [...] ³⁹⁹, [...].

421. Η ΔΕΠΑ περαιτέρω δηλώνει ότι η εκτιμώμενη ποσότητα που η ΕΠΑ θα πωλεί σε ηλεκτροπαραγωγούς και μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες θα εξακολουθεί να αποτελεί [...] μέρος της συνολικής ποσότητας φ.α. που η ΕΠΑ θα διοχετεύει στην ελληνική αγορά⁴⁰⁰.

422. Σημειώνεται περαιτέρω, ότι οι πωλήσεις της ΔΕΠΑ στην αγορά της χονδρικής προμήθειας των ηλεκτροπαραγωγών αναμένεται να σταθεροποιηθούν ενδέχεται δε και να μειωθούν λόγω της δυνατότητας αυτοτροφοδοσίας των καταναλωτών αυτών και την αναμενόμενη ένταση του ανταγωνισμού⁴⁰¹.

423. Στις αγορές αυτές υφίσταται επαρκής αριθμός άλλων δυνητικών ανταγωνιστών που θα μπορούν να διατηρήσουν αρκετή ανταγωνιστική πίεση και μετά την υπό κρίση συναλλαγή, όπως οι ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ, ΗΡΩΝ, ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS, M&M, CEDALLION, ELPEDISON και ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην αγορά της λιανικής προμήθειας ηλεκτροπαραγωγών ή/και μεγάλων βιομηχανικών πελατών, ορισμένοι από τους οποίους ανήκουν σε καθετοποιημένες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εισαγωγή ή/και στη δευτερογενή χονδρική αγορά.

424. Συνεπώς, δεδομένου ότι με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία (α) δεν προκύπτει ότι η ΕΠΑ ασκεί σημαντική ανταγωνιστική πίεση ή ότι πρόκειται να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό ανταγωνιστικό παράγοντα και (β) υφίσταται επαρκής αριθμός άλλων δυνητικών ανταγωνιστών που θα μπορούν να διατηρήσουν αρκετή ανταγωνιστική πίεση εκτιμάται ότι η σκοπούμενη συγκέντρωση δεν δημιουργεί εμπόδια στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό μέσω της πρόκλησης οριζόντιων επιπτώσεων στην αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτροπαραγωγών/μεγάλων βιομηχανικών πελατών.

Προμήθεια φυσικού αερίου σε μεσαίους και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες

425. Τα μερίδια αγοράς και τα επίπεδα συγκέντρωσης αποτελούν χρήσιμες πρώτες ενδείξεις για τη διάρθρωση της αγοράς και τη σπουδαιότητα, τόσο των συμμετεχόντων μερών όσο και των ανταγωνιστών τους από πλευράς ανταγωνισμού⁴⁰². Στην εν λόγω σχετική αγορά της λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε μεσαίους και μικρούς βιομηχανικούς πελάτες η παρουσία της ΕΠΑ είναι πολύ σημαντική, καθώς είναι η πρώτη εταιρία εξ επόψεως μεριδίου αγοράς ήδη πριν την υπό κρίση συναλλαγή με μερίδιο [35-45] % βάσει στοιχείων για το έτος 2017 και [35-45] % για το α' εξάμηνο 2018, τα οποία θα ανέλθουν για την ενιαία οντότητα [55-65] % για το έτος 2017 (επαυξητικό ΔΕΠΑ [15-25] %) και [45-55] % για το α' εξάμηνο 2018 (επαυξητικό ΔΕΠΑ [10-15] %). Έτσι και η

³⁹⁹ Στην υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή της, σελ. 4.

⁴⁰⁰ Βλ. Παράρτημα Ι της γνωστοποίησης παρ. 49 και επιστολή με αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 σελ. 3.

⁴⁰¹ Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ανταγωνιστικές συνθήκες στις σχετικές και επηρεαζόμενες αγορές, ωριμότητα αγοράς, αγορά λιανικής προμήθειας φ.α. σε ηλεκτροπαραγωγούς.

⁴⁰² Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 14.

νέα οντότητα θα διατήρει την πρώτη θέση στην αγορά αυτή την οποία είχε πριν την υπό κρίση συναλλαγή η ΕΠΑ. Δεδομένου ότι το συνολικό επίπεδο συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά βάσει του δείκτη Herfindahl-Hirschman («HHI») ανέρχεται σε 2610 και 3897 μονάδες αντιστοίχως πριν και μετά την υπό κρίση πράξη, καταρχήν πρόκειται για μία αρκετά συγκεντρωμένη αγορά⁴⁰³. Η μεταβολή (δέλτα) του εν λόγω δείκτη, στοιχείο που καταδεικνύει τη μεταβολή του επιπέδου συγκέντρωσης που προκύπτει απευθείας από τη συγκέντρωση, ανέρχεται σε 1287 μονάδες, βρίσκεται, δηλαδή, πέραν από τα ασφαλή όρια που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων⁴⁰⁴. Σύμφωνα με πάγια νομολογία και πρακτική τα πολύ υψηλά μερίδια αγοράς -, ιδίως μερίδια αγοράς 50% ή περισσότερο, αποτελούν ένδειξη ύπαρξης δεσποζουσας θέσης⁴⁰⁵.

426. Εντούτοις, στην υπό εξέταση συγκέντρωση οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δεν είναι άμεσοι ανταγωνιστές⁴⁰⁶, κυρίως λόγω της διαφοράς στην πελατειακή τους βάση και τον επιχειρηματικό σχεδιασμό, θέση που επιβεβαιώνεται και από την έρευνα αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, η ΔΕΠΑ δεν εστιάζει μέχρι σήμερα, στη συγκεκριμένη κατηγορία πελατών, δεδομένου ότι μόνο το [...] % των συνολικών πωλήσεων της απευθύνονται στην κατηγορία αυτή, ενώ περίπου το [...] % των συνολικών πωλήσεων της ΕΠΑ πραγματοποιήθηκαν προς μεσαίους βιομηχανικούς, μικρούς βιομηχανικούς και επαγγελματικούς πελάτες⁴⁰⁷. Όμως η δυσαναλογία αυτή ενδεχομένως να οφείλεται στο γεγονός ότι ενώ η υποαγορά των μεσαί-

⁴⁰³ Βλ. ΕΑ 606/2015, παρ. 54, υποσ. 47, με παραπομπή σε Γ. Κατσουλάκο - Ν. Βέττα, *Τυπωθήτω - Γιώργος Δάρδανος*, *Ρυθμιστική Πολιτική και Πολιτική Ανταγωνισμού*, 1998, σ. 326-327.

⁴⁰⁴ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 19-21. Ειδικότερα, προκειμένου να είναι καταρχήν ελάχιστα πιθανή η διαπίστωση οριζόντιων προβλημάτων ανταγωνισμού, όταν ο HHI μετά τη συγκέντρωση υπερβαίνει τις 2000 μονάδες (όπως εν προκειμένω), απαιτείται ΔHHI μικρότερο των 150 μονάδων.

⁴⁰⁵ Βλ. ενδεικτικά ΔΕΦΑΘ 2265/2010, σκ. 29-30, και ΔΕΦΑΘ 2116/2004, σκ. 7, καθώς και αποφάσεις ΔΕΚ 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Συλλ. 1979, σ. 461, σκ. 41, Βλ. και απόφαση ΔΕΦΑΘ 2265/2010 (Nestle), σκ. 30, όπου έγινε δεκτό ότι «... τμήμα της αγοράς ανώτερο του 50% αποτελεί καθαυτό απόδειξη της υπάρξεως δεσποζουσας θέσεως στην οικεία αγορά». Ομοίως και απόφαση ΕΑ 520/2011 (Tasty), παρ. 145 με περαιτέρω παραπομπές και σε νομολογία ΔΕΕ και ΓενΔικ. βλ. απόφαση ΠΕΚ της 30.01.2007, France Télécom SA κατά Επιτροπής, υπόθ. T-340/03, Συλλ. II-107, σκ. 100 και 103, και απόφαση ΠΕΚ της 30.09.2003, Atlantic Container Line AB κ.ά. κατά Επιτροπής, συνεκδ. υποθ. T-191/98, T-212/98 έως T-214/98, σκ. 907, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 12.12.1991, T-30/89, Hilti κατά Επιτροπής, Συλλ. II-1439, σκ. 89, και της 6.10.1994, T-83/91, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλ. II-755, σκ. 109. Ομοίως και Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 17.

⁴⁰⁶ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για τις οριζόντιες συγκεντρώσεις παρ. 28.

⁴⁰⁷ Πρβλ. αντίστοιχο σκεπτικό στην υπ' αριθμ. 627/2016 απόφαση της ΕΑ, όπου κρίθηκε ότι ο βασικός άμεσος ανταγωνιστής της COSCO δεν ήταν ο ΟΛΠ (αν και όμορος λιμένας), αλλά ο ΟΛΘ, για τους λόγους που αναλυτικώς αναπτύσσονται στην εν λόγω απόφαση. Βλ. ενδεικτικά παρ. 339, 353, 373.

ων βιομηχανικών πελατών έχει απελευθερωθεί από το 2015, οι υπόλοιπες υποαγορές απελευθερώθηκαν πολύ πρόσφατα -το 2017 και το 2018. Σε κάθε περίπτωση, όμως ακόμη και εάν υποθεθεί ότι η ΔΕΠΑ, κατόπιν της απελευθέρωσης των αγορών, πρόκειται να εστιάσει και σε επιπλέον κατηγορίες πελατών, δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι το ίδιο ισχύει και για τους λοιπούς προμηθευτές φ.α., οι οποίοι μέχρι πρότινος δεν μπορούσαν να δραστηριοποιηθούν στις περιοχές αποκλειστικότητας των αρχικών ΕΠΑ, ενώ πλέον έχουν αυτή τη δυνατότητα. Όπως έχει ήδη αποτυπωθεί⁴⁰⁸ στην αγορά αυτή βάσει στοιχείων α' εξαμήνου 2018 δραστηριοποιούνται με σημαντικά μερίδια αγοράς ήδη η ZENITH με μερίδιο [25-35]%, η M&M με μερίδιο [10-15]% και η ΗΡΩΝ με μερίδιο [10-15]%).

427. Όλα τα ανωτέρω κατατείνουν στο ότι στην εν λόγω σχετική αγορά έχουν ήδη δραστηριοποιηθεί νέοι προμηθευτές και, επιπλέον, μπορούν να δραστηριοποιηθούν και ακόμη περισσότεροι καινούριοι, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ουσιαστική ή τυπική (π.χ. γραφειοκρατική) τροχοπέδη στην αδειοδότησή τους και ότι οι συμμετέχουσες δεν είναι στενότεροι ανταγωνιστές στην υπό κρίση αγορά.

428. Τέλος, ειδικά ως προς την υποαγορά των μικρών βιομηχανικών πελατών, σημειώνεται ότι η διείσδυση φ.α. στην Ελληνική επικράτεια είναι μέχρι σήμερα μικρή, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο αύξησης της ζήτησης φ.α. από τους συγκεκριμένους πελάτες. Η χαμηλή, μέχρι σήμερα, διείσδυση, σε συνδυασμό με την απελευθέρωση και ουσιαστικά την άρση του μονοπωλίου των ΕΠΑ στις περιοχές αποκλειστικότητάς τους, καθώς και η εύκολη διαδικασία αδειοδότησης από τη ΡΑΕ, αυξάνει πολύ το κίνητρο εταιριών να αποκτήσουν Άδειες Προμήθειας και να δραστηριοποιηθούν και στην εν λόγω υποαγορά και να αυξήσουν έτσι το πεδίο του ανταγωνισμού. Όπως προκύπτει και από το Μητρώο των Αδειοδοτημένων Προμηθευτών της ΡΑΕ, οι Προμηθευτές φ.α. έχουν σχεδόν διπλασιαστεί κατά τα τελευταία 3 χρόνια, κατά τα οποία η απελευθέρωση των αγορών βρίσκεται σε εξέλιξη.

429. Εξάλλου οι πελάτες των συμμετεχουσών επιχειρήσεων έχουν επαρκείς δυνατότητες αλλαγής προμηθευτή, δεδομένου ότι υπάρχουν εναλλακτικοί προμηθευτές αλλά και δεν προέκυψαν από τα στοιχεία του φακέλου ή κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας σημαντικά έξοδα προσαρμογής⁴⁰⁹. Αναφορικά με τη σπουδαιότητα της ύπαρξης εναλλακτικών προμηθευτών, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απόφαση της Επιτροπής της 12.12.2003 COMP/M.3827/AGCO/Valtra [σκ. 34], όπου εγκρίθηκε συγκέντρωση με την οποία η νέα οντότητα αποκτούσε μερίδιο αγοράς 50-60% και δόθηκε έμφαση στην ύπαρξη άλλων έξι παραγωγών, ορισμένοι από τους οποίους είχαν αυξήσει τα μερίδια

⁴⁰⁸ Βλ. ανωτέρω Κεφ. VII.3.2. Πίνακας 11 Πωλήσεις φυσικού αερίου στην υποαγορά των μεσαίων, μικρών βιομηχανικών και εμπορικών πελατών τα έτη 2015-2018 (α' εξάμηνο).

⁴⁰⁹ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για τις οριζόντιες συγκεντρώσεις παρ. 31. Η Ευρ. Επιτροπή δίνει μεγάλη σημασία στην ανταγωνιστική σπουδαιότητα εναλλακτικών προμηθευτών.

αγοράς τους, ενίοτε και σε σημαντικό ποσοστό, κατά τα προηγούμενα έτη.

IX.5.2 Διαγωνίες / συσπειρωτικές επιπτώσεις

430. Το κύριο πρόβλημα στο πλαίσιο των συγκεντρώσεων εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων αφορά τον αποκλεισμό από την αγορά. Ο συνδυασμός προϊόντων σε συναφείς αγορές ενδέχεται να παράσχει στη νέα οντότητα την ικανότητα και το κίνητρο να χρησιμοποιήσει την ισχυρή θέση που κατέχει σε μία αγορά σε μία άλλη αγορά μέσω ρητρών συνδεδεμένης ή ομαδικής⁴¹⁰ πώλησης ή άλλων πρακτικών αποκλεισμού («μεταμόχλευση δύναμης σε άλλη αγορά»). Κατά την αξιολόγηση της πιθανότητας ενός τέτοιου σεναρίου αξιολογείται η ικανότητα και το οικονομικό κίνητρο της νέας οντότητας να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της και ο σημαντικός επιζήμιος αντίκτυπος που θα έχει μια στρατηγική δημιουργίας εμποδίων εισόδου στην αγορά στον ανταγωνισμό, προκαλώντας ζημία στους καταναλωτές⁴¹¹.

431. Εν προκειμένω, η ΔΕΠΑ με την υπό εξέταση πράξη θα εισέλθει, μεταξύ άλλων, μέσω της ΕΠΑ Αττικής, που δραστηριοποιείται στην αγορά λιανικής προμήθειας οικιακών πελατών, και στη γειτονική αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος⁴¹². Σε αμφότερες τις αγορές αυτές δραστηριοποιούνται παράλληλα πλήθος εταιριών οι οποίες εταιρίες παρέχουν στην πλειονότητά τους συνδυασμένες υπηρεσίες, τόσο ηλεκτρικής ενέργειας όσο και φυσικού αερίου και μάλιστα με ιδιαίτερα ανταγωνιστικούς όρους στη δε αγορά ηλεκτρικής ενέργειας δεσπόζουσα θέση εξακολουθεί να κατέχει η ΔΕΗ. Τα δεδομένα αυτά συνεκτιμώνται στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης. Επισημαίνεται πάντως ότι ενώπιεν του κοινού ελέγχου πριν από την υπό κρίση συναλλαγή η οποία μεταβολή στην αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας δεν σχετίζεται αιτιωδώς με την υπό κρίση πράξη, δεδομένου ότι η οποία τυχόν δυνατότητα της ΕΠΑ να μεταμοχλεύσει τη δύναμή της στην αγορά αυτή προϋ-

⁴¹⁰ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 93, όπου σύμφωνα με την έκδοση στην αγγλική γλώσσα οι όροι αυτοί αποδίδονται με τους αγγλικούς όρους *tying* και *bundling* αντίστοιχα. Περί *tying* και *bundling*, βλ. πιο αναλυτικά Ν. Βέττα & Γ. Κατσουλάκο, Πολιτική Ανταγωνισμού & Ρυθμιστική Πολιτική. Τα οικονομικά των ρυθμιστικών παρεμβάσεων σε αγορές με μονοπωλιακή δύναμη, εκδ. Τυπωθήτω, 2004, σελ. 373επ. Βλ. επίσης ειδικά για το *bundling*, Jay Pil Choi & Christodoulos Stefanadis "Bundling and the Dynamic Entry Choice with Niche Players", σε 'Abuse of Dominance' Proceedings of the 1st European Conference in Competition and Regulation, July 2006 edited by Yannis Katsoulacos, Athens 2007, p. 148.

⁴¹¹ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 93-94.

⁴¹² Όπως αναφέρεται και στο οικείο κεφάλαιο ανωτέρω (κεφάλαιο VII. 4 ανωτέρω, παρ. 123) δεν κρίθηκε αναγκαία η περαιτέρω διάκριση της αγοράς αυτής στα πλαίσια και για τους σκοπούς της υπό κρίση συγκέντρωσης, καθώς λόγω της αμελητέας δραστηριοποίησης της ΕΠΑ Αττικής στην εν λόγω αγορά, η παρουσία της δεν θα εδύνατο να μεταβάλει τις ανταγωνιστικές συνθήκες σε αυτήν, υπό οποιοδήποτε ορισμό αυτής. Για τους ίδιους λόγους, επισημαίνεται ότι, κατά την άποψη της Υπηρεσίας, η εν λόγω συναλλαγή δεν συνεπάγεται συσπειρωτικά αποτελέσματα, πλην όμως, το εν λόγω ζήτημα τέθηκε στο υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 έγγραφο της [...], οπότε και η ΕΑ προέβη στην εξέταση των ενδεχόμενων συσπειρωτικών αποτελεσμάτων της υπό εξέταση συγκέντρωσης.

πήρχε της υπό κρίση συναλλαγής. Εξάλλου η ΔΕΠΑ δεν δραστηριοποιείται στην αγορά αυτή, ενώ η ΕΠΑ εισήλθε το 2018 με πολύ χαμηλά, όπως προαναφέρθηκε μερίδια⁴¹³. Επικουρικά πάντως και δεδομένου ότι σχετικοί προβληματισμοί, χωρίς όμως συγκεκριμένη αιτιολογία και ανάλυση⁴¹⁴, προβλήθηκαν κατά τη διαδικασία από την παρεμβαίνουσα [...], επισημαίνονται τα εξής:

432. Μεταξύ των ανωτέρω διακριτών αγορών δεν υφίσταται οριζόντια ούτε κάθετη σχέση, αλλά πρόκειται για στενά σχετιζόμενες αγορές υπό την έννοια ότι αμφότερες αφορούν την παροχή ενέργειας και απευθύνονται στους οικιακούς καταναλωτές. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να εξεταστεί η ύπαρξη μη συντονισμένων αποτελεσμάτων, ήτοι κατά πόσον η ΔΕΠΑ μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης θα δύναται να χρησιμοποιήσει, μέσω της ΕΠΑ Αττικής τη θέση της στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου οικιακών πελατών και κυρίως το πελατολόγιο αυτής στην Αττική, προκειμένου να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της στην αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας μέσω ρητρών συνδεδεμένης ή ομαδικής⁴¹⁵ πώλησης ή άλλων πρακτικών αποκλεισμού.

433. Δεδομένου πάντως, ότι κατά το παρόν στάδιο η παρουσία της ΕΠΑ Αττικής είναι σημαντική στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου (και ειδικότερα στην υποαγορά αυτής των οικιακών πελατών), αλλά μόνο στην περιοχή της Αττικής στην οποία και απολάμβανε μέχρι το τέλος του 2017 το εκ του νόμου προνόμιο της αποκλειστικής δραστηριοποίησης, και ότι η εν λόγω αγορά απελευθερώθηκε μόλις πρόσφατα, ήτοι από 1.1.2018, η δυναμική της δεν έχει αναπτυχθεί ακόμη, αλλά τελεί υπό διαμόρφωση, σε αντίθεση με την ήδη απελευθερωμένη αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, στην οποία η ΕΠΑ Αττικής άρχισε μόλις πρόσφατα τη δραστηριοποίησή της και συγκεκριμένα από τις αρχές του 2018⁴¹⁶, και στην οποία υφίσταται ήδη η παρουσία της δεσπόζουσας επιχείρησης ΔΕΗ, με σημαντικό υφιστάμενο πελατολόγιο, αλλά και άλλων ανταγωνιστών, που δραστηριοποιούνται και στις δύο αγορές. Συνεπώς η δυνατότητα της ΔΕΠΑ να προβεί σε μεταμόχλευση στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας είναι περιορισμένη.

434. Επισημαίνεται ειδικότερα αφενός μεν η ύπαρξη της δεσπόζουσας επιχείρησης ΔΕΗ, η οποία για το πρώτο οκτάμηνο του 2018 διαθέτει ένα μερίδιο αγοράς που

⁴¹³ Βλ. σχετικά Κεφ. IV.4.

⁴¹⁴ Σχετ. υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 Παρέμβαση της εταιρίας ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ κατά της εξαγοράς από τη ΔΕΠΑ ποσοστού μετοχών της ΕΠΑ Αττικής και της ΕΔΑ Αττικής: Η συγκέντρωση, έχει σύμφωνα με τη ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, συσπειρωτικές επιπτώσεις, αφού η ΔΕΠΑ με τη σκοπούμενη συγκέντρωση θα αποκτήσει τον αποκλειστικό έλεγχο εταιρίας που διαθέτει δραστηριότητα στη γεινιάζουσα αγορά προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος, με σκοπό τη συνδυαστική πώληση φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας σε κάποιους από τους [...] πελάτες της.

⁴¹⁵ Βλ. ό.π.

⁴¹⁶ Όπως αναφέρεται και ανωτέρω, η ΕΠΑ Αττικής αδειοδοτήθηκε ως πάροχος ηλεκτρικής ενέργειας στις 31.8.2017 και ξεκίνησε τη δραστηριοποίησή της στην εν λόγω αγορά το 2018, βλ. κεφ. VII. 4 ανωτέρω.

υπερβαίνει το 80%⁴¹⁷ και ένα ευρύτατο πελατολόγιο, λόγω της μακροχρόνιας, πριν την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, αποκλειστικής δραστηριοποίησής της στην εν λόγω αγορά, στοιχείο που ήδη καταδεικνύει την ενδεχόμενη δυσχέρεια στη διείσδυση στην εν λόγω αγορά, πλην όμως, όπως προαναφέρθηκε, όχι λόγω της ΕΠΑ, αλλά της ΔΕΗ. Παρά ταύτα, τόσο στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε οικιακούς καταναλωτές όσο και στην αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος δραστηριοποιείται ένας αριθμός εταιριών, που προσφέρουν συνδυαστικό πακέτο παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου σε οικιακούς καταναλωτές και μάλιστα σε ιδιαίτερα ανταγωνιστικές τιμές. Πρόκειται για εταιρίες κατοχυρωμένες και με σημαντική ισχύ, όπως η ZENIΘ, με σημαντική παρουσία στη λιανική προμήθεια φυσικού αερίου στους οικιακούς πελάτες (και μάλιστα με σημαντικό μερίδιο αγοράς ανερχόμενο διαχρονικά περίπου σε [55-65]%, που υπερβαίνει σημαντικά το μερίδιο αγοράς της ΕΠΑ Αττικής)⁴¹⁸, η οποία μάλιστα διαθέτει τα ίδια χαρακτηριστικά με την ΕΠΑ Αττικής, ήτοι ισχυρή παρουσία στην λιανική αγορά προμήθειας φυσικού αερίου στους οικιακούς καταναλωτές (λόγω της αποκλειστικής παροχής της εν λόγω υπηρεσίας στις περιοχές της Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας έως το τέλος του 2017) και αμελητέα παρουσία στην αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας. Συνδυαστικά πακέτα παροχής υπηρεσιών λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου προσφέρουν και οι ELPEDISON, NRG, PROTERGIA, WATT+VOLT και ΗΡΩΝ⁴¹⁹, εταιρίες-μέλη σημαντικών ομίλων, όπως των ΕΛΠΕ, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ, ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, οι οποίες δραστηριοποιούνται ήδη στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και, με την απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου επιθυμούν να αποκτήσουν μερίδιο αγοράς και στην αγορά φυσικού αερίου, ενώ και η δεσπόζουσα επιχείρηση στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας ΔΕΗ έχει εκδηλώσει το ενδιαφέρον της για τη δραστηριοποίησή της στην αγορά φυσικού αερίου. Συνεπώς, πέραν της ΕΠΑ Αττικής, υφίσταται επαρκής βάση προμηθευτών που παρέχουν συνδυαστικά πακέτα παροχής ενέργειας, τόσο ηλεκτρικής όσο και φυσικού αερίου, στην οποία περιλαμβάνονται, τόσο επιχειρήσεις δραστηριοποιούμενες στο φυσικό αέριο και μά-

⁴¹⁷ Βλ. τα σχετικά ποσοστά όπως αποτυπώνονται στο Μηνιαίο Δελτίο Ενέργειας του ΑΔΜΗΕ για τον Αύγουστο του 2018 (διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του τελευταίου), σελ. 10. Όπως προκύπτει από το σχετικό πίνακα, τα μερίδια αγοράς της ΔΕΗ κατά το πρώτο οκτάμηνο του 2018 κυμαίνονται από 85,2% το μέγιστο (κατά το μήνα Ιανουάριο του έτους 2018) έως 80,8% κατ'ελάχιστο (κατά το μήνα Ιούλιο του έτους 2018).

⁴¹⁸ Το μερίδιο της ZENIΘ στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου οικιακών και ειδικότερα στην υποαγορά των οικιακών πελατών ανέρχεται σε [55-65]% για το έτος 2015, [55-65]% για το έτος 2016, [55-65]% για το έτος 2017 και [55-65]% για το α' εξάμηνο του έτους, ενώ τα αντίστοιχα μερίδια της ΕΠΑ Αττικής για τα έτη αυτά είναι [35-45]% για το έτος 2014, [35-45]% για το έτος 2016, [35-45]% για το έτος 2017 και [35-45]% για το α' εξάμηνο του 2018, βλ. την αποτύπωση των μεριδίων αυτών στον Πίνακα 14 στο Κεφ. VII. 3.2 ανωτέρω.

⁴¹⁹ Βλ. σχετικά το Παράρτημα ΙΧ της υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολής παροχής στοιχείων της γνωστοποιούσας.

λιστα με τα ίδια ακριβώς χαρακτηριστικά με την ΕΠΑ Αττικής, όπως η ZENIΘ, όσο και δραστηριοποιούμενες στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (ήδη προ της ΕΠΑ), όπως οι ELPEDISON, NRG, Protergia, WATT + VOLT και ΗΡΩΝ, ώστε να μη δύναται η ΕΠΑ Αττικής να προβεί σε αποκλεισμό σε οιαδήποτε από τις δύο αγορές, πολλώ δε μάλλον στην αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας, στην οποία έχει αυτή τη στιγμή αμελητέα παρουσία. Ενόψει συνεπώς, των χαρακτηριστικών της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και ιδίως της δεσπόζουσας παρουσίας της ΔΕΗ σε αυτήν, αλλά και της ύπαρξης των προαναφερόμενων εταιριών - προμηθευτών που προσφέρουν συνδυαστικά πακέτα παροχής, τόσο φυσικού αερίου όσο και ηλεκτρικής ενέργειας στους καταναλωτές, ελλείπει η ικανότητα της ΕΠΑ Αττικής να προβεί σε μεταμόχλευση της θέσης της στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε οικιακούς πελάτες στην εν λόγω αγορά της λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη ότι η ΕΠΑ Αττικής δεν αποτελεί καν τη δεσπόζουσα επιχείρηση στην εν λόγω αγορά. Συναφώς, στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε οικιακούς πελάτες, δεσπόζουσα θέση έχει η ZENIΘ με μερίδιο αγοράς που υπερβαίνει το [55-65]% ([55-65]% για το 2015, [55-65]% το 2016, [55-65]% το 2017 και [55-65]% το α' εξάμηνο του 2018)⁴²⁰, μερίδιο που υπερβαίνει κατά περίπου [...] ποσοστιαίες μονάδες εκείνου της ΕΠΑ Αττικής (της οποίας τα μερίδια αγοράς κυμαίνονται σε [35-45]% το 2015, [35-45]% το 2016, [35-45]% το 2017 και [35-45]% το α' εξάμηνο του 2018).

435. Τα προαναφερόμενα σε συνδυασμό με την έλλειψη σημαντικού κόστους μεταστροφής προς οποιονδήποτε πάροχο (υπό την προϋπόθεση ενδεχομένως ότι οι συμβάσεις λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, δεν θα είναι απολύτως βραχείας διάρκειας) κάνουν δυνατή την ύπαρξη ελαστικότητας ζήτησης για την εν λόγω αγορά, καθώς σε μια ενδεχόμενη αύξηση της τιμής μονάδος (ή μείωση προσφερόμενης απόδοσης) από έναν πάροχο, είναι δυνατή η εναλλαγή προμηθευτή στη λήξη του έτους και η επιλογή συμφερότερου, στοιχείο που διευκολύνει την ευδοκίμηση της εφαρμογής μίας πιο επιθετικής πολιτικής από τις δραστηριοποιούμενες εταιρίες στις αγορές αυτές ως άμυνα σε μία ενδεχόμενη προσπάθεια αποκλεισμού τους, πολιτική που ήδη εξάλλου εφαρμόζεται⁴²¹ και χωρίς να έχει εκδηλωθεί σχετική προσπάθεια αποκλεισμού⁴²².

436. Βάσει των ανωτέρω, η υπό κρίση πράξη δεν αναμένεται να έχει επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς στην αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος.

437. Για λόγους πληρότητας επισημαίνεται ότι, τόσο από τη μελέτη του φακέλου όσο και κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ, δεν προέκυψαν οιαδήποτε στοιχεία τα οποία θα δικαιολογούσαν τη

⁴²⁰ Όπως προκύπτει από τους σχετικούς Πίνακες και ειδικότερα από τον Πίνακα 14 του Κεφαλαίου VII. 3.2 ανωτέρω.

⁴²¹ Βλ. τα συνδυαστικά πακέτα που προσφέρουν οι εταιρίες ZENIΘ, NRG, Elpedison κλπ. στο [...].

⁴²² Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 103.

διερεύνηση της πιθανότητας δημιουργίας συντονισμένων αποτελεσμάτων, συνεπεία της υπό κρίση πράξης, στην αγορά της λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας⁴²³. Υπενθυμίζεται ότι στην αγορά αυτή, πέραν της δεσπόζουσας ΔΕΗ, δραστηριοποιείται ήδη σημαντικός αριθμός εταιριών (που μάλιστα προσφέρουν και συνδυαστικό πακέτο παροχής, τόσο ηλεκτρικής ενέργειας όσο και φυσικού αερίου), στοιχείο που δρα αποτρεπτικά προς το συντονισμό των επιχειρήσεων μεταξύ τους για τον περιορισμό και τη νόθευση του ανταγωνισμού.

438. Ως εκ τούτου, η υπό κρίση πράξη δεν αναμένεται να δημιουργήσει εμπόδια στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό μέσω της πρόκλησης επιπτώσεων στις γειτονικές αγορές λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.

ΙΧ.5.3 Κάθετες επιπτώσεις

Γενικά - Πλαίσιο αξιολόγησης

439. Κάθετες είναι οι συγκεντρώσεις στις οποίες συμμετέχουν επιχειρήσεις που λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού (π.χ. ο παραγωγός ενός προϊόντος⁴²⁴ και ένας από τους διανομείς του⁴²⁵). Οι κάθετες συγκεντρώσεις δε συνιστούν απειλή για τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, εκτός αν η επιχείρηση που προκύπτει από τη συγκέντρωση διαθέτει σημαντική ισχύ σε μία τουλάχιστον από τις σχετικές αγορές⁴²⁶. Τα μερίδια αγοράς και το επίπεδο συγκέντρωσης παρέχουν χρήσιμες αρχικές ενδείξεις σχετικά με τη δύναμη της επιχείρησης στην αγορά και την ανταγωνιστική σημασία των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων. Δύο είναι οι βασικοί τρόποι με τους οποίους οι κάθετες

⁴²³ Για το ενδεχόμενο ύπαρξης συντονισμένων αποτελεσμάτων στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου και τις υποαγορές αυτής, βλ. ανωτέρω στην αξιολόγηση των οριζοντίων επιπτώσεων της υπό κρίση πράξης.

⁴²⁴ Ο οποίος δραστηριοποιείται στην αγορά προηγούμενης οικονομικής βαθμίδας (upstream market).

⁴²⁵ Ο οποίος δραστηριοποιείται στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας (downstream market). Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον Κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ C 265/6 της 18.10.2008, εφεξής και Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων), παρ. 4. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με την παρ. 6 της ως άνω Ανακοίνωσης κατά την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων εφαρμόζονται και οι Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων.

⁴²⁶ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 23. Επίσης, βλ. απόφαση Ε.Ε., υπόθ. M.1157, Skanska/Scancem, παρ. 68, 69, 78 και 198, όπου η εξέταση των τυχόν κάθετων αποτελεσμάτων της συγκέντρωσης εκκίνησε από το γεγονός ότι η εταιρία Scancem κατείχε μερίδιο αγοράς στην αγορά παραγωγής τσιμέντου περίπου 80-90%, ενώ η μοναδική ανταγωνίστρια εταιρία, που εισήγαγε τσιμέντο από το εξωτερικό, η Embra, κατείχε μερίδιο αγοράς κάτω του 10% (βλ. ιδίως παρ. 75). Επίσης, βλ. απόφαση Ε.Ε., υπόθ. M.4314, Johnson/Pfizer, παρ. 122-123 και 125. Βλ. και απόφαση Ε.Ε., υπόθ. M.5005, Galp/Exxonmobil, παρ. 62, όπου μερίδιο αγοράς στην αγορά προηγούμενης βαθμίδας ύψους περίπου 90-100% οδήγησε σε τεκμήριο δημιουργίας αντανταγωνιστικών κάθετων πρακτικών (τελικά η συγκεκριμένη υπόθεση αντιμετωπίστηκε με δεσμεύσεις), υπόθ. M.4494, Evraz/Highveld, παρ. 94, 97. Βλ. επίσης και απόφαση Ε.Ε., υπόθ. M.4723, Eni/Exxon Mobil, παρ. 30.

συγκεντρώσεις ενδέχεται να παρεμποδίζουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό: με τη δημιουργία επιπτώσεων μη συντονισμένης και συντονισμένης συμπεριφοράς⁴²⁷.

440. Μη συντονισμένα αποτελέσματα ενδέχεται κυρίως να προκύψουν όταν μία κάθετη συγκέντρωση έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό από την αγορά, ήτοι την παρακώλυση ή κατάρρευση της πρόσβασης πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών σε προμήθειες ή αγορές συνεπεία της συγκέντρωσης, μειώνοντας έτσι την ικανότητα ή/και το κίνητρο των επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν. Ένας τέτοιος αποκλεισμός από την αγορά ενδέχεται να επιτρέψει στις επιχειρήσεις που μετέχουν στη συγκέντρωση -και, ενδεχομένως, και σε ορισμένους ανταγωνιστές τους- να αυξήσουν επικερδώς τις τιμές που χρεώνουν στους καταναλωτές⁴²⁸. Ο αποκλεισμός από την αγορά ενδέχεται να έχει τη μορφή του αποκλεισμού ανταγωνιστών από την πρόσβαση είτε σε εισροές είτε σε πελάτες⁴²⁹.

441. Αποκλεισμός από την πρόσβαση σε εισροές υπάρχει, όταν μετά τη συγκέντρωση η νέα οντότητα ενδέχεται να περιορίσει την πρόσβαση στα προϊόντα ή στις υπηρεσίες τα οποία θα παρείχε σε περίπτωση που δεν είχε πραγματοποιηθεί η συγκέντρωση, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό το κόστος των ανταγωνιστών της που δραστηριοποιούνται σε αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας και καθιστώντας δυσχερέστερη γι' αυτούς την προμήθεια εισροών υπό παρεμφερείς τιμές και συνθήκες με εκείνες που ίσχυαν πριν από τη συγκέντρωση. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των τιμών που χρεώνει η νέα οντότητα στους καταναλωτές, με αποτέλεσμα την παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού⁴³⁰. Κατά την αξιολόγηση της πιθανότητας ενός επιζήμιου για τον ανταγωνισμό σεναρίου αποκλεισμού ανταγωνιστών από την πρόσβαση σε εισροές εξετάζεται πρώτον κατά πόσον η νέα οντότητα έχει μετά τη συγκέντρωση την ικανότητα να δημιουργήσει ουσιαστικά εμπόδια πρόσβασης σε εισροές, δεύτερον κατά πόσον έχει το κίνητρο να πράξει κάτι τέτοιο και τρίτον κατά πόσον μια στρατηγική αποκλεισμού από την αγορά θα έχει σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στον ανταγωνισμό στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας⁴³¹. Στην πράξη, οι παράγοντες αυτοί εξετάζονται συχνά μαζί, καθώς δι-απλέκονται στενά μεταξύ τους. Πάντως, για να αποτελέσει πρόβλημα ο αποκλεισμός ανταγωνιστών από την πρόσβαση σε εισροές πρέπει η κάθετη ολοκληρωμένη επιχείρηση που προκύπτει από τη συγκέντρωση να έχει σημαντική ισχύ στην αγορά προηγούμενης οικονομικής βαθμίδας⁴³².

⁴²⁷ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 17 και 29.

⁴²⁸ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 18.

⁴²⁹ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 30.

⁴³⁰ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 31.

⁴³¹ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 32.

⁴³² Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 33.

442. Αντιστοίχως, αποκλεισμός από την πρόσβαση σε πελάτες ενδέχεται να προκύψει, όταν ένας προμηθευτής προβαίνει σε συγκέντρωση με ένα σημαντικό πελάτη στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας. Λόγω της παρουσίας στην τελευταία αγορά η νέα οντότητα ενδέχεται να αποκλείσει την πρόσβαση των πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών της στην αγορά προηγούμενης βαθμίδας σε επαρκή πελατειακή βάση και να μειώσει την ικανότητα ή τα κίνητρά τους να ανταγωνιστούν. Με τη σειρά του το γεγονός αυτό ενδέχεται να αυξήσει το κόστος των ανταγωνιστών στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας και να τους δυσκολέψει έτσι να αποκτήσουν εισροές υπό παρεμφερείς τιμές και όρους με αυτούς που θα ίσχυαν αν δεν είχε πραγματοποιηθεί η συγκέντρωση. Αυτό ενδέχεται να επιτρέψει στη νέα επιχείρηση να θεσπίσει επικερδώς υψηλότερες τιμές στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας⁴³³. Πέραν τούτων, μέσω της κάθετης ολοκλήρωσης, η νέα επιχείρηση ενδέχεται να αποκτήσει πρόσβαση σε εμπορικά ευαίσθητες πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες των ανταγωνιστών της που δραστηριοποιούνται στις αγορές προηγούμενης ή επόμενης οικονομικής βαθμίδας. Για παράδειγμα, εάν γίνει προμηθευτής ενός ανταγωνιστή που δραστηριοποιείται σε αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας, μια επιχείρηση ενδέχεται να αποκτήσει κρίσιμες πληροφορίες, οι οποίες θα της επιτρέψουν να εφαρμόσει λιγότερο επιθετική τιμολογιακή πολιτική στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας σε βάρος των καταναλωτών. Ενδέχεται, επίσης, να θέσει τους ανταγωνιστές της σε ανταγωνιστικά μειονεκτική θέση, αποθαρρύνοντας με τον τρόπο αυτό την είσοδο ή την επέκτασή τους στην αγορά⁴³⁴.

443. Όπως και στην περίπτωση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, συντονισμένα αποτελέσματα προκύπτουν και εν προκειμένω, όταν η συγκέντρωση μεταβάλλει τη φύση του ανταγωνισμού κατά τρόπο, ώστε να αυξάνεται σημαντικά η πιθανότητα να συντονίζονται εφεξής τη συμπεριφορά τους επιχειρήσεις που δεν το έπρατταν προηγουμένως, προκειμένου να αυξήσουν τις τιμές ή να παρεμποδίσουν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό. Η συγκέντρωση ενδέχεται επίσης να καταστήσει τον συντονισμό ευκολότερο, πιο σταθερό ή πιο αποτελεσματικό για επιχειρήσεις οι οποίες συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους πριν από αυτή⁴³⁵.

444. Στην υπό κρίση συναλλαγή καθέτως επηρεαζόμενες αγορές, όπου η ΔΕΠΑ ή/και η ΕΠΑ ή η ΕΔΑ μετά την εξαγορά θα έχουν μερίδιο αγοράς άνω του 25% είναι οι εξής:

- Αγορά διανομής και αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου

- Αγορά χονδρικής και αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου και οι υποαγορές αυτών

Οι ως άνω αγορές εξετάζονται στη συνέχεια:

⁴³³ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 58.

⁴³⁴ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 78.

⁴³⁵ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 79.

α) Αγορά διανομής φυσικού αερίου και αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου

445. Όπως ήδη αναφέρθηκε στην αγορά διανομής φυσικού αερίου δραστηριοποιείται η ΕΔΑ Αττικής με μερίδιο αγοράς στην περιοχή της Αττικής 100% (αγορά προηγούμενου σταδίου) στη δε αγορά λιανικής προμήθειας⁴³⁶ δραστηριοποιούνται, τόσο η ΔΕΠΑ, με μερίδιο αγοράς που διαχρονικά υπερβαίνει το [55-65]% όσο και η ΕΠΑ Αττικής με μερίδιο αγοράς που κυμαίνεται κοντά στο [10-15]%⁴³⁷ και συνδυασμένο⁴³⁸ μερίδιο αγοράς των δύο συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων που υπερβαίνει το 25%⁴³⁹ (αγορά επόμενου σταδίου), συνεπώς, η υπό κρίση συγκέντρωση συνιστά κάθετη συγκέντρωση.

446. Η ΔΕΠΑ συμμετέχει κατά ποσοστό 51% και ασκεί κοινό έλεγχο επί της εταιρίας διανομής ΕΔΑ Αττικής, σχέση η οποία προϋφίσταται της υπό εξέταση πράξης και η οποία μεταβάλλεται μόνον ως προς την ποιότητα του ασκούμενου ελέγχου κατόπιν αυτής, εφόσον μετά την υπό κρίση συγκέντρωση η ΔΕΠΑ θα κατέχει τον αποκλειστικό έλεγχο της ΕΔΑ Αττικής, δεδομένων και των λοιπών χαρακτηριστικών της αγοράς αυτής (και του έντονα ρυθμισμένου χαρακτήρα αυτής). Το ισχύον νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο υποδεικνύει ότι οι δύο εταιρίες ήταν και θα παραμείνουν ανεξάρτητες. Πιο συγκεκριμένα παρά το γεγονός ότι η ΔΕΠΑ ασκεί κοινό έλεγχο επί της ΕΔΑ Αττικής, εντούτοις, η εν λόγω εταιρία τελεί σε σχέση ανεξαρτησίας έναντι της ΔΕΠΑ αναφορικά με ζητήματα αναγόμενα στη διοίκηση και λειτουργία της. Η ανεξαρτησία της ΕΔΑ Αττικής έναντι της μητρικής της ΔΕΠΑ αποτελεί νομοθετική υποχρέωση⁴⁴⁰.

447. Ειδικότερα, ως προς το ζήτημα της τήρησης υποχρέωσης αποτελεσματικού νομικού και λειτουργικού διαχωρισμού των δραστηριοτήτων προμήθειας και διανομής φυσικού αερίου υπογραμμίζονται τα εξής: Με την Οδηγία 2009/73/ΕΚ επιβάλλεται ο νομικός και λειτουργικός διαχωρισμός των δραστηριοτήτων διαχείρισης διανομής από άλλες δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 26 της εν λόγω Οδηγίας, σε περίπτωση που ο διαχειριστής συστήματος διανομής αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης,

⁴³⁶ Επισημαίνεται ότι ειδικά για τους σκοπούς της προκειμένης αξιολόγησης των κάθετων επιπτώσεων της υπό κρίση συγκέντρωσης στις αγορές διανομής και λιανικής, δεν κρίνεται σκόπιμη η περαιτέρω διάκριση της αγοράς λιανικής προμήθειας στις υποαγορές αυτής, δεδομένου ότι η διάκριση αυτή, όπως προκύπτει από την ανάλυση που ακολουθεί, δεν θα μετέβαλε τα συμπεράσματα της αξιολόγησης αυτής.

⁴³⁷ Συγκεκριμένα το μερίδιο αγοράς της ΕΠΑ στην λιανική αγορά ανέρχεται σε 10,38 % κατά το 2015, 7,09% κατά το 2016, 6,59% κατά το 2017 και 8,16% κατά το α' εξάμηνο του 2018.

⁴³⁸ Επισημαίνεται βεβαίως ότι και μόνο το μερίδιο της ΔΕΠΑ, που υπερβαίνει, όπως προαναφέρθηκε, διαχρονικά το 25%, αρκεί για την ύπαρξη της κάθετης σχέσης.

⁴³⁹ Το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς των δύο επιχειρήσεων στη λιανική αγορά ανέρχεται σε 82,89% κατά το 2015, 81,89% κατά το 2016, 68,96% κατά το 2017 και 62,94% κατά το α' εξάμηνο του 2018.

⁴⁴⁰ Αυτό αποδέχεται και ο μάρτυρας της ΜΟΤΟΡ ΟίΛ [...], στο πλαίσιο της κατάθεσής του ενώπιον της ΕΑ [βλ. Πρακτικά 13.11.2018, σελ. 82].

πρέπει να είναι ανεξάρτητος, τουλάχιστον από πλευράς νομικής μορφής, οργάνωσης και λήψης αποφάσεων, από άλλες δραστηριότητες που δεν συνδέονται με τη διανομή, χωρίς όμως να απαιτείται ιδιοκτησιακός διαχωρισμός. Για το λόγο αυτό, ως minimum εφαρμόζονται ορισμένα ελάχιστα κριτήρια⁴⁴¹.

448. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ρητώς ότι στην περίπτωση εκείνη που ο διαχειριστής συστήματος διανομής αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, οι ρυθμιστικές αρχές - εφόσον τα κράτη μέλη διαθέτουν σχετική πρόβλεψη - ή τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι παρακολουθούνται οι δραστηριότητες του διαχειριστή του συστήματος διανομής από τις ρυθμιστικές αρχές ή άλλους αρμοδίους φορείς, ώστε να μην είναι σε θέση να εκμεταλλευθεί την κάθετη ολοκλήρωσή του για να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τη χωριστή ταυτότητα του κλάδου προμήθειας της κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, οι ανακοινώσεις και τα σήματα των διαχειριστών συστημάτων διανομής με κάθετη ολοκλήρωση δεν πρέπει να προκαλούν σύγχυση.

449. Επιπροσθέτως, σε προσαρμογή του εθνικού δικαίου με το περιεχόμενο της ως άνω διάταξης, στην παρ. 5 του άρθρου 80 του ν. 4001/2011 ορίζεται ότι όταν ο κάτοχος Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής μετέχει σε Κάθετα Ολοκληρωμένη Επιχείρηση Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας, πρέπει να είναι ανεξάρτητος από άλλους κλάδους ή τμήματα της Επιχείρησης αυτής, τουλάχιστον κατά τη νομική μορφή, την οργάνωση και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Για το σκοπό τούτο: α) Τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση του κατόχου της Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν στη διοίκηση, σε κλάδους ή τμήματα της Κάθετα Ολοκληρωμένης Επιχείρησης Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας ή άλλης Συνδεδεμένης Επιχείρησης της Κάθετα Ολοκληρωμένης Επιχείρησης Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας, που έχουν την ευθύνη, άμεσα ή έμμεσα, για τη λειτουργία της παραγωγής, μεταφοράς και προμήθειας φυσικού αερίου, β) Τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση του κατόχου της Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής δεν επιτρέπεται να έχουν ίδια συμφέροντα, τα οποία παρεμποδίζουν την άσκηση των καθηκόντων τους, κατά τρόπο ανεξάρτητο και αντικειμενικό. Με τη συγκεκριμένη διάταξη προσαρμόστηκε το εθνικό δίκαιο με μεγαλύτερη ακρίβεια στο ενωσιακό και συγκεκριμένα στο άρθρο 26 της Οδηγίας.

450. Συναφώς, η ΡΑΕ παρακολουθεί και εποπτεύει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 22 του ν. 4001/2011, ενώ δυνάμει της παρ. 3 του ίδιου άρθρου (22) παρακολουθεί το διαχωρισμό των λογαριασμών των επιχειρήσεων που ασκούν

Ενεργειακές Δραστηριότητες, σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις των άρθρων 89 για το Φυσικό Αέριο και 141 για την ηλεκτρική ενέργεια, καθώς και των Διαχειριστών των Συστημάτων και των Δικτύων Διανομής, έχει πρόσβαση σε αυτούς και εξασφαλίζει ότι δεν υπάρχουν διασταυρούμενες επιδοτήσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων παραγωγής, μεταφοράς, διανομής, προμήθειας ή/και εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και μεταξύ των δραστηριοτήτων μεταφοράς, διανομής, προμήθειας, μεταπώλησης, αποθήκευσης φυσικού αερίου, καθώς και διαχείρισης εγκαταστάσεων Υδροποιημένου Φυσικού Αερίου (ΥΦΑ). Στο άρθρο 89 του ίδιου νόμου ορίζονται τα σχετικά με την τήρηση διακριτών λογαριασμών και τον λογιστικό διαχωρισμό, ιδίως για την περίπτωση Ολοκληρωμένων Επιχειρήσεων Φυσικού Αερίου.

451. Λαμβάνοντας υπόψη συνδυαστικά τα ανωτέρω, προκύπτει ότι η υπό κρίση συγκέντρωση καθεαυτή φαίνεται να συνάδει και με το ειδικό ρυθμιστικό πλαίσιο του ν. 4001/2011, δεδομένου επίσης ότι δεν προβλέπεται υποχρέωση ιδιοκτησιακού διαχωρισμού από το ν. 4336/2015, με τον οποίο δρομολογήθηκε η προσαρμογή της λιανικής αγοράς Φυσικού Αερίου με τα ισχύοντα στα άλλα κράτη μέλη, και ειδικότερα με τη μετάβαση σε καθεστώς διαχωρισμού (Unbundling) της δραστηριότητας διαχείρισης δικτύου διανομής Φυσικού Αερίου από τις λοιπές δραστηριότητες των τότε Εταιρειών Παροχής Αερίου (ΕΠΑ) και την άσκηση της εν λόγω δραστηριότητας από διακριτές εταιρείες (ΕΔΑ). Σημειώνεται, ωστόσο, ήδη στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4336/2015 ότι «ιδιαιτερή προσοχή κατά το διαχωρισμό πρέπει να δοθεί στο ρόλο της ΔΕΠΑ σε όλη την έκταση της αναπτυσσόμενης αγοράς ως παράγοντα καθοριστικού διαχρονικά για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της λιανικής αγοράς ΦΑ.» Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται κατά συνέπεια σε περίπτωση εξαγοράς από τη ΔΕΠΑ και της ΕΔΑ Αττικής (πλέον της ΕΠΑ Αττικής) να τηρούνται σε κάθε περίπτωση οι ως άνω υποχρεώσεις νομικού και λειτουργικού διαχωρισμού δραστηριοτήτων προμήθειας και διαχείρισης του δικτύου διανομής. Πέραν του νόμου και στο νέο Κανονισμό Αδειών, προβλέπεται ρητά η νομική και λειτουργική ανεξαρτησία του κατόχου Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής. Δεδομένου δε ότι ήδη η ΔΕΠΑ Α.Ε. κατέχει το 51% της ΕΔΑ Αττικής Α.Ε., είναι σαφές ότι η ΡΑΕ, στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων της, θα επιβάλει τις ως άνω υποχρεώσεις, καθώς και τις υποχρεώσεις λογιστικού διαχωρισμού στην ΕΔΑ Αττικής Α.Ε. ως Ειδικούς Όρους στις Άδειες Διανομής και Διαχείρισης Δικτύου Διανομής, οι οποίες αναμένεται να εκδοθούν στο εγγύς μέλλον, και των οποίων την τήρηση οφείλει να παρακολουθεί η εν λόγω Αρχή στο πλαίσιο των εποπτικών της αρμοδιοτήτων.

452. Επομένως, πράγματι, στο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο προβλέπεται η υποχρέωση λειτουργικού και επιχειρησιακού διαχωρισμού των δραστηριοτήτων διανομής και προμήθειας. Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι όταν ο Κάτοχος της Άδειας Διανομής ή/και της Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής (εν προκειμένω η ΕΔΑ) συμμετέχει σε Κάθετα Ολοκληρωμένη Επιχείρηση Φυ-

⁴⁴¹ Ως εκ τούτου, οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, στο πλαίσιο της παρουσιάσής της στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας δεν ευσταθούν [βλ. Πρακτικά 13.11.2018, σελ. 52 επ.]. Επίσης, δεν προκύπτει από κανένα στοιχείο που επικαλείται η παρεμβαίνουσα, με ποιο τρόπο η ΔΕΠΑ θα έχει τον πλήρη έλεγχο του κόστους των πελατών της που προμηθεύονται φυσικό αέριο στη χονδρική και την ανταγωνίζονται στη λιανική προμήθεια. [βλ. Πρακτικά 13.11.2018, σελ. 55, καθώς επίσης και κατάθεση μάρτυρα [...] (ό.π., σελ. 80)].

σικού Αερίου⁴⁴² (εν προκειμένω η ΔΕΠΑ) «πρέπει να είναι ανεξάρτητος από άλλους κλάδους ή τμήματα της Επιχείρησης αυτής, τουλάχιστον κατά τη νομική μορφή, την οργάνωση και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων»⁴⁴³. Για την εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού προβλέπεται απαγόρευση συμμετοχής των προσώπων που ασκούν τη διοίκηση της ΕΔΑ στη διοίκηση, σε κλάδους ή σε τμήματα της ΔΕΠΑ που έχουν την ευθύνη, άμεσα ή έμμεσα, για τη λειτουργία της παραγωγής, μεταφοράς και προμήθειας φυσικού αερίου και απαγορεύεται επίσης να έχουν τα πρόσωπα αυτά ίδια συμφέροντα τα οποία παρεμποδίζουν την άσκηση των καθηκόντων τους, κατά τρόπο ανεξάρτητο και αντικειμενικό⁴⁴⁴. Η υποχρέωση αυτή αποτυπώνεται και στο Καταστατικό της ΕΔΑ Αττικής⁴⁴⁵.

453. Δυνάμει της εν λόγω υποχρέωσης, τα μέλη ΔΣ των επιχειρήσεων διανομής και εν γένει τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση αυτών δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν στη διοίκηση άλλων επιχειρήσεων δραστηριοποιούμενων στην παραγωγή, μεταφορά και προμήθεια του φυσικού αερίου ή να έχουν ίδια συμφέροντα σε αυτές⁴⁴⁶.

454. Περαιτέρω, η μητρική εταιρία δεν δύναται εκ του νόμου να συμμετέχει στις αποφάσεις που αφορούν στο

⁴⁴² Η Κάθετα Ολοκληρωμένη Επιχείρηση Φυσικού Αερίου ορίζεται ως η «Επιχείρηση Φυσικού Αερίου ή όμιλος επιχειρήσεων Φυσικού Αερίου, όπου: (αα) το ίδιο πρόσωπο ή τα ίδια πρόσωπα δικαιούνται, άμεσα ή έμμεσα, να ασκούν τον Έλεγχο, και (ββ) η εν λόγω επιχείρηση ή ο όμιλος επιχειρήσεων ασκούν τουλάχιστον μία από τις δραστηριότητες Μεταφοράς, Διανομής, ΥΦΑ και αποθήκευσης και τουλάχιστον μία από τις δραστηριότητες παραγωγής ή Προμήθειας Φυσικού Αερίου». (άρθρο 2 παρ. 2 περ. ιε του ν. 4001/2011).

⁴⁴³ Βλ. άρθρο 80 παρ. 5 ν. 4001/2011, που προβλέπει: «Όταν ο κάτοχος Άδειας Διανομής ή/και Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής μετέχει σε Κάθετα Ολοκληρωμένη Επιχείρηση Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας, πρέπει να είναι ανεξάρτητος από άλλους κλάδους ή τμήματα της Επιχείρησης αυτής, τουλάχιστον κατά τη νομική μορφή, την οργάνωση και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων...».

δ) Οι ανακοινώσεις και τα σήματα του κατόχου Άδειας Διανομής και του κατόχου Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής δεν πρέπει να προκαλούν σύγχυση όσον αφορά στη χωριστή ταυτότητα του κλάδου προμήθειας της Κάθετα Ολοκληρωμένης Επιχείρησης Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας.

⁴⁴⁴ Βλ. άρθρο 80 παρ. 5 ν. 4001/2011, περ. (α) και (β).

⁴⁴⁵ Βλ. άρθρο 7 παρ. 5 (ε) Καταστατικού ΕΔΑ Αττικής, συνημμένο ως Παράρτημα XI στο Έντυπο Γνωστοποίησης, το οποίο έχει ως ακολούθως: «Ε) Κατ' εφαρμογή του άρθρου 80 παρ. 5 του ν. 4001/2011, όπως ισχύει, τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση της Εταιρίας δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν στη διοίκηση, σε κλάδους ή τμήματα Κάθετα Ολοκληρωμένης Επιχείρησης Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας ή άλλης Συνδεδεμένης Επιχείρησης της Κάθετα Ολοκληρωμένης Επιχείρησης Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας εκάστου εκ των μετόχων, τα οποία έχουν την ευθύνη, άμεσα ή έμμεσα, για τη λειτουργία της παραγωγής, μεταφοράς και προμήθειας φυσικού αερίου. Επιπλέον τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση της Εταιρείας δεν επιτρέπεται να έχουν ίδια συμφέροντα, τα οποία παρεμποδίζουν την άσκηση των καθηκόντων τους, κατά τρόπο ανεξάρτητο και αντικειμενικό».

⁴⁴⁶ Από την τρέχουσα σύνθεση της ΕΔΑ Αττικής προκύπτει ότι κανένα μέλος αυτής δεν συμμετέχει στη διοίκηση της μητρικής εταιρίας ΔΕΠΑ. Βλ. τη σύνθεση του ΔΣ των ΕΔΑ Αττικής και ΔΕΠΑ στην υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή παροχής στοιχείων της ΔΕΠΑ, μετά των συνημμένων παραρτημάτων αυτής.

δίκτυο διανομής^{447,448}. Ως προς τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην ΕΔΑ προβλέπεται ότι οι αποφάσεις [...], λαμβάνονται ανεξάρτητα από τη ΔΕΠΑ, [...]⁴⁴⁹.

455. Περαιτέρω προβλέπεται ότι η ΕΔΑ (όπως ο εκάστοτε κάτοχος της Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής) «καταρτίζει και εφαρμόζει πρόγραμμα συμμόρφωσης, στο οποίο αναφέρει τα μέτρα που λαμβάνονται προκειμένου να αποκλείεται οποιαδήποτε μεροληπτική συμπεριφορά υπέρ της ΔΕΠΑ και να διασφαλίζεται η δέουσα παρακολούθηση της τήρησης του προγράμματος». Το πρόγραμμα αυτό υπόκειται στην έγκριση της ΡΑΕ, αναρτάται στην ιστοσελίδα του κατόχου της Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής και η συμμόρφωση με αυτό υπόκειται στον ανεξάρτητο έλεγχο του επιφορτισμένου με την παρακολούθηση του προγράμματος συμμόρφωσης στελέχους ή οργάνου του κατόχου της Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής που ενεργεί ως υπεύθυνος συμμόρφωσης και έχει πρόσβαση σε κάθε αναγκαία πληροφορία του διαχειριστή και κάθε θυγατρικής εταιρείας του για την εκπλήρωση των καθηκόντων του και υποχρεούται να υποβάλλει στη ΡΑΕ, μέχρι και την 31η Μαρτίου εκάστου έτους, ετήσια έκθεση στην οποία περιγράφονται τα μέτρα που έχουν ληφθεί σχετικά με την τήρηση του προγράμματος συμμόρφωσης. Η έκθεση αυτή δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της ΡΑΕ και η ΕΔΑ υποχρεούται να συμμορφωθεί με τις υποδείξεις της ΡΑΕ και να υποβάλει προς έγκριση νέο πρόγραμμα συμμόρφωσης. Η ΡΑΕ δημοσιεύει στην ιστοσελίδα της έκθεση αξιολόγησης του προγράμματος συμμόρφωσης του Διαχειριστή Δικτύου Διανομής μέχρι και την 30ή Απριλίου εκάστου έτους.

456. Εν προκειμένω, ενόψει της μη έκδοσης μέχρι το χρόνο έκδοσης της παρούσης απόφασης της άδειας διανομής και διαχείρισης δικτύου, το πρόγραμμα συμμόρφωσης δεν έχει οριστικοποιηθεί ούτε υποβληθεί στη ΡΑΕ προς έγκριση⁴⁵⁰, εντούτοις υφίσταται σχέδιο αυτού, που τέθηκε υπόψη της ΕΑ⁴⁵¹, στις προβλέψεις του οποίου γίνεται λόγος κατωτέρω.

457. Συνεπώς, επί τη βάσει των ως άνω η ΕΔΑ Αττικής τελεί σε καθεστώς ανεξαρτησίας έναντι της μητρικής της εταιρίας ΔΕΠΑ.

Στο πλαίσιο αυτό και αναφορικά με τις τυχόν κάθετες επιπτώσεις στην αγορά διανομής εκτιμάται ότι η υπό κρίση συναλλαγή δεν θα μεταβάλει τις συνθήκες ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά, τόσο λόγω της μη μεταβολής των μεριδίων αγοράς στην αγορά αυτή όσο και λόγω του γεγονότος ότι η αγορά διανομής αποτελεί φυσικό μονοπώλιο κατεχόμενο για την περιοχή της Αττικής από

⁴⁴⁷ Βλ. την προπαρατιθέμενη διάταξη του άρθρου 80 παρ. 5 περ. (γ), [...].

⁴⁴⁸ Για τα ζητήματα αποφυγής διακριτικής μεταχείρισης της μητρικής έναντι των ανταγωνιστών της από τις εταιρίες διανομής, υφίσταται επίσης νομοθετική πρόβλεψη.

⁴⁴⁹ Βλ. άρθρο 80 παρ. 5 ν. 4001/2011, περ. (γ) [...].

⁴⁵⁰ Βλ. σχετικά την υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή παροχής στοιχείων της ΔΕΠΑ.

⁴⁵¹ Βλ. το σχέδιο συμμόρφωσης που προσκομίσθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας.

την ΕΔΑ Αττικής⁴⁵² και λόγω του έντονα ρυθμισμένου χαρακτήρα της αγοράς διανομής, στην οποία το σύνολο σχεδόν των παραμέτρων ανταγωνισμού (τιμή, όροι συναλλαγής, κλπ) ρυθμίζονται από το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο ή/και υπόκεινται στην έγκριση της ΡΑΕ.

458. Πράγματι, δεν αναμένεται συνεπεία της υπό κρίση πράξης η γνωστοποιούσα να αποκτήσει ή να ενισχύσει τη δυνατότητα αποκλεισμού των ανταγωνιστών είτε της ΔΕΠΑ είτε της ΕΠΑ Αττικής από το δίκτυο διανομής ή να αυξηθούν οι πιθανότητες υιοθέτησης πρακτικών διακριτικής μεταχείρισης αυτών από μέρους της ΕΔΑ, δεδομένου ότι, δυνάμει των σχετικών διατάξεων του ν. 4001/2011 (άρθρο 80 παρ. 8, ιδίως περ. (β) και (γ), αλλά και άρθρο 4 ή/ και 12 κλπ. του Κώδικα Διαχείρισης Δικτύου Διανομής), διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση όλων των χρηστών στο δίκτυο διανομής φυσικού αερίου, διαμέσου της θεσμοθέτησης και υλοποίησης του νομικού και λειτουργικού διαχωρισμού των τριών εταιριών αλλά και της θέσπισης Κανόνων Τιμολόγησης που εγκρίνονται από τη ΡΑΕ. Υπενθυμίζεται περαιτέρω ότι ΔΕΠΑ, ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής (σε συνέχεια και της σχετικής απαίτησης του άρθρου 80 παρ. 5 του ν. 4001/2011) έχουν διαφορετικά μέλη ΔΣ (βλ. τη σύνθεση ΔΣ που προσκομίσθηκε από τη ΔΕΠΑ με την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή παροχής στοιχείων της ΔΕΠΑ, μετά των συνημμένων παραρτημάτων αυτής), στο δε Καταστατικό της ΕΔΑ Αττικής (προσκομιζόμενο ως Παράρτημα XI στο Έντυπο Γνωστοποίησης) υφίσταται ρητός όρος, το άρθρο 7 παρ. 5 (ε) όπου προβλέπεται μεταξύ άλλων: «ε) Κατ' εφαρμογή του άρθρου 80 παρ. 5 του ν. 4001/2011, όπως ισχύει, τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση της Εταιρείας δεν επιτρέπεται να συμμετέ-

⁴⁵² Ειδικότερα, όπως προαναφέρθηκε, στην ΕΔΑ Αττικής έχει ανατεθεί η διαχείριση του δικτύου διανομής για την περιοχή της Αττικής, βλ. σχετικά το άρθρο 80γ παρ. 3 του ν. 4001/2011, σύμφωνα με το οποίο οι ΕΔΑ που προέκυψαν μετά το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό τους από τις ΕΠΑ, αποτελούν διαχειριστές των αντίστοιχων Δικτύων Διανομής μέσα στα γεωγραφικά όρια των σχετικών αδειών, σύμφωνα δε με την παρ. 2 του ως άνω άρθρου, οι ΕΔΑ υποχρεούνται εντός 3 μηνών από τη σύστασή τους να υποβάλουν αίτηση για τη χορήγηση Άδειας Διανομής και Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής. Οι άδειες αυτές χορηγούνται από τη ΡΑΕ. Εν προκειμένω, η ΕΔΑ Αττικής λειτουργεί επί του παρόντος υπό το καθεστώς της αρχικής χορηγηθείσας άδειας της ΕΠΑ Αττικής (υπενθυμίζεται ότι η αρχική ΕΠΑ Αττικής, κατά το μετασχηματισμό της σε συνέχεια της σχετικής υποχρέωσης για το νομικό και λειτουργικό μετασχηματισμό των δραστηριοτήτων διανομής και προμήθειας, μετονομάσθηκε σε ΕΔΑ Αττικής και διατήρησε τις σχετικές δραστηριότητες διανομής και διαχείρισης του δικτύου διανομής, ενώ ο κλάδος της προμήθειας αποσχίσθηκε), δεδομένου ότι νέα άδεια δεν έχει χορηγηθεί ακόμη από τη ΡΑΕ (βλ. σχετικά παρ. 121 Εντύπου γνωστοποίησης και την υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή παροχής στοιχείων της ΔΕΠΑ). Βλ. και την υπ' αριθμ. Δ1/18887 απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης (ΦΕΚ Β' 1521/13.11.2001- συνημμένο ως Παράρτημα ΙΙΙ.α του Εντύπου Γνωστοποίησης) με την οποία χορηγήθηκε η άδεια διανομής φυσικού αερίου, δυνάμει της οποίας η εταιρία ασκεί τα οριζόμενα εκεί αποκλειστικά δικαιώματα προγραμματισμού, μελέτης, σχεδιασμού, κατασκευής, εκμετάλλευσης και πώλησης φυσικού αερίου (υπενθυμίζεται ότι η άδεια αφορά την αρχική ΕΠΑ, προ του μετασχηματισμού της, η οποία προέβαινε και σε προμήθεια φυσικού αερίου).

χουν στη διοίκηση, σε κλάδους ή τμήματα Κάθετα Ολοκληρωμένης Επιχείρησης Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας ή άλλης Συνδεδεμένης Επιχείρησης της Κάθετα Ολοκληρωμένης Επιχείρησης Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας εκάστου εκ των μετόχων, τα οποία έχουν την ευθύνη, άμεσα ή έμμεσα, για τη λειτουργία της παραγωγής, μεταφοράς και προμήθειας φυσικού αερίου. Επιπλέον τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση της Εταιρείας δεν επιτρέπεται να έχουν ίδια συμφέροντα, τα οποία παρεμποδίζουν την άσκηση των καθηκόντων τους, κατά τρόπο ανεξάρτητο και αντικειμενικό».

459. Σημειώνεται, ότι η υποχρέωση νομικού και λειτουργικού διαχωρισμού θα διατηρηθεί και μετά την ολοκλήρωση της υπό κρίση συναλλαγής, δεδομένου ότι αποτελεί εκ του νόμου υποχρέωση, στοιχείο που επιρρωνύει την άποψη περί μη μεταβολής των συνθηκών στην αγορά διανομής συνεπεία της υπό κρίση συναλλαγής και αποτρέπει και την πιθανότητα εμφάνισης συντονισμένων αποτελεσμάτων εκ της συγκέντρωσης. Ειδικότερα, υπενθυμίζεται ότι δυνάμει του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου, ο διαχωρισμός αφορά τουλάχιστον τη νομική μορφή, την οργάνωση και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Σε συνέχεια αυτής και κατά τα ρητώς προβλεπόμενα στις σχετικές διατάξεις νόμου, τα μέλη ΔΣ της ΕΔΑ Αττικής δεν δύνανται να συμμετέχουν ή να έχουν ίδια συμφέροντα σε επιχειρήσεις δραστηριοποιούμενες σε οποιαδήποτε αγορά του φυσικού αερίου, πρόβλεψη που έχει ενσωματωθεί και στο ισχύον καταστατικό της ΕΔΑ Αττικής⁴⁵³, ότι οι αποφάσεις της αναφορικά με τη λειτουργία, συντήρηση και ανάπτυξη του δικτύου διανομής λαμβάνονται ανεξάρτητα από την κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση⁴⁵⁴ και ότι υφίσταται υποχρέωση διαφύλαξης των εμπορικά ευαίσθητων πληροφοριών των τρίτων επιχειρήσεων που περιέρχονται σε γνώση της ΕΔΑ έναντι των συνδεδεμένων με αυτήν επιχειρήσεων⁴⁵⁵. Ενόψει των σχετικών νομοθετικών προβλέψεων, δεν θεωρείται πιθανό ότι, ακόμη και μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής, η ΔΕΠΑ θα δύναται να επηρεάσει τις αποφάσεις της ΕΔΑ για την ανάπτυξη του δικτύου διανομής προς όφελός της και κατά τούτο δεν ευσταθούν οι περί του αντιθέτου προβληματισμοί των

⁴⁵³ Βλ. άρθρο 7 παρ. 5 (ε) του Καταστατικού της ΕΔΑ Αττικής.

⁴⁵⁴ Όπως μάλιστα αναφέρεται ρητά στο άρθρο 80 παρ. 5 περ. (γ) του Ν. 4001/2011, η μητρική επιχείρηση δεν επιτρέπεται να δίνει εντολές σχετικά με την καθημερινή λειτουργία ή τις επιμέρους αποφάσεις σχετικά με την αναβάθμιση του δικτύου διανομής.

⁴⁵⁵ Βλ. άρθρο 80 παρ. 7 περ. (η) ν. 4001/2011: «Οι υποχρεώσεις του Διαχειριστή Δικτύου διανομής εξειδικεύονται στην Άδεια Διαχείρισης Δικτύου Διανομής και είναι δυνατόν να συνίστανται ενδεικτικά στη διασφάλιση: [...] (η) της αποφυγής κάθε διάκρισης μεταξύ των Χρηστών ή των κατηγοριών Χρηστών του Δικτύου και ιδίως υπέρ των συνδεδεμένων με αυτόν επιχειρήσεων και της διαφύλαξης του εμπιστευτικού χαρακτήρα εμπορικά ευαίσθητων πληροφοριών που λαμβάνει από τρίτους κατά την παροχή ή τη διαπραγμάτευση παροχής πρόσβασης στο Δίκτυο». Βλ. και τη σχετική πρόβλεψη της παρ. 4 του άρθρου 5 του Κώδικα Διαχείρισης Δικτύου Διανομής (υπ' αριθμ. 298/2018 απόφαση της ΡΑΕ, ΦΕΚ Β' 1507/2.5.2018).

ανταγωνιστών⁴⁵⁶, οι οποίοι προεβλήθησαν και κατά τη διάρκεια της ακροατικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ από την παρεμβαίνουσα ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ. Οι σχετικές διατάξεις του νόμου για την ανεξάρτητη λήψη αποφάσεων προφανώς καταλαμβάνουν και τις αποφάσεις για νέα δίκτυα όπως το αναφερόμενο από ανταγωνιστές «εικονικό δίκτυο διανομής φυσικού αερίου»⁴⁵⁷ στο βαθμό που η εν λόγω δραστηριότητα επιφυλάσσεται μόνο στο διαχειριστή του δικτύου διανομής. Ως προς τα αναφερόμενα για τη δυνατότητα στο εν λόγω δίκτυο να υφίσταται δραστηριοποίηση και έτερων επιχειρήσεων πλην των διαχειριστών δικτύων διανομής, επισημαίνεται ότι το εν λόγω ζήτημα αφενός μεν δεν συνδέεται αιτιωδώς με την παρούσα συγκέντρωση, καθότι δεν επηρεάζεται καθ' οιονδήποτε τρόπο εκ της παρούσας συναλλαγής και αφετέρου ενόψει της υφιστάμενης σχετικής κανονιστικής ρύθμισης, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μόνον στα πλαίσια της γνωμοδοτικής της αρμοδιότητας, και όχι στα πλαίσια της παρούσας συναλλαγής, δύναται να εκφραστεί.

460. Η τελευταία αυτή υποχρέωση εξειδικεύεται έτι περαιτέρω και [...] ⁴⁵⁸ [...] ⁴⁵⁹.

Τα στοιχεία αυτά εξειδικεύονται στο πρόγραμμα συμμόρφωσης, το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, οφείλουν εκ του νόμου⁴⁶⁰ να καταρτίζουν οι επιχειρήσεις διανομής και το οποίο περιλαμβάνει τα μέτρα που λαμβάνονται προκειμένου να αποκλείεται οποιαδήποτε μεροληπτική συμπεριφορά υπέρ της κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης και το οποίο για την ΕΔΑ είναι υπό διαμόρφωση, η δε οριστικοποίησή του τελεί υπό την έγκριση της ΡΑΕ, [...] ⁴⁶¹ [...] ⁴⁶² [...]. Διευκρινίζεται εξάλλου ότι η ΕΔΑ Αττικής στεγάζεται σε έτερο κτίριο σε σχέση με τη μητρική της εταιρία ή / και την ΕΠΑ Αττικής και διαθέτει ίδια ιστοσελίδα. Επιπλέον, εκάστη εταιρία διαθέτει ίδιο προσωπικό, ήτοι δεν υφίστανται εργαζόμενοι που ασκούν καθήκοντα και στις δύο εταιρίες⁴⁶³. Επιπλέον σε συνέχεια των σχετικών νομοθετικών προβλέψεων⁴⁶⁴, υφίσταται δι-

ακριτή εταιρική ταυτότητα [...] ⁴⁶⁵. Με βάση τις ανωτέρω δικλείδες ασφαλείας και ιδίως τις σχετικές νομοθετικές διατάξεις, δεν είναι πιθανό να ανακύψουν εν τέλει φαινόμενα διάχυσης των ως άνω εμπορικά ευαίσθητων πληροφοριών της ΕΔΑ Αττικής στις ΔΕΠΑ ή/ και ΕΠΑ Αττικής, σε τρόπο ώστε οι τελευταίες να τελούν σε πλεονεκτική θέση για τη διαμόρφωση της εμπορικής τους πολιτικής έναντι των ανταγωνιστών τους και κατά τούτο δεν ευσταθούν οι σχετικοί προβληματισμοί των ανταγωνιστών των μερών και της παρεμβαίνουσας ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ^{466,467}, όπως αυτοί αναπτύχθηκαν στη διάρκεια της ακροατικής διαδικασίας. Περαιτέρω και αναφορικά με την πρόσβαση των χρηστών - ανταγωνιστών των ΔΕΠΑ και ΕΠΑ Αττικής στο δίκτυο διανομής, σημειώνεται ότι δυνάμει του άρθρου 80 παρ. 7 και 8 του ν. 4001/2011, στις υποχρεώσεις του διαχειριστή του δικτύου διανομής εντάσσεται ρητά η διασφάλιση της πρόσβασης στο δίκτυο των προμηθευτών και πελατών κατά τον πλέον οικονομικό, διαφανή και άμεσο τρόπο, χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών και των κατηγοριών χρηστών του δικτύου και της σύνδεσης στο δίκτυο όσων το ζητούν με τους καθορισμένους στον Κώδικα διαχείρισης του Δικτύου όρους και προϋποθέσεις και έναντι των εγκεκριμένων σύμφωνα με τον Κανονισμό Τιμολόγησης⁴⁶⁸. Ομοίως, στον

⁴⁶⁵ Βλ. σελ. 7 του σχεδίου, που προσκομίσθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας [...].

⁴⁶⁶ Βλ. σχετικά στο Κεφάλαιο ΟΙ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ/ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ - Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΣΑΣ ανωτέρω, αλλά και τις υπ' αριθμ. πρωτ. 5722/2.10.2018 και 5697/1.10.2018 επιστολές της [...] και της [...], και την υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 Παρέμβαση της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, παρ. 90.

⁴⁶⁷ Βλ. και τις αντίστοιχες δεσμεύσεις στην απόφαση της ΕΑ 650/2017, Δέσμευση Β3 (Ζ) και (η).

⁴⁶⁸ Βλ. άρθρο 80 παρ. 7 του ν. 4001/2011: «Οι υποχρεώσεις του Διαχειριστή Δικτύου Διανομής εξειδικεύονται στην Αδεια Διαχείρισης Δικτύου Διανομής και είναι δυνατόν να συνίστανται ενδεικτικά στη διασφάλιση: [...] (δ) της πρόσβασης στο δίκτυο των Προμηθευτών και των Πελατών, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στον Κώδικα Διαχείρισης του Δικτύου, βάσει τιμολογίων που εκδίδονται σύμφωνα με τον Κανονισμό Τιμολόγησης του άρθρου 88,

(ε) της σύνδεσης στο δίκτυο όσων το ζητούν, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στον Κώδικα Διαχείρισης του Δικτύου έναντι τιμολογίων που εγκρίνονται με τον Κανονισμό Τιμολόγησης που εκδίδεται σύμφωνα με το άρθρο 88».

Περαιτέρω, σύμφωνα με την παρ. 8 του ως άνω άρθρου: «Με απόφαση της ΡΑΕ, ύστερα από εισήγηση του Διαχειριστή Δικτύου Διανομής, θεσπίζεται Κώδικας Διαχείρισης του Δικτύου Διανομής, σύμφωνα με τον οποίο διενεργείται η διαχείριση, η συντήρηση και η ανάπτυξη του [...] Με τον Κώδικα Διαχείρισης του Δικτύου δύνανται να ρυθμίζονται ενδεικτικά τα ακόλουθα: [...] (β) Οι όροι και οι προϋποθέσεις, σύμφωνα με τους οποίους ο Διαχειριστής Δικτύου Διανομής υποχρεούται να παρέχει πρόσβαση των χρηστών του δικτύου κατά τον πλέον οικονομικό, διαφανή και άμεσο τρόπο, χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών και των κατηγοριών χρηστών του δικτύου.

(γ) οι όροι και προϋποθέσεις για τη σύνδεση εγκαταστάσεων πελατών με το δίκτυο διανομής, βάσει αντικειμενικών τεχνικοοικονομικών κριτηρίων, καθώς και η διαδικασία προσωρινής άρνησης της σύνδεσης στο δίκτυο, η οποία πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς. [...],

(δ) η προθεσμία, εντός της οποίας ο Διαχειριστής Δικτύου Διανομής υποχρεούται να αποφασίζει αιτιολογημένα για τις αιτήσεις σύνδεσης και να ενημερώνει τους αιτούντες. [...]».

⁴⁵⁶ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 Παρέμβαση της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, παρ. 49, 91, 119 και 120 αυτού, και στο Κεφάλαιο ΟΙ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ/ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ - Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΣΑΣ ανωτέρω, και συγκεκριμένα στο υποκεφάλαιο για την Αγορά Διανομής.

⁴⁵⁷ Βλ. σχετικά την υπ' αριθμ. πρωτ. 5722/2.10.2018 επιστολή της [...].

⁴⁵⁸ Βλ. τα σχετικώς αναφερόμενα στην υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας (σε συνέχεια σχετικής ερώτησης με την υπ' αριθμ. πρωτ. οικ. 4633/25.7.2018 επιστολή της ΓΔΑ), [...].

⁴⁵⁹ Βλ. [...], συνημμένη ως Παράρτημα ΧΙΧ της γνωστοποίησης.

⁴⁶⁰ Βλ. άρθρο 80 παρ. 5 του ν. 4001/2011.

⁴⁶¹ Βλ. τη σχετική ενημέρωση που παρείχε η γνωστοποιούσα με την υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή της.

⁴⁶² Βλ. σχετικά στο σχέδιο του προγράμματος συμμόρφωσης για την ΕΔΑ Αττικής (η οριστικοποίηση και έγκριση του οποίου από τη ΡΑΕ εκκρεμεί), που προσκομίσθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας [...]. Βλ. και [...] με την υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή της.

⁴⁶³ Βλ. σχετικές διευκρινίσεις που παρασχέθηκαν από τη γνωστοποιούσα με την υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή της.

⁴⁶⁴ Βλ. την προπαρατιθέμενη διάταξη του άρθρου 80 παρ. 5 περ. (δ) που προβλέπει τη ρητή οπτική αποτύπωση της διακριτής εταιρικής ταυτότητας της ΕΔΑ εν σχέσει προς τη μητρική αυτής εταιρία.

Κώδικα Διαχείρισης Δικτύου Διανομής Φυσικού Αερίου προβλέπεται ρητά η υποχρέωση για τη διασφάλιση της αποφυγής κάθε διάκρισης μεταξύ Χρηστών και Τελικών Πελατών⁴⁶⁹. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται περαιτέρω η υποχρέωση του Διαχειριστή (και εν προκειμένω της ΕΔΑ) για την παροχή των υπηρεσιών διανομής (εκείνων που συνιστούν βασική δραστηριότητα)⁴⁷⁰ κατά τον πλέον οικονομικό, διαφανή και άμεσο τρόπο, χωρίς διακρίσεις μεταξύ των Χρηστών Διανομής ή των Τελικών Πελατών. Οι υπηρεσίες αυτές είναι η παραλαβή από το Διαχειριστή ποσοτήτων φυσικού αερίου στα σημεία εισόδου, η διαχέτευση τους μέσω του δικτύου διανομής, η παράδοσή τους στα Σημεία Παράδοσης, η εξασφάλιση της ομαλής, ασφαλούς, αξιόπιστης και αδιάλειπτης τεχνικής λειτουργίας του Δικτύου Διανομής και η παρακολούθηση μέσω των συστημάτων ελέγχου και η μέτρηση της ποσότητας φυσικού αερίου που παραδίδεται στα σημεία παράδοσης⁴⁷¹. Έτσι, ως προς το επιχείρημα ότι η ΔΕΠΑ θα είναι σε θέση να προβεί σε διακριτική μεταχείριση υπέρ των πελατών της ΕΠΑ Αττικής και σε βάρος των πελατών άλλων προμηθευτών λιανικής, επισημαίνονται τα εξής: βάσει του ισχύοντος Κανονισμού Αδειών Φυσικού Αερίου⁴⁷², ως προς την πρόσβαση τρίτων στο Δίκτυο Διανομής, υπάρχει πρόβλεψη ότι ο κάτοχος της Άδειας Διαχείρισης Δικτύου Διανομής δεν επιτρέπεται να προβαίνει σε διακρίσεις μεταξύ Χρηστών του Δικτύου αναφορικά με τους όρους πρόσβασης στο Δίκτυο Διανομής. Για το σκοπό αυτό, ο κάτοχος της Άδειας έχει υποχρέωση να προβαίνει στις αναφερόμενες στον Κανονισμό Αδειών ενέργειες⁴⁷³. Σε ό,τι δε αφορά τη σύνδεση στο Δίκτυο Διανομής, ο κάτοχος της Άδειας δεν επιτρέπεται να προβαίνει σε διακρίσεις μεταξύ καταναλωτών σε σχέση με τους όρους σύνδεσης των εγκαταστάσεων τους με το Δίκτυο. Για το σκοπό αυτό, ο κάτοχος της Άδειας υποχρεούται να προβαίνει στις αναφερόμενες στον Κανονισμό Αδειών ενέργειες⁴⁷⁴. Ως εκ τούτου, εξ'επόμενων ρυθμιστικού πλαισίου, δεν καταλείπεται περιθώριο αυθαιρεσίας της ΔΕΠΑ Α.Ε. σε σχέση με τα ανωτέρω, την τήρηση των οποίων παρακολουθεί στο πλαίσιο άσκησης της εποπτικής της αρμοδιότητας η ΡΑΕ.

⁴⁶⁹ Βλ. άρθρο 4 της υπ' αριθμ. 298/2018 απόφασης της ΡΑΕ (με την οποία τροποποιήθηκε ο Κώδικας Διαχείρισης του Δικτύου Διανομής): «Ισότιμη αντιμετώπιση Χρηστών και Τελικών Πελατών. Ο Διαχειριστής κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του διασφαλίζει την αποφυγή κάθε διάκρισης μεταξύ Χρηστών και τελικών πελατών, πέραν των περιπτώσεων που ρητώς καθορίζονται στον παρόντα Κώδικα».

⁴⁷⁰ Οι υπηρεσίες διανομής βασικής δραστηριότητας περιλαμβάνουν κατά την παρ. 2 του άρθρου 12 του Κώδικα Διαχείρισης Δικτύου Διανομής, μεταξύ άλλων την παροχή πρόσβασης χρήσης του Δικτύου Διανομής στους χρήστες διανομής με αντικειμενικά, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια (και χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ομαλή και ασφαλής λειτουργία του Δικτύου Διανομής), η ανάπτυξη, καθώς και η αναβάθμιση και συντήρηση του δικτύου διανομής, η διαχείριση του δικτύου διανομής με διαφανή, αντικειμενική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση σε όλους τους χρήστες διανομής κ.α.

⁴⁷¹ Βλ. άρθρο 12 παρ. 1 του Κώδικα Διαχείρισης Δικτύου Διανομής.

⁴⁷² ΦΕΚ Β' 3430/2018.

⁴⁷³ Άρθρο 5 Παραρτήματος 5 του Κανονισμού.

⁴⁷⁴ Άρθρο 6 Παραρτήματος 5 του Κανονισμού.

461. Ομοίως, διασφαλίζεται και η υπό ίσους οικονομικούς όρους πρόσβαση των χρηστών στο δίκτυο διανομής, καθόσον τα τιμολόγια των εταιριών διανομής και εν προκειμένω και της ΕΔΑ για τις υπηρεσίες διανομής που προσφέρει εγκρίνονται από τη ΡΑΕ⁴⁷⁵, αποτελούν δε πληροφορία που είναι δημοσιεύσιμη από τους Διαχειριστές του Δικτύου Διανομής⁴⁷⁶. Ειδικότερα, τα τιμολόγια για τις Βασικές Δραστηριότητες καταρτίζονται από τις εταιρίες διανομής με βάση τη μεθοδολογία που προσδιορίζεται στον Κανονισμό Τιμολόγησης⁴⁷⁷, υποβάλλονται προς έγκριση στη ΡΑΕ⁴⁷⁸ και ισχύουν από τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως⁴⁷⁹. Οι διατάξεις αυτές και ο θεσπιζόμενος με αυτές ρυθμιστικός και εγκριτικός ρόλος της ΡΑΕ ως προς την τιμολόγηση των υπηρεσιών διανομής αποτελεί εχέγγυο για την προστασία των χρηστών των δικτύων διανομής από πρακτικές υπερβολικής ή διακριτικής τιμολόγησης και απαντά στις όποιες ανησυχίες εκφράστηκαν από τη ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ⁴⁸⁰ και στο πλαίσιο της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ.

462. Ως προς την εκφραζόμενη από τους ανταγωνιστές⁴⁸¹ ανησυχία για την τυχόν παρελκυστική καθυστέρηση ικανοποίησης των αιτημάτων αλλαγής προμηθευτή αερίου από τον Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής, επισημαίνεται ότι μια τέτοια συμπεριφορά από μέρους της ΕΔΑ αντίκειται, τόσο στις ανωτέρω αναφερόμενες νομοθετικές διατάξεις για την ισότιμη πρόσβαση στο δίκτυο διανομής αλλά και στο πλέγμα των διατάξεων του Κώδικα Διαχείρισης του Δικτύου Διανομής, που προβλέπει προθεσμίες για την ικανοποίηση των διαφόρων αιτημάτων των χρηστών διανομής⁴⁸², ενώ σχετική πρόβλεψη

⁴⁷⁵ Βλ. το άρθρο 88 του ν. 4001/2011 (παράτιθέμενο και στο Κεφάλαιο VII. 2 ανωτέρω), στην παρ. 1 του οποίου αναφέρεται ρητά ότι μεταξύ των στόχων της ρύθμισης της μεθοδολογίας τιμολόγησης εντάσσεται και η σταθερότητα των τιμών προς όφελος των Χρηστών και η τήρηση της αρχής της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αμεροληψίας. Βλ. και τις σχετικές διατάξεις του Κεφαλαίου 12 (άρθρα 69 επ.) του Κώδικα Διαχείρισης Δικτύου Διανομής.

⁴⁷⁶ Βλ. σχετικά άρθρο 19 παρ. 1 περ. (ι) του Κώδικα Διαχείρισης του Δικτύου Διανομής.

⁴⁷⁷ Ο σχετικός Κανονισμός Τιμολόγησης Βασικής δραστηριότητας Διανομής φυσικού Αερίου των δικτύων διανομής Αττικής, Θεσσαλονίκης, Θεσσαλίας και λοιπής Ελλάδας έχει εγκριθεί από τη ΡΑΕ με την υπ' αριθμ. 328/2016 απόφασή της (ΦΕΚ Β' 3067/26.9.2016).

⁴⁷⁸ Η οποία οφείλει να αποφασίσει επί αυτών εντός τριών (3) μηνών από την υποβολή τους στη ΡΑΕ.

⁴⁷⁹ Βλ. άρθρο 88 παρ. 4 ν. 4001/2011.

⁴⁸⁰ Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 παρέμβαση της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, παρ. 98, με αναφορά σε προσφορές διανομής στις οποίες θα προβαίνει η ΕΔΑ για να διατηρήσει την πελατεία της ΕΠΑ.

⁴⁸¹ Βλ. στο Κεφάλαιο ΟΙ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ/ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ - Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΣΑΣ ανωτέρω, καθώς και την υπ' αριθμ. πρωτ. 5712/2.10.2018 επιστολή της [...], και την υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.1.2018 Παρέμβαση της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, παρ. 86 επ. αυτής.

⁴⁸² Βλ. ενδεικτικά το άρθρο 24 (αίτηση σύνδεσης νέου σημείου παράδοσης) και ιδίως την παρ. 6 αυτού, το άρθρο 30 αυτού (διακοπή της τροφοδοσίας με απενεργοποίηση μετρητή με αίτημα χρήστη διανομής) και ιδίως την παρ. 7 αυτού, το άρθρο 33 (Παύση εκπροσώπησης Σημείου Παράδοσης με αίτημα Χρήστη Διανομής) και ιδίως την παρ. 5 αυτού, το άρθρο 36 (Επανενεργοποίηση Μετρητή μετά από διακοπή της τροφοδοσίας) και ιδίως την παρ.

με αναφορά στις προθεσμίες του Κώδικα Διαχείρισης του Δικτύου Διανομής περιλαμβάνεται και στο υπό διαμόρφωση πρόγραμμα συμμόρφωσης της ΕΔΑ Αττικής⁴⁸³, και εκτιμάται ότι δεν είναι πιθανό να εκδηλωθούν σχετικές συμπεριφορές από μέρους της ΕΔΑ Αττικής.

463. Τέλος, σχετικά με τις ανησυχίες που εκφράζονται από ανταγωνιστές αναφορικά με την επέκταση των δικτύων διανομής και κυρίως για το ενδεχόμενο της έλλειψης κινήτρου για την επέκταση των δικτύων διανομής λόγω της έλλειψης ενδιαφέροντος από τη μητρική εταιρία ή την ΕΠΑ Αττικής λόγω της έλλειψης πελατών, επισημαίνεται ότι δυνάμει του άρθρου 80Γ παρ. 3(β) του ν. 4001/2011, σε περίπτωση που ο διαχειριστής του δικτύου διανομής δεν προβεί σε επέκταση του δικτύου διανομής εντός 18 μηνών από τα σχετικώς προβλεπόμενα στο χρονοδιάγραμμα της άδειας, παρέχεται το δικαίωμα σε κάθε ενδιαφερόμενο που πληροί τις σχετικές προϋποθέσεις να το πράξει εκείνος.

464. Ομοίως έχει κρίνει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συναφείς υποθέσεις (όπου, δηλαδή, υφίσταντο κάθετες σχέσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων λιανικής προμήθειας και διανομής φυσικού αερίου), και συγκεκριμένα ότι η ύπαρξη συγκεκριμένου ρυθμιστικού πλαισίου (όπως το ανωτέρω αναλυθέν) αποκλείει, εν τοις πράγμασι, τη δυνατότητα επιχείρησης που δραστηριοποιείται στην ανάντη αγορά (διανομή φυσικού αερίου) να προβαίνει σε διακρίσεις κατά των ανταγωνιστών της στην κατάντη αγορά (λιανική προμήθεια φυσικού αερίου)⁴⁸⁴.

Διευκρινίζεται ότι λόγω της ύπαρξης του φυσικού μονοπωλίου της ΕΔΑ Αττικής στην αγορά διανομής στην Αττική, παρέλκει η εξέταση του αποκλεισμού ανταγωνιστών της ΕΔΑ Αττικής από την πρόσβαση σε πελάτες, καθότι εν τοις πράγμασι δεν υφίσταται τέτοιο ενδεχόμενο. Πέραν τούτου, υπογραμμίζεται ότι η διανομή είναι εξ ορισμού μονοπωλιακή δραστηριότητα και ως τέτοια είναι πλήρως ρυθμιζόμενη προς αποφυγή τυχόν καταχρηστικών συμπεριφορών.

5 αυτού, το άρθρο 38 (Αίτημα Χρήστη Διανομής για τροφοδοσία φυσικού αερίου σε σημείο παράδοσης), το άρθρο 39 (Αλλαγή του Χρήστη Διανομής στο Σημείο Παράδοσης) και ιδίως την παρ. 4 αυτού κ.α.

⁴⁸³ Προσκομισθέν με την υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας, σελ. 21 επ. με ρητή αναφορά στην ισότιμη πρόσβαση των χρηστών και περιγραφή της σχετικής διαδικασίας. [...].

⁴⁸⁴ Βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην υπόθεση COMP/M.8358 - MACQUARIE / NATIONAL GRID / GAS DISTRIBUTION BUSINESS OF NATIONAL GRID της 16ης Μαρτίου 2017, παρ. 32 επ. Βλ. ιδίως παρ. 37-40. Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση (και σε συνέχεια και της σχετικής έρευνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), το ρυθμιστικό πλαίσιο της Βρετανίας παρέχει επαρκή προστασία έναντι ενδεχόμενων πρακτικών διακριτικής μεταχείρισης. Μάλιστα, όπως επισημαίνεται στην απόφαση (βλ. υποσ. 32 απόφασης) αυτού του είδους κάθετη σχέση υφίστατο ήδη στην Βρετανία, στην Σκωτία και τη Νότια Αγγλία όπου ο κάτοχος (από κοινού με άλλες εταιρίες) του δικτύου διανομής φυσικού αερίου δραστηριοποιούνταν επίσης στην αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου. Και στην περίπτωση αυτή, όπως προέκυψε από τη σχετική έρευνα της Επιτροπής, δεν υπήρχαν ενδείξεις ότι η κάθετη σχέση οδήγησε σε οιοδήποτε τύπου συμπεριφορές διακριτικής μεταχείρισης. Βλ. επίσης υπόθεση COMP/M. 6302-F2i/AXA FUNDS/G6 RETE GAS, ιδίως σκ. 30.

465. Η παρεμβαίνουσα κατά τη διάρκεια της παρουσίας ενώπιον της ΕΑ στις 13.11.2018⁴⁸⁵ ανέπτυξε μεταξύ άλλων και επιχειρηματολογία περί πιθανής χειραγώγησης των χρεώσεων διανομής και μεταφοράς φυσικού αερίου, ισχυριζόμενη ότι η κάθετη συγκέντρωση που θα επέλθει δια της εξαγοράς και ελέγχου από τη ΔΕΠΑ των ΕΠΑ Αττικής και ΕΔΑ Αττικής, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για χειραγώγηση από τη ΔΕΠΑ των χρεώσεων διανομής και μεταφοράς προς όφελός της μέσω σταυροειδών επιδοτήσεων. Αναφορικά με τις χρεώσεις μεταφοράς, οι οποίες εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της ΔΕΣΦΑ Α.Ε., επισημαίνονται τα εξής: οι συγκεκριμένες χρεώσεις δεν μπορούν να επηρεασθούν από τη συμπεριφορά της ΔΕΠΑ κι επομένως σχετίζονται με το αντικείμενο της υπό κρίση συγκέντρωσης. Σε ό,τι δε αφορά τις χρεώσεις διανομής, ο συγκεκριμένος ισχυρισμός επίσης δεν ευσταθεί, αφού πρόκειται για ρυθμιζόμενες χρεώσεις⁴⁸⁶. Ρητώς δε προβλέπεται ότι κατά τη ρύθμιση της μεθοδολογίας τιμολόγησης για κάθε Βασική Δραστηριότητα επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, η ενίσχυση του ελεύθερου ανταγωνισμού στην αγορά Φυσικού Αερίου, η τήρηση της αρχής της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αμεροληψίας, η συνεκτίμηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της εκάστοτε αγοράς, όπως η τυχόν διαφοροποίηση κόστους που οφείλεται στην τοπολογία του Συστήματος ή του Δικτύου, ιδίως δε για την τιμολόγηση της Δραστηριότητας της Διανομής, η κάλυψη του κόστους του ανταλλάγματος που καταβάλλεται από τον Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής στον κύριο αυτού για την παραχώρηση της χρήσης, διαχείρισης και εκμετάλλευσης του Δικτύου.

466. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, δεν προκύπτει ότι οι συνθήκες ανταγωνισμού στις ανωτέρω αγορές και υποαγορές θα μεταβληθούν σημαντικά ως αποτέλεσμα της υπό κρίση συναλλαγής και η εξεταζόμενη συγκέντρωση δεν αναμένεται να επηρεάσει αισθητά τον ανταγωνισμό ή να οδηγήσει σε σημαντικό περιορισμό του σε αυτές.

467. Τέλος, και αναφορικά με τα υποστηριζόμενα από την MOTOP ΟΪΛ ότι η απόκτηση από τη ΔΕΠΑ της ΕΔΑ Αττικής και η δραστηριοποίηση της ΔΕΠΑ στην αγορά της αυτοκίνησης με συμπιεσμένο φυσικό αέριο, καθώς και η διαχείριση του δικτύου διανομής και στη ναυτιλία από την ΕΔΑ Αττικής ενδέχεται να επηρεάσει τις αποφάσεις της τελευταίας για την ανάπτυξη του δικτύου⁴⁸⁷, υπενθυμίζεται ότι οι σχετικές αποφάσεις για την ανάπτυξη του δικτύου διανομής λαμβάνονται σε καθεστώς ανεξαρτησίας έναντι της μητρικής, δυνάμει της, αναφερόμενης και ανωτέρω, σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης του άρθρου 80 παρ. 5 του ν. 4001/2011, διάταξη που θα εξακολουθήσει να διέπει την ΕΔΑ Αττικής και μετά την επίμαχη συναλλαγή και κατά τούτο, οι σχετικοί περί του αντιθέτου εκτιθέμενοι προβληματισμοί της MOTOP ΟΪΛ, οι οποίοι αναπτύχθηκαν διεξοδικά και στη διάρκεια

⁴⁸⁵ Βλ. Πρακτικά, ό.π., σελ. 54.

⁴⁸⁶ Με βάση τη μεθοδολογία που προσδιορίζεται στον Κανονισμό Τιμολόγησης και εγκρίνονται από τη ΡΑΕ (βλ. συγκεκριμένα άρθρα 15 και 88 του ν. 4001/2011).

⁴⁸⁷ Βλ. παρ. 119 και 120 της υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 Παρέμβασης της MOTOP ΟΙΛ.

της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ δεν ευσταθούν⁴⁸⁸.

β) Αγορά χονδρικής και αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου και οι υποαγορές αυτών

468. Δεδομένου ότι στην αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου (αγορά προηγούμενου σταδίου) δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ Αττικής με μερίδιο αγοράς που διαχρονικά υπερβαίνει το [55-65]%⁴⁸⁹ και ανέρχεται σε [55-65],99% κατά το 2017 και [55-65]% κατά το α' εξάμηνο του 2018, στη δε αγορά λιανικής προμήθειας δραστηριοποιούνται τόσο η ΔΕΠΑ, με μερίδιο αγοράς που διαχρονικά υπερβαίνει το [55-65]%⁴⁹⁰, όσο και η ΕΠΑ Αττικής με μερίδιο αγοράς που κυμαίνεται κοντά στο [10-15]%⁴⁹¹, και το οποίο είναι σημαντικά υψηλότερο σε ορισμένες εκ των υποαγορών της λιανικής, κατά τα κατωτέρω η υπό κρίση συγκέντρωση συνιστά κάθετη συγκέντρωση.

469. Περαιτέρω, η αγορά λιανικής προμήθειας διακρίνεται, κατά τα ανωτέρω, σε τέσσερις υποαγορές, τα δε μερίδια αγορών των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων διαφοροποιούνται σημαντικά σε εκάστη εξ αυτών και ειδικότερα:

α) Στην υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε ηλεκτροπαραγωγούς, δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ με υψηλότερα μερίδια αγοράς που υπερβαίνουν διαχρονικά το [65-75]% και τα οποία ανέρχονται σε [75-85]% για το 2017 και [65-75]% για το α' εξάμηνο του 2018⁴⁹², ενώ η ΕΠΑ Αττικής έχει αμελητέα δραστηριοποίηση και μόνον κατά τα έτη 2017 και 2018, με μερίδιο αγοράς κάτω του [0-5]% και συγκεκριμένα [0-5]% κατά το 2017 και [0-5]% κατά το α' εξάμηνο του 2018. Δεδομένης της αμελητέας δραστηριοποίησης της ΕΠΑ στην εν λόγω αγορά η κάθετη σχέση που δημιουργείται μεταξύ των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων δεν αξιολογείται περαιτέρω.

β) Στην υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες, δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ με υψηλά μερίδια αγοράς που υπερβαίνουν διαχρονικά το 45% και τα οποία ανέρχονται σε [45-55] % για το 2017 και [45-55]% για το α' εξάμηνο του 2018⁴⁹³,

⁴⁸⁸ Επισημαίνεται περαιτέρω ότι και η απόφαση 39.342- Rwe Gas Foreclosure της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που επικαλείται και προσκομίζει ως σχετικό 8 η ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ στο υπ' αριθμ. πρωτ. 6068/17.10.2018 έγγραφό της αφορούσε κατά βάση στην αγορά μεταφοράς και όχι στην αγορά διανομής. Εν προκειμένω στην αγορά μεταφοράς δεν υφίστανται οριζόντιες ή κάθετες επικαλύψεις και ως εκ τούτου δεν προκαλούνται οριζόντιες ή κάθετες επιπτώσεις.

⁴⁸⁹ Σημειώνεται περαιτέρω ότι το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στην χονδρική αγορά ανέρχεται σε 100% κατά το 2015 και [85-95]% κατά το 2016.

⁴⁹⁰ Συγκεκριμένα το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στην λιανική αγορά ανέρχεται σε [65-75]% κατά το 2015, [65-75]% κατά το 2016, 62,37% κατά το 2017 και [45-55]% κατά το α' εξάμηνο του 2018.

⁴⁹¹ Συγκεκριμένα το μερίδιο αγοράς της ΕΠΑ στην λιανική αγορά ανέρχεται σε [10-15] % κατά το 2015, [5-10]% κατά το 2016, 6,59% κατά το 2017 και [5-10]% κατά το α' εξάμηνο του 2018.

⁴⁹² Το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στην υποαγορά της λιανικής προμήθειας σε ηλεκτροπαραγωγούς ανέρχεται σε [85-95]% κατά το 2015 και 87,77% κατά το 2016.

⁴⁹³ Το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στην υποαγορά της λιανικής προμήθειας σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες είναι ακόμη και

ενώ η ΕΠΑ Αττικής έχει αμελητέα δραστηριοποίηση, με μερίδιο αγοράς κάτω του [0-5]% και συγκεκριμένα [0-5]% κατά το 2017 και [0-5]% κατά το α' εξάμηνο του 2018⁴⁹⁴. Με αυτά τα δεδομένα, η κάθετη σχέση που δημιουργείται μεταξύ των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων δεν αξιολογείται περαιτέρω.

γ) Στην υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες, δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ με μερίδια αγοράς που ανέρχονται σε [15-25] % για το 2017 και [10-15]% για το α' εξάμηνο του 2018⁴⁹⁵, και η ΕΠΑ Αττικής με μερίδια αγοράς που ανέρχονται σε [35-45]% κατά το 2017 και [35-45] % κατά το α' εξάμηνο του 2018⁴⁹⁶, ήτοι τα μερίδια αγοράς της ΕΠΑ υπερβαίνουν το 25% και ως εκ τούτου, υφίσταται κάθετη συγκέντρωση (λόγω της κατά τα ανωτέρω σημαντικότητας παρουσίας της ΔΕΠΑ στη χονδρική αγορά προμήθειας), οι επιπτώσεις της οποίας αξιολογούνται κατωτέρω και

δ) Στην υποαγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου σε οικιακούς πελάτες, δραστηριοποιείται μόνον η ΕΠΑ Αττικής με μερίδια αγοράς που υπερβαίνουν διαχρονικά το [35-45]% και ανέρχονται σε [35-45]% κατά το 2017 και [35-45]% κατά το α' εξάμηνο του 2018⁴⁹⁷, ήτοι τα μερίδια αγοράς της ΕΠΑ υπερβαίνουν το 25% και ως εκ τούτου, υφίσταται κάθετη συγκέντρωση (λόγω της κατά τα ανωτέρω σημαντικότητας παρουσίας της ΔΕΠΑ στη χονδρική αγορά προμήθειας), οι επιπτώσεις της οποίας αξιολογούνται κατωτέρω.

470. Συναφώς κατά τα προκριθέντα ως προς το πλαίσιο αξιολόγησης των τυχόν οριζόντιων επιπτώσεων της υπό κρίση συναλλαγής η μεταβολή από κοινό σε αποκλειστικό έλεγχο μεταβάλλει και τη σχέση μεταξύ ΔΕΠΑ και ΕΠΑ, η οποία ήταν μέχρι πρότινος ανταγωνιστική με σαφείς περιορισμούς στις πληροφορίες, οι οποίες έρχονταν σε γνώση της ΔΕΠΑ, περιλαμβανομένων των όρων βάσει των οποίων η ΕΠΑ προμηθεύεται φυσικό αέριο. Δηλαδή, παρόλο που η όποια αλληλοεπικάλυψη προϋπήρχε της συγκέντρωσης και δεν μεταβάλλεται συνεπεία αυτής, απαιτείται λεπτομερέστερη διερεύνηση των εν λόγω αγορών, δεδομένου ότι οι πρώην κοινές επιχειρήσεις (ΕΠΑ και ΕΔΑ) εντάσσονται στον όμιλο του εναπομένοντος μοναδικού τους μετόχου (ΔΕΠΑ), με αποτέλεσμα να εκλείψουν οι περιορισμοί που υπήρχαν και να ενισχυθεί η στρατηγική θέση της ΔΕΠΑ στην αγορά.

μάλιστα σημαντικά υψηλότερα κατά τα έτη 2015 και 2016 και συγκεκριμένα ανέρχεται σε [85-95]% κατά το 2015 και [85-95]% κατά το 2016.

⁴⁹⁴ Το μερίδιο αγοράς της ΕΠΑ στην υποαγορά της λιανικής προμήθειας σε μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες είναι μηδενικό κατά το 2015 και [5-10]% κατά το 2016.

⁴⁹⁵ Το μερίδιο αγοράς της ΔΕΠΑ στην υποαγορά της λιανικής προμήθειας σε μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες ανέρχεται σε [25-35]% κατά το 2015 και [25-35]% κατά το 2016.

⁴⁹⁶ Το μερίδιο αγοράς της ΕΠΑ στην υποαγορά της λιανικής προμήθειας σε μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες ανέρχεται σε [35-45]% κατά το 2015 και [25-35]% κατά το 2016.

⁴⁹⁷ Το μερίδιο αγοράς της ΕΠΑ στην υποαγορά της λιανικής προμήθειας σε οικιακούς πελάτες ανέρχεται σε [35-45]% κατά το 2015 και [35-45]% κατά το 2016.

471. Συγκεκριμένα κατόπιν της συναλλαγής η ΔΕΠΑ αφενός θα έχει τον πλήρη έλεγχο της εμπορικής πολιτικής της ΕΠΑ, με πλήρη γνώση και έλεγχο των όρων προμήθειάς της σε φυσικό αέριο. Μετά την ολοκλήρωση της παρούσας συναλλαγής, η ΕΠΑ Αττικής, η οποία μέχρι σήμερα τελεί σε σχέση ανεξαρτησίας έναντι της ΔΕΠΑ⁴⁹⁸, θα ενσωματωθεί πλήρως και εξολοκλήρου στον Όμιλο της ΔΕΠΑ, όπως δε έχει δηλωθεί ρητά από τη γνωστοποιούσα⁴⁹⁹, «ΔΕΠΑ και ΕΠΑ θα αποτελούν μία ενιαία οντότητα ("single undertaking") από σκοπιάς δικαίου ανταγωνισμού και, ως εκ τούτου, δεν τίθεται ζήτημα ύπαρξης σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ της ΔΕΠΑ και της ΕΠΑ μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής». Αυτό επιβεβαιώθηκε και στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον της ΕΑ⁵⁰⁰. Ως εκ τούτου, μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής (και μετά την αποχώρηση του έτερου κοινού μετόχου) και την κατάργηση των διαδικασιών που εφήρμοζε η ΔΕΠΑ για την σύγκρουση συμφερόντων, η ΔΕΠΑ θα καθορίζει η ίδια την εμπορική πολιτική της ΕΠΑ Αττικής και θα έχει πρόσβαση στο σύνολο των εμπορικών πληροφοριών που αφορούν την ΕΠΑ Αττικής και τη δραστηριότητά της, συμπεριλαμβανομένων των σχέσεων της με τους λοιπούς προμηθευτές - ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ στην αγορά χονδρικής. Κατά τούτο, θεωρητικά η ΔΕΠΑ καθίσταται σε πλεονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών της στην αγορά χονδρικής. Στην πράξη ωστόσο εκτιμάται βάσιμα ότι η ΔΕΠΑ δεν θα αναλάβει οποιοδήποτε ρίσκο παρεμβάσεων, δεδομένου ότι είναι τέτοια η σχέση αλληλεξάρτησης που υπάρχει ανάμεσα στις δραστηριοποιούμενες στη συγκεκριμένη απολύτως ιδιαίτερη αγορά επιχειρήσεις που πιθανολογείται βάσιμα ότι η ΔΕΠΑ την ημέρα εκείνη που θα επιχειρήσει τυχόν να αξιοποιήσει με κάποιο τρόπο ευαίσθητες εμπορικές πληροφορίες σε βάρος λοιπών προμηθευτών - ανταγωνιστών αυτής, θα χάσει και κάποιον ή κάποιους σημαντικούς πελάτες (λόγω των πολλαπλών ιδιοτήτων που κατέχει η πλειονότητα των δραστηριοποιούμενων στη σχετική αγορά επιχειρήσεων, αφού συχνά πρόκειται για ανταγωνιστές πραγματικούς ή δυνητικούς που είναι όμως ταυτοχρόνως και πελάτες). Επομένως, το συγκεκριμένο επιχείρημα είναι όλως θεωρητικό.

472. Επισημαίνεται περαιτέρω ότι σύμφωνα με τα αναφερόμενα από την ίδια τη γνωστοποιούσα⁵⁰¹: «Η επιλογή του συγκεκριμένου μετασχηματισμού της συμμετοχής της ΔΕΠΑ στις αγορές λιανικής προμήθειας φ. α. αποτελεί στρατηγική επιλογή της ΔΕΠΑ ενόψει το συνολικού μετασχηματισμού των εν λόγω αγορών, με κορύφωση το πλήρες άνοιγμα στον ανταγωνισμό των λιανικών αγορών προμήθειας μικρών βιομηχανικών πελατών, μικρών εμπορικών / επαγγελματικών πελατών καθώς και των οικιακών πελατών από 1.1.2018 [...] Συνδυαστικά, επομένως, η ΔΕΠΑ έχει απόλυτη ανάγκη άμεσης, και όχι απλώς έμμεσης, πρόσβασης στις ολικά αναδιαμορφωμένες αγορές λιανικής προμήθειας φ.α., για να μπο-

ρεί- μεταξύ άλλων- να διοχετεύει συμβολαιοποιημένες ποσότητες φ.α. στην αγορά». Ομοίως, επισημαίνεται από τη γνωστοποιούσα⁵⁰²: «Η απόκτηση από τη ΔΕΠΑ του αποκλειστικού ελέγχου της ΕΠΑ επιτρέπει στην πρώτη να εδραιώσει και να επωφεληθεί από την παρουσία της δεύτερης στις υπο-αγορές λιανικής μεσαίων, μικρών (εμπόρων/επαγγελματιών) και οικιακών πελατών, αγορές που αναπτύσσονται εξαιρετικά δυναμικά αφενός λόγω της πρόσφατης πλήρους απελευθέρωσής τους, αφετέρου λόγω της, γεωγραφικά, εξαιρετικά χαμηλής διείσδυσης και άρα των αυξημένων προοπτικών ανάπτυξης που έχουν. Η περαιτέρω αυτή κατοχύρωση και ενίσχυση των δυνατοτήτων της ΔΕΠΑ, στις αγορές της λιανικής, αξιολογείται ως πλέον ελκυστική για τους ιδιώτες επενδυτές εν όψει της ιδιωτικοποίησης της ΔΕΠΑ».

473. Συνεπώς, με την εν λόγω συναλλαγή, η ΔΕΠΑ ενσωματώνοντας πλήρως την ΕΠΑ στον Όμιλό της, επεκτείνεται και στις λοιπές αγορές λιανικής προμήθειας φ.α., και απολαμβάνει έτσι, τα πλεονεκτήματα που της προσδίδει η ήδη ισχυρή θέση της στην αγορά χονδρικής προμήθειας και μια ήδη εδραιωμένη θέση στις αγορές λιανικής προμήθειας, αυξάνοντας έτσι προφανώς και την εμπορική της αξία εν όψει της ιδιωτικοποίησής της.

474. Γενικά, σύμφωνα με την ενωσιακή νομολογία γίνεται δεκτό ότι «... η ανάλυση των προοπτικών εξέλιξης μιας αγοράς συνίσταται στο να εξεταστεί κατά ποιον τρόπο η συγκέντρωση θα μπορέσει να μεταβάλει τους παράγοντες που καθορίζουν την κατάσταση του ανταγωνισμού στην αγορά αυτή προκειμένου να εξακριβωθεί αν το αποτέλεσμα θα είναι να δημιουργηθεί σημαντικό εμπόδιο για τον πραγματικό ανταγωνισμό. Μια τέτοια ανάλυση απαιτεί να φανταστεί κανείς τις διάφορες σχέσεις αιτίου και αποτελέσματος, προκειμένου να επιλέξει εκείνες που είναι οι πιο πιθανές»⁵⁰³. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η τυχόν ύπαρξη πραγματικής δυνατότητας μίας λιγότερο ανταγωνιστικής εξαγοράς, συνεκτιμώντας αν κάποια άλλη επιχείρηση (πλην της εν προκειμένω εξαγοράζουσας) θα είχε τη δυνατότητα και το κίνητρο να προβεί στην εξαγορά. Επισημαίνεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε σχετικές αποφάσεις της αξιολόγησε και συνεκτίμησε τις εναλλακτικές προοπτικές εξαγοράς της επιχείρησης - στόχου⁵⁰⁴. Εν προκειμένω, δεν υπάρχουν στοιχεία ότι

⁵⁰² Βλ. παρ. 314 της γνωστοποίησης.

⁴⁹⁸ Για το ζήτημα αυτό βλ. αναλυτικά, ανωτέρω στο κεφάλαιο για την αξιολόγηση των οριζόντιων επιπτώσεων.

⁴⁹⁹ Στην υπ' αριθμ. πρωτ. 4756/2.8.2018 επιστολή της.

⁵⁰⁰ Βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 141.

⁵⁰¹ Βλ. παρ. 43-44 της γνωστοποίησης.

⁵⁰³ Βλ. και ΕΑ 627/2016 παρ. 308, απόφαση ΔΕΚ της 15.02.2005, Tetra Laval, C-12/03P, σκ. 43. Βλ. επίσης και σκ. 42 («Η ανάλυση των προοπτικών εξέλιξης μιας αγοράς, όπως οι αναλύσεις που είναι αναγκαίες όταν πρόκειται να ελεγχθούν συγκεντρώσεις, πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή, καθόσον το ζήτημα δεν είναι να εξεταστούν περιστατικά του παρελθόντος, για τα οποία συχνά υπάρχουν πολλά στοιχεία που καθιστούν δυνατό να κατανοηθούν οι αιτίες τους, ούτε καν τωρινά περιστατικά, αλλά να προβλεφθούν με λίγο-πολύ ισχυρή πιθανολόγηση περιστατικά που θα λάβουν χώρα αν δεν ληφθεί καμία απόφαση που να απαγορεύει τη σχεδιαζόμενη συγκέντρωση ή να της θέτει συγκεκριμένες προϋποθέσεις»).

⁵⁰⁴ Βλ. Case No COMP/M.5141-KLM Martinair (μεταβολή από κοινό έλεγχο σε αποκλειστικό) όπου η αδυναμία εύρεσης εναλλακτικού αγοραστή θεωρήθηκε σημαντική για την εκτίμηση του επιπτώσεων ελλείψεως της συγκέντρωσης και κατέληξε (παρ. 174) ότι «These specific circumstances constitute an important element of the counterfactual for the assessment of the proposed

διερευνήθηκε άλλη εναλλακτική προοπτική εξαγοράς του 49% της ΕΠΑ. Εντούτοις, στο σημείο αυτό θα πρέπει βεβαίως να ληφθεί υπόψη και το ευρύτερο οικονομικό / δημοσιονομικό πλαίσιο εντός του οποίου αναπόδραστα θα πρέπει να ενταχθεί και η υπό κρίση συγκέντρωση⁵⁰⁵: η αξιολογούμενη εξαγορά αποτελεί πρωτίστως μνημονιακή υποχρέωση και εντάσσεται μεταξύ εκείνων που έχει αναλάβει η Ελληνική Δημοκρατία στο πλαίσιο των αποκρατικοποιήσεων / ιδιωτικοποιήσεων και εν γένει παραχωρήσεων που οφείλει να φέρει εις πέρας η τελευταία. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, οδηγείται κανείς στο συμπέρασμα ότι ναι μεν θεωρητικά μία άλλη εναλλακτική προοπτική εξαγοράς του 49% της ΕΠΑ ενδεχομένως από πλευράς κανόνων αμιγώς ελεύθερου ανταγωνισμού θα ήταν η καταλληλότερη ίσως για τον ανταγωνισμό ως θεσμό, από την άλλη όμως η μετέπειτα εξαγορά της ΔΕΠΑ (χωρίς την ΕΠΑ, δηλαδή) θα πραγματοποιείτο με πολύ χαμηλότερο τίμημα κι έτσι τα χρήματα που θα έμπαιναν στα δημόσια ταμεία - και τα οποία ως γνωστόν προορίζονται για την εξόφληση του χρέους, θα ήταν πολύ λιγότερα.

475. Σε αυτό το πλαίσιο, η μεταβολή της μετοχικής σύνθεσης της ΕΠΑ σχετίζεται, όπως επισημαίνει η Γνωστοποιούσα⁵⁰⁶, μεταξύ άλλων με τον Οδικό Χάρτη για την Αγορά Φυσικού Αερίου (Gas market roadmap) του Συμπληρωματικού Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης (Supplemental Memorandum of Understanding - Third Review) όπως εκφράστηκε στην Τρίτη Αξιολόγηση και αποτελεί προϋπόθεση προκειμένου να εκκινήσει η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ. Αυτά περιγράφονται στην σχετική απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής⁵⁰⁷.

Αγορά χονδρικής προμήθειας και αγορά λιανικής προμήθειας μεσαίων, μικρών βιομηχανικών και εμπορικών πελατών

476. Όπως προαναφέρθηκε εν προκειμένω, στην αγορά χονδρικής προμήθειας δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ και κατέχει δεσπόζουσα θέση με υψηλότερα μερίδια αγοράς που υπερβαίνουν διαχρονικά το [55-65]%, ενώ στη λιανική αγορά προμήθειας σε μεσαίους, μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες δραστηριοποιούνται τόσο η ΔΕΠΑ, με μερίδιο αγοράς κάτω του [15-25]%⁵⁰⁸ όσο και η ΕΠΑ Αττικής με μερίδιο αγοράς που κυμαίνεται διαχρονικά περίπου στο [35-45]%⁵⁰⁹, αθροιστικά δε το μερίδιο αγοράς τους υπερβαίνει το 50%.

477. Συνεπώς, εξετάζεται κατωτέρω εάν η ΔΕΠΑ, λαμβανομένου υπόψη του ανωτέρω μεριδίου αγοράς και επομένως της δεσπόζουσας θέσης της στην αγορά χονδρικής προμήθειας έχει την ικανότητα και το κίνητρο να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της ΕΠΑ Αττικής από την πρόσβασή τους σε εισροές. Αντιστοίχως εξετάζεται εάν τόσο η ΕΠΑ Αττικής όσο και η ΔΕΠΑ έχουν την ικανότητα και το κίνητρο να αποκλείσουν τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ από την πρόσβασή τους σε πελάτες.

Αγορά χονδρικής προμήθειας και αγορά λιανικής προμήθειας οικιακών πελατών.

478. Όπως προαναφέρθηκε, εν προκειμένω στην αγορά χονδρικής προμήθειας δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ η οποία και κατέχει δεσπόζουσα θέση με υψηλότερα μερίδια αγοράς που υπερβαίνουν διαχρονικά το [55-65]%⁵¹⁰, ενώ στην αγορά λιανικής προμήθειας οικιακών πελατών δραστηριοποιείται η ΕΠΑ Αττικής, με μερίδια διαχρονικά περί το [35-45]%⁵¹¹.

479. Συνεπώς, εξετάζεται κατωτέρω εάν η ΔΕΠΑ, λαμβανομένου υπόψη του ανωτέρω μεριδίου αγοράς στην αγορά χονδρικής προμήθειας, έχει την ικανότητα και το κίνητρο να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της ΕΠΑ Αττικής από την πρόσβασή τους σε εισροές ή να επιβάλει δυσμενείς όρους για την πρόσβαση αυτή. Αντιστοίχως εξετάζεται εάν η ΕΠΑ Αττικής έχει την ικανότητα και το κίνητρο να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ από την πρόσβασή τους σε πελάτες.

480. Δεδομένου ότι οι δύο ως άνω αγορές προμηθεύονται από την ανάντη αγορά της χονδρικής με όρους και από προμηθευτές που κατά κανόνα δεν διαφοροποιούνται σημαντικά και τα τυχόν προβλήματα πρόσβασης θα είναι κοινά, ο αποκλεισμός στην πρόσβαση εξετάζεται από κοινού για τις δύο αγορές με επισήμανση των τυχόν επιμέρους διαφοροποιήσεων.

Πρόσβαση σε εισροές

481. Ειδικότερα, εξετάζεται κατωτέρω εάν η νέα οντότητα διαθέτει τόσο την ικανότητα όσο και το κίνητρο για συμπεριφορά αποκλεισμού των ανταγωνιστών της ΕΠΑ Αττικής στην αγορά λιανικής προμήθειας και ειδικότερα (α) των μεσαίων / μικρών βιομηχανικών πελατών και εμπορικών και (β) των οικιακών πελατών από την πρόσβαση σε εισροές. Κατά την αξιολόγηση της εν λόγω ικανότητας κρίσιμο στοιχείο αποτελεί όχι μόνον η ανταγωνιστικότητα της τιμής, αλλά πρωτίστως η διασφάλιση του εφοδιασμού σε φυσικό αέριο. Τούτο είναι ακόμη πιο σημαντικό δεδομένου ότι οι οικιακοί καταναλωτές αποτελούν κατηγορία προστατευόμενων καταναλωτών και, συνεπώς, οι εταιρίες προμήθειας αυτών υποχρεούνται πρωτίστως να διασφαλίσουν την αδιάλειπτη παροχή φυσικού αερίου σε αυτούς⁵¹². Ως εκ τούτου, η ανάλυση

⁵⁰⁵ Βλ. ανάλογα και την ΕΑ 627/2016.

⁵⁰⁶ Σελ. 2 της γνωστοποίησης.

⁵⁰⁷ Βλ. απόφαση αρ. 78 του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής (ΚΥ.Σ.ΟΙ.Π.), Έγκριση Οδικού Χάρτη Αγοράς Φυσικού Αερίου 2017 - 2022 (ΦΕΚ Β' 59/18.1.2018) (Προσκομισθείσα και ως Παράρτημα II της γνωστοποίησης).

⁵⁰⁸ Βλ. τα μερίδια αγοράς που αναφέρονται ανωτέρω.

⁵⁰⁹ Βλ. τα ανωτέρω αναφερόμενα μερίδια αγοράς.

⁵¹⁰ Όπως αναφέρεται ανωτέρω.

⁵¹¹ Όπως αναφέρεται ανωτέρω.

⁵¹² Βλ. άρθρο 48 παρ. 1α ν. 4001/2011 αρ. 48 παρ. 1α, καθώς και το Κεφάλαιο 4 του Κώδικα Προμήθειας αερίου σε πελάτες

που ακολουθεί εστιάζει πρωτίστως σε αυτό το εγγενές χαρακτηριστικό της εν λόγω αγοράς που συναρτάται όχι μόνο με την τιμολόγηση αλλά και με την επάρκεια των πηγών εφοδιασμού, ιδίως κατά την αυξημένης ζήτησης χειμερινή περίοδο. Στο πλαίσιο αυτό αξιολογείται και ο ισχυρισμός της ΔΕΠΑ ότι υφίστανται εναλλακτικές πηγές προμήθειας φυσικού αερίου, οι οποίες αποτελούν εναλλακτικές επιλογές για τους προμηθευτές λιανικής και ότι η ΔΕΠΑ δεν μπορεί να επηρεάσει τη διαθεσιμότητα του φυσικού αερίου σε επίπεδο τιμής και ποιότητας.

482. Ειδικότερα, η ΔΕΠΑ αποτελεί, όπως προκύπτει από το μερίδιο αγοράς και τις λοιπές συνθήκες της αγοράς χονδρικής προμήθειας, τη μεγαλύτερη πηγή προμήθειας φυσικού συνθήκης της αγοράς χονδρικής προμήθειας, τη μεγαλύτερη πηγή προμήθειας φυσικού αερίου πανελλαδικά, δεδομένων των διαχρονικά υψηλών μεριδίων της στην αγορά της εισαγωγής και της χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου. Οι δημοπρασίες της ΔΕΠΑ ανέρχονται ενδεικτικά για το έτος 2017 σε [...] kWh και δεν επαρκούν, όπως επισημαίνεται και από τις λοιπές δραστηριοποιούμενες στην αγορά επιχειρήσεις⁵¹³, να καλύψουν το σύνολο της ζήτησης φυσικού αερίου στις υπό εξέταση υποαγορές λιανικής, ζήτηση που ανέρχεται σε 8.874.499.958 kWh (4.439.874.458+4.434.625.500 kWh)⁵¹⁴.

483. Δεδομένου δε ότι όχι μόνο η ποσότητα που διατίθεται στις δημοπρασίες είναι συγκεκριμένη, αλλά και οι ποσότητες τις οποίες μπορεί να λάβει έκαστος συμμετέχων είναι ομοίως συγκεκριμένες, είναι αμφίβολο κατά πόσον ένας συμμετέχων θα μπορούσε να ικανοποιήσει ένα σημαντικό τμήμα των αναγκών του από αυτές.

484. Εκτιμάται επίσης ότι εμπόδιο στην πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού αποτελεί η διακοπόμενη ροή στα σημεία εισόδου, και ιδίως στο Σιδηρόκαστρο, με αποτέλεσμα, σε περίπτωση διακοπής της ροής, οι προμηθευτές, για να διατηρήσουν την αδιάλειπτη ροή προς τους πελάτες να υποχρεώνονται σε αναζήτηση εναλλακτικών

(ΦΕΚ Β' 1969/1.6.2018). Ως προς την έννοια των Προστατευόμενων Καταναλωτών επισημαίνεται ότι η έννοια τους δίδεται στο άρθρο 2 παρ. 2 περ. (κβ1), όπως αυτό συμπληρώθηκε (κατά τη ρητή νομοθετική εξουσιοδότηση του εν λόγω άρθρου) από την υπ' αριθμ. Δ1/Β/10233/2014 (ΦΕΚ Β' 1684/24.6.2014) απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (βλ. και το Σχέδιο Προληπτικής Δράσης της ΠΑΕ σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με φυσικό αέριο που εκδόθηκε τον Ιανουάριο του 2018, Κεφ. 5.1). Με βάση τις ανωτέρω διατάξεις, στην έννοια των Προστατευόμενων Καταναλωτών εμπίπτουν, μεταξύ άλλων, τόσο οι οικιακοί καταναλωτές όσο και οι εμπορικοί και βιομηχανικοί καταναλωτές που αποτελούν μικρομεσαίες επιχειρήσεις με ετήσια συμβολαιοποιημένη κατανάλωση μικρότερη των 10.000 MWh.

⁵¹³ Όπως ενδεικτικά οι [...] (βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5709/2.10.2018 επιστολή της), [...] (η οποία δεν θεωρεί τις δημοπρασίες ως εναλλακτική πηγή προμήθειας λόγω των αυστηρών όρων τους, αφενός μεν της ρήτηρας take or pay και αφετέρου του περιορισμού στην προμήθεια των ποσοτήτων φα, δηλ. του όρου της αναγκαστικής εκμετάλλευσης ημερησίως το πολύ έως το 125% της μέσης ημερήσιας ποσότητας που αντιστοιχεί στην συνολική αποκτηθείσα ποσότητα του τριμήνου, βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5697/1.10.2018 επιστολή της) και [...] (βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018 επιστολή της).

⁵¹⁴ Άθροισμα υποαγορών λιανικής προμήθειας σε μεσαίους, μικρούς, εμπορικούς και οικιακούς πελάτες έτος 2017.

πηγών προμήθειας (και εν προκειμένω τη ΔΕΠΑ) έναντι πολύ υψηλών τιμών⁵¹⁵. Διευκρινίζεται συνεπώς ότι παρά το γεγονός ότι όπως αναφέρει η γνωστοποιούσα υφίσταται διαθέσιμη δυναμικότητα στο σημείο εισόδου⁵¹⁶, το πρόβλημα ανακύπτει λόγω της διακοπόμενης ροής αυτού⁵¹⁷.

485. Σημειώνεται, ότι η έλλειψη αποθηκευτικού χώρου, σε συνδυασμό με το χρονικό περιορισμό της αποθήκευσης ΥΦΑ⁵¹⁸ στη Ρεβυθούσα (έως 18 ημέρες), εκτιμάται ότι ομοίως μπορεί να αποτελεί ως ένα βαθμό παράγοντα αποτρεπτικό για την εισαγωγή αερίου από τις ίδιες τις δραστηριοποιούμενες στη λιανική αγορά επιχειρήσεις, στοιχείο που λειτουργεί ως ένα φυσικό εμπόδιο εισόδου στην αγορά της χονδρικής προμήθειας με απευθείας εισαγωγές σε μεγάλες ποσότητες, ωστόσο αυτό εκτιμάται ότι σε κάθε περίπτωση είναι προσωρινό. Οι αναφερόμενες από τη γνωστοποιούσα⁵¹⁹ νέες υποδομές ή η επέκταση υφιστάμενων υποδομών, όπως η αναβάθμιση της Ρεβυθούσας⁵²⁰ ή ο πλωτός σταθμός αποθήκευσης στην Αλεξανδρούπολη, είναι είτε υπό κατασκευή είτε

⁵¹⁵ Βλ. και ανωτέρω, υπό Κεφ. VIII, παρ. 196. Το ζήτημα αυτό υπογραμμίζεται και από αρκετούς ανταγωνιστές, όπως η εταιρία [...] (βλ. επιστολή της με αριθμ. πρωτ. 5761/202.10.2018), [...] (βλ. την επιστολή της με αριθμ. πρωτ. 5709/2.10.2018), [...] (βλ. την επιστολή της με αριθμ. πρωτ. 5722/2.10.2018), [...] (βλ. την επιστολή της με αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018) και [...] (βλ. την επιστολή της με αριθμ. πρωτ. 5706/2.10.2018).

⁵¹⁶ Βλ. σχετικά παρ. 271 της γνωστοποίησης, αλλά και την υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας.

⁵¹⁷ Βλ. Σχετικά και απόφαση της Ε.Ε. της 24.5.2018 CASE AT.39816 - Upstream gas supplies in Central and Eastern Europe, η οποία δεν περιλαμβάνει την ελληνική αγορά, ωστόσο ως προς τη διασύνδεση Ελλάδας Βουλγαρίας έγινε δεκτό (παρ. 167-169) ότι «The Commission's preliminary concern, as set out in the SO, is that by relying on gas metering provisions, Gazprom has isolated the Bulgarian gas market from its EU neighbours and has prevented the free flow of gas across the Bulgarian borders. This has led to a situation where Bulgarian customers could only buy gas from Gazprom and other wholesalers could not access the Bulgarian gas market. (168) Under the Commitment, Gazprom will take a positive action to amend its relevant gas contracts to enable the conclusion of interconnection agreements at the interconnection points between Bulgaria and other EU Member States, especially Greece, and to adjust the allocated-as-measured gas calculation method to the modern method of allocated-as-nominated. As a result of these changes, the Bulgarian gas market is supposed to become accessible to wholesalers other than Gazprom. The conclusion of the interconnection agreement at the Bulgarian-Greek border will enable the possibility of reverse flows from Greece to Bulgaria offering Bulgarian customers an alternative source of gas. The Commitments also ensure that Gazprom remains liable for gas quality at the entry point to the Bulgarian gas system».

⁵¹⁸ Στο σημείο αυτό να ληφθεί υπόψη ότι όπως αναφέρεται και από τους ανταγωνιστές, το ΥΦΑ δεν αποτελεί πάντοτε ρεαλιστική εναλλακτική επιλογή έναντι του φυσικού αερίου αγωγού, καθόσον οι πωλήσεις του στην Ελλάδα δεν είναι αρκούντως επικερδείς, βλ. και ανωτέρω, Κεφ. VIII, (βλ. τις σχετικές αναφερόμενες και ανωτέρω-επιστολές των [...]).

⁵¹⁹ Βλ. σχετικά την υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 επιστολή της γνωστοποιούσας.

⁵²⁰ Σημειωτέον ότι την αναβάθμιση της Ρεβυθούσας παραδέχεται και ο μάρτυρας της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, [...] στο πλαίσιο της κατάθεσής του κατά τη Συνεδρίαση ενώπιον της ΕΑ [βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ 13.11.2018, σελ. 67].

υπό σχεδιασμό, συνεπώς μπορεί να εκτιμηθεί με επαρκή βαθμό βεβαιότητας η δυνατότητά τους να μεταβάλλουν ουσιαστικά τις ανταγωνιστικές συνθήκες στην αγορά⁵²¹. Σε κάθε περίπτωση, σε υποθέσεις ελέγχου συγκεντρώσεων απόλυτη βεβαιότητα κατά κανόνα δεν υπάρχει. Αντίθετα, αυτό που μπορεί να γίνει είναι η λεγόμενη πιθανολογική πρόγνωση. Σε αυτό το πλαίσιο υπογραμμίζεται ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι κρίσεις/απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών αφορούν στην υφιστάμενη κατάσταση συνολικά στην αγορά του φυσικού αερίου, προσεγγίζοντας αυτήν όμως μάλλον με τρόπο στατικό. Δεδομένων όμως των σημαντικών αλλαγών που επίκειται σε επίπεδο υποδομών και τις οποίες αποδέχτηκε εν πολλοίς και ο μάρτυρας της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ⁵²² και οι οποίες δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να υποτιμώνται, το τοπίο στην αγορά του φυσικού αερίου κάθε άλλο παρά στατικό είναι, a contrario μεταβάλλεται με τρόπο δυναμικό και βέβαια πρόκειται να αλλάξει σημαντικά, προοπτική την οποία εκτιμάται ότι ορθό είναι να λάβει υπόψη της η Επιτροπή Ανταγωνισμού, η οποία άλλωστε κατά την αξιολόγηση συγκεντρώσεων γενικά οφείλει να προβαίνει σε πιθανολογική πρόγνωση, ακολουθώντας την αρχή της λεγόμενης forward looking & predictive policy^{523,524}.

486. Σε κάθε περίπτωση πάντως τα ανωτέρω εμπόδια εισόδου επισημαίνονται και από τη ΡΑΕ, η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μοναδική δυνατότητα ανάπτυξης ανταγωνισμού στην αγορά χονδρικής στην Ελλάδα είναι οι δημοπρασίες της ΔΕΠΑ (σε συνέχεια των εκτέλεση σχετικών δεσμεύσεων που η τελευταία έχει αναλάβει)⁵²⁵. Ως προς την ύπαρξη των εν λόγω εμποδίων στην πρόσβαση στην εισροές συνηγορούν και οι λοιπές δραστηριοποιούμενες στις εν λόγω αγορές επιχειρήσεις, τόσο στην αγορά της χονδρικής όσο και στην αγορά της λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου⁵²⁶.

487. Εκτιμάται, περαιτέρω, ότι η ΔΕΠΑ διαθέτει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της ως προς τους όρους με τους οποίους παρέχει φυσικό αέριο στην πελατειακή της βάση, ειδικώς στους δραστηριοποιούμενους στην υποαγορά των οικιακών πελατών, καθώς η ΔΕΠΑ διατηρεί κρίσιμες ποσότητες και ευελιξία να παραδίδει τις απαραίτητες ποσότητες φυσικού αερίου κατά τη διάρκεια του έτους και ιδίως κατά την περίοδο των χειμερινών μηνών που υφίσταται αυξημένη ζήτηση, έχοντας βεβαίως και τις αναγκαίες υποδομές προς τούτο.

⁵²¹ Βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ Συνεδρίασης 13.11.2018, σελ. 155.

⁵²² Βλ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ Συνεδρίασης 13.11.2018, σελ. 67, όπου ο μάρτυρας αναφέρει χαρακτηριστικά «Τώρα μεγαλώνει η Ρεβυθούσα, αλλάζουν οι κανόνες».

⁵²³ Βλ. Κατσουλάκο, Μικρο-Οικονομική Πολιτική. Μέτρα και Εφαρμογές, Τα οικονομικά των ρυθμιστικών παρεμβάσεων σε αγορές με μονοπωλιακή δύναμη, 1998, σελ. 208.

⁵²⁴ Βλ. ανάλογη προσέγγιση και στην υπ' αριθμ. 627/2016 απόφαση ΕΑ (COSCO/ΟΛΠ), ιδίως παρ. 291.

⁵²⁵ Βλ. την ετήσια έκθεση της ΡΑΕ για το 2016, National Report to the European Commission, σελ. 136, β. επίσης παρ. 172 της παρούσας.

⁵²⁶ Όπως οι εταιρίες [...] (βλ. επιστολή της με αριθμ. πρωτ. 5697/1.10.2018, σελ. 13), [...] (βλ. επιστολή της με αριθμ. πρωτ. 5706/2.10.2018, σελ. Α3) και [...] (βλ. επιστολή της με αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018, σελ. 6).

Έτσι, η σημαντική διαφοροποίηση τόσο ως προς την ανταγωνιστικότητα των σχετικών όρων όσο και ως προς τις παρεχόμενες ποσότητες, αν υποτεθεί ότι υφίσταται τέτοια, είναι πάντως δικαιολογημένη.

488. Επισημαίνεται ότι κατά την έρευνα της αγοράς, με εξαίρεση [...], η πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού κρίνεται ανεπαρκής, για λόγους όμως οι οποίοι δεν συναρτώνται με τη συμπεριφορά της ΔΕΠΑ, αλλά ανάγονται κυρίως στην έλλειψη αποτελεσματικών διασυνδέσεων με Τουρκία και Βουλγαρία, αποθηκευτικών χώρων και στην έλλειψη ρευστότητας στην χονδρεμπορική αγορά.

489. Δεν μπορεί περαιτέρω να αποκλειστεί ότι η ΔΕΠΑ διαθέτει ένα ακόμη συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της ως προς τους όρους με τους οποίους παρέχει φυσικό αέριο στην πελατειακή της βάση το οποίο συναρτάται με την φόρμουλα τιμολόγησης την οποία εφαρμόζει. Η τιμολόγηση του φυσικού αερίου προκύπτει από το σταθμισμένο μέσο κόστος (weighted average cost - WACOG⁵²⁷) του φυσικού αερίου από αγωγό (από διαφορετικές πηγές, συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγών από την Gazprom στα βουλγαρικά σύνορα και από την Botas στα τουρκικά σύνορα, το οποίο προκύπτει από μία φόρμουλα φυσικού αερίου αγωγού που βασίζεται σε πετρελαιοειδή) και του κόστους επαναεριοποιημένου φυσικού αερίου ΥΦΑ από το σημείο εισόδου στη Ρεβυθούσα (το οποίο, επίσης, προκύπτει από την αντίστοιχη φόρμουλα τιμολόγησης ΥΦΑ που βασίζεται σε άλλα πετρελαιοειδή).

490. Ενώ το κόστος του φυσικού αερίου από αγωγό και του ΥΦΑ προσδιορίζονται εκ των προτέρων και είναι γνωστά στους πελάτες της ΔΕΠΑ, το πραγματικό μείγμα των δύο συστατικών (φυσικό αέριο από αγωγό έναντι επαναεριοποιημένου ΥΦΑ) γνωστοποιείται κατόπιν της παράδοσης του φυσικού αερίου. Υποστηρίζεται⁵²⁸ ότι με αυτόν τον τρόπο η ΔΕΠΑ μετακυλύει όλον τον κίνδυνο στους πελάτες της, χωρίς να τους δίνει την ευκαιρία να αντισταθμίσουν έστω αυτόν τον κίνδυνο, προσδιορίζοντας τις τιμές των υποκείμενων προϊόντων πετρελαιοειδών ως προς τις φόρμουλες των αγωγών και ΥΦΑ. Οι πελάτες συνεπώς υπόκεινται πάντοτε στις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις των τιμών των πετρελαιοειδών και του μείγματος μεταξύ του φυσικού αερίου αγωγού και ΥΦΑ, τα οποία συνιστούν τη βάση του κόστους φυσικού αερίου της ΔΕΠΑ.

491. Επί τη βάση των ανωτέρω περιγραφόμενων συνθηκών της αγοράς, δεν προκύπτει ότι υφίστανται επαρκείς εναλλακτικές πηγές προμήθειας στην αγορά της χονδρικής για τις επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται την ΕΠΑ Αττικής στην αγορά λιανικής προμήθειας οικιακών πελατών και μεσαίων / μικρών βιομηχανικών και εμπορικών πελατών, και επομένως οι ανταγωνιστές της ΕΠΑ προκειμένου να προμηθευτούν επαρκείς ποσότητες φυσικού αερίου ικανές να καλύψουν τη ζήτησή τους στην αγορά (ιδίως κατά τους χειμερινούς μήνες ως προς τους οικιακούς καταναλωτές) είναι υποχρεωμένες να συμβλη-

⁵²⁷ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5947/10.10.2018 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας.

⁵²⁸ Βλ. σχετικά απαντητική επιστολή της [...].

θούν με τη ΔΕΠΑ⁵²⁹, η οποία βεβαίως είναι υποχρεωμένη με τη σειρά της να τους αντιμετωπίζει, χωρίς να προβαίνει σε διακριτική μεταχείριση εις βάρος τους. Η ύπαρξη των δυσχερειών αυτών και η κατ' αποτέλεσμα έλλειψη επαρκών εναλλακτικών πηγών προμήθειας καταρχάς δίνει στη ΔΕΠΑ θεωρητικά τη δυνατότητα να αποκλείσει την πρόσβαση στις εισροές. Εντούτοις η ικανότητα αυτή δεν αρκεί, δεδομένου ότι θα πρέπει να έχει και το κίνητρο να προβεί στον αποκλεισμό αυτό.

492. Η ύπαρξη κινήτρου συναρτάται, όπως εξάλλου το αξιολογεί και η ΔΕΠΑ, με τη δυνατότητα των ανταγωνιστών της ΕΠΑ να αποταθούν σε εναλλακτικές προμήθειες, δυνατότητα η οποία είναι μεν μερικώς δυσχερής, ωστόσο υφίσταται, όπως ήδη εξηγήθηκε. Συγκεκριμένα η ΔΕΠΑ υποστηρίζει μεταξύ άλλων ότι «[...]»⁵³⁰.

493. Η ΔΕΠΑ περαιτέρω υποστηρίζει ότι [...]»⁵³¹. Δεν μπορεί όμως να παραγνωριστεί ότι αυτό ενδεχομένως ισχύει για ορισμένους από τους ανταγωνιστές αυτούς, ωστόσο, υπό τις παρούσες τουλάχιστον συνθήκες, δεν ισχύει για το μεγαλύτερο - ανταγωνιστή της ΕΠΑ τόσο στην αγορά των μεσαίων, μικρών βιομηχανικών και εμπορικών πελατών όσο και στην αγορά των οικιακών καταναλωτών, τη ΖΕΝΙΘ, η οποία μαζί με την ΕΠΑ καταλαμβάνει, έως σήμερα, το σύνολο της αγοράς των οικιακών καταναλωτών και η οποία δεν ανήκει σε όμιλο/πελάτη της ΔΕΠΑ σε άλλες αγορές.

494. Στη δε αγορά των μεσαίων, μικρών βιομηχανικών και εμπορικών πελατών οι [...] και [...], έχουν εκφράσει σημαντικούς προβληματισμούς ως προς το κίνητρο της ΔΕΠΑ, παρά το γεγονός ότι ανήκουν σε μεγάλους ομίλους.

495. Η μεν [...] αναφέρει⁵³² ότι «Η Δεσπόζουσα Επιχείρηση (Dominant Player) ΔΕΠΑ ως κυρίαρχος προμηθευτής διαθέτει την δυνατότητα να ελέγξει την αγορά του φυσικού αερίου στην Ελληνική Επικράτεια. Στα πλαίσια αυτά, το κίνητρο για την Δεσπόζουσα Επιχείρηση θα ήταν να ευνοήσει περαιτέρω την θυγατρική αυτής εταιρεία λιανικής, μέσω ειδικών τιμολογιακών πρακτικών, και να παρατείνει τη χρόνια στρέβλωση της αγοράς φυσικού αερίου διότι ως προελέχθη, οι λοιπές εταιρείες λιανικής στο φυσικό αέριο δεν δύνανται να ανταγωνιστούν τις ειδικές αυτές τιμολογιακές πρακτικές. Έτσι περιορίζεται ο ανταγωνισμός και παραμένει η αγορά φυσικού αερίου ως μία εν πολλοίς μονοπωλιακή αγορά. Άξιον αναφοράς ως αποτέλεσμα της ειδικής εύνοιας από την ΔΕΠΑ προς τη θυγατρική της εταιρεία, θα μπορούσε να είναι η αδιαφάνεια τιμών σε επίπεδο χονδρεμπορικής και λιανικής αγοράς φυσικού αερίου. Ενδεχομένως λοιπόν αυτή η αδιαφάνεια να είναι προς όφελος της νέας συγκεντρωμένης εταιρείας και εις βάρος του καταναλωτή».

496. Η δε [...] αναφέρει⁵³³ «Μετά την πραγματοποίηση της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης η ΔΕΠΑ θα είχε ενδεχομένως κίνητρο να προβεί σε προνομιακή μεταχείριση της ΕΠΑ. Η προνομιακή μεταχείριση αυτή θα μπο-

ρούσε να αφορά σε διαφοροποίηση της τιμολογιακής πολιτικής, σε προτεραιοποίηση της ΕΠΑ από πλευράς κατανομής ποσοτήτων, και σε καλύτερους εμπορικούς όρους γενικά (ευελιξία στην παροχή, πιστωτικό περιθώριο, εξασφαλίσεις, κλπ). Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε (βλ. ανωτέρω υπό «Αξιολόγηση της Συγκέντρωσης», Ερώτηση 7) η ΔΕΠΑ αναμένεται να τηρήσει τις ρυθμιστικές της υποχρεώσεις και να αποφύγει τη μη ισότιμη μεταχείριση ιδίων κατηγοριών πελατών της. Επιπλέον πρέπει να τονιστεί ότι η διαφοροποίηση της ΕΠΑ θα οδηγούσε νομοτελειακά σε διεκδίκηση ιδίων όρων και από τους υπολοίπους πελάτες της ΔΕΠΑ, το οποίο λόγω του αδιεξόδου στο οποίο θα οδηγούσε, είναι ένα σοβαρό αντικίνητρο για διαφοροποιημένη στάση της ΔΕΠΑ έναντι της ΕΠΑ σε σχέση με τους υπόλοιπους πελάτες της»⁵³⁴.

497. Συναφής είναι και ο ισχυρισμός έτερου ανταγωνιστή⁵³⁵, ο οποίος αναφέρει ότι η ΔΕΠΑ δε θα έχει κίνητρο να αντιμετωπίσει προνομιακά την ΕΠΑ, με δεδομένο όμως ότι η ΕΠΑ θα παραμείνει χωριστή νομική προσωπικότητα, γεγονός το οποίο δεν είναι καθόλου δεδομένο, και ότι η οποία «επιδότηση» της τιμής πώλησης του φυσικού αερίου στην ΕΠΑ, θα εφαρμοστεί από τη ΔΕΠΑ «για λόγους ανταγωνισμού» σε όλες τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη λιανική και επομένως «για να διατηρήσει τα συνολικά επίπεδα κερδοφορίας της η ΔΕΠΑ θα πρέπει να αυξήσει τις τιμές της προς τους υπόλοιπους πελάτες της (χονδρέμποροι, Ηλεκτροπαραγωγοί, Βιομηχανικοί, κ.λπ.), οι οποίοι με την σειρά τους θα εγκαταλείψουν τη ΔΕΠΑ και θα επιλέξουν άλλους προμηθευτές ή θα πραγματοποιήσουν ίδιες εισαγωγές». Επομένως, με βάση το ανωτέρω σκεπτικό, ουσιαστικά αποτυπώνεται μία πολύ ευαίσθητη ισορροπία, την οποία η ΔΕΠΑ δεν μπορεί να αγνοήσει και στην περίπτωση που αυτή επιλέξει να «επιδοτήσει» μόνο την ΕΠΑ, τότε αυτό πιθανόν να έχει δυσμενείς συνέπειες και για την ίδια.

498. Συνεπώς, οι ισχυρισμοί της ΔΕΠΑ ότι δεν θα είχε κίνητρο, εν μέρει είτε επιβεβαιώνονται από κάποιους ανταγωνιστές (περίπτωση της [...]) ή ουσιαστικά τίθενται υπό την προϋπόθεση της διαφάνειας της τιμολογιακής της πολιτικής, προκειμένου οι λοιποί πελάτες να διεκδικήσουν όμοια τιμολογιακή μεταχείριση (περίπτωση [...])⁵³⁶.

⁵³⁴ Βλ. τους αντίστοιχους προβληματισμούς που εκφράζονται και στην Παρέμβαση της ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ, ιδίως παρ. 100-101 αυτής, αλλά και που επίσης αναπτύχθηκαν από την εν λόγω εταιρεία στη διάρκεια της Συνεδρίασης ενώπιον της ΕΑ στις 13.11.2018.

⁵³⁵ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 5665/01.10.2018 απαντητική επιστολή της [...], απάντηση στην ερώτηση 11.

⁵³⁶ Σημειώνεται ότι ένας ανταγωνιστής (η [...]) στην υπ' αριθμ. πρωτ. 6328/30.10.2018 επιστολή της) αναφέρθηκε σε υπόθεση ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, απόφαση COMP/M.3696 E.ON/MOL. Η εν λόγω υπόθεση όμως δεν είναι συναφής με την υπό κρίση συγκέντρωση, διότι σε αυτή η επιχείρηση-στόχος είχε το μονοπώλιο της χονδρικής αγοράς φ.α. στην σχετική γεωγραφική αγορά (Ουγγαρία). Επίσης, είχε και το μονοπώλιο της αποθήκευσης, καθώς κατείχε και τους πέντε αποθηκευτικούς χώρους στη συγκεκριμένη χώρα, όπου, παρότι ο πληθυσμός της είναι περίπου ανάλογος με της Ελλάδας, υπάρχει και κοίτασμα φ.α., από το οποίο ικανοποιούσαν το 1/5 των αναγκών της Ουγγαρίας. Το κοίτασμα αυτό εκμεταλλευόταν μία θυγατρική της εταιρείας-στόχου, η οποία δεν αποτέλεσε μέρος της συναλλαγής, όμως παρείχε όλη την πο-

⁵²⁹ Βλ. ενδεικτικά τις σχετικές απαντήσεις των [...] (υπ' αριθμ. πρωτ. 5722/2.10.2018 επιστολή) ή [...] (υπ' αριθμ. πρωτ. 5703/2.10.2018 επιστολή).

⁵³⁰ Σελ. 12 της γνωστοποίησης.

⁵³¹ Παράρτημα Ι της γνωστοποίησης παρ. 24 και Σχεδιάγραμμα 1.

⁵³² Αριθμ. πρωτ. 5762/2.10.2018 σελ. 14.

⁵³³ Αριθμ. πρωτ. 5689/1.10.2018, σελ. 20.

Πρόσβαση σε πελάτες

499. Ακολουθώντας εξετάζεται εάν υφίσταται κίνδυνος αποκλεισμού από την πρόσβαση σε πελάτες, καθώς εν προκειμένω πρόκειται για συγκέντρωση με σημαντικό πελάτη στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας⁵³⁷

σότητα που εξήγαγε από το έδαφος στην εταιρία-στόχο βάσει πολυετών συμβολαίων αποκλειστικότητας. Υπάρχουν και άλλες σημαντικές διαφορές από την αντίστοιχη ελληνική αγορά, όπως για παράδειγμα ότι το νομοθετικό καθεστώς είχε μόλις (2004) απελευθερωθεί, αλλά, ακριβώς λόγω των πολυετών συμβολαίων αποκλειστικότητας που είχε ήδη συνάψει η εταιρία-στόχος, η οποία ήταν η παλαιά κρατική μονοπωλιακή επιχείρηση προ του έτους 1989, δεν είχε εμφανιστεί κανένας ανταγωνιστής και έτσι αυτή παρέμενε μονοπωλιακή. Υπογραμμίζεται εξάλλου ότι στην ανωτέρω υπ' αριθμ. πρωτ. 6328/30.10.2018 επιστολή η υπόθεση αυτή υποσημειώνεται στην προτελευταία σελίδα της επιστολής (υποσ. 15), όπου διευκρινίζεται ότι οι εν λόγω συμβάσεις αποκλειστικότητας της εταιρίας-στόχου, που κλήθηκε μέσω δεσμεύσεων να λύσει ώστε να δημιουργηθεί κάποιος ανταγωνισμός, ήταν 10ετούς διάρκειας. Έτσι, στην περίπτωση εκείνη διαπιστώθηκε ότι η εν λόγω συγκέντρωση θα δημιουργήσει, μεταξύ άλλων, μια πλήρως καθετοποιημένη εταιρία στις αλυσίδες προμήθειας φυσικού αερίου που αποτελούσε και την ουσιαστική μεταβολή της συναλλαγής (βλ. και σκ. 358) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε (επί τη βάση της έρευνας και της οικονομικής ανάλυσής της) ότι η καθετοποίηση αυτή θα είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την ικανότητα και το κίνητρο της νέας οντότητας να παρεμποδίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στις κατάντη αγορές φυσικού αερίου με την αύξηση του κόστους των ανταγωνιστών ή τον αποκλεισμό τους από την πρόσβαση σε εισροές. Η έρευνα στην αγορά χονδρικής κατέδειξε σημαντικά εμπόδια εισόδου, οφειλόμενα κυρίως στην έλλειψη πρόσβασης σε ανταγωνιστικές πηγές εφοδιασμού αερίου στην Ουγγαρία και την έλλειψη ρευστότητας (βλ. σκ. 284 επ. και ιδίως σκ. 286). Περαιτέρω, σύμφωνα με τη σκ. 400 της εν λόγω απόφασης, ενώ προ της συναλλαγής, η MOL είχε την ικανότητα να ενεργεί σε ένα σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της στην αγορά χονδρικής προμήθειας αερίου στην Ουγγαρία, εξέλιπε εντούτοις οικονομικών κινήτρων όπως ενεργήσει εις βάρος τους, καθώς δεν δραστηριοποιούνταν στην κατάντη αγορά και επομένως δεν ανταγωνιζόταν με αυτές. Αντιστρόφως, η EON δεν είχε παρουσία στην ανάντη αγορά και επομένως δεν είχε τη δύναμη να ενεργήσει εις βάρος των κατάντη ανταγωνιστών της. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι λόγω της καθετοποίησης που δημιουργείτο από τη συναλλαγή ήταν πιθανό η νέα οντότητα να έχει την ικανότητα και το κίνητρο να αποκλείσει τους υφιστάμενους και δυνητικούς ανταγωνιστές στις κατάντη αγορές προμήθειας αερίου και να παρεμποδίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην αγορά και κατέληξε στο συμπέρασμα (σκ. 401- βλ. και το συμπέρασμα στις σκ. 449-453) ότι πράγματι ως αποτέλεσμα και αμέσως μετά τη συναλλαγή, η νέα οντότητα θα έχει την ικανότητα και το κίνητρο να αποκλείσει την πρόσβαση στους υφιστάμενους ανταγωνιστές στην λιανική προμήθεια φυσικού αερίου σε μικρούς βιομηχανικούς και εμπορικούς πελάτες εμποδίζοντας σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό σε αυτές τις αγορές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περαιτέρω εξέφρασε τον προβληματισμό ότι η συναλλαγή εμποδίζοντας ή καθυστερώντας την είσοδο στην αγορά, θα εμποδίσει επίσης το αποτελεσματικό άνοιγμα της αγοράς στον ανταγωνισμό παρά την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς από την 1η Ιουλίου 2004. Παρόμοια ήταν τα συμπεράσματα και το σκεπτικό και για την περίπτωση της αγοράς λιανικής προμήθειας οικιακών πελατών (βλ. σκ. 454 επ. και τα συμπεράσματα στις σκ. 464 επ.). Η συγκέντρωση εγκρίθηκε τελικά με δεσμεύσεις. Ωστόσο, όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, η εξεταζόμενη περίπτωση έχει σημαντικές διαφορές σε σχέση με την απόφαση COMP/M.3696 E.ON/MOL..

⁵³⁷ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 61.

και ειδικότερα στην υποαγορά λιανικής προμήθειας οικιακών πελατών, όπου η ΕΠΑ Αττικής αποτελεί τη δεύτερη σε ισχύ εταιρία με σημαντικό μερίδιο αγοράς που διαχρονικά υπερβαίνει το [35-45]%⁵³⁸. Το εν λόγω μερίδιο της ΕΠΑ Αττικής στην αγορά λιανικής προμήθειας είναι σημαντικό, υπολείπεται όμως εκείνου της επί του παρόντος δεσπόζουσας στην εν λόγω αγορά ZENITH (που διαθέτει μερίδια της τάξεως του [55-65]%⁵³⁹, η οποία επιπρόσθετα διαθέτει σημαντικό και εδραιωμένο πελατολόγιο και δύναται να αποτελέσει επαρκή πελατειακή βάση για τους ανταγωνιστές της ΔΕΠΑ σε περίπτωση που η ΕΠΑ, μετά τη συναλλαγή, επιλέξει να προμηθεύεται το σύνολο του αερίου της από τη ΔΕΠΑ.

500. Δέον να συνεκτιμηθεί πάντως⁵⁴⁰ ότι πρόκειται για μια αγορά που είναι πλήρως εξελισσόμενη, καθότι απελευθερώθηκε μόλις στις αρχές του έτους (από 1.1.2018 και καταργήθηκαν οι γεωγραφικοί περιορισμοί) και στην οποία πραγματοποιείται επί του παρόντος διείσδυση νέων επιχειρήσεων (όπως οι ELPEDISON, ΗΡΩΝ, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ, CORAL, WATT + VOLT, Protergia κ.λπ.), αυξάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ένταση του ανταγωνισμού στην αγορά, αλλά και την πελατειακή βάση των ανταγωνιστών της ΔΕΠΑ στην αγορά χονδρικής προμήθειας, σε περίπτωση που η ΕΠΑ Αττικής θα προμηθεύεται το σύνολο του αναγκαίου για αυτήν φυσικού αερίου από τη ΔΕΠΑ. Σημειώνεται ότι στην αγορά δραστηριοποιούνται και όμιλοι εταιριών με καθετοποίηση (όπως ο Όμιλος Μυτιληναίος, η M & M και η ENGIE) και συνεπώς παρουσία και στα δύο επίπεδα προμήθειας, χονδρική και λιανική οικιακών πελατών, οι οποίοι επομένως έχουν τη δυνατότητα προώθησης των ποσοτήτων φυσικού αερίου που προμηθεύονται στις θυγατρικές τους.

501. Επί τη βάσει των ανωτέρω και ενόψει του γεγονότος ότι η αγορά λιανικής προμήθειας σε οικιακούς πελάτες αποτελεί μια πλήρως εξελισσόμενη και δυναμική αγορά δεν αναμένεται η παρούσα συναλλαγή να προκαλέσει τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της ΔΕΠΑ από την πρόσβασή τους σε πελάτες στην αγορά λιανικής προμήθειας οικιακών πελατών.

Συντονισμένα αποτελέσματα

502. Για λόγους πληρότητας και ως προς την πρόκληση συντονισμένων αποτελεσμάτων στις προαναφερόμενες αγορές σημειώνεται ότι ελλείψει άλλων στοιχείων περί της δυνατότητας πρόκλησης συντονισμένων κάθετων αποτελεσμάτων, ενόψει του ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αυξάνει το βαθμό συμμετρίας μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά⁵⁴¹, καθώς με βάση και τα ανωτέρω, ενισχύει έτι περαιτέρω τη θέση

⁵³⁸ Βλ. την ανωτέρω στην αρχή του παρόντος Κεφαλαίου παράθεση των μεριδίων αγοράς.

⁵³⁹ Η οποία διαθέτει μερίδιο αγοράς [55-65]% για το 2015, [55-65]% για το 2016, [55-65]% για το 2017 και [55-65]% για το α' εξάμηνο του 2018.

⁵⁴⁰ Κατά την αξιολόγηση των επιπτώσεων μίας συγκέντρωσης στον ανταγωνισμό μπορούν να ληφθούν υπόψη οι εύλογα αναμενόμενες μελλοντικές αλλαγές στην αγορά, βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 20.

⁵⁴¹ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 84.

της ΔΕΠΑ σε όλα τα στάδια των αγορών, ούτε συνεπάγεται την κατάργηση μιας επιχείρησης-«αποστάτη» στην αγορά⁵⁴², εκτιμάται ότι η σκοπούμενη συναλλαγή δεν θα επιφέρει συντονισμένα αποτελέσματα στις υπό κρίση αγορές, στις οποίες αφορούν οι εξεταζόμενες κάθετες σχέσεις.

Συμπέρασμα

Ως εκ τούτου, με την παρούσα συγκέντρωση εκτιμάται ότι η ΔΕΠΑ αν και θεωρητικά φέρεται να έχει την ικανότητα, εντούτοις δεν αποδεικνύεται ότι έχει και το κίνητρο να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της ΕΠΑ από την ισότιμη πρόσβασή τους σε εισροές. Σε κάθε δε περίπτωση από την ερμηνεία του περιεχομένου της γνωστοποίησης, σε συνάρτηση με τις διευκρινιστικές προς την Υπηρεσία επιστολές της ΔΕΠΑ, αλλά και κυρίως σε συνάρτηση και με τις αποσαφηνίσεις που έγιναν στη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας στις 13.11.2018, προκύπτει σαφώς αυτοδέσμευση της ΔΕΠΑ ότι αντιμετωπίζει (και θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει) όλες τις εταιρείες λιανικής πώλησης φυσικού αερίου χωρίς διακριτική μεταχείριση (τόσο αναφορικά με τους τιμολογιακούς όσο και με τους μη τιμολογιακούς παράγοντες, π.χ. ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών), εξακολουθώντας παράλληλα να εφαρμόζει, ως οφείλει, τις δεσμεύσεις που υποχρεωτικώς έχει αναλάβει με βάση τις προηγούμενες αποφάσεις της ΕΑ που την αφορούν. Πέραν τούτου, είναι σαφές ότι η κάθοδος μεγάλου αριθμού παικτών στην αγορά, μεταξύ των οποίων μάλιστα περιλαμβάνεται και σημαντικός αριθμός καθετοποιημένων ομίλων, ιδιαίτερα ισχυρών, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, καταδεικνύει ότι οι προοπτικές της αγοράς προβλέπονται έντονα ανταγωνιστικές.

Εν κατακλείδει, από τα ανωτέρω αναφερόμενα διαπιστώνεται ότι η αγορά φυσικού αερίου εξακολουθεί να εξελίσσεται ως ιδιαίτερα δυναμική αγορά και, ως εκ τούτου, υπάρχουν πολλά ζητήματα που μένει ακόμη να διευθετηθούν, ρυθμιστικά κυρίως. Για το λόγο αυτό άλλωστε, στον οδικό χάρτη του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής προτείνονται μια σειρά από μέτρα, ώστε εν τοις πράγμασι αφενός το φυσικό αέριο να εισέλθει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε περισσότερες δραστηριότητες, αφετέρου να υπάρχουν εχέγγυα για την πιο εύρυθμη λειτουργία της αγοράς. Με βάση το δίκαιο των συγκεντρώσεων, η ανωτέρω διαπίστωση δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια στο πλαίσιο της εξεταζόμενης συγκέντρωσης επί τη ευκαιρία να διορθωθούν άλλες τυχόν ανώριμες ή αρρύθμιστες πτυχές της σχετικής αγοράς που όμως δεν τελούν σε συνάφεια με την υπό κρίση συναλλαγή. Μία τέτοια ερμηνεία θα συνιστούσε νομικό άλμα υψηλού κινδύνου.

Δύο μέλη, όμως, της Επιτροπής, ο Πρόεδρος, Δημήτριος Κυριτσάκης, και η Εισηγήτρια, Βικτωρία Μερτικοπούλου, διατύπωσαν την ακόλουθη, έκαστος, γνώμη. Κατά τη θέση του Προέδρου, καθοριστικό στοιχείο για την έγκριση της υπό κρίση συγκέντρωσης είναι να διατηρηθεί η φύση της δέσμευσης που έχει αναληφθεί ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού από τη ΔΕΠΑ (μετά από επι-

καιροποίηση των δεσμεύσεων), να διαθέτει η τελευταία το 20%⁵⁴³ της ποσότητας που προμήθευσε σε Πελάτες κατά το προηγούμενο έτος, στους ανταγωνιστές / Προμηθευτές και τους πελάτες της, μέσω του σημαντικού μέτρου διάθεσης ποσοτήτων φ.α. μέσω ηλεκτρονικών δημοπρασιών. Πρόκειται για εργαλείο σημαντικό για την απελευθέρωση της ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου και την παροχή μεγαλύτερης ρευστότητας σε αυτήν, με σκοπό την πρόσβαση από άλλες επιχειρήσεις στο χαρτοφυλάκιο προμήθειας φ.α. της ΔΕΠΑ με κοστοστρεφή τιμή εκκίνησης, προκειμένου οι αγοραστές να έχουν το επιχειρηματικό κίνητρο και το περιθώριο να το μεταπωλήσουν σε ανταγωνιστικούς όρους. Εντούτοις, μετά την απόκτηση μέσω της υπό κρίση συγκέντρωσης του 100% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΠΑ Αττικής από τη ΔΕΠΑ, σε αντίθεση με τα μέχρι τούδε ισχύοντα, η ΕΠΑ Αττικής θα πάψει να λειτουργεί ανταγωνιστικά ως προς τη ΔΕΠΑ και η συμμετοχή της ΕΠΑ Αττικής στις δημοπρασίες θα λειτουργεί επ' ωφελεία της ίδιας της ΔΕΠΑ, ήτοι της επιχείρησης που υπόκειται στη δέσμευση διενέργειας των δημοπρασιών, και όχι επ' ωφελεία του ανταγωνισμού. Με τη συμμετοχή της ΕΠΑ Αττικής στις δημοπρασίες, αίρεται μερικώς ο σκοπός και το αποτέλεσμα της εν λόγω δέσμευσης, καθώς μέρος της ποσότητας που η ΔΕΠΑ υποχρεούται να διαθέσει μέσω των δημοπρασιών θα επιστρέφει στην ίδια. Επομένως, κατά την άποψη του Προέδρου, θα ήταν κατάλληλη και αναλογική η ανάληψη δέσμευσης με περιεχόμενο τον αποκλεισμό συμμετοχής της ΕΠΑ Αττικής στις ηλεκτρονικές δημοπρασίες. Κι αυτό προκειμένου να αποφευχθεί εφεξής μείωση εκ των πραγμάτων του διατιθέμενου σε τρίτους ανταγωνιστές κατά την ισχύουσα δέσμευση ποσοστού της τάξης του 20%, καθώς η συμμετοχή της ΕΠΑ Αττικής στις δημοπρασίες μετά τη συγκέντρωση οδηγεί εν τοις πράγμασι στην εν λόγω μείωση του αρχικού ποσοστού διάθεσης ποσοτήτων φ.α. στους τρίτους. Σημειώνεται ότι μετά την κατά τα ανωτέρω εξαγορά του 100% των μετοχών της ΕΠΑ από τη ΔΕΠΑ παύει η ΕΠΑ να θεωρείται τρίτη και να ενεργεί ως ανταγωνιστής. Αντίστοιχες, κατ' αρχήν, είναι οι ανησυχίες και της Εισηγήτριας Βικτωρίας Μερτικοπούλου, η οποία θεωρεί, εντούτοις, ότι θα αρκούσε ως αποτρεπτικό μέτρο, η παρακολούθηση από την ΕΑ της συμμετοχής της ΕΠΑ Αττικής στις ηλεκτρονικές δημοπρασίες, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο χειραγώγησης και αύξησης των τιμών των δημοπρασιών μετά την υπό κρίση συγκέντρωση, και δεν θεωρεί απαραίτητο, υπό τις παρούσες συνθήκες, το μέτρο του αποκλεισμού της ΕΠΑ Αττικής από τις ηλεκτρονικές δημοπρασίες. Επίσης, σε ό,τι αφορά τις καθέτως επηρεαζόμενες αγορές και ιδίως την αγορά χονδρικής και την αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, ως προς την ικανότητα και το κίνητρο αποκλεισμού των ανταγωνιστών της ΕΠΑ Αττικής από την πρόσβασή τους σε εισροές ή επιβολής δυσμενών όρων για την πρόσβαση αυτή, δεδομένου ότι στην αγορά χονδρικής προμήθειας φυσικού αερίου

⁵⁴² Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 85, όπου δίδεται και η έννοια της επιχείρησης- «αποστάτη».

⁵⁴³ Οι νέες δημοπρατούμενες, μέσω του συστήματος ηλεκτρονικών δημοπρασιών, ποσότητες, αυξάνονται κλιμακωτά ως εξής: 16% το 2017, 17% το 2018, 18% το 2019 και 20% το 2020. Βλ. Δ.Τ. ΕΑ της 17.10.2016.

(αγορά προηγούμενου σταδίου) δραστηριοποιείται η ΔΕΠΑ Αττικής με μερίδιο αγοράς που διαχρονικά υπερβαίνει το [55-65]%, στη δε αγορά λιανικής προμήθειας δραστηριοποιούνται τόσο η ΔΕΠΑ, με μερίδιο αγοράς που διαχρονικά υπερβαίνει το [55-65]%, όσο και η ΕΠΑ Αττικής με μερίδιο αγοράς που κυμαίνεται κοντά στο [10-15]%, δεδομένων των εμποδίων εισόδου στη συγκεκριμένη σύνθετη αγορά, του κατά τα ανωτέρω σταδίου ωριμότητας στο οποίο αυτή ευρίσκεται, λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη ότι σε περιπτώσεις όπου μια πρώτη κοινή επιχείρηση εντάσσεται στον όμιλο του εναπομένου μοναδικού της ελέγχοντος μετόχου εκλείπουν οι περιορισμοί που προέκυπταν από τα δυνητικά αντικρουόμενα κίνητρα των έως τούδε διαφορετικών ελεγχόντων μετόχων, καθώς και το γεγονός ότι μετά τη συγκέντρωση δεν προβλέπεται η διατήρηση της λειτουργίας Σινικών τειχών, υπάρχει, κατά την άποψη των ως άνω δύο μελών, ενδεχόμενο πρόκλησης αντιανταγωνιστικής παρεμπόδισης ή αποκλεισμού. Ειδικότερα, κατά την ίδια άποψη, μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής, την αποχώρηση του έτερου μετόχου και την κατάργηση των διαδικασιών που εφαρμόζε η ΔΕΠΑ για την σύγκρουση συμφερόντων, οι πρώην κοινές επιχειρήσεις, οι οποίες μέχρι σήμερα τελούν σε σχέση ανεξαρτησίας έναντι της ΔΕΠΑ, εντάσσονται στον όμιλο της ΔΕΠΑ, με αποτέλεσμα να εκλείψουν οι περιορισμοί που υπήρχαν και να ενισχυθεί η στρατηγική θέση της ΔΕΠΑ στην αγορά. Η ΔΕΠΑ, ενσωματώνοντας την ΕΠΑ στον Όμιλό της, επεκτείνεται και στις λοιπές αγορές λιανικής προμήθειας φ.α., απολαμβάνοντας τα πλεονεκτήματα που της προσδίδει η ήδη ισχυρή θέση της στην αγορά χονδρικής προμήθειας και η εδραιωμένη θέση της στις αγορές λιανικής προμήθειας, και μπορεί να προβεί σε προνομιακή μεταχείριση της ΕΠΑ και σε δυσμενή διακριτική μεταχείριση με αρνητικές συνέπειες έναντι των ανταγωνιστών τους. Μία τέτοια ενδεχόμενη συμπεριφορά θα οδηγούσε σε παρεμπόδιση των ανταγωνιστών, με αρνητικό αντίκτυπο στη δομή του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά, καθώς και στους καταναλωτές, εκ της συνεπαγόμενης μείωσης της εντάσεως του ανταγωνισμού. Θα ήταν επομένως σκόπιμο να υπάρξει τουλάχιστον διαφάνεια της τιμολογιακής πολιτικής της ΔΕΠΑ έναντι όλων των πελατών της (τόσο των θυγατρικών της όσο και των άλλων εταιριών λιανικής πώλησης φ.α.), και εκ προοιμίου ρητή δέσμευση - δήλωση της πλήρως καθετοποιημένης ΔΕΠΑ, εν είδει δικαιοπρακτικού θεμελίου, ότι δεν θα προβεί σε διακριτική μεταχείριση εις βάρος πελατών της, κατά τα ανωτέρω οριζόμενα, αλλά θα τηρηθούν πλήρως οι αρχές

της ισότητας και οι συναλλαγές ως προς τους ανταγωνιστές θα λαμβάνουν χώρα επί ίσοις όροις. Μία τέτοια ex ante δέσμευση, δεν υποκαθίσταται από την δυνατότητα της Αρχής να πραγματοποιήσει ex post έλεγχο εφαρμογής των κανόνων περί κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης.

Οι ανωτέρω απόψεις των δύο μελών αποτελούν διαφοροποίηση όχι ως προς καθ' εαυτήν την έγκριση της προκείμενης συγκέντρωσης αλλά ως προς το ότι κατά τη γνώμη τους έπρεπε να ζητηθούν και να ληφθούν από τη γνωστοποιούσα τα συγκεκριμένα διορθωτικά μέτρα. Όμως δεδομένου ότι μόνη η γνώμη των δύο μελών δεν είναι αρκετή για να αξιωθεί από τη γνωστοποιούσα να αναλάβει συγκεκριμένες δεσμεύσεις, ούτε και υπήρξε άρνηση από μέρους της τελευταίας να αναλάβει κάτι που δεν της τέθηκε, ώστε να της καταλογιστεί συγκεκριμένη άρνηση, τα εν λόγω μέλη περιορίζονται στην παράθεση στην παρούσα θέση του σκεπτικού των κατά τα ανωτέρω διαφοροποιημένων απόψεών τους.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε Ολομέλεια ομόφωνα εγκρίνει, κατ' άρθρο 8 παρ. 4-6 του ν. 3959/2011, την από 16.7.2018 (υπ' αριθμ. πρωτ. 4437) γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση που αφορά στην απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από την εταιρία ΔΕΠΑ επί των εταιριών (α) ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ, και (β) ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΑΕΡΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ, δεδομένου ότι η εν λόγω συγκέντρωση, παρότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1 του άρθρου 6 ν. 3959/2011, δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά.

Η απόφαση εκδόθηκε την 21η Νοεμβρίου 2018.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο Πρόεδρος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΥΡΙΤΣΑΚΗΣ

Αριθμ. οικ. 94

Διαβιβάζεται η 672/2018 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού σε Ολομέλεια για δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 11 Φεβρουαρίου 2020

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού

ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΙΑΝΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Το Εθνικό Τυπογραφείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία υπαγόμενη στην Προεδρία της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη τόσο για τη σύνταξη, διαχείριση, εκτύπωση και κυκλοφορία των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), όσο και για την κάλυψη των εκτυπωτικών - εκδοτικών αναγκών του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν. 3469/2006/Α' 131 και π.δ. 29/2018/Α' 58).

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

- Τα **ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή** διατίθενται δωρεάν στο **www.et.gr**, την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου. Όσα ΦΕΚ δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωριστεί στην ανωτέρω ιστοσελίδα, ψηφιοποιούνται και αποστέλλονται επίσης δωρεάν με την υποβολή αίτησης, για την οποία αρκεί η συμπλήρωση των αναγκαίων στοιχείων σε ειδική φόρμα στον ιστότοπο **www.et.gr**.
- Τα **ΦΕΚ σε έντυπη μορφή** διατίθενται σε μεμονωμένα φύλλα είτε απευθείας από το Τμήμα Πωλήσεων και Συνδρομητών, είτε ταχυδρομικά με την αποστολή αιτήματος παραγγελίας μέσω των ΚΕΠ, είτε με ετήσια συνδρομή μέσω του Τμήματος Πωλήσεων και Συνδρομητών. Το κόστος ενός ασπρόμαυρου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,00 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,20 €. Το κόστος ενός έγχρωμου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,50 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,30 €. Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. διατίθεται δωρεάν.

• Τρόποι αποστολής κειμένων προς δημοσίευση:

- Α. Τα κείμενα προς δημοσίευση στο ΦΕΚ, από τις υπηρεσίες και τους φορείς του δημοσίου, αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση **webmaster.et@et.gr** με χρήση προηγμένης ψηφιακής υπογραφής και χρονοσήμανσης.
- Β. Κατ' εξαίρεση, όσοι πολίτες δεν διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή μπορούν είτε να αποστέλλουν ταχυδρομικά, είτε να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση εκτυπωμένα σε χαρτί στο Τμήμα Παραλαβής και Καταχώρισης Δημοσιευμάτων.

- Πληροφορίες, σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την ημερήσια κυκλοφορία των Φ.Ε.Κ., με την πώληση των τευχών και με τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες μας, περιλαμβάνονται στον ιστότοπο (**www.et.gr**). Επίσης μέσω του ιστότοπου δίδονται πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, με βάση τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Πρόκειται για τον αριθμό που εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ - ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το Εθνικό Τυπογραφείο ανταποκρινόμενο σε αιτήματα υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει έντυπα, φυλλάδια, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους για κάθε χρήση, κ.ά.

Επίσης σχεδιάζει ψηφιακές εκδόσεις, λογότυπα και παράγει οπτικοακουστικό υλικό.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Καποδιστρίου 34, τ.κ. 10432, Αθήνα

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000 - fax: 210 5279054

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Πωλήσεις - Συνδρομές: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)

Πληροφορίες: (Ισόγειο, Γρ. 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)

Παραλαβή Δημ. Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα ως Παρασκευή: 8:00 - 13:30

Ιστότοπος: **www.et.gr**

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία του ιστότοπου: **helpdesk.et@et.gr**

Αποστολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ: **webmaster.et@et.gr**

Πληροφορίες για γενικό πρωτόκολλο και αλληλογραφία: **grammateia@et.gr**

Πείτε μας τη γνώμη σας,

για να βελτιώσουμε τις υπηρεσίες μας, συμπληρώνοντας την ειδική φόρμα στον ιστότοπό μας.

